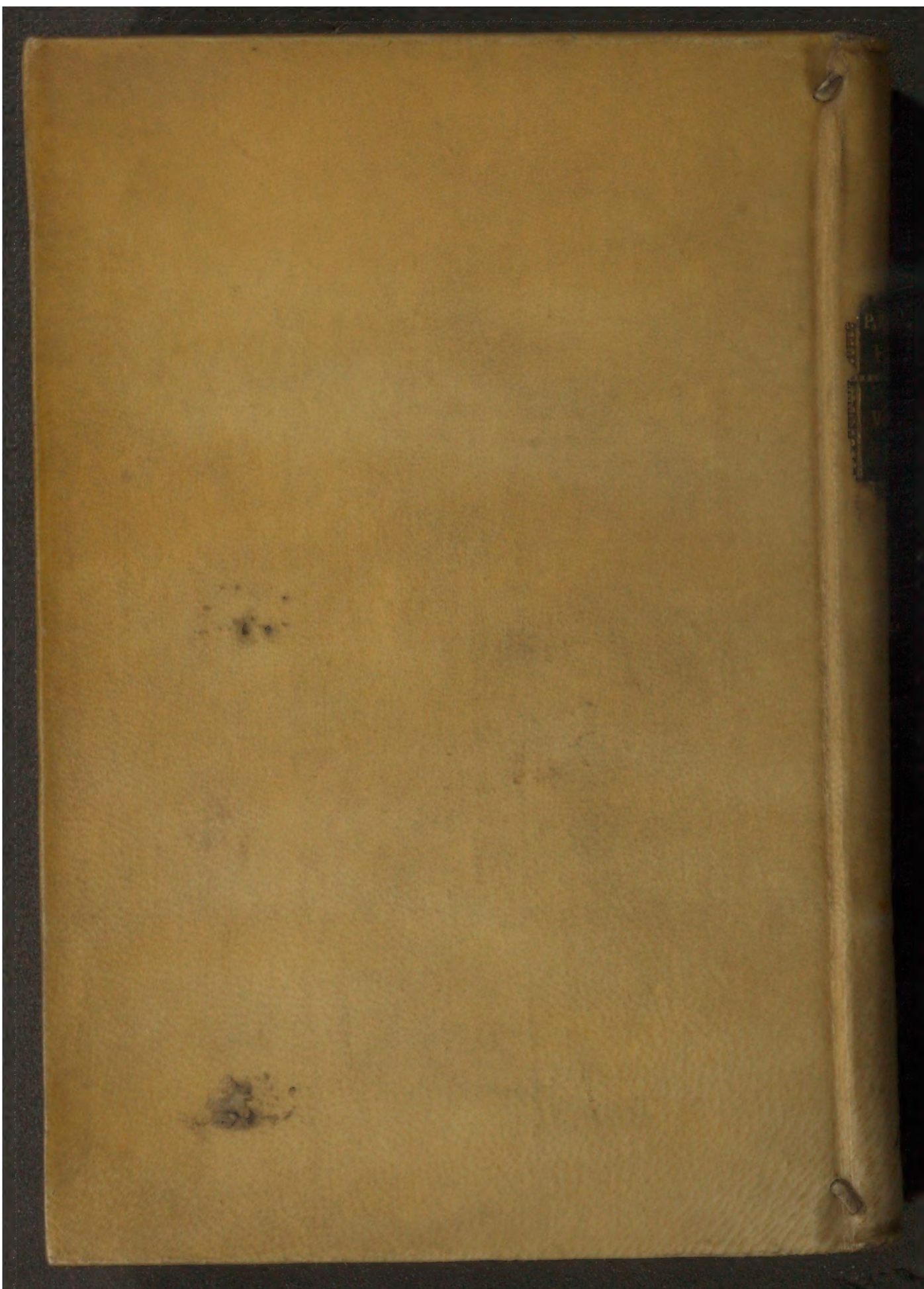
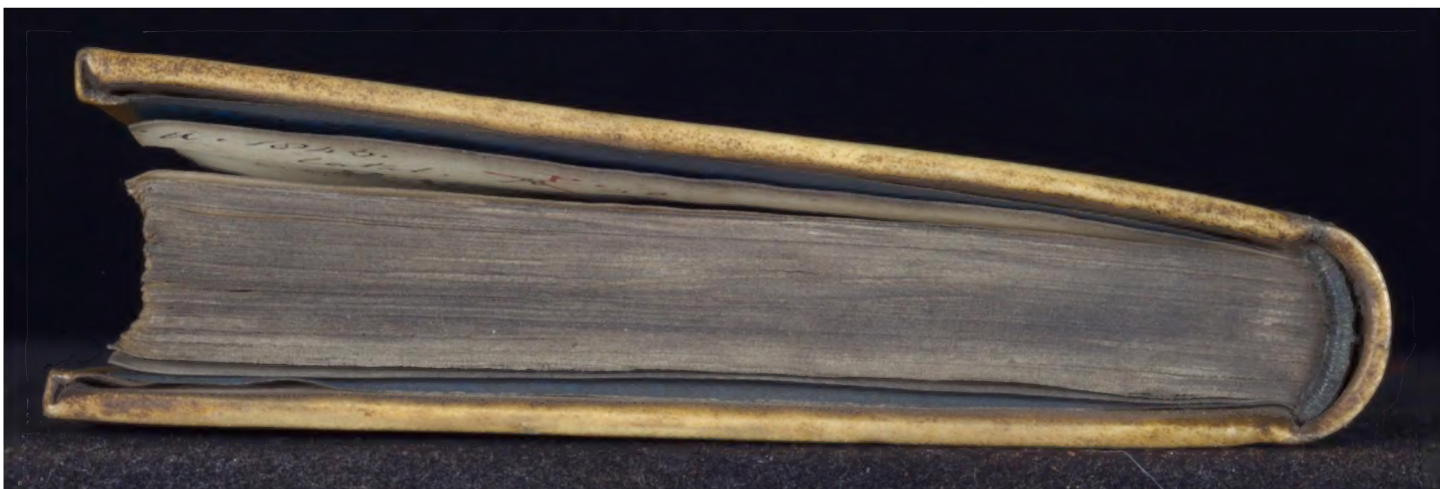

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5350/A

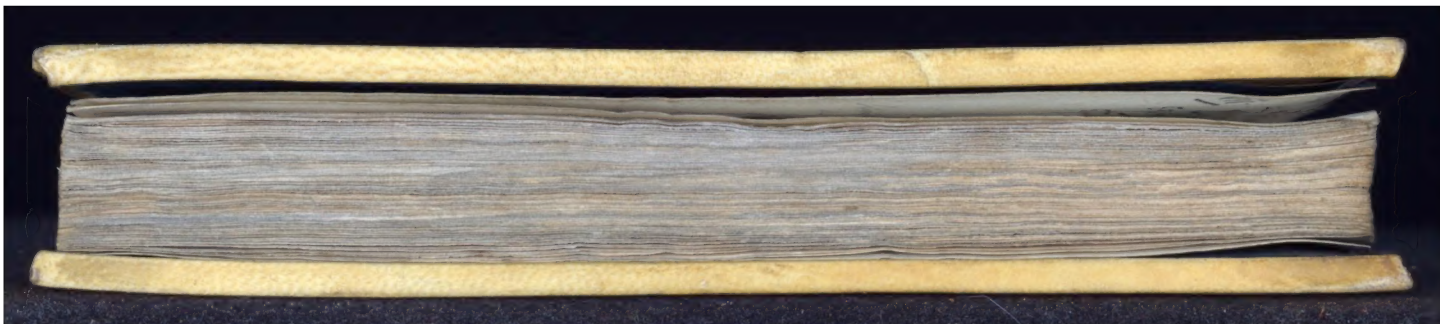

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5350/A

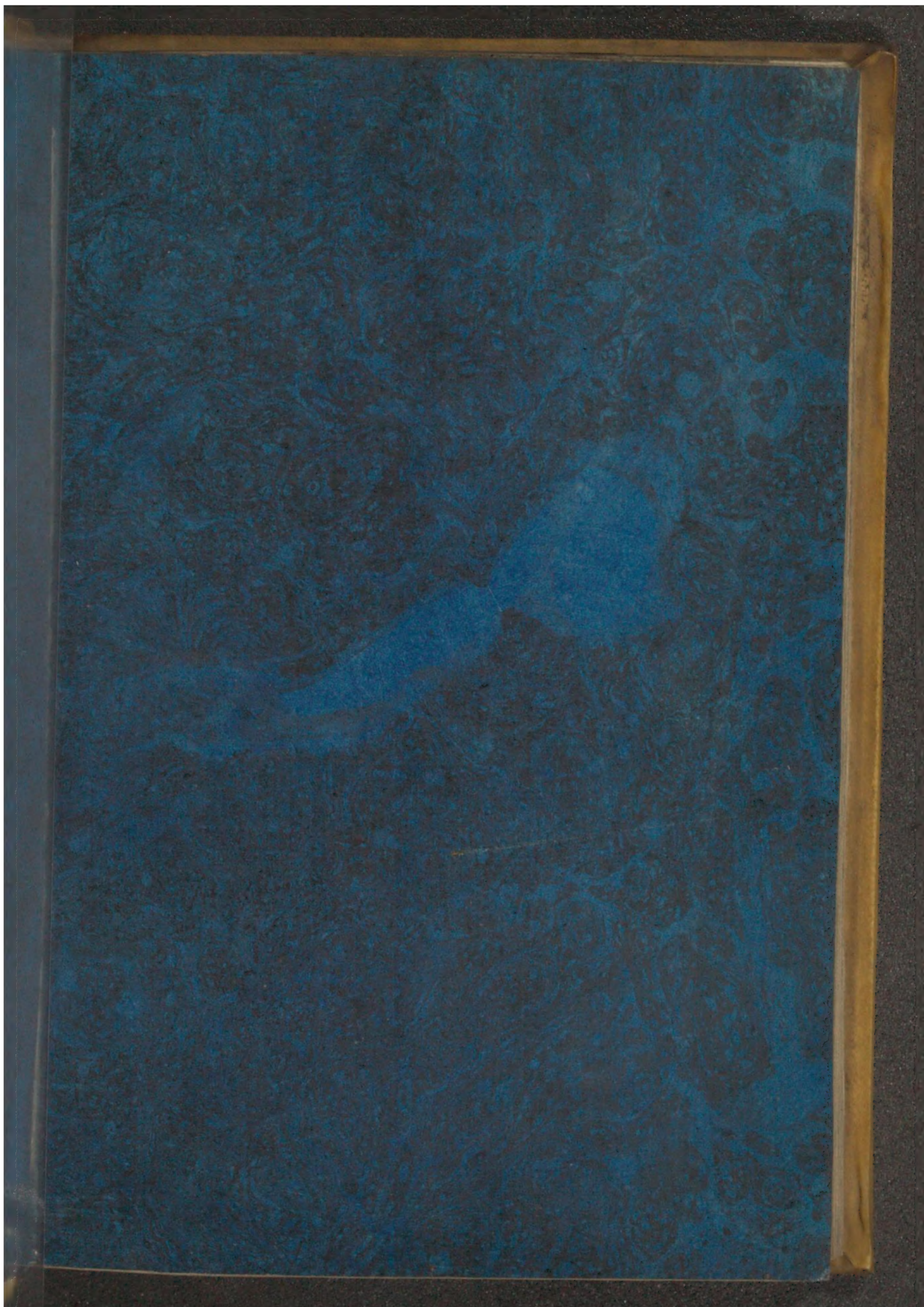

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5350/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5350/A

a. 1843.

Catal: ~~P.~~ 40

vii.

D

A

53 50

5543(3)

2. B

See Bib Grenod - an Edition
handed in the same year (1533) by Pietro de
Nicolaus de Sabbio -

What the signal C II, a very
short inscription against all scholars
including Bonifacio de Rubeis
troubled the one "quem prefatus
Doctor preloquitur."

Artificial Memory
2 vols - 1 vol
257-

map.

454

19 A 6891

2.2.

Aschbach - Lab

May 10. 1898

Catarrh. sept. - 1898

✠ F
DOMI
NA

Handwritten text in a Gothic script, likely a list or index, running vertically down the right margin.

C

FOENIX
DOMINI PETRI RAVEN
NATIS MEMORIAE
MAGISTRI.

[illegible]

A R T I F I C I O S A M E M O
ria Clarissimi Iuris Vtriusq; Doctoris & mi-
litis dñi Petri Rauēnatis Iura Canonica
ordinarie de sero legētis in Celeber-
rimo Gymnasio Patauino in
hoc libello continentur.

Et cum una sit Fœnix & unus sit iste libellus:
libello si placet Fœnicis nomē imponatis.

E Leonora de Aragonia Ducissa Fer-
rariæ &c. Quod ab omnium bono-
rum datore Immortali deo generi
humano concessum est: pleriq; in
orbe terrarum a constitutione mundi usq; ad
hanc ætatem excellentes uiri euasere. Quos in-
ter nunc adest Spectatus miles auratus & Insi-
gnis utroq; Iure cōsultus dominus Petrus To-
masius rauēnas harum litterarū nostrarum ex-
hibitor: Qui præter alias corporis & animi do-
tes ita omni doctrinarum genere & tenacissi-
ma memoria refulget ut ne dum superiorem
sed etiam in his parē minime habere uideatur.
Quod quidem nuper latissime re ipsa cōpro-
bavit: ut non solum nos sed etiam omnis hæc
ciuitas nostra testimonium perhibere potest.
Qua ex re factum est ut eū singulari admiratio-
ne præcipuaq; charitate cōplexe: Inter nostros
præter alios familiarem & domesticum habe-
re cōstituerimus. Quamobrem Serenissimos

A ii

reges Illustrēs principes Excellētes respubli-
cas & alios quoscunq; dominos patres fratres
amicos beniuolosq; nostros precamur & ora-
mus ex animo ut quotienscunq; ei contigerit
ipsum dominum Petrum tam optime meritū
cum suis famulis & equis usq; ad numerū octo
cum suis bulgiis forceriis & capsis cum pānis
& uestibus suis libris uasis argēteis & aliis qui-
buscunq; rebus suis ac armis per eorum urbes
oppida uicos passus aquas & loca die nocteq;
liberrime & expeditissime absq; alicuius datii
gabellæ & alius cuiuslibet oneris solutione
amoris nostri & potissimum tā maximarum
huius hominis uirtutum causa transire permit-
tant commendatissimumq; ipsum semper ha-
bentes ei prouidere uelint de liberrimo expe-
ditissimoq; transitu & idonea cohorte ut opus
fuerit & ipse requisierit. Quod quidem nobis
iocundissimum semper erit atq; gratissimum
paratissimis ad omnia eorum qui sic in eum se
habuerint beneplacita. Mādamus autē omni-
bus & singulis magistratibus quoruncunq; lo-
corum nostrorum & potissimum custodibus
passuum reliquisq; subditis nostris ut prædicta
omnia & singula in terris & locis nostris inui-
olabiliter seruent seruariq; faciant. Sub indignā
tionis nostræ incurſu & alia quauis grauiori
pœna pro arbitrio nostro eis imponenda, ad
quorū robur & fidem has nostras patentes lit-
teras fieri iussimus & registrari & nostri maio-

ris sigilli munimine roborari : Datas Ferrariæ
in nostro Ducali palatio anno natiuitatis do-
minicæ Millesimo quatringsentesimo nonage-
simoprmo Indictione nona Die decimo men-
sis Octobris &c. Seuerius.

Bonifacius Marchio Montis ferrati &c. De-
cet permaxime Principes eorum non silere cõ-
mendationes qui fide ac deuotione nõ modo
sibi deuinctos & affectos esse cognoscunt sed
quorũ uirtus ac scientia & mores ubiq; patent
& illos sibi reddunt gratos & acceptos. Sane
igitur attendentes præclaras uirtutes scientiæ
peritiã ac memoriã magnã prout nos ipsi
uidimus ac mirabiliter sumus experti spectabi-
lis ac eximii Iuris utriusq; doctoris & militis ce-
sarei domini Petri de Tomasiis de Rauēna Pa-
duæ Ius Canonicum publice legentis nec non
illius erga nos immensam & cordialem deuo-
tionem singularemq; affectionẽ merito indu-
citur illũ corde diligere & inter charos no-
stros connumerare. Quamobrem uniuersis &
singulis serenissimis dominis regibus illustris-
simis principibus patribus inclytis dominiis
magnificis capitaneis excelsis cõmunitatibus
strenuis conductoribus nobilibus & officiali-
bus amicis & beniuolis nostris ad quos me-
moratus dñs Petrus declinauerit illũ affectuo-
se cõmendamus eosdẽ rogantes ut ipsum cũ
equis quinq; & totidẽ personis suisq; bulgiis

A iii

ualissimis vestibus libris pecuniis rebus & bonis
per omnes ciuitates terras & uillas castra oppi-
da castella districtus & iurisdictiones & portus
potes & passus eundo & redeundo per terram &
aquam die ac nocte semel & pluries absque solu-
tione alicuius datii pedagii gabellae bulletarum
strapassus tolonei fundi naui & alia quibus one-
ris exactione libere ac expedite dimittant per-
transire: sibique provideant de guidis scortis saluis
conductibus fidis societatibus & aliis fauoribus
oportunis quos requirendos duxerit benigneque
illum recolligant humane suscipiant & gratio-
se tractent nostri contemplatione suarumque pre-
clarissimarum uirtutum intuitu: nam quicquid hu-
manae recolligentiae benigni tractamenti pro-
pitiique fauoris sibi collatum extiterit nobis ad
singularem complacentiam ascribemus: in quo-
rum fidem praesentes nostras fieri iussimus &
registrari nostrique sigilli impressione muniri:
Datis Pontis turiae die, xxiiii. Septembris.
M.cccclxxxviii. Antonius.

Priores & Vexillifer iustitiae populi & comu-
nis ciuitatis Pistorii prestantissimo iuris utrinque
doctori & clarissimo equiti domino Petro de To-
masiis rauennati nobis dilectissimo salutem. Si re-
cte omnia quae mentibus humanis concipi ac proba-
bili ratione discerni queant uel considerabimus
uel perquiremus nihil profecto inter caducas opes
varios hominum splendores alternantem fortunam

inuenietur post ipsum imortalem deū qui cun-
cta creauit ac regit uirtute admirabilius: ea quippe
apud uiros bonos & ingenio claros tāti est
ut non modo iudicetur ipsius diuinitatis parti-
ceps uerū & possidentibus eā sit stabilis & in-
corrupta humanæ atq; cælestis uitæ possessio.
cū ita noster Pistoriensis populus diu singula-
rem tuā scientiam admirabilime memoriā ac
morū ciuiliū egregiā probitatem accurate
perspexerit motus primū excelsētia uirtutum:
deinde amoris indicio quod erga nostrā rem
publicā & uerbis & operibus ostendisti: ea de-
mum cogitauit & proposuit quæ parē eius in-
te beniuolentiā declararent. Cōuocato igitur
pro more ac legibus ciuitatis consilio publico
ipsius populi ac legitime celebrato die sexta
mensis p̄sentis non sine sūmo ac fauorabili cō-
uocatoꝝ cōsensu decretū fuit tibi tuisq; descē-
dentibus bñficiū nræ ciuilitatis cū plena fa-
cultate cōsequēdi q̄cunq; officia ciuitatis & cū
exēptione imunitateq; p̄ ānos triginta p̄xime
secuturos a quibuscunq; solutionibus quę de-
inceps i eadē nostra ciuitate quouis modo im-
ponerent: itaq; in futurū sis noster ciuis Pisto-
riēsis ac pro Pistoriense ciue ut præferē habea-
ris & reputeris tu uir præstantissime cui & ho-
nos & beniuolentia merito debentur & cuius
desiderio satisfactū esse putamus hoc nrī amo-
ris inditiū suscipe grato ac iocundo animo &
memor sis nostrā hanc rēpublicam tibi ut cæ-

A iiii

teris nostris cōcluibus factam esse cōmunem:
Datum Pistorio in palatio solitæ nostræ resi/
dentię sub nro consueto sigillo die. xii. Septē/
bris. M. cccclxxx.

Antonius Iuanus
Cancellarius &c.

Saluus sis frater optime uenientē sororium
meum patauium non fuit equum sine meis ad
te litteris uacuū uenire: quibus & si nihil aliud
habeo quod scribam hoc saltē habeo quod in
initio epistolarū sēpissime apponitur si bene
uales gaudeo ego bene ualeo uxor mea & ego
salui te una cum tua saluos esse iubemus: tu ue
ro cum omnium ætatis nostræ memoriosissi/
mus sis memento uerbi tui seruo tuo in quo
mihi spem dedisti. Papię quinto idus Nouē
bris. M. cccclxxxviii.

Tui iuris Lācel

lotus Decius Iuris utriusq; doctor.

Paduæ Domino Petro memorię Magistro.

Quid mō pyramides. qd iā babylona canam?
Quid Iouis & triuiæ templa superba deæ
Nō magis imēsum mirabimur amphitheatrū
Nam sūme facerent hoc quoq; semper opes
Scipio non ultra iactet quod fecerat usus
Agmina qui proprio nomine tota uocat
Petrū fama canat quā nobilis ille rauennę est
Gloria: qui plusq; docta minerua potest
Quid magni fecere dei mirabile dictu
Nam retinet quicquid legerit ille semel

Effatur triplici quęcunq; orator in hora
Protinus hic iterum nil minus ore refert
Sic reor hunc genuit doctarum quinta sororū
Cui pia musa nihil non meminisse dedit.

Frater Egidius Viterbien
sis heremita

C R E M O N A E.

Ioānes Antonius Plebanus eximio humani di
ninq; Iuris Doctori. d. Petro Rauēnati salutē.

Venimus externa sub celsa palatia luce
Curia conscriptos qua capit ampla patres
Teq; ibi carminibus primum censere cremonā
Sensimus. & laudes connumerare suas
Et sit quanta tuę celeris facundia linguę
Quam par ingenium vel quasi maius habes
Cedit enim ingenio tibi regulus imbribus oris
Iseus manans tullius eloquio
De memori vix mente licet contingere quicq;
Mortalem quoniam præterit illa fidem
Nunc equidem de te rumor præcesserat ingens
Inuentus multo maior es ipse tamen
Eloquar hoc fiat si non iniuria cuiq;
Aut deus aut toto es primus in orbe virum
Salue igitur tenuesq; meos dignare libellos
Perlegere: accipiunt verba clientis heri
Vtq; deus placida gaudet se voce rogari

Dona dehinc gratis tradere supplicibus
Sic tu quæso neges mihi non præcepta præcati
Quæ memor hoc valeant efficere arte caput
Hæc si præstiteris quâuis tibi maxima fama est
Illa tamen crescet carmine & ore meo.

B R I X I A E.

Clarissimo & excellentissimo cæsarei pontifi-
ciiq; Iuris Doctori mirabili memoria prædito
equitiq; splendidissimo Petro Rauennati Mar-
cus Picardus salutem.

Simonides cedat mensq; alta themistoclis vna
Inclÿtus arpigena cum cicerone solon
Cum doctor cū clarus eques splēdorq; rauēnē
Mente valēs memori maxima quęq; canat.

P A P I A E.

Hieronymi Buticellæ auditoris nostri carmen
ad vniuersitatem scholarium.

Alma decens studio studiosum spernere noli
Sic petrum valet hic iuribus atq; pede
Hnic prosa non deerit repetentur milia legum
Milia quot nunq̃ posse referre putes
Cannona si cupies cantabitur vndiq; cannon
Nec poterit calamus scribere quæq; refert
Deq; aliis scriptis recitabit splendida cunctis

Tot quot vix poteris credere scripta fore
Adde q̃ illa suæ virtutis munera fatur
Pectoribus nostris addere posse cito
Quod si nūc sp̃es lachrymaberis alma futurū
In tempus posthac forsq; lugenda tua est

Idem

Si sua mirantur memorantem secula circum
Vt numen petrum secula nostra colant

Quoniā ætate nostra paucos excellenti memoria præditos fuisse cognouimus statui pulcherrimū opus Italię & toti orbi tradere: cuius præcepta si quis seruare voluerit huius artis altissimū culmē p̃mo tēpore mirabiliter attinget: nec fallor o lector carissime dum enim præcepta mea per totam italiā experiri cuncti diuinū potius q̃ humanū opus se vidisse affirmabant: aliqui etiā se cruce signabant nec in artificiosa memoria præceptorem hūi: sed deo mihi auxilium præbente regulas pulcherrimas maximis tamen laboribus inueni: hunc ego libellū doctissimis auditoribus legi meq; legente præcepta huius artis ab ore meo p̃dētes scripsere: & qui doctrina mea vñ sunt & honorē & laudē sunt cōsecuti hoc meū inuentū excellentissimiviri laudauerūt quoꝛ nomina in fine huius operis inscribere placuit ne solus videar quod est meū laudauisse: quod p̃fecto pulchrius iudicabitur si excellentiores habuerit laudatores mea igitur p̃cepta carissime lector amplectaris

omniq; studio & diligētia exerceas: ex ipsis enī
non ex aliis grana colliges & toto opere perfe-
cto mihi crede maximam gl'iam reportabis.

Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex
nobis. scribit ap'ls. ii. ad corinthyos. iiii. Omne
donum optimum desursum est descendēs a pa-
tre luminum Iacobi pri. gl. in. l. nam & demo-
sthenes. ff. de legibus. Quid enim habes quod
nō accepisti. i. ad corinthyos. iiii. sine me nihil
potestis facere. Ioānis. xv. nolite gloriari neq;
loquamini elata neq; procedat magniloquētia
de ore v'ro quia deus sentētiarum est dñs. Pri-
mi Regum. ii. intellectum tibi dabo & instruā
te in hac via qua gradieris ait deus omnipotēs
in libro psalmorum per os prophete & Bal. in
p'ncipio libri feudorū nō potest aliquid homo
boni velle nisi iuuetur ab eo qui nō potest ma-
lum velle: dixit Augustinus ad Bonifaciū Papā
gratia p'uenit vt velimus bonū¹. Augustinus
in encharidion mouet ad quēdū salutē liber-
tas arbitrii mouente prius deo. Augustinus de
ecclesiasticis dogmatibus sine gratia dei nullū
prorsus siue volendo siue agēdo faciunt hoīes
bonū. Augustinus de correctione & gratia vel-
le etiā quod bonū est nō possum nisi tu velis.
Augustinus in soliloquiis: & scribit ingeniosus
poeta in p'ncipio sui p'æclari operis dii ceptis
nam vos mutastis & illas aspirate meis. & alibi:
Adsis & cepto Iuppiter alte meo. & pulchre lo-
quitur Cēsar in. l. in nomine domini. C. de offi

cio præfecti prætorio africe in. l. deo nobis au-
xiliū præbete. C. de episcopis & clericis: & in. l.
deo auctore nostrum gubernāte imperium. C.
de veteri iure enucleādo & textus est in cap. in
nomine dñi. xxiii. di. & in cap. in nomine dñi
de testibus & in cap. veritatis de dolo & contu-
macia & in cap. nō licet. xxvi. q. v. & in cap. in
nomine pñs. lxxiii. di. in autentico vt præpona-
tur nomen Imperatoris in ver. mox inchoetur
auctore deo in autentico de armis in principio
in autentico de quæstore in cap. primo de bap-
tismo glosa in rubrica institutionū Bal. in ru-
brica. C. de iure iurādo Ad omnipotētis igitur
dei prouidētiam aīum meū referēs hoc vtilissi-
mū opus ordinare disposui in quo amicis satis
fecero si obscuritates verborū & sententiæ eui-
tauero vt ēt idocti vtilitatē aliquā ex hoc libel-
lo assequi possint: in hoc igitur præcepto tra-
ditiōe loqui nō aūt dicere cogitavi: vt autē res
clarius habeat cōclusiōes ī tota arte facillimas
adducā: vt cū legista sim legistas videar imitari.

P R I M A erit Conclusio: Ars ista
cōstat ex locis & imaginibus: lo-
ca sunt tanq̃ charta seu alia mate-
ria ī qua scribimus: Imagines sūt
similitudines rerū quas memorię
volumus cōmendare. Chartam ergo primū pa-
rabo in qua imagines collocare possimus. Et
pro fundamento huius primæ cōclusionis qua-
tuor regulas pono. Prima est hæc: loca sunt fe-

neſtræ in parietibus poſitæ columnę anguli &
quę his ſimilia ſunt. Secūda ſit regula: loca nō
debent eſſe nimium vicina aut nimium diſtan
tia. vicinitas enim vt expertus ſum in appoſitio
ne rerum memoriam naturalem conturbat: ſi
autem nimium diſtarent loca cum mora quæ
locis tradita ſunt recitamus mediocriter ergo
diſtabunt ſi vnus ab altero quinque vel ſex pe
dibus diſtabit. Tertia ſit regula vana vt mihi vi
detur eſt opinio dicentium loca fieri non debe
re vbi ſit hominum frequentia: vt in eccleſiis
aut in plateis: nam eccleſiam quandoq; vacnā
vidiſſe ſufficit non enim ſemper ibi hominum
deambulationi viſa fuit & in hoc experientia quę
eſt rerum magiſtra contrarium docuit. Quar
ta ſit regula: loca non ſint alta quia volui q; ho
mines pro imaginibus poſiti loca tangere poſ
ſint quod vtile ſemper iudicaui. Accipio ergo
eccleſiam mihi multum notam cuius partes di
ligenter conſidero in ea terq; quater deambu
lans diſcedo domumq; redeo & ibi per me vi
ſamente reuoluo & hoc pacto principium lo
cis do: In parte dextra portæ ex qua recto tra
mite ad altare maius itur mihi primum locum
conſtituo: deinde in pariete poſt quinque aut
ſex pedes ſecundum & ſi ibi aliquid reale ſit po
ſitum vt eſt columna fenestra aut his ſimile ibi
locum pono: ſi autem reale deficiat ad arbitriū
meum imaginarium ſingo ſi tamen hoc loca
fabricans omittere vellet timens ne rei appo

site obliuiscatur concedatur dummodo sit me-
mor ibi locum constituisse & sic de loco in lo-
cum procedatur donec ad eandem portam lo-
ca fabricans reuertatur & ista fiant in parieti-
bus primis ecclesiæ omiſſis omnibus quæ in
medio ipsius sunt : & si quis locorum copiam
habere cupiat hoc ordine monasterium intret
& illud totum locis impleat aut in parietibus
extra ecclesiam sibi loca comparet : & qui mul-
ta voluerit meminisse multa sibi loca compara-
re debet : Ego autem quia omnes homines Ita-
liæ copia rerum absq; chartarum reuolutione
superare volui in sacris scripturis iure canoni-
co ciuiliq; & aliis multarum rerum auctoritati-
bus dum essem adolescens mihi centum milia
locorum parauim & nunc ipsis decem milia ad-
didi in quibus per me dicenda posui vt inprō-
ptu sint quando memoriæ vires experiri cupio
& cum patriā relinquo vt peregrinus vrbes Ita-
liæ videā dicere possum omnia mea mecū por-
to nec cesso tamē loca fabricare : hoc suadeo vt
in aliqua ecclesia & monasterio habeantur lo-
ca solum pro reponēdis rebus quas quotidie
cōuenit recitare : vt sunt argumēta rationes hi-
storię fabulę & prædicationes quę in quadragesi-
ma fiunt & hoc officiū illis locis tantū depute-
tur & vnū quod vtile iudicabitur pro istis lo-
cis in fine scribere disposui. volo equidē iuue-
nes huius artis cupidos perfectissime docere :
loca autē sic constituta ter aut quater in mense

memoria repetantur. repetitio enim locorum
nullo precio emi potest. **SECUNDA** erit
Conclusio vt charta habita modum scribendi
in ipsa doceam in magna nobilium corona
dum essem adolescens mihi semel fuit propo-
situm vt aliqua nomina hominum per vnum ex
astantibus dicenda recitarem: nō negaui: dicta
ergo sunt nomina in primo loco posui amicū
illud nomen habentem in secundo similiter &
sic quot dicta fuerunt tot collocaui & colloca-
ta recitaui: & aduertat collocans vt semper ami-
cum ponat agentem illud quod communiter
ab eo fieri solet: & ista conclusio clare procedit
in nominibus cognitis: si autem non cognosci-
tur amicus illud nomen habens veluti Boz-
drab Zorobobel tunc collocabis quod loco
suo dicetur: & idem dico in nominibus anima-
lium vt est equus bos asinus vt in primo loco
ponatur equus in secundo bos in tertio asinus
& idem in rebus anima carentibus vt est liber
cappa vestis: sed aduerte ne decipiaris si in pri-
mo loco poneretur liber in secundo cappa sic
simpliciter posses dum recitares deficere: exci-
tare enim memoriam naturalē est artis huius
officium: sed hę res commouere non possunt
quia gestus imaginis positę excitat qui in tali-
bus naturaliter non reperitur: imago igitur in
loco talis poni debet quę se moueat si non
potest ab alio moueatur rem talem in manu
alicuius motoris ponas vt ex motu illo memo-
ria

ria naturalis commouetur: sed acutissimi ingenii iuuenis dicet q̄ hæc præcepta non sunt omni ex parte perfecta formica in loco posita se mouet non tamen propter sui paruitatem commouebit granum piperis in manu motoris positum etiam non excitabit: fateor hoc si formica sola collocetur sed multitudinem formicarum ascendentium & descendentium arborem in loco ponam. Quod ergo formica sola facere non potest faciet multitudo & amicus etiam in loco multa grana mouebit. Instabit etiam ingeniosus iuuenis: pulex saltat nec commouet multitudo autem bene collocari non potest sed pro pulice amicum pulicem capientem collocabo: & ego sepiissime pro pulice excellentissimum omnium ætatis nostræ medicum Magistrum Gherardum Veronensem posui quem semel capientem pulicem aspexi. **T E R T I A** Est aurea Conclusio quia pro litteris alphabeti homines habeo & sic imagines uiuas: pro littera enim. a. Antonium habeo pro littera. b. Benedictum & sic personas in quarum nominibus prima littera est illa quam collocare uolo: & ego communiter pro litteris formosissimas puellas pono: illæ enim multum memoriam meam excitant & frequentissime in locis Iuniperam Pistoriensem mihi charissimam dum essem iuuenis collocaui & mihi crede si

B

pro imaginibus pulcherrimas puellas posue-
ro facilius & pulchrius recito quæ locis man-
davi secretum ergo habe utilissimum in artifi-
ciosa memoria quod diu tacui ex pudore si ci-
to meminisse cupis uirgines pulcherrimas col-
loca: memoria enim collocatione puellarum
mirabiliter commouetur & qui uidit testimo-
nium perhibuit: hoc autem utile præceptum pro-
desse non poterit illis qui mulieres odiunt &
contemnunt sed isti artis huius fructum diffici-
lius consequentur ueniam tamen mihi dabunt
uiri religiosissimi & castissimi præceptum enim
quod in hac arte mihi honorem & laudem at-
tulit tacere non debui cum successores excel-
lentissimos relinquere totis uiribus nitar.

Q V A R T A est Conclusio ut imagines al-
phabeti seu nomina demonstrantia litteras be-
ne memoria teneantur & sæpe repetantur: In-
cipio ergo sic si mihi contingat in loco pone-
re istam copulam & in loco pono Eusebiū &
Thomam: hoc tamen ordine quia Eusebius lo-
cum tangit & Thomas astat corā eo: si autem
Thomas locū Eusebii tenuerit & eusebius tho-
mæ non copulam et: sed hoc pronomen te in
loco uidebimus appositum: est enim in arte hac
hæc regula ut prius in ordine loco sit propin-
quius sicut enim in charta primū. e. scribimus
in ista copula & ita & in loco & idē obseruan-
dum est generaliter in omnibus dictionibus &

aliis collocandis. **Q V I N T A** est Cōclusio
in syllabis triū litterarum in quibus sic proce-
ditur: si enim uocalis est in medio ut in hac syl-
laba Bar: tūc imaginem ultimę litterę accipio
& rem aliq̄ addo cuius principiū duabus præ-
cedēribus litteris simile sit. si ergo in loco rai-
mundum cū baculo locum percutientem po-
suero legetur in loco syllaba bar: & si Simon
locum percusserit habebitur syllaba bas. ista er-
go sit regula quæ sic repetitur ubi uocalis est
in medio in syllaba triu; litterarum accipitur
imago ultimę litterę re aliqua apposita mobi-
li aut se mouēte cuius principiū simile sit dua-
bus litteris præcedentibus: si autē uocalis sit in
fine ut in syllaba bra: tunc imaginē primę litte-
rę in loco colloco & rē mobilem seu se mouē-
tē cuius principiū sit simile duabus sequētibus
si ergo Bñdictum cū rapis uel ranis in loco po-
suero dabit syllabā bra: si aut Thomā syllabā
tra: copia ergo rerū incipientiū ut syllabæ si in
prōptu habeat magnam afferet utilitatē: sed si
uocalis est in principio syllabam faciens ut in
hoc uerbo amo tūc semper imago primæ litte-
rę collocāda est in loco & res principiū habēs
simile sequēti syllabę: si ergo Antonius uoluat
molam hoc uerbū amo positū legemus: si Euse-
bius uerbū emo: est tñ sciendū q̄ nō possumus
cōmode dictionē trium aut quatuor syllabarū
collocare: sed nec opus est quia frustra sit p plu

ra quod potest fieri per pauciora : sufficit enim
primam & secundam syllabam posuisse dictio
nem tamen duarum syllabarum possumus to
tam collocare ueluti pater ponam in loco rem
uel hominem pro imagine syllabæ pa: ut Pau
lum & pro syllaba ter: cum uocalis sit in me
dio Raimundum accipiā telam in manu he
bentem: cōcludo ergo sic pulchre imagines al
phabeti simul iunctæ & copia rerum incipien
tium ut syllabæ semper nobis seruiant si aliæ
imagines defuerint: si enim alias habere pos
sum istas omitto de quibus in aliis conclusio
nibus dicetur. S E X T A est Conclusio
in istis dictionibus panis uinum lignum uestis
& similibus & in nominibus dignitatū : ut est
Papa Imperator abbas canonicus: quæ omnia
etiam rustici intelligunt quid demōstrent : uel
ut clarius loquar uniformes sunt in lingua uer
nacula & latina in talibus dictionibus alias
imagines non quero sed pono illud quod di
ctio ipsa sonat & syllabæ omnes talium dictio
num possunt pulchro inuento facile collocari:
in corpore namq; humano casuū imagines in
ueni: nam caput est casus nominatiuus manus
dextra genitiuus manus sinistra datiuus : pes
dexter accusatiuus pes sinister uocatiuus & uē
ter seu pectus casus ablatiuus : & pro numero
singulari pono aut pulchram puellam nudam
& pro numero plurali ipsam egregie ornatam

aut illum quem meminisse uolo: aut ergo uo-
lo collocare rem aut hominem: si rem ut pa-
nem puellam nudā in loco sibi pedem dextrū
cum pane tangentem collocabo: si autem di-
ctionem collocare uolo hominem in aliquo
officio uel dignitate constitutum demonst-
ran-tem ut abbatem: abbatem unū in loco nudum
qui cum pede dextro locum percutiat pono: &
si diligenter o lector dulcissime considerabis
hoc inuentum tibi pulchrum uidebitur: & sic
has dictiones totas soleo collocare. **S E P T I**
M A est Conclusio quia possumus etiam col-
locare dictiones sono uocis gestu corporis &
similitudine & istis imaginibus frequētissime
utor: pono enim amicum pro dictione: docto-
rum unum cognoui qui semper in ore habe-
bat legem per hanc. **C.** de temporibus appella-
tionum: illam enim tantum legem legum do-
lor memoriter dicebat: uolens ergo illam legē
collocare illum dolorem pono qui semper ri-
sum excutit & sic sono uocis collocationem fa-
cio: gestu corporis ponuntur imagines quādo
fit gestus in dictione comprehensus pro uerbo
enim spolio amicum pono qui alium spoliet:
pro uerbo rapio amicum per uim aliquid rapi-
entem: similitudine colloco imagines quando
rem dictioni similem in litteris licet in signifi-
catione dissimilem inuenio: ut quādo pro uer-
bo cano canem colloco. **O C T A U A** est

B iii

Conclusio pro dominis iure cōsultis & de uo-
luminibus iuris ciuilibus dicere incipiam & quā
do illa locis tradere uolo colores quibus tegū
tur accipio: pro .ff. ueteri pellem albam: pro .ff.
nouo pellem rubeā: pro inforciato pellem ni-
gram: pro Codice pellem uiridem . pro uolu-
mine uarii coloris pellem: pro Institutionibus
librum paruum: & pro autentico tabellionem
instrumentum magnū habentem colloco: pro
autentica puellam priuilegium habentem: pro
libro feudorum comitem alicuius castri: pro
decreto autem cum in eo sint sanctorum patrū
auctoritates senem aliquem in loco scribētem
pono: pro decretalibus Papam in throno sedē
tem colloco: pro clementinis puellam cui no-
men est Clemens pro sexto libro instrumen-
tum illud ita in Italia dictum de quo scribit
Ouidius: Altera pars staret pars altera duceret
orbem: pro commentatoribus iuris eos qui
idem nomen habent: imaginem autem glosæ
accipio ex doctrina per me primo loco data in
collocatione dictionum: pro .ff. iuniperam ha-
beo Florentino cytharam dantem ut orlandi
gesta cantare possit. Allegationes autem decre-
ti sic collocantur: nam pro allegatione quæ sit
per distinctiones ponitur puella quæ pannum
uel chartam laceret: pro quæstione autem col-
loco iuniperam percutientē famulam: pro con-
secratione est sacerdos hostiam cōsecrans: pro

penitentia est Iunipera quæ mihi sua peccata
leuia confitetur. **N O N A** est Conclusio ut
ostendam quomodo rubricas utriusq; Iuris lo
cis tradere debeamus & duas imagines com
muniter pro illis ponere soleo: si enim memi
nisse uoluerò Rubricā de transactionibus Tho
mam ranas habentem colloco uel gestum cor
poris pono duos enim qui diu litigarunt a li
te recessisse fingo & alterum alteri signum pa
cis præbere hæc est pulcherrima imago rubri
cæ de transactionibus. Principia autem legum
uel capitulorum in locis ponuntur alphabeto
uel sono uocis uel similitudine uel gestu cor
poris de quibus iam plene dictum est. **D E
C I M A** est Conclusio in argumentis col
locandis pro quibus imagines duas ponere so
leo: prima est gestus corporis: ut si dicatur sic
testamentum sine septem testibus factum non
ualet: testatorem coram duobus testibus testa
mentum fecisse fingo & uirginem unam illud
lacerare. secunda est imago quia duas aut tres
dictiones argumenti principales colloco;
exemplum habe tu iurisperite & me intelli
gent philosophi quādo in actu requiritur ius
sus alicuius ille debet præcedere: hic sunt mul
ta uerba sed sufficit iussum & præcedere collo
care & reliquas argumenti partes memoriter
dicere poterimus: ex collocatione ergo dua
rum aut trium dictionum cætera eleganter

B iiii

recitabimus: & hoc experto crede magistro:
V N D E C I M A est Conclusio cum
quereret quidam: Vtrum in eodem loco plura
collocare deberet? respondi si in locis ponere
uolo quæ ab alio mihi proponuntur ut illa pro-
posita statim recitare debeam imagines unius
rei tantum in loco colloco: sed si quæ in li-
bris lego in locis ponere dispono ut illa me-
moriter pronunciare possim tunc imagines
plurium rerum in loco uno sepiissime ponere
non dubitavi. **D V O D E C I M A**
erit pulcherrima Conclusio: ut aperiam quo
pacto numerorum imagines fieri debeant &
pro omnibus numeris quos possumus exco-
gitare uiginti tantum imagines inueni: illas
ergo specialiter describam: pro numero de-
cem est mihi crux magna aurea uel argentea:
pro uiginti similitudo litteræ . x . ferrea uel li-
gnea rei alicui rotundæ coniuncta quia nume-
rum uiginti hoc modo in charta scribimus
x: pro triginta similitudo illius figuræ eo-
dem modo rei rotundæ coniuncta: & sic usq;
ad numerum centum imagines habeo quæ
decem sunt: nouem etiam imagines nume-
rorum habeo incipiendo ab uno usque ad nu-
merum nouem quas in digitis manuum ho-
minis fabricaui. Est igitur digitus primus ma-
nus dextræ mihi pro primo numero seu pro
uno: secundus pro secundo seu pro duobus: &

sic usq; ad quartum digitum manus sinistrae
procedo: vt autem facilius ista memoria teneā
tur primum digitum manus dextrae dico esse
ghelforum: secundum ghebilinorum: tertium
iudaeorum: quartum anulorum: quintum au-
rium: & sic de digitis manus sinistrae sit dictū.
Primum ghelforum appello quia ghelfi illum
in magno precio habere dicuntur: ghebilini se-
cundum: tertium iudeorum appello: quia si di-
gitum illum iudeis ostendimus toruo visu re-
spiciunt: qui autem causam scire cupiet querat
& inueniet: cur autem quartum & quintum sic
nominem notissimum est: pro numero autem
mille michaelē habeo. si ergo mihi numerus
aliquis proponatur imaginem eius facillime in-
ueniam: aliqua exempla ponam quibus positis
lector etiam rudis ingenii conclusionem istam
optime intelliget: si. xi. q. iii. dicere voluero in
loco ghelfum fingam crucem in manu dextra
tenentem & iudaeum qui totis viribus per vim
illam manu dextra rapere tentet: si. ii. ad corin-
thyos. iiii. ponere voluero in loco ghebilinum
fingam qui in manu dextra cortinam teneat
quam pulchre puellae ostendat illamq; in ma-
nu dextra recipiat: puellam enim desponsatam
pro quarto digito & sic pro quarto & nono
numero colloco: si de poenitentiis distinctione
quarta meminisse voluero sacerdotem senem
non iuuenem cui peccata confiteatur Iunipera

collocabo & ipsa mirabile faciet : sacerdotem
namq; absoluet capiti suo manum dexteram
imponens : & sic ne in infinitum sit processus
sit finis huic pulcherrimæ artificiosæ memo-
riæ; in cuius præceptis omnia si non explicitè
saltem implicite comprehenduntur. Vnum
tamen non omittam quod hoc in loco scribe-
re promisi utile in locis esse iudico quæ pro re-
bus auditis reponendis fabricauimus : si in
quinto loco manus aurea ponatur in decimo
crux aurea in quintodecimo manus argentea
in vigesimo imago ipsius numeri & sic in cæ-
teris facere monet mea doctrina.

Excellentissimos in artificiosa memoria ha-
bui auditores o lector dulcissime meamq; do-
ctrinam miris laudibus extulerunt quorum ali-
quos hic legere tibi ut puto placebit Fuere mei
discipuli Magister Antonius Tröbeta ordinis
minorum theologus celeberrimus Magister
Petrus Rochabonella Magister Ioannes de
Aquila Magister Nicoletus Teatinus Magister
Hieronymus Veronensis Magister Hierony-
mus de Polchastris artium & medicinæ docto-
res consumatissimi & Paduæ legentes. Specta-
biles Seuerius & Nicolaus illustrissimi Ducis
Ferrariæ secretarii Dominus Ioānes Maria Ri-
minaldus dominus Dominicus de Massa do-
minus Antonius de Liutis dominus Ioannes
Franciscus de Canali & dominus Leonellus

de Bruturis Iuris consulti consumatissimi &
Ferrarię legentes. Tacebo nobiles Venetos qui
me audito multa memoriter pronunciare didi-
cerunt Dominicum tamen georgium virum
illustrem, silentio inuoluere nequeo qui doctri-
na mea vt ipse affirmabat immortalẽ sibi glo-
riam comparauit. Bononię Papię Ferrarięq;
legi & qui me audierunt multa memoriter sci-
re incœperunt & quamuis mea artificiosa me-
moriam aliorum auctoritatibus sit comprobata
peccare tamen non puto si acta mea in hoc li-
bello legentur quæ ipsam mirabiliter appro-
babunt. Dum essem iuris auditor nec vigesimũ
vidissem annum in vniuersitate Patauina dixi
me totum Codicem Iuris ciuilem posse recita-
re: petii namq; vt mihi leges aliquę ad arbi-
trium astantium proponerentur: quibus propo-
sitis summaria Bartoli dicebam aliqua verba
textus recitabam casum adducebam tacta per
doctores examinabam lexq; ista tot habet glo-
sas dicebam & super quibus verbis erant posi-
tæ recordabar contraria allegabam & solue-
bam: visum est astantibus vidisse miraculum:
Alexander Imolensis diu obstupuit nec fa-
bulam narro ego palam locutus sum in vni-
uersitate Paduę & quia in ore duorum vel
trium stat omne verbum testes huius rei
tres habeo: Magnificum dominum Ioan-
nem Franciscum Pasqualicum senatorem

Venetū & Iurisvtriūsq; doctorem excellentissi-
mum apud Illustrissimū Mediolani ducē nunc
legatū: & clarissimū doctore dñm Sigismūdū
de Capitibus listæ ciuem nobilem Patauinum:
cuius pater Franciscus fuit acutissimi ingenii
Iurisconsultus Spectabilem dominum Monal-
dinum de Monaldinis Venetiis cōmorantem:
in quo virtus domicilium suum collocavit. Le-
ctiones etiam Alexandri Imolensis Paduę le-
gentis copiosissimas memoria tenebam & illas
ex verbo ad verbum in scriptis redigebam illas
etiam postq̃ finierat astante magna auditorum
copia a calce incipiens recitabam ex suisq; le-
ctionibus dum in scholis audirem carmina fa-
ciebam & omnes earum partes in carminibus
positas statim replicabam: & qui hoc viderunt
obstupuere: huius rei testes habeo clarissimum
equietem & doctorem dominum Ioannē Frā-
ciscum de Miliis Brixensem: spectabilem do-
ctorem dominum Sigismundū de Capitibus li-
stę, & filium Alexandri Imolensis qui nunc est
Iurisconsultus celeberrimus. Centum & qua-
dragintaquinque authoritates religiosissimi
fratris Michaelis de Mediolano Paduę prę-
dicantis immortalitatem animæ probantes co-
ram eo memoriter & prompte pronūciaui qui
me amplexus est dicens viue diu gemma sin-
gularis o vtinam te religioni dicatum vide-
rem, testis est tota ciuitas Patauina sed magni-

ficum dominum Ioannem Fr̃ciscum Pasqua-
licum & dominum Sigismundum de Capiti-
bus listæ & dominum Monaldinum de Mo-
naldinis testes habeo. Petii ego doctor crea-
tus in vniuersitate Patauina, vt mihi in cathe-
dra sedenti aliquis de vniuersitate auditor vnū
ex tribus voluminibus digestorum quod elige-
ret præsentaret locumq; in quo legere deberem
designaret: dixi enim super re proposita innu-
merabiles leges allegabo testes sunt Clarissi-
mus Iuris vtriusq; doctor dominus Gaspar Or-
satus Paduæ Iura Canonica legens: & doctissi-
mus dominus Prosper Cremonensis Paduæ
cōmorās. Omnes prædicationes quas in vna
quadragesima magister Antonius heremita Pa-
duæ pronunciauerat eo ordine quo ipse dixerat
memoriter pronunciaui & in scriptis sibi dedi:
quo viso dixit q̃ amplius Paduæ non prædica-
ret: & huius rei si viuit testis est ipse omni exce-
ptione maior.

Prædicationes etiam domini Mathei Vero-
nensis canonici regularis & viri eloquentissi-
mi quas in tota quadragesima fecerat sibi in
scriptis dedi quia memoriter tenebam & in
chartis reponebam: testis est ipse & dominus
Deodatus Vicentinus canonicus regularis.
Dum Pistorii legerem a dominis Florentinis
conductus sermonem verbi dei fratris Blasii de
Plombino heremite recitavi: testes sunt Pau-

lus magistri Michaelis & Domicius Cancellarius Pistorienses ciues: & tota ciuitas illa de mea artificiosa memoria testificari poterit quæ me immunitatibus & priuilegiis decorauit.

Dominicus Georgius vir illustris Paduæ prefectus & in artificiosa memoria discipulus dū litteras Ducales semel legeret earum verba collocari & statim recitauit: testis est dominus Anibal de Magiis de Bassiano nobilis ciuis Patauinus: cuius pater Nicolaus fuit excellentissimus Iurisconsultus.

Semel in schachis ludebam & alius taxillos iaciebat aliusq; omnes iactus scribebat & ex themate mihi proposito duas epistolas dictabam: postq; finem ludo imposuimus omnes iactus schachorum & taxillorum & epistolarum verba ab vltimis incipiens repetii: hæc quatuor per me eodem tempore collocata fuerunt: testes sunt dominus Petrus de Montagnano & Franciscus Neuolinus nobiles Patauini ciues. Dum essem Placentiæ monasterium monachorum nigrorum intraui vt illud viderem in dormitorioq; eius comitante monacho quodam bis deambulans monachorum nomina quæ in ostiis cellarum erant collocaui: deinde congregatis eis nomine proprio quemlibet salutauit: licet quem nominabam digito demonstrare non potuissem: mirabatur monachi quo pacto ego peregrinus nomina eorū memoriter pro-

ferrem ipsis mirari non desinentibus: dixi tan-
dem hoc potuit mea artificiosa memoria: quo-
rum vnus dixit ergo hoc Petrus Rauennas fa-
cere potuit & non alius.

In Capitulo generali canonicorum regula-
rium Paduæ prædicationem domini Deodati
Vincentini eo ordine quo ipsam pronunciaue-
rat recitavi astante ipsius prædicationis au-
ctore. Semel me traxit ad sui contemplatio-
nem Cassandra fidelis Veneta virgo excellen-
tissima quæ dum legeret litteras serenissimæ
coniugis regis Ferdinandi ad se missas illas col-
locavi & recitavi: testis est illa Doctissima Vir-
go: dominus Paulus Raimusius doctor excel-
lens Ariminensis: & Angelus Salernitanus
vir clarus.

Scribebat quidā Illustrissimæ Ducissæ Eleo-
noræ priuilegium alius legebat præsens eram
illudq; ex verbo ad uerbum locis tradidi & ab
ultima dictione incipiens totum recitavi: mira-
bantur astantes: huius rei testis est dominus
Ioannes de Bruturiis clarissimus Ferrariæ ciuis
qui etiam multa de hac artificiosa memoria
narrare poterit.

Quid autem de actis meis referre possit ne-
pos maximi pontificis Pauli Reuerendus Pa-
duæ Canonicus & decretorū doctor insignis
dominus Augustinus barbus omitto cū com-
pater sit charissimus. Sed quid plura testis est

Brixia, Papiæ, & Cremona: quid potuerit mea
artificiosa memoria declarant hoc carmina
quę in principio huius libelli leguntur. Testis
est Illustrissimus marchio Bonifacius & eius pul
cherrima vxor quę me egregio munere dona
uit: testis est nouissime Bononia: testis est
Illustrissimus Hercules Dux & Illustrissima
vxor Eleonora: Testis est tota Ferraria: du
as enim prædicationes celeberrimi verbi dei
præconis magistri Mariani heremitæ recita
ui: quo audito obstupuit dictus Magister &
dixit: Illustrissima Ducissa hoc est diuinum
& miraculosum opus: testis est Vniuersitas Pa
tauina: omnes enim lectiones meas Iuris cano
nici sine libro quotidie lego: ac si librum ante
oculos haberem: textum & glosas memoriter
pronuncio vt nec etiam minimam syllabam
omittere videar. In locis autem meis quę col
locauerim hic scribere statui & quę locis tradi
di perpetuo teneo: in decem & nouem litteris
alphabeti vigintamilia allegationum Iuris vtri
usq; posui & eodem ordine sacrorum librorũ
septem milia: mille Ouidii carmina quę ab eo
sapienter dicta continent: ducentas Ciceronis
auctoritates: trecenta philosophorũ dicta: ma
gnam Valerii Maximi partem: naturas fere om
nium animalium bipedum & quadrupedum
quarum auctoritatum singula verba collocaui
& quando vires artificiosę memorię experiri
cupio

cupio peto ut mihi una ex litteris illis alphabe
ti proponatur: super qua proposita allegationes
profero: & ut clare intelligar exemplum habe
proposita est mihi nunc littera. a. in magno do
ctorum uirorum cōuentu & statim a iure prin
cipium faciēs mille allegationes & plures pro
feram de alimentis de alienatione de absentia
de arbitris de appellationibus & de similibus
quæ in iure nostro habentur Incipientibus a
dicta littera. a. deinde in sacra scriptura de An
tichristo de adulatione & multas allegationes
sacrę scripturæ ab illa littera incipientes pro
nunciabo carmina Ouidii auctoritates Cicero
nis & Valerii: non omittam de Asino de Aqu
la de Agno de Accipitre de Apro de Ariete au
thoritates allegabo & quæcunq; dixerō ab ulti
mis incipiens uelociter repetam & hanc me
morix demonstrationem pulcherrimam esse
puto cui me obligavi semper & ad semper in
terrogetur reuerendissimus nunc uicem gerēs
Bononiæ cum consumatissimo Iurisconsulto
domino Ioanne de Sala quid super littera. m.
mihi proposita allegauerim: interrogetur uni
uersitas Bononiæ quid super littera. p. de dei
potentia & potestate Papæ pronunciauerim: &
hunc legendi modum a rerum multitudine
chaos appello quādo deo optimo maximoq;
placuerit hoc tantum opus Italiæ ac toti orbi
tradam. Hæc etiam in iure canonico tantum

C

locis tradidi tria milia allegationum decreti:
duo milia decretalium: totum sextum & eius
mille glosas: Clementinas & earum mille glo
sas: & quando de glosis decretalium Sexti &
Clemētinarum uerbum facio dictiones in qui
bus sunt positæ profero Mille etiam singula
riter dicta in Iure ciuili memorię tradidi nec fa
bula narratur: in hiis enim quotidie periculū
facio omnia mea mecum portare uolui maio
ra tamen cupere ab hiis disco: naturalia enim
desideria infaciabilia sunt ut ait Seneca ad Lu
cillum: Non omitto etiam Illustrem Principē
Marchum de Piis qui me audiens obstupuit:
& ex hoc me absentē sepissime nominat. Do
minus Bartholomeus Pigafetus Vincentinus
uir quidem sapientissimus dicere audet domi
num Thomam Reatinum qui omnium æta
tis suæ memoriosissimus fuit noui & sibi ma
gna amicitia coniunctus fui: sed te superio
rem esse iudico.

**Hic liber est qui nunc præbebit lumina cecis
Præceptis poterunt dicere multa meis
Innumerosq; dabunt uobis hæc secula ciros
Excidet & tanti gloria magna uiri
Te tamen ut Petri dantis præcepta precamur
Sis memor & dicas petre magister eras.**

Die.iii.Ianuarii.M.ccccxcī.

**Adiens præsentiam Serenissimi Principis
& Illustrissimi Domini, Egregius Iure Con-
sultus, Dominus Petrus de Rauenna nuncu-
patus A Memoria Legens Ius Canonicum in
Gymnasio Patauino Reuerenter exposuit se
toto tempore eius uitæ multis uigiliis & la-
boribus insudauisse, ut artem Memoriae adi-
pisceretur, quemadmodum Deo optimo ma-
ximo opitulante adeptus est, Composuisseq;
in arte ipsa quoddā opusculum nuncupatum
Fœnix:quod cum decreuerit impresentiarum
ad vniuersalem commoditatem & beneficium
edere humiliter supplicauit detur modus ne
alieni colligant fructus laborum & vigiliarum
suarum:Cui quidem æque ac conuenienti peti-
tioni annuentes Infra scripti Domini Consilia-
rii:Sic consulente Collegio terminantes decre-
uerunt,decernuntq;, & iubent, q; nemo audeat**

C ii

in hac vrbe Venetiarum, & in tota ditione Illu-
strissimi Domini nostri Imprimere, seu impres-
sa vendere volumina dicti operis, nuncupati
Foenix, sub poena amittendi illa, & insuper li-
bras viginti quinque pro quolibet volumine:
Et huic met poenę subiaceant illi, qui huiusce
modi libros alibi impressos vendere pręsume-
rent in ditione prædicti Illustrissimi Domini:
Excepto duntaxat illo Impressore, quem præ-
fatus doctor prælegerit.

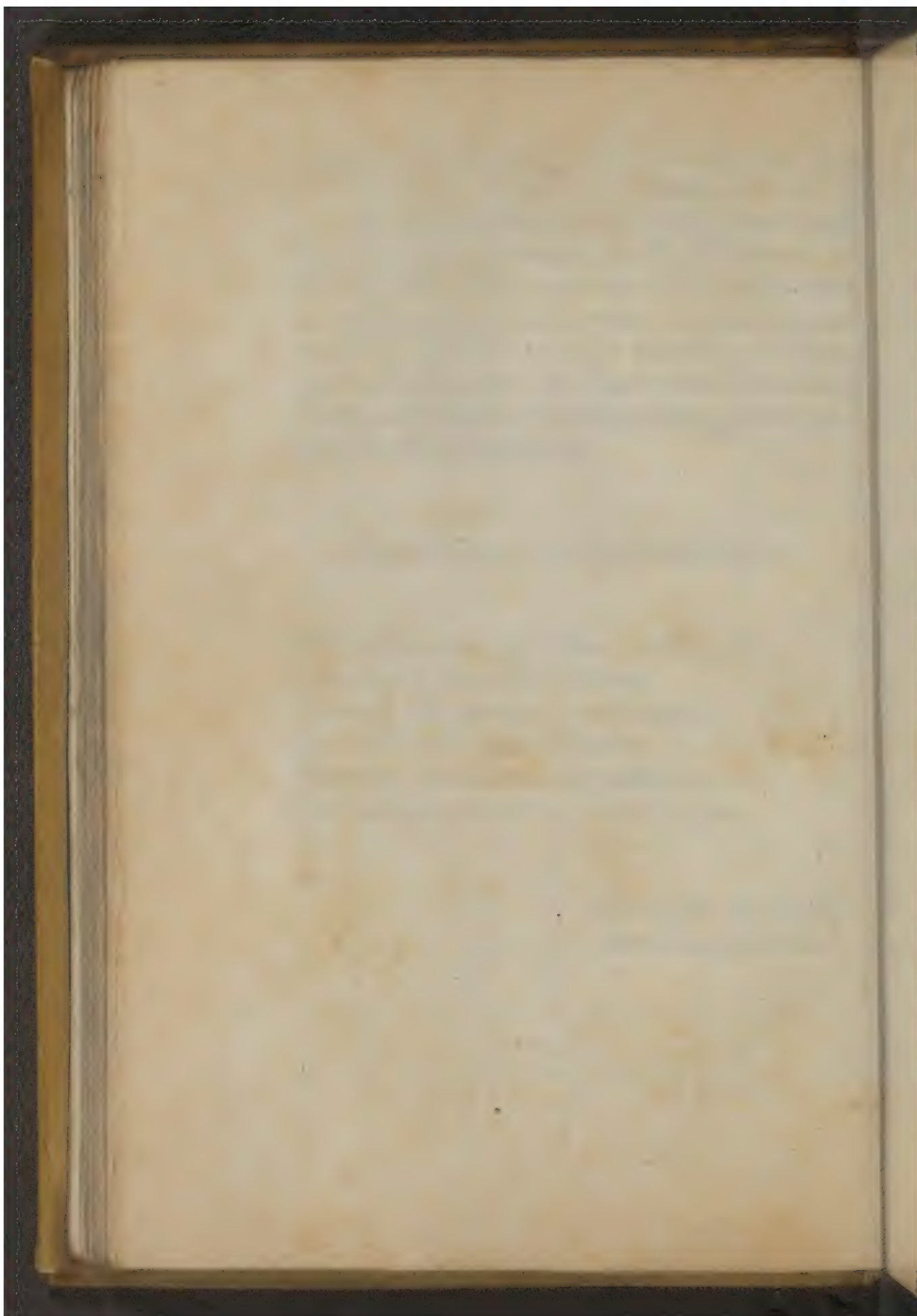
Serenissimus Princeps, In Collegio.

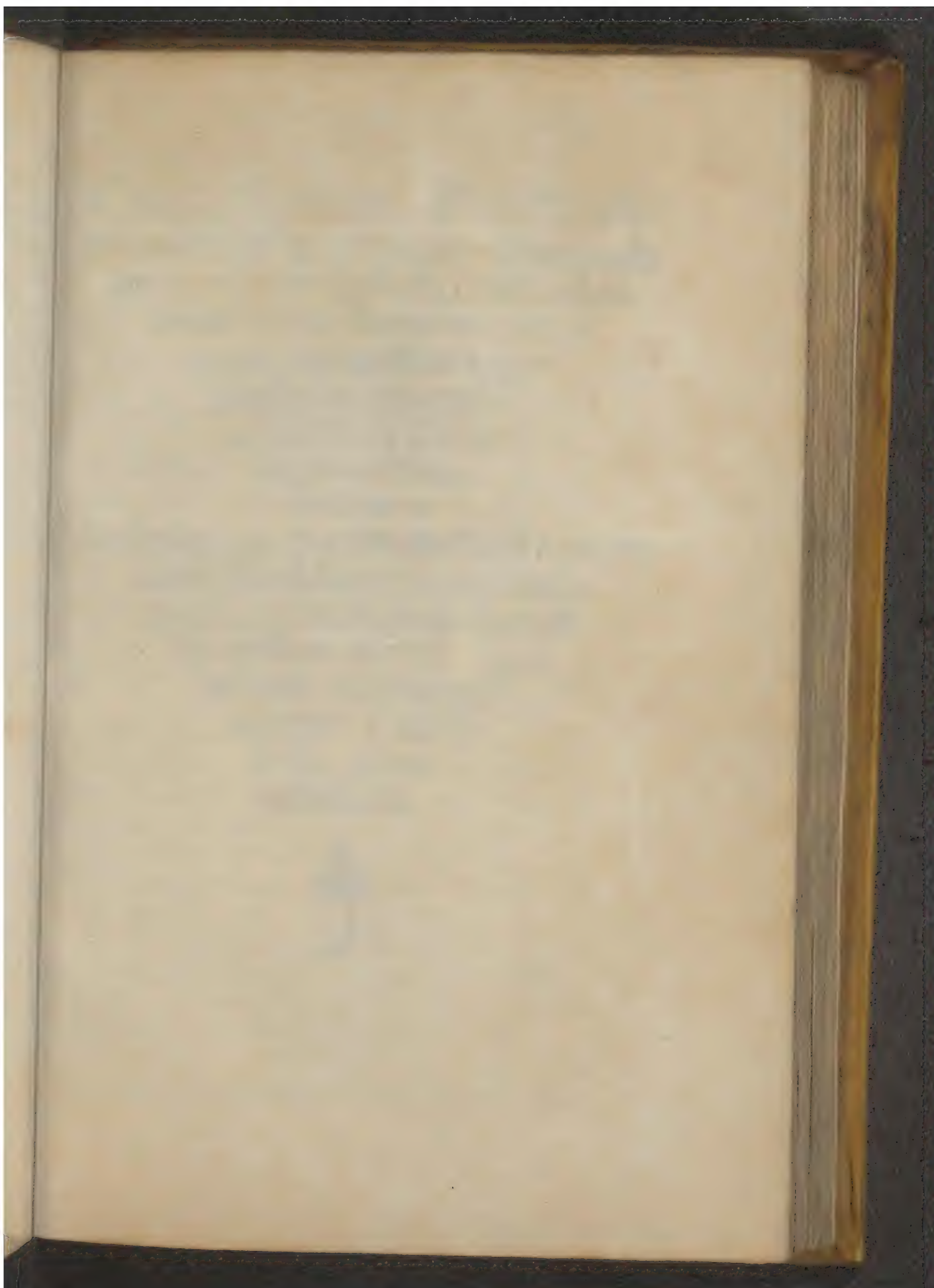
Dominicus Maurocenus Consiliarius
Nicolaus Leono Consiliarius
Thomas Mocenigo Consiliarius
Marcus Fusculo Consiliarius
Nicolaus Triuisanus Consiliarius
Leonardus Lauredanus Consiliarius

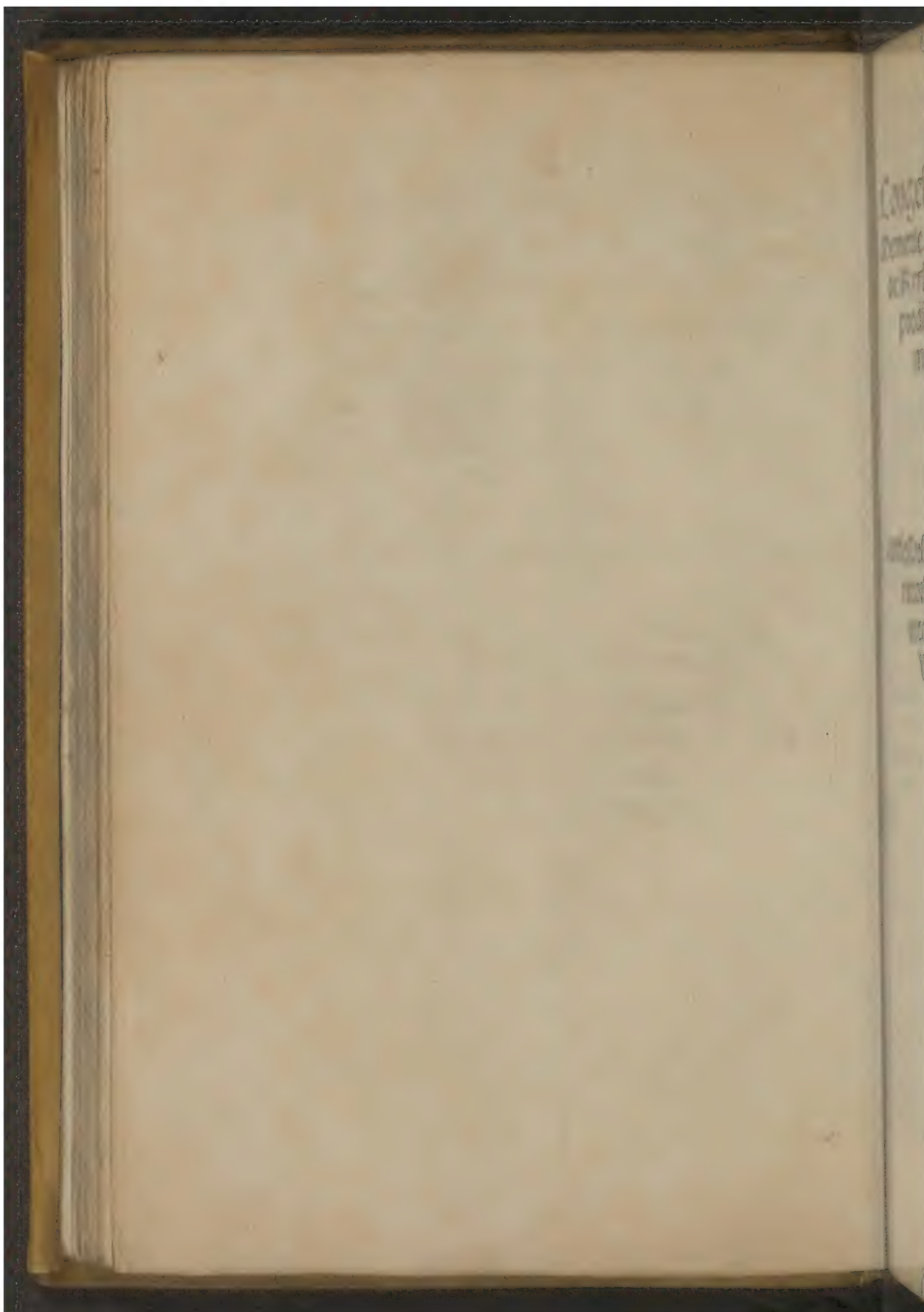
Georgius Nigro Se-
cretarius Ducalis.

dirone the
seampref
muscipati
inaper li
volumne
in hantice
perline
Dumina
nem puz

ro &
alia

Congestorium Artificiose
Aemorie. A. M. S. Joānis Romberch
de Kyrspe. Regularis observantie
predicatorie: Omnium de me-
moria preceptiōes aggre-
gatim complectens:
opus oibus Theo-
logis: predica-
toribus ⁊
confessoribus: Juristis: iudicibus procu-
ratoribus: aduocatis ⁊ notarijs:
medicis: philosophis. Artibus
liberalium professoribus.
Insuper mercatorib⁹
nuntijs ⁊ tabel-
larijs perne-
cessarium.

Congenij liberalium Artium Cultroris Fran-
cisci Angeli domini Augustini Disau-
rensis filij ad lectorem Endecas.

Num miraberis o diserte lector?
Quum perlegeris hunc nouum Libellum
Nulla cui similem dedere Secla
Habendum magis Onice ⁊ Smaragdo.
Nam quum labilis ⁊ nimis caduca
Mens ad instar Aque fluentis exeret.
Tot erroribus hic Opem rependit
Per breues Methodos iuuando mentem
Quem si callueris, tenebis omnem
Quam voles facili modo Mineruam
Emas hoc igitur sacrum Volumen
Respensis vigili Manu expoliturum.

Chieronimus de alijs Artium ⁊ Medi-
cine doctor ad lectorem.

Qui memorē q̄ris multoz reddere mentem.
Quoz nature vis meminisse negat
Hūc eme q̄ methodo mōstrat tibi cūcta libellū
Per que letheas tu superabis aquas
Quid locus ⁊ menti qd prester imago renaci
Hic docet/vt condas pectore queqz tuo
Sed meritas Rōberch debes psoluere grates
Aedidit egregium qui tibi lector opus.
CJo. Aloyſi⁹ Triui. mēorie cupido lectori. S.
Quo memor esse breui possis charissime lector
Hinc disces/cordi si tibi cura/modum
Est reminiscendi vis rerum maxima custos
Qua disciplina est multa paranda tibi
Hac sine qd proſit studium: longiqz labores?
Dēpra hac nūl studium:nūl iunat ingeniū:
Si memor esse velis igit: que munera danſ
Sumer: quibus discas cūcta tenere locis.

2

CReuerendissimo in Christo patri ac domi-
no Do. Dominico Grimano Episcopo Por-
tuen. S. Ro. E. Cardi. S. Marci ac Patri-
arche Aquilegie: frater Ioan. Romberch,
de Ikyrspe Professionis predicatorie:
perpetuam felicitatem atq; me-
moriam eternam.

Brigit Reuerendissime Domine
Quinto Fabio Maximo singula-
ris laus: q; ingenti quadam fuerit
noticia atq; memoria verustatis.
Et immensus fertur Lucij honoz
incredibili eum memoria predictum. Iulij Ce-
saris memoria qua tam tenaci vigeat q; nihi-
li pter iniurias obliuisceret ex priscoꝝ Croni-
cis ingēti laude resumitur. Quid Lucij Anei
Senece preclarius meminisse q; vberimā me-
moriā: q; facile duo millia noīuz recitata eodē
ordine: artificiose reddidit. Atq; ducentozum
discipulozum quos singuli dixere singulos ver-
sus ordine retrogrado recitauit. Luculus Lu-
cius Imperatoꝝ z amplissimus philosoph⁹ ea-
rerum memoria mirum immodum pollebat:
que precipuis debeat laudum titulis: In ea
quam verborum aiunt Hortēsius vnus omni-
um plus vigit. Legimus Cynēam legatum a
Pyrrho dum Romam mitteretur: postea in-
gressionis die Senatus patres: singulos pprijs
nominibus salutasse: Sic Mitridatem duaz
z viginti gētiū impij sui diuersas nouisse linguas
aiunt: adeo quidem vt cuiq; perenti iura pa-
trio redderet sermone. Cyrus deniq; persaz
rex exercitus sui (quanq; magni) singuloꝝ mi-

A ij

lirum nomina meminisse pro eius gloria apud
veteres divulgatur. Carneades in grecia: que-
uis sibi oblata volumina in more legentis me-
moriter recitauit diuina quadam memorie fe-
cunditate. Aneus Seneca fert Latrone Mor-
tium memoria pro libris semper vsum: uā que
semel didicisset perpetuo besitura illi perma-
nebant. Atqui id eis duntaxat vel perpauca
alijs peculiare erat: Laducea siquidez multis
passionibus subiecta: et vndequaq; desecribi-
lis hominum generi innascitur memoria: Que
nisi arte fuerit adiuta mox perexigua defari-
scit in pauculis: Quare ipsam pleriq; medici
nis et nonnullis ex Symonidis inuentione lo-
cis et imaginib; reuelare moliti diuersa diuer-
sis ingenijs media excogitarunt. Inter q̄s Se-
neca/Tullius/Quintilianus/Stephanus de
Lauro/Franciscus Perrarcha/Mateolus Ae-
ronensis/Jacobus Publicius/Insper/Pe-
trus Rauennas legunt doctores/Joannes Sur-
gant/Joan. Roechlin/Georgius Resch/Ge-
orgius Sibuti precipui sunt quos viderim et
q̄ plures aliorum libros de hac arte impressos
legerim. Sunt quoq; nonnulli qui tam et si per-
petua vigerent memoria et eius confirmande p̄-
ceptiones in editiunculis suis absque nomine
suo tradiderint: Qui et si perbennem neglexe-
re memoriam nominis sui in memores: Nō p̄-
prerea salubrem eorum aspernatus eruditionē
quicquid consensaneum huic rei excogitarūt
simul cum aliorum preceptionibus: pro impor-
tuna amicissimi mei. Do. Joan. Breuēbroch
arrium philosophie ac medicinarum expertis

firmi doctoris sollicitatione dum adolescentior
 esset in vnum congeffi libellum: qui inde Con-
 gestorium artificiose memoratiue nomen sorti-
 tus est. Interposita itaq; per me appellatione
 cum deuolueretur ad S. Apostolicam causa
 Jacobi hochstrassen inquisitoris contra Spe-
 culum oculare: tibiq; inter cardinei ceterus vi-
 ro preclarissimo committeretur/veluti iuri: cō-
 sulissimo: et quod precipuum erat: quia inter
 Theologicum agmen facile primatum tibi vē-
 dicas: vt vix alter eque actu (absq; iniuria di-
 xerim) quid nam fidei arthodoxee consentane-
 um: quidue dissonum internosceret. Cumque
 igitur reverendissime pater e procuratore quē
 gessi apud Episcopum Spyren. factus apud
 Reuerendiss. Bomi. tuam sollicitator con-
 tra capnioneas illas opinationes abs te iustici-
 am (ad quam vltioneus videbare) efflagitan-
 dam indies vel rectius horatim edes tuas fre-
 quentarem: duo potissimum erant que longe
 more molestiam nonnihil alleuiarent: Impri-
 mis quidem locorum arte Symonidis compa-
 ratio oportuna in tam amplo spacioſo perpo-
 lito cum differentijs ad rem ipsam necessarijs
 exornatissimo palatio. Ne modo vt Liceronis
 est preceptio centum inibi concederentur lo-
 ca: verum pene infinita que Ioan. Michaelis
 et Petrus ranēnas atq; alij suadent facillimū
 illic constituere licuerit. Si quippe religiosorū
 domus Theologorum: Juristarum/medicorū/
 Philosophorum: et id genus hominum māſio-
 nes ingredi libeat quatenus inibi nobis loca
 vendicemus a Palatio tuo discessus nulla ra-

A iij

rio erat. Sed et aulas tuas omnium veterum hy-
storiarum exornatissimas: Bibliothecam: graiorum
et hebreorum libris refertissimam: ut lingue la-
tie infinita illic recondita volumina subtricea-
mus: Que vel nusquam vel rariter alibi habentur:
non immerito latine grece et hebraice linguarum
tibi notissimarum argumentum existentium
si mecum repero: Capellam Sacellumue quo
modo ingrediar quatenus ecclesiastica quam Epi-
scopum decent contempler paramenta. Came-
re/cellaria/cisterne/cubicula: tot illuc videnda
erant ut non modo unico complecteremur.
Alphabeterbo sed nec alphabeteri litterarum nu-
mero alphabeteris. Sed illic loca desumere for-
san illis non expediret qui vacua ea constituenda
persuasum habent: quandoquidem ibi tam
rara et singularia rerum natura constituit:
ingenium excogitauit: et ars fabricauit: ut in-
uisa ad oculum cernantur: Deus: Ange-
lus: demones: et anime: visa nusquam perfectiora.
Nisi non caras plantas rariores arbores: rarissi-
ma conuictus essem animantia: Sed nec hic
sumendus erat laudis apex: Ubi quod lauda-
rissimum est non aliunde quam a familia tua omnium
disciplinarum: omnium denique virtutis sancti-
monie: et probitatis morum: ideo/imagines/ et
exemplaria forent vendicanda. Quandoqui-
dem in cunctis edium tuarum angulis tantos
talesque contemplaremur homines quibus meri-
to in stuporem verteremur. Et hoc in ecclesia-
stice hierarchie quasi monarcha magis appro-
bandum erat: quam fallaces vidisse diuitias: petu-
lantes lasciuasque (que a domibus tuis longe ab-

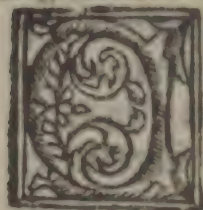
4

sunt) puellas: et inanes secularesque pompas: quas
fastus tu vnus vnice abijcis: in omnium disci-
plinaz genere potius non modo obuersar: sed
penitus absorptus videare: adeo quidem vt si-
eriā R. D. tuā altiori musa canendā huc non
attulero: me laret quā virtutis imaginē vel sci-
entie ideā: aut officioꝝ species ab aulicis tuis
non desumerem. Dominus Antonius Sancij
Jur. d. Hispanus audiroꝝ causaru auditoris vi-
cē dilligentissimi renebit. Quis cui secretioꝝ q̃
Iacobus Skera Arch. Sannie Dominico.
Et notarium vnde occularioꝝ Laurentio Sa-
ger citabo vt raceam reliquos id generis viros
ad probitatem virtutem equitatem et iustitiā
officiosissimos: inter quos tu alter Apollo et
phebus alter vt marutinum corruscas astrum
cunctoꝝ memorandoꝝ perspicacissimo
ingenio collustratoꝝ: adeo vt queq; intellecta
sensibusque percepta penes memorem recōdens
mentem: tu ipsamet cēseare memoria. Quam-
obrem niemorie memor memorantium patres
non meminisse: immemoris nephas perpetua
memoria memoraretur. Ne proinde memor
memorie culper memoris immemor te memo-
ria pre omnibus memorantibus predictum q̃
tum his chartis fortuna fauet in memoranti-
um omnium memoria figam. Eroq; memo-
nominis tui: quoad memoriam faciat mirabi-
lium suozum miseratoꝝ dominus donec in me-
moria eterna sit iustus. Anterea ne sis memorā-
rium pater immemor filioli. Seruuliq; tui cu-
ius Congestorium artificiose niemoratiue no-
mini tuo sacratum: in pignus atq; perpetue.

A iij

memorie monumentum munusculi qualiscūq;
loco : saylari si exceperis vultu: nunquam
in arduiorib? tui immemor ero cum lucē exce
perint q̄ indies molimur edere. Vale.

F. Joan. Romberch de Kyzpe Regularis ob
servantie in ceru Agrippino Coloniēsi Ordi/
nis p̄dicatorij B. Dñici p̄fessor: Reuerēdissi/
mo in Ch̄o p̄zi: magistro Barthe de Loaysa exi/
mio Arriū phie ac sacre Theologie p̄fessori: ro
tiūsq; Ordinis p̄dicatoz meritissimo Dñali
magro humilē obediētiā: z p̄peruā felicitatem.

Dēposui olim Reuerēdissime p̄z
ex dinerfis authoribus libellū par
uum sed p̄fecto/ni fallar/ plurib?
plurimū ad suffragandū defectui
naturalī memoratiue conducens.

Quē Rome añ q̄rtuor annos his trib? Bono/
nie ac supiori Venerijs multoz pulsus p̄cibus
p̄lo cōmittendū recusavi hactenus. Nisi modo
quasi vim passus: a nōnullis nobilib? amicis
p̄cipuis Veneris: magnifico dño Maurino Sa
nuro rex gestaz p̄clarissimo hystoriographo. z
oīum disciplinaz cupidissimo vt se mōstrant
q̄rtuor milia voluminū penesse in p̄perue me
morie thesaurz oī auro p̄cioso chariorē seruata
in qbus sepe raras z nusq; alibi cōpertas vidi
z legi disciplinas. Et dño Nicolao Adocenico
viro imp̄se docto p̄sultissimis apud senatum
Venerū viris reipublice. Et magnificis domi/
nis Petro donato z germano ei? Laurētio vi
ris me hercle integerrimis z multaz discipli
naz nō vulgariū rariter doctis. Et vt taceam
moz p̄bitatē hoz oīum/ingenuā libertatē/ p̄

5
claz sanguinē / z altra stemata: qbus iure vendi
carint siqd inferuire pcederetur: adeo me di
gnati sunt: tantis affecere bñuolētijs z tam co
piose accumulare bñficijs sepe polliciti sunt: q
rum aliqua recusavi humiliter aliqua gratan
ter quātum nostre obseruantie regularis pau
pertas pari poterit excepi. Reliqua vtpote
gradus z promotiones in tuā duntaxat reue
rendissime pater detuli manum: Unum quidē
hoc mihi reseruavi vt rerer ingratissimū ani
mi esse viris de me tā bñ meritis in honesta q
dem petitione non acquiescere. Quamobrem
pgestoriū e manus mee Archytypo passus sum
in quingentos exemplari: arte impressoria Ge
orgij de Rusconibus. Non tamen sine consilio
z assensu quin potius suasu z exhortatione re
uerendorum patrū magistri Damiani lori Ve
neri in conuentu p̄dicatorum: sanctorū. s. Jo. z
Pauli de Venerijs regentis meritis: z ma
gistri Thome oī bono celeberrimi eiusdē con
uētus sacre theologie p̄fessoris. Insuper eximi
orum phie z medicine doctorum. D. Antonij
de fantis: p̄clarissimi apud inclitos Veneros:
logice z phie lectoris: Cuius instantia effica
cissima ad libelli emissionem persuasit tum p
pter plurima eius in me bñficia tū propter in
genuos eius auditores pro quibus id postula
bat. Inter quos. D. Angel⁹ ceno domini Vin
centij filius: z. d. Franciscus Angelus: dñi Au
gustini p̄s Lauren̄s p̄clarissimi artium z medi
cine doctoris filius: artium cultores amicissim
i mei ex publicis priuatissq; disputationib⁹
quibus sepius interfui tam p̄clarum ostendere

ingeniū q̄ cui si ars memorādiq; facilitas ac-
cesserit breui futurū erit q̄lq; p̄pares facile sup-
erit: eo libēri⁹ opusculū dedi: q̄ id tantorū viroz
instātia postulabat. Cui nō defuit dñs l̄hero.
de Aliis physic⁹ exprissim⁹: q̄ parit in eā sniam
coiuit: his deniq; Cōgestorū p̄cessi vt ip̄is iu-
dicib⁹ vlt⁹ domi delitesceret vlt⁹ tuo noi dicatū i-
uulgaret: aut cuius alteri cui id tu potissimū
velis. Nūquidē sine te possim nihil z debeā ni-
hil: tū qz moderamini tuo abstrict⁹ sim: tū etiā
qz gradib⁹ z honorib⁹ seruulū tuū paucis ela-
pis dieb⁹ accumulare fauorabilis dignat⁹ sis:
baccalaureatū i sacra theologia ḡrosc p̄cedēs.
Tuo itaq; noie p̄ obfuādiffime illd opusculū
vnaqz recū R. B. Dñico Bimāo Car. dedicā
dū cēsi. Opusculū p̄fecto n̄m iō n̄fuz: qz ex of-
b⁹ his artis p̄fessorib⁹ mea opa p̄gestū: z quātrū
vires sup̄p̄erebāt: z ocio p̄cessuz ē Colonie El-
me/Rome/Bononie: vbi me reppererim vsu
p̄probatū. Qd si a sua Rererēdiff. atqz tua p̄-
nitate approbatū iri itellerero: i altiorib⁹ vt
nup̄ cepi in diui Thome cōmētarijs sup̄ ep̄las
b. Pauli qz recognitionē tibi nūcupauit: z Al-
berti opib⁹ atqz alijs qz plurib⁹: q̄ erroribus e-
limauit nomē tuū/p̄ tua dignitate/imortalita-
ti donabo: atqz indelebili nora i memorijs hoīz
p̄signabo: put hoc ip̄m egregia tua facinora: sa-
lubris doctrine z qd p̄cipuū ē x̄utis z sancti-
monie exēpla lōge lateqz diffuderint. Vale re-
uerēdiffime moderator: z inter ceteros sub tuo
gubernaculo christi famulos ne tuis paternis
negligas visceribus Ioan. tuū amplecti. Ex
Venerijs ad Kalend. Maius. 1520.

Sūma tractatū z caploz De varia locorū conquisi-
Longestorū artificiose me- tione. ca. 4
morietractans de memo De regulis cōditiones loco-
ria locali: in quattuor pñ- rū continentibus. ca. 5
cipales partit tractat⁹. De fabricationis locoz va-
Primus tractat⁹ est de q/ rietate: qualitate z habi-
busdā/preambularibus/z litare. ca. 6.
cōriner seprē capitula. De locorū fictose fabricari-
De possibilitate necessitare one. ca. 7
z vtilitate artis memoria De exēplificatione locorū
tiue. ca. 1. fictozū. ca. 8.
De refutatioē detractioē De euacuatione locoz p de
artis: z pmedatioē ei⁹. c. 2 let. onē imaginū. c. 9.
Quibus ars memoratiue Terti⁹ tractatus de ima-
conueniat: z quādo ea vtrē ginibus z eaz factura ac-
dū fir. c. 3. multiplici fabricatioē. Et
De descriptione memorie prinet decē z nouē capla.
z eius diuisiōe. ca. 4 De imaginū diffinitioē: et
De memorandi fundamen diuersa appellatioē. ca. 1
to. Et documentis eā sal- De imaginū multiplici di-
uantibus. ca. 5. uisione. ca. 2
De impedimentis z nocen De substantia z quantita-
ribus memorie. ca. 6. te imaginū. c. 3
De locoz z imaginū neces- De q̄litate imaginū: z effi-
sitate z vtilitate. c. 7 criōe atqz notatione. ca. 4
Scōs tractat⁹ est de lo- De actioē passioē z vniuo-
coz natura z fabricatioē. carione imaginū. c. 5
Et prinet nouē capla. De varia imaginū sumpti-
De Agēdoz ordine z loco one. cap. 6
rū descriptione. ca. 1 De significatioē z rep̄ienta-
De diuisione siue multipli tione imaginū. ca. 7.
citate locoz. ca. 2. De generali appropriatio-
De locoz nūero z cōsigna- ne imaginū ad res memo-
ionet. cap. 3. rabiles. ca. 8.

De litterarū imaginib ⁹ ma	ne addiciones intentio
terialibus. cap. 9	nales 7 reales. ca. 2
De viuis litterarū imagi	De subiectis pncipijs 7 fine
nibus. cap. 10	oium sciētiar. ca. 3
De imaginib ⁹ syllabarum	De diuisione entis i suas p
naturalibus. cap. 11	tes 7 de earū imaginibus
De cōpositiōe syllabar. ex	atq; memoria. ca. 4
figuris realibus. ca. 12	De applica. artis ad finis
De imaginibus casuū grā	diuersimode acceptas. c. 5
maticalium. cap. 13	De memoria oionū simpli
De dictionum simplicium	ciū siue ppositionū. cap. 6
imaginibus penes substā	De memoria auctoritarū
tie gradus. ca. 14	7 arte allegandi. c. 7
De arte dictionādi 7 colli	De cōclusionū 7 questionū
gantia dictionum. ca. 15	memoracione. cap. 8
De modo faciendi imagi	De memoria syllogismoū
nes metapborico penes in	7 aliarū specierū argumē
scriptionem fictionē 7 e	rationis. ca. 9
thymologiam. cap. 16	De memoria lectionū col
De imaginib ⁹ p transsum	lationū 7 sermonū atque
ptionē mot ⁹ corporis 7 in	hystoriarum. cap. 10.
signia factis. cap. 17	De memoria Xsum siue
De fabricatiōe imaginū iu	carminum. ca. 11
tra ppariōes diuersas c. 18	De prompta incorporatio
De formatiōe imaginū pe	ne auditor. cap. 12.
nes ear. diuisiones. ca. 19	De memoria rerū prophā
Quart ⁹ tractatus de ap	narum. ca. 13
plicatiōe artis ad partes	De modo legēdi incorporā
subiectiuas eius. Et conti	di meditādi 7 reperēdi ea
net. ca. 14	quorum memoriam exgrī
De applicatione locorū et	mus. cap. 14
imaginū ad res naturales	Conclusio opis 7 peroratio
artificiales 7 mixtas. c. 1	exemplaris.
De imaginum applicatio	Finis.

7
C Frater Joan. Romberch de hyzpe: Conuē-
 tus fratrum predicatorum in Colonia profes-
 sor Joanni Breuēbroch bonarum Artiū
 ⁊ philosophie magistro: Ac medici-
 na ū Alme vniuersitatis Co-
 lonieñ. baccalaureo: suo
 dño ⁊ amico. S. p̄.

Uāq; diuina pene vigeas me-
 moria mi Joannes dulcissime
 qua tanta naturaliter predi-
 es: vt que facili comparaueris
 ingenio: mor indelebili nota
 fixisse videaris. Expostulasti
 nihilominus: (vt omnium di-
 sciplinarum es auidissim⁹) ar-
 tificium quo in subitaneis pregnantibusq; vti
 consueuimus negotijs: tibi in perpetuum nre
 amicitie memoriam: relinquere monumentū.
 Id profecto primum ex diuersis comparauim⁹
 auctorū libris: quorum Canones ⁊ regulas
 in vnum congeessimus ad instar notariorū pro
 thocollum diuersarum causarum ⁊ negotioꝝ
 litis pericribentium: vnde memorentur quid
 quisq; apud se questionis deposuerit annotan-
 dum. Cui proinde Cōgestorium artificiose me-
 moratiue nomen imponimus. Deinde quātū
 vires suppetunt. ⁊ ocio conceditur artē praxi
 comprobare conamur. Tuarum itaq; precuni-
 compos accipe quod longis extorsisti importu-
 nitatibus. Sicq; te exercita quaten⁹ addiscas
 tui Joannis nunq; obliuisci. Vale tui tuorūq;
 memor ex hyzdoꝝ. die martis intra octauas
 sancti Martini Anno. 1513.

Tractatus Primi
Congestorii Artificiose Memoratiue. Fra-
ter Joan. Roberch de Kyzpe professio-
nis predicatorie Regularis apud
Lerum Agrippinensem.

De Possibilitate: necessitate: et utilita-
te: Artis memoratiue. Cap. I.

Eminiscēdi atq; memorandi
artē: q̄ naturalis iuuet memo-
ria: Priscorū quidē concessit
auctoritas: quā nō minus ne-
cessariā fore / quā retinendis
plurimū conducit: preclarissi-
mi quiq; virozū omniphariā
exercitatissimi q̄rtidiana deu-
cri experiētia absq; alioꝝ auctoritate: sua spō-
te profrentur. De quo nihil hesitantes cōstan-
ter asserunt eam et nature commoda retinere
et scientie nihilominus rationem amplificare.
Cuius profecto fundamentum facillime quis-
que assequi poterit: quanquam multipharis
idolis / simulachris / imaginibus: et figuris con-
stituatur. Infime siquidem conditionis ho-
mines litterarum nescij: Imbecillimis sibi me-
morandorum se penumero simulachris: notis
que retinenda figentibus comparant memori-
am: ut et apud alios legi: et itidem plerunq; in
diuersis expertus sum. **Exēplū** Fratri cuidam idiote
quendam ex Psalterio versum proposui: quē
vbi per me sibi fabricatis imaginibus in loca
monstrata deposuisset: absque vlla titubatio-
ne resumpsit ordine retrogrado. Insuper iuue-
nis alter artis huius penitus ignarus: figura-
las in parietibus quasdam inanes depinxit: qua

Capitulum Primum.

8

rum intuitu fauste auctoritatum Aristotelis Necessi
de Auditu physico seriem recensuit: tam et si res Ar
hec eius simulachra nil penitus symboli gere- ris Se-
rent cum materia illa: fuere nihilominus res nece-
cordandi adiuuamen. Si tam exilia iuuan- de
memorie conducunt: quid queso non admi-
culabitur memorandi fundamentum si usu et
exercitio extruatur? Cum autem Seneca
auctore: Memoria sit res ex omnibus maxime
anime parribus delicata: fragilis/multisq; sub-
iecta defectibus. Et ut exemplis utar sicuti me-
chanice artes corporis opitulantur necessitati
ita retentiuam oportere artificio fulciri: non
tam mea assertione quam aliorum astipulatio
neliquer. Cui alludit Cicero ad Mærennium Cicero
inquiens memoria non solum a natura perfici
tur: sed etiam habet plurimum auxilij. Cuius S.
Thomæ scda scde quest. 49. articu. x. assignans Sanct.
rationem notat intentiones simplices et spiri Th. 2. 2.
tuales ex anima facilius elabi: nisi quibusdam questi.
quasi corporalibus alligentur similitudinibus. 49. ar. 1
Quam adiuuente scripture vnā nouimus
causam: ut q̄ hūana neq; p̄seruare mēoria: apd Inuen-
se reposita a solis hausta vocib; saltem ex char- tio me-
ris depositum relegens singulorum recorde- morati-
tur. Multis itaque philosophi: siue Symo. ue.
nides ante omnes: siue Metrodorus aut quis
quis alius primo: huic humane fragilitati
suffragarum iri cupientes: ut tā opaca nauan-
de discipline umbracula defugerent: Memo-
rādi hoc munus i posteros largiti sūt. Quo i oi
scia (ut Tullio placet) maxie opus ē. Quid em̄ Tulli?
nero pderit q̄q; doctissimorū scripra exactissi/

Tractatus Primi

Arili/ me iustrasse: artesq; sectari vniuersas: si qñ opz
tas ar/ eas ad manū nō habeam⁹: neq; meminisse pote
ris. rim⁹ q̄ docēda forēt qbusue vri placuit. **¶** Hoc
 ipz sum ope nemo dubitat vtile qd necessariū
 quis autumant. **¶** Memoria autē ait Cicero

Cicero labilem arte iuari: ⁊ naturalem quoq; egregi
Qibus am magis confortari. Quid queso vtilius ve/
necessa loci proloquendorum memoria: apprehensione
ria est firmiore: ⁊ pronuntiatione securiore? Eiusmo/
memo/ di hec ars indubie administrat. Et proinde o/
ria. mnistatui/sexui: ⁊ singulorum conditionibus
 competit. Religiosis vtpote ⁊ prophanis: ac
 quibuslibet artificibus philosophis/ Juristis/
 Theologis/ predicatoribus: ⁊ confessorib⁹. Cui
 libet siquidem horum opus est: eorum memi/
 nisse que sua inter sunt: ad suum spectant offi/
 cium: ⁊ que suo conducunt proposito.

¶ De refutatione detractorum artis: ⁊ com/
 mendatione eius. Capitulum secundū.

Refu/
ratio
blate/
ronum

Arist.

Abus⁹
artis
nocet.

Ignauī plerūq; insectantur ingenuas
 disciplinas: quas assequi posse desperāt.
 Et iuxta verus prouerbiū: Scientia non ha
 beat inimicum nisi ignorantem. Sicq; igit in
 sulsus quispiam ſoilus: ⁊ blacterās detrectorū
 idolorū huius negotij varietate attonitus:
 hanc artem plus oneris q̄ frugis aut honoris
 cumulare conuicians despiciat: veluti mentis
 destructiuam: ⁊ que hebetes atq; fantasticos
 sui emulatores efficiat: huiusmodi veluti hebe/
 tem ⁊ ad bonas disciplinas ineptum post habe/
 ro. Tuq; firmiter teneto hanc artem eiuscemo/
 di reddere fantasticos qualem vult Aristoteles
 lib. 3. de anima intelligentem: quem necesse
 est

Capitulum Secundum. 9

est fantasmata speculari. Unde eruditus quisque
 efficitur literarum gnarus: cum nostra cogni-
 tio a sensatis maxime nobis vendicanda sit.
 Nequaquam tamen fantasticos generat: fatuos in-
 sanos/delyros/syncopatos mente: vel ingenio
 obscuriores. Hi forsitan id propter abusum ut in
 quibuslibet alijs contringere nouimus accidat.
 Alioquin Aristoteles/Seneca/Tullius et id
 genus: plerique alij priscorum: (Et Theotericos
 viros literatissimos eo munere taceam) stolidi:
 insipientes: et fatui: venirent insimulandi. Quod
 si absorum sibi videatur: digito labellum pre-
 mat: quisquis talis est deteretor: sueque depu-
 tet ineptiei: crassitudini: et Segnitiei: quod ipse ta-
 ti sit muneris exors: quo egregios quosque egro-
 fert animo pclaros eminere. Et defleat tam
 alienum a se hoc p'diuinum beneficiu: inter litera-
 tos maxime precipuos exercitatissimu: arca-
 na licet forsitan mente repositu. Cuius vim bi-
 duntaxat nouere: qui per paucis conquisitu ca-
 nonibus: iugi meditatione/exercitatione: et se-
 dulo usu facile quendam habitu memorandi ge-
 nerarunt: quem nec leuiter amittere possent.
 Hinc vana eorum concertatio est: qui propterea
 nullius momenti esse contendunt: quod in longos
 iam annos inter abditissima priuam delitue-
 rit. Eadem namque ratione viderentur aspernen-
 da: que indies humana industria ex secretissi-
 mis eximit latebris. Et quis nescit veteres plu-
 ra suis etiam amicissimis abscondisse? Quamobrem
 nostro euo congratulandu est: ubi passim qui-
 que moluntur in lucem quippiam grati edere: unde et
 oblectari possit auidissima studiosorum mens: et

13

Tractatus Primi

Prima frugelargioris muneris potiri: ubi tot tantiq;
ratio. viri florent: qui sua bonivolentia deuincti: hanc
cererasq; q̃ plures indies impartiuntur Romano
eloquio editiunculas: non tamen hoc vnicū
duntaxat. Sed magis tota oīno sapientia ab

Bone li
tere vi
ginti. orientalibus ad occasum hesperiasq; defluxa
partes: refluere cernatur. Et q; estimem in bre
ui futurum: Sacra doctrina: vt ceptum est: rū
hebreorum greco eloquijs palam prodetur a
pud nos. Verū sunt pleriq; priusq; statuti cur

Scda rōsus metham attingant: turpiter defatigatis: a
uio frustrantur. Ceteriq; grauioribus prepedi

Tert. rō untur negotijs: quod et mihi (vt non ignoras)
contigit: qui nec alijs cōferre queunt: quod v

Quart. rō su et exercitio non firmiter radicauerunt. Mul
ti vero floccipendentes: cuius fructum nōdum
experti sunt quod maxime laudādum erat vi
tuperio afficiunt. Ediuerso qui ostentationis
gratia cuncta peragunt inanis glorie viri elat

Vana bozant: hoc artificio audita omnia: et lecta q; q;
gloria coram ceteris recitare queant: et hi quod alijs
memo/ in bonum noscitur collarum in abusum ptra
rantiū. hant. Veluti multi difficillimas in logica eno
dare tentantes intricaciones: sese inaniter tor
quēt. Et in Rhetorica aerem verbis verberāt.
In philosophia inscrutabilia rimant: in Theo
sophia altiora se querentes opprimuntur a glo
ria: vt qui se sapientes aurumant stulti fiant.

Non mirum proinde si hac industria plerique
abutuntur. Cuius raz copiosus est fructus: his
qui in Ecclesie dei edificationem: et orthodoxo
rum instructionem: predicationes Euangelij:
Epistolarum: de virtutibus et vicijs: moralium

informationem: historias et Sanctorum vias
in dei laudem et eorum preconia: ad animarum
salutem recolligunt quod citissime hac arte: firmi-
ter tenent: et cum fiducia efferunt. Quod alio-
quin longo tempore debilitaret: et cum formidi-
ne fieret cum intermissione nonnunquam vel ma-
ioris vel saltem equalis boni.

Quibus ars memorie conveniat et quando
ea utendum sit. Capitulum tertium.

Quamquam igitur omnibus plurimum con-
ducatur: magis tamen oportuna est his qui
iuribus et legibus: siue causas agendo siue docent. Quibus
do studium et laborem impendunt. Et divini potissi-
verbi declamatoribus: tum quia hi plurimum munus ars
sepe recordari habent: tum etiam quia materi pueniat
as difficiles quemadmodum sine hac arte nec Exemplum.
rite capescunt: ita neque retinere queunt. In his Ubi ut
denique monstrorum facilior est fabricatio: que dum sit ar-
ex rebus magis quam vocibus resultat. In re.
quotidiano artamen studio et qualibet facul-
tate non frequentandum volumus. Nisi enim quod
ignorarum dictionum simulchra imaginandi
facilitate potiarur: non tam artibus conducet
quam iuristis medicis et Theologis. Egregias ali-
quis artium lector nil in adiutorium preter ar-
tificiose memorata referre mihi rettulit quod
tamen nec imitandum consulo nisi diu exercitatis. Ne-
que is mihi est modus. Sed in arduis que subito
efferenda sunt: et ad quam naturalis memoria absque
artis suffragio non superpetit: hoc beneficio fungor:
ut leuius capiam quod maiori fiducia rite pronunciatu-
rum sim. Et iride diuturniore bereat tempore. Quoad
modum per bebdodaales priores: semel de Christi pas-

Hora bñ

fione sermonē locis mancipauit: vnde sat est mihi annuatim semel dūtaxat loca reperere: sicqz iam octo vicibus eundē apud populū declarauit. Sic quoqz in natali intemerate virginis Marie de nobili eius secundū carnis propagationē prosapia. Ab Adā exorsus/ singulas vsqz ad hunc Euangelij a Mattheo descripti passim. De qua natus est Iesus qui vocatur Christi: dinumerauit generationes: absqz vlla difficultate. Sic quoqz in natali dominico. In cena vltima Christi et alijs tēporibus: ex subitanea preventus obediētia: mox didici quod firmiter (vt testes sunt qui affuere) eloquerer.

Mode **ficia au** **choris.** **ne** **preuentus obediētia: mox didici quod firmiter (vt testes sunt qui affuere) eloquerer.** **nece** **ne putes absine iactari: quin potius vt discas qz mirabilia: que alijs stupentibus videtur impossibilia: facile sit hac arte operari. Si cur accidit vt in auditorij mei admirationem omnes iuris pontificij titulos ordine et recto et prepostero eque facilliter recenserē. Quā tibi**

Suffra **gij peri** **rio.** **cōmunicaturi artē: hinc denū ad instar veterū postulamus diuinū pro eius aggressu presidij a summo omnium opifice: qui memoriā fecit mirabiliū suoz misericors et miserator dominus omnium scientiarū fons et origo: In quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie reconditi.**

De descriptione memorie et eius diuisione.

Capitulum quartum.

Diffi / **nirio** **mēorie** **Et** **rustū est adagiū. Nisi nomen rei scieris** **cognitio rerum perit. In qualibet proinde scientia inter precognitiones. Quid nominis saltē connumeratur. Ne itaqz absre qz plures attulisse videar cōmendationes regularum atqz canonum nescientibus vnde bec pro**

Capitulum Quartum. II

ficiscantur: aut in quem vergant periodū. **A** nomine tandē exordiar refertionis fundamētū positurus. Instituti igitur nostri opus a suis p fessoribus nuncupari consuevit. **M**emorandi/ **R**eminiscendi/ **R**ecordandi/ autue meditan/ **A**rs me di artificii. **N**ec etenim immerito: **A**rs memorati ratiua dicitur: quandoquidē ingenij bonitas ua . sepe imitatur artē: **A**rs vero nature cōmoda confirmat ⁊ auget. **H**inc non sibi vendicat me moratiue nomen ac ipsa memoriā constituat in esse: verū quia naturali adminiculatur virtu ri: quo facilius atq; firmitus suos expleat act⁹. **R**ō. ex **E**t ob id nostre huic **E**ditiuncule **C**ongestoriū positi **A**rtis memoratiue nomen imposuimus. **N**on nois . quia de naturali memoria ad istar philosopho rū/ diffiniendo/ diuidendo: proprietates inesse suas demonstrando: aut quouis alio docendi genere preter q̃z proposito deseruit tractaturi sumus. **S**ed quia ob tuā piā molestā tñ infesta/ **R**ō su rionē mihi **I**oannes dulcissime persuasum erat scepri niodū ⁊ artē quibus in studio ⁊ lectoz memo/ laboris. ratione cū oportuerit vroz: quo familiarius: et succintius fieri poterit: pro nostra mutua ami citia tibi cōpendiolo perscribere vt hisce simi libus ad grauiora exciteris. **Q**uatenus igit ad rē loquar memoriā diffiniturus. **C**ū multi **D**iuisio plex partiendū sit priusq; diffiniatur quo mul meo rie riolicata diuisa ⁊ in minutissimas discreta por tiunculas limpidius perspicī queant. **E**litātes confusionē: **M**emoria quatenus ad presens at rinet equiuocū est pro naturali vi anime speci erū cōseruatiua: ⁊ ad artificii quo vis ipsa cor/ roboratur: vtpote quia vel naturalis memorie

B iij

Tractatus Primi

vigore tñ vñ artis suffragio singulorū q̄ memi-
 nisse libuerit recordamur: duplicē p̄inde in pñ
Descri tria p̄leuiori stilo rāgem⁹ memoriā. Est aut̄ natu-
 prio me ralis mēoria q̄ aīis n̄ris insita ē vñ simul cū cogi-
 morie ratiōe nata. Et ē p̄r⁹ aīe p̄ q̄ retractat p̄terita
 natura vt ex eis meriat̄ futura. Et autore **Pyomede:**
lis. ē velox aī z firma p̄ceptio cui⁹ facultatē fouet
Pyome exercitatio lectiōis narratiōis int̄r̄io: stili cu-
 des. ra: redditio sollicita: z diligens iterō. De natu-
S. Th. rali itē mēoria q̄r̄plex z q̄ q̄līue potentia aīe
I. q. 77. ap̄d b. Tho. in p̄ma p̄e Sūme theologicē. q.
art. 8. et 77. art. 8. ad q̄r̄rū z q. 79. ar. 7. z q. 78. ar. 4. z in
alibi. varijs locis dispiciēdū relinq̄. Venerabilis dñs
Alber. Albert⁹ in cāpedio naturalis negotij triplicez
 magn⁹. astruit in hoīe rep̄iri memoriā. Quaz p̄ma est
 vñemo p̄seruatiua sensibiliū p̄prietatū z int̄entionū:
ria ē. 3. q̄s app̄hendit estimatiua z hec ē s̄m partē sen-
 sibilē z sequit̄ estimatiuā. Alia est cōseruatiua
 intelligibiliū specieꝝ: z hec sequit̄ rōnem: z est
 in posteriore parte cerebri z has duas videt̄ rā
Dama. gere Damascen⁹ cū dicit memoriā ē phārasia
 derelicta ab aliq̄: z p̄seruatio sensus z intelligē-
 tie. Credo tñ q̄ p̄ma in hoīe nō sit alia ab ima-
 ginatione. Tertia est memoriā in superiori p̄e
 rōnis: z dī retentio vñ p̄seruatio essentialis fili-
 tudinis veri z boni: hec ille ibi. Diu⁹ aut̄ Tho-
 mas duplicē asserit esse memoriā naturalē vnā
 que est in parte intellectuē: potentia pure co-
S. Th. gnoscitiua z cōseruatiua tantū specieꝝ. Aliā
 que est in parte sensitiua que est thesaurus spe-
 cieꝝ int̄entionaliū siue int̄entionū sensibiliū
 cū sensu acceptaz cuius organū est in extrema
 parte capitis: vt ex hac figura patere pōt.

Et quoniā hec pars si humidior sit q̄ oporteat
male retiner acceptas species: hinc est q̄ plerū
q̄ huic defectui mederi intendentes: diuersis
modis vnctionū hanc partē excicare molunt. In mō
tur: de quo alibi locus opportunus: diuersi di- itudēdi
uersa sentiunt: cause autē adhiberi remedium. In nou
consultius mihi persuasum habeo: tu vel n̄rā ma ocū
de hoc habeto intencionē vel que ipse apd̄ ex. l̄rāy
periores legeris medicos tene. Quod ad hūc
locū attinet naturali memorie non medicinis
sed locis ⁊ imaginibus suffragandū censuimus

B iij

Tractatus ¶¶¶¶¶

In li. quā industriā vereres memoriā Artificialē nū
de me cuparunt. Eo q̄ rationē doctrine plurimū am
moriam plificet. Et est (vt vnica duntaxat notificē de
natura scriptione Tulliana) dispositio imaginaria re
li: et aliorū sensibiliū in mente super quas memoria na
bi. ruralis reflexa cōmouetur et adinuaf: vt prius
Diffini appbēnsa: facilius / distinctius / et diutius valeat
tio me recordari. Nō itaq; accipias hic memoriā siue
morie naturalē siue artificio adiutā: quatenus cōtra
Artifi Reminiscentiā distinguitur. Sed prout est ab
ciose. vtraq; exuberans virtute coniunctim vtpote
retinendi artē: et rerentorū quomodolibet ad
nutū considerandi legendine facilitatē. Quaz
Petrarcha in lib. de Aduersa fortuna adiutā
iri suadet in hec verba. Si tibi memoria fluxa
Frācis. fuerit: diligentia et artificio eā stringe. Lucris
Petrar memorie ingenijq; defectibus occurrit indu
cha. stria: nil patitur perire nil minui: hec est q̄ phi
losophos et poetas senes: virentissimo ingenio
ac stilo: hec est que decrepitos oratores voce so
lida validisq; lateribus ac renaci memoriā ser
uare potest. Unde si tibi infida memoriā est no
Cōpa li illi fidere: sepe calculū secum pone: quicquid
ratio credideris statim exige hec ille. **E**t hoc autē in
memo rer memoriā et reminiscentiā inter est: q̄ mēo
rie ad ria discrete et distincte reuertitur ad res: com
reminiponendo intenciones distinctas cū imaginib?
scētiā. Reminiscētia vero siue Recordatio est mor
Remi interceptus et abscissus per obliuionē: et est rem
niscen poris et loci cū collatione ordinis et reminiscibi
di me liū dependentie. Et quando ex vno simili in a
dia. liud prouehimur vel ex contrario in contrariū
aut ex pprietate in subiectū deducimur. Sed

memoria ex locis et imaginibus proficiscit Artificialis ut anima per memoriā mediantribus sensatis rebus in ipsas prodire res sensibiles extra animā existentes queat: adijciemus itaque quibus memoria iuuetur sensibilibus.

De memorandi fundamento et documētis memoriā saluantibus. Cap. Quintū.

Et his perspicuū est Rerētū aīe vim ar fūda /
tificio roborari posse. Et hoc locis et rerū mentū
memorandarū imaginatis formis siue specie /
bus: quas diximus imagines siue literarū siue nīēora /
dictionū: aut orationū tā simpliciū q̄ cōplexa /
rū: nūēose vel solute effectaz: sepius atq; sepi /
us dū locis donare sunt resumptas atq; frequē /
ter meditas in quo totius negocij omnis pe /
ne vis consistit. Hec quippe traditio per pau /
cis imbibitur preceptionibus: atqui longiori /
opus habet practica et exeritatione. Et ob id /
velim quisq; primū pprias experiretur vires: /
et ad eā idoneitatē q̄ se hūc intencioni desti /
naret. Memoria enimvero et si ab arte perficia Tales /
tur habet tamen a natura principiū: q̄ propter phus.
Thales Atheniensis teste Laertio hunc recte /
felicē censuit qui sanus corpore: anima copio /
sus et natura docilis est. Frustra nanq; indoci /
lis doceretur. Quandoquidē indispositus abij Inepti /
cit artē: ut in tritis vulgaribusq; dicitur car /
minibus. Sunt hominū septē genera non arti /
bus apta. Sunt mali dispositi primi: tardi que /
secundi. Tertij sunt vagi: non constantesq; q̄r. Bocu /
ri. Quinti gulosi: sexti sunt luxuriosi. Sūt egro mētū iu /
rantes septimi siue dolentes. Et si cui proinde uande /
est memorie cupidō: ex tribus eius valorē colli mēorie.

Tractatus Primi

Francis. gar necessum est. Ut pote bona Anime (cuius
Metrar memoria pars est) dispositione. bona item cor
cha. poris (qđ viribus sensitiuis a se subseruit) qua
 litate: et bona deniq; corporis ad aiam cōnexio
 ne. Quibus tria potissimū vt Metrarche est au
 ctoritas: quam Theotheriti acceptant suffraga
 tur vacatio mansuetudo et sobrietas. The exer
 nis occupationibus mens a studio auocet atq;
 distrabatur in quolibet etenim ocio litterario
 non modo scientie cupiditas expetitur et Acu
 men ingenij: verum animi opus est tranquilliz
 rate. Ipse siquidem sciendi ardor a natura cui
Vaca libet innascitur. Arist. 2. metaphi. auctore. A
rio ne cum ē si ingenij natura negant: opaciori destina
cessaria tus amplioribus eget studijs. Et vt magis velu
Boeti ti Cleobolus phus psuluit sapientiā et scienti
 am diligat. Et ad Boetij consilium sedulitate
 vincat fugetq; ingenij nebulas: Habeo profe
 cto hinc mihi persuasum propterea sanctaruz
 scripturarum voluptatem allegoricis inuolu
 tā regminibus vt desideret ardentius: et iocun
Ma dius denudetur. Tranquillitas deniq; anime
asue ad hoc sane pducit ne per iram vel impatienti
rudo ex ani suffocet concupiscibilis: Frenandis igitur
perēda. anime passionibus ante omnia intendendum
 est: non in omnibus siquidem studium eque va
 let: quod excedens letitia vel tristitia seu ira et
 queuis alia passio plurimum prepedir aut pe
Sobrie nitus tollit. Unde conuincitur mansuetudinē
ras vt studioso summi opere suffragari. Nāc summam
Eleobo existimo sobrietatem viris litterarum percupi
lus dis opportunam: vt quatenus Cleobolus recte
 psulit corp' bñ exerceat in somno et vigilijs: in

repleriōe et inanitiōe. et in ceteris quis phisici
vocāt res nō naturales a nobis alibi sepi⁹ repe
titas. ¶ De impedimētis mēorie. Ca. vi.

Sobrietatē nō gratis qsqz doctrinā dū ser
uabit qñ qdē p continuā et longā ebrieta
tē mens anihilat ut barbaro placet Hierony. Impe
mo: ubi ait Quoniā saturati succedit obliuio dimen
tam diu nescitura quid cupiat qz diu reuoca
rum me
ret memoriā esuries. Cōtra aut Petrarcha in moratio
quit Tenuitas vic⁹ podagrā pellet tuis e finis
bus: dolorem capitis aufert cerebriqz vertigi
Petrar
nē: vomitūqz et ructū et nauseā et sudorē tediū
cha.
qz et fastidiū cuiuspius pallore alternū ac rubor
re/odore qz et oris et corporis tibi atqz alijs im
poritū siter. Petere ea pedes instabiles: ma
nus tremulas nutans caput: quodqz est opri
mum animū ipsius moderabitur frenabitque
Epylogo deniqz recensenda velim cuiqz stu
dio opportuna scientie cupiditatē Acumen
ingenij: valitūdinem bonam: victum et vestitū:
facultatē mediocrē: loci opportunitatē: tempo
ris ocium: animi tranquillitatem: Studij ordi
nem modum et formam et perseverantiam. Et
ut addam piam intencionem deuotionem hu
militatem et communicationem de quibus ali
bi in libello de modo studendi copiosius disse
ruimus ut nosti at quia hec deus natura et for
tuna non eque nec omnibus pariter admini
strant nō singula quisqz facile assequitur: ideo
qz praros pperim⁹ edoctos vnde qz potissimū
qm pleriqz sibi a deo naturaqz vel arte colla
ris abutū ut illis Petrarcha impropat ingēs Petra
Que de⁹ et natura vlt ars aliquā ad obsequiū dedit cha.

Studio
so neces
saria

Franc.

Tractatus Primus

in vestrum dedecus danumque conuertitis. Por-
tum cibumque ad ebrietatem et crapulam: otium et quietem
ad somnolentiam: valitudinem et robur ad iniuri-
as: ingenium ad fraudes: scientiam ad superbiam
eloquentiam ad discrimen: domicilium ac vestitum
ad popam inanemque iactantiam: opes ad auariti-
am et luxum. Cumque itaque de bonis mala faciendo
demerentur propter abusum et habitis priuari
et ob ingratitudinem non recipere donanda ius-
te nobis obtingit. Quid mirum inter modernos
si tot rudes hebetes insulsos et indoceros conspi-
cias qui nature munera atque fortune tam varijs
depravantur incommodis: Erunt quae ingenio obsunt
atque in bonas litteras affectum in externa deflectunt
silencio praeterea in praetiarum. Hosti quae grauer
Vitanda memoriā molestant et sepe corrumpunt nimia re-
studiosis plerumque ebrietas et cibus dure digestionis cuius-
modi sunt carnes bonae: ova dura et his similia quae
vel malos humores generant vel caput noxijs
replent vaporibus. Insuper longus somnus: ni-
mia vigilia: excessivus calor: et intensum frigus
atque omnia extrema ut passiones excessivae: col-
tus et id genus quae recensui alibi plerumque.
Quorum causas tibi tuisque coplicibus medicis
relinquo: simul cum cata plasmaribus et inuncti-
onibus quae memoriae perhibentur conferre. Ex
quibus arramen non tam inuari duos conspexi
quae sincopari mente: non propterea hecce peni-
tus dissuadens quandoquidem plerique medico-
rum expertissimi ea non abhorreant ut apud Aristotelem
filium de triplici vita. Et Joannem Michaelem: in li-
bro de omnibus ingenijs augende memoriae ligdo
constat. At in praesentia inde calamum restrin-

Capitulum Septimum. 15

go. Neque si que de modo forma loco et tempore ac
studij continuitate videbuntur opportuna his
inferius post imaginum tractatum locus dabitur ne
arbitreris locorum et imaginum sufficere conditio-
nes: et non deditur ipsorum coexigi connexiones:
reliquis que ad memoriam attinent atque condu-
cunt rite observatis.

De locorum et imaginum necessitate et utilitate.
Capitulum septimum.

Quam ex proximo capite concedatur meo/
rie artificium ex locis et imaginibus debet. Necessi-
te ordinatis constare: ea esse de essentia artis per ras loco
spicuum est: considerantibus quod anima per res sensu et ima-
sibiles in memoriam extraneas deducit: ut enim, ginum.
vero confusione ordinis memorandarum quisque
deuiter atque alia id genus incommoda: quarum
potissimum expetuntur. Primo namque natu-
ralis potentia specierum imaginatarum susceptiva
exigitur et hanc superius diximus esse memoriam. Ex qua
naturalem. Secundo res ipsa cuius memoriam oportet perficere
cupimus habere necessaria est. Et hec non qui memorati
de corporaliter sese intellectui ingerit aut apud uam.
memoriam recondit: Sed ut Arist. li. 3. de anima Aristot.
arrestatur lapis non est in anima sed species la-
pidis: per fantasiam scilicet abstracta: que si per
simulacrum aliquod nostra imaginatione ef-
ficium in loco aliquo corporali fuerit reposita
fixius memorie adhaerebit: quod presentis intelli-
gionis est quapropter loca et imagines ad hanc
industriam summe necessaria ac partes essen-
tiales dicimus. Tertium autem quod exigitur

Tractatus Primus

est destinata rei cuiusq; in numero mensura et debita proportione dispositio: cui quarrum accedit iugis locatorum cum sedibus suis repositione per negligentiam obfuscentur. **A** Tulliana proinde videntes Metaphora dicimus necessaria esse loca et imagines necessarias: ut illa papyri gerant officium he vero scripturarum: quatenus cupiens alicuius meminisse eius imagines locis in debita dispositione ordine et collatione coapter. Quod anime operationes ordine quodam sese alternantes indicat: quandoquidem: quod sensus percipit imaginatio representat: cognitio format: ingenium inuestigat: Ratio iudicat: memoria seruat: intelligentia apprehendit et ad contemplationem adducit. **P**er imagines itaque locis impressas in locatorum devenimus cognitionem: quibus adiuta memoria recte exolvit officium. Quare tunc (Secundum magistrum Joannem de Sancto Geminiano) memoria est bene disposita cum est larga per capacitatem (In quo tamen mihi consultius videtur eam non multis pariter simulque onustanda) longa per diuturnitatem et diversis fulta adminiculis per studiositatem. Cui plurimum teste philosopho conducunt memorandorum (ut prelibauimus) bona ordinatio. Et ad ipsa affectus inclinatio insuper similitudinum disuerarum ac mirabilium adaptatio: et postremo meditandi sedulitas ac frequentatio. Et hec eius sententia convincit ex In li. de memorie descriptione qua inquit. Memoria est dispositio sub ordine et frequens meditatio memoriarum saluans in reminiscendo quod exponit species Cicero. frequentem intueri in phantasia reservatas auget

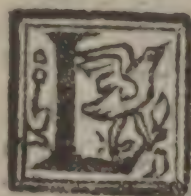
Capitulum Primum. 16

memoriam. Cui alludit Cicero dicens Memoria artificialis constat ex locis et imaginibus. Quod namque Aristoteles dixit posito sub ordine: hoc Tullius ex locis appellat: et Tullius ait secundo. Ex imaginibus itidem plures frequenter meditatio nuncupavit ne quidem in ista discrepent. Est quippe medicari ad se imagines et in Cōparatio meo rellectū materie cape. C Quamobrem Joannes rie ad ubi supra comparat memoriam vtero mulieris ad quemadmodum namque in vtero concipitur fetu alia. tus carnis: ita et in memoria: hoc est ex specie in memoria servata concipitur verbum mentis: Obser- quod est quasi proles eius. Et proinde tibi conuāda di sultum habet hoc carmen. Si cupis esse memor ligent bis quattuor accipe claves. Esto vacans intus: sis sobrius atque benignus / ordo sic et numerus tibi constituatur imago. Et quod concipit tua mens meditare frequenter. Artificiosa namque Cicero memoria si hisce adiuta fuerit (teste Cicerone ad Herennium lib. 3.) fieri potest ut que accipimus quasi legentes reddamus: neque multum intersit an a vertice an a calce incipiamus.

Tractatus Secundus de locorum natura et fabricatione.

De Agendorum ordine et locorum decriptione. Capitulum Primum.

Ordo agendorum.

Dea imagines et ordinē in hoc exigio opificio non tam prisca accepta auctoritate quam conuicti praxi quotidiana: quatenus memorandorum imagines simulachra idola siue ideas locis nostra phantasia: depictas recta figurarum dispo-

Tractatus Secundi

siōe firmis fixe clare ac facili recto p̄postero
 he ordine cū libuerit resumptas pronunciem?
 eorum significata. Et q̄ illis depositum fide-
 ter reddentibus prodigium ac mirum quid ef-
 fecisse censeamur: quandoquidem omni timo-
 re abacto recensemus pene infinita collocata
 promptissime: quod ceteris huius negotij igna-
 ris superhumanum videatur. Et q̄ tandē pro-
 pius ad rem accedamus. In primis omnium lo-
 corum finitionem/partitionem/inuentionem/
 numerum qualitatem/et ordinem indagantes.

Postmodum manu nostra imagines absolue-
 Multi mus/et que cetera series expostulat. Et quod
 plex ac ad primū attinet locus quidem a philosopho
 ceptio. varie in diuersis locis consideratur utpote q̄-
 tenus dicibile est de genere quantitatis cum
 mensurat locatum secundum oēs eius partes:
 vel dicibile de genere relationis penes respec-
 tum ad locatum: et ad aliquid secundum dici
 est: vel de genere qualitatis prout generatiōis
 est principium finis et conseruationis secundū

Diffini- qualitates actiuas et passiuas que sunt in loco.
tio loci Sed hec missa faciētes locum accipimus ab
 Aristo. 4. philo. Quod uidelicet est terminus
 corporis continentis immobilis primum. Est
 namq̄ secundum bea. Thomam. 2. distin. 12. q.
 S. Th. 5. art. 1. locus idem per essentiam quod superfi-
 2. dist. 2 cies corporis locantis. Quod autem diu^o Tho-
 q. 5. ar. 1 mas dicit. Superficies: id a philosopho termi-
 nus nuncupatum erat. Terminus enim conca-
 ua est superficies siquidem interior ea est corpo-
 ris continentis et vltima: ultra illam nempe il-
 lius corporis non est alia interior: et proinde dī
 locus

locus et fini eam vnus corpus pertinet alteri. Cor-
 poris aut exterior superficies conuexa cuiusmodi
 est terre aqua tangens et aque extrema aeris.
 Extrema aut aeris igne pertingens: et id genus
 reliquorum: non est locus non equidem penes ipsam
 corpus est locus quoniam potius locatur: quia non continet
 sed magis pertinetur ab altero. Relinquitur hinc
 locum esse terminum siue superficiem partem corpo-
 ris alteri pertinentis: ut superficies dolii liquoris
 pertinentis est locus liquoris illius. Et pariformiter in hoc nostro officio dicimus locum esse su-
 perficiem alicuius rei natura vel arte operave-
 fabrilis siue mechanica: aut nostra imaginatione
 effectam: quatenus in ea sola imaginaria virtu-
 te: similitudinem siue idolum aut simulacrum vel
 imaginem effingamus que debito ordine memo-
 randa representet cum exigere libuerit. Quoad
 modum nempe locus est corpori locato terminus
 extrinsecus: quia non sit in ipso locato veluti pars
 eius aut accessus: ita pariformiter species rerum per fanta-
 siam nostram ab ipsis abstracte locisque in imagina-
 tione durat ut mancipare possint obliterari et dele-
 ri: locis ipsis pro alijs postea reponendis permanen-
 tibus ad instar dolii effusa aqua: ad vinum apti.
 Et qua ratione corpus locatum denominatione saltem
 extrinseca in loco asseritur esse: eadem et species ipse
 hoc est imaginis rerum memorandarum in loco esse proce-
 dunt tamquam corpora saltem fictitia locum replentia.
De Divisione siue multiplicitate locorum.

Capitulum secundum.

Propter eas definitionis partes quas philosophus
 ponit propter maiorem videlicet superficies corpo-
 ris pertinentis: et propter formale utpote immobile

C

Tractatus Secundi

Locus cōis. primū: rectius adiecit: primum: ad dñam loci cōis. Itā z cōis aliq̃s loc⁹ est multa qdē p̃tinēs qbus immediatus nō sit vt Cōcauū celi sup̃mi siue vltime sphere: locus qdem Ignis/est aeris/aque/ z terre: sed cōis: qm̃ multa intermediant cuiusmodi sūt Celū lune z reliquaz spheraz: veluti enī aqua terrā circūdat ita aer aquaz z ignis aerem z sphaera lune ignē: ita quoq; Veneris celū cōplectit lunā: z Mercurij Venerē z Mercurius aut a Solis circūdat sphaera: z ita deinceps: vt vniuersi figura demōstrat. Sed p̃prius locus est (quē p̃ricularē aiunt) terminus corporis p̃tinētis locato immediatus: vt cōcauū sphere aque terrā p̃tinētis immediatū terre p̃tente: q̃ nihil inter ea intermediet. Ita z nos in p̃ntiaz accipimus locos p̃prios siue p̃culares: illos qbus immediate rem imaginatam inscribimus: q̃les sūt parietes fenestre colūne i cameris/estuarijs/cenaculis domoz: arte mechanica cōparatū vlt arbores plāte perre. Alia lia leo capra z id genus alia in vallibus fluminibus/mōtib⁹/hortis z pascuis capte dū rem visibilē tractam⁹. Aut si iuisa di'grimus nālia loca. s. in celo z hierarchias z in his angelicos choros z i illis beatorū Sedes: vt hic Patriarche: ibi p̃phere/ Apostoli/ Martyres/ Cōfessores/ Virgines/ Innocētes/ Vidue/ Cōiuga ti situant accipimus. In qbus imaginamur dñas Januaz parietū z reliquoz q̃ nouimus ad cuiuslibet statū p̃tinere z ob id hmoi loca poterūt comēritia siue fictitia nūcupari tam z si qdem realia existāt nobis attñ inuisa atq; icognita. Pariformiter de Paradiso cēsendū

Loci p̃culares visibiles nobis.

Loci visi.

Capitulum Secundum. 18

erit ut inibi quattuor illa pcedamus flumina
 quorū sacra scriptura genesios p capite memi-
 nit: et oē Arborū genus pomifex et pomorū: et pi-
 roz/nucū/castaneaz/auelanaz/gladiū: et q no-
 bis notissima sūt. Atq; itidē in alijs capis de
 diuersis segetib⁹ ut hic Siligo crescat: illic tri-
 ticū: ibi ordeū et alibi auena/Ipelta: et id genus p capto.
 plura. Itidē quoq; iudiciū de arbutis/frutici-
 bus/spineris/dumeris: atq; alijs silr. Et hortu-
 lanus suas varias pderaret herbas et plātas:
 qten⁹ hic rosas imaginaret illic lilia Ruthā/
 Saluā/buglossam/scolipēdriā/yfopū/spina/
 ciū/blerā/caules/rapas/Raphanus/ceterasq;
 varias humi nascētes herbas et olera. Et hac q
 dē varia distinctiōe tūc visa tūc inspecta rea-
 lia aut fictitia q sibi poterit loca cōparare ut
 inferius magis pspiciū euadit. Itaq; et infernū
 domosq; herbas secare licet in patrū lymbū:
 pueroz sine barismate decedētiū receptaculū
 in purgatorium et stygem horrois pperui lacū
 et in his quidem varias mansiones que cōmu-
 nia adhuc nihilominus et mediata sint loca in
 quibus particularium inscriptionū sedes de-
 sumant: ad qd Sextus Eneidos Vergilij liber Vergil.
 nōnihil conducet: ut exinde plutonica domusd inferno
 describat: ubi ingt. Respicit Eneas subito et
 sub rupe sinistra. Adenia lata vidit triplici cir-
 cūdata muro. Quē rapidus flāmis ambir tor-
 rēribus annis. Tartareus pblegeton torquet
 sonātia saxa. Porta aduersa ingens solidoq;
 adamante colūne etc. Et item stat ferrea tur-
 ris ad auras Thyphboneq; sedēs palla succin-
 cta cruēra: vestibulū isomnis seruat etc. Quātū

L v

Tractatus Secundi

deniq; orthodoxa tenet religio pro qualitate
 criminis erit et pena delicti inde: hic supbos
 cruciari (ut quibusdam placet) illic gulosos/aua
 ros/iracundos/accidiosos/inuidos istic vero lu
 xuriosos: et quod sulphure igne pice et id genus
 penarum instris. Ex quibus tandem relinquit lo
 corum hic esse cōiata illa vero propria et utraque aut a
 natura vel ab arte perficiētia vel nostra cogi
 tatione efficta: quoniam ad instar realium iū
 gnita iūta videlicet et nunquam audita: utpote que
 nodum fuere: modo nusquam existunt: nec vbi vnquam
 erunt extra nostram imaginationem fingimus lo

**Loca fi
 critia fa
 ciliter
 fiunt.**

ca. Id profecto facillimum fore arguit artificum
 industria que ad solius referētis vocem populi
 ta: et quodam miranda erigunt edificia: quorum nu
 quam similia viderunt. Insuper aliorum exemplificatio
 ne facillimum proceditur: sicuti Sibutus scriptu
 raz testimonio: et multipharis exemplis facili

**Ubi con
 ueniat fi
 critiorum
 vsus.**

teratē huiusmodi astruit. Comēticus autem uti lo
 cis necessitas plerumque cogit: quoniam natura requira
 ritiorum non administrat atque hisce dūtaxat uti piculo
 sum penitus est: quare magis psulo vel realibus
 tantum: vel necessitate vigere permixtis cum ipsis

**Loca na
 turalia.**

uti: quatenus deinceps liquebit. Vera autem extra
 nostram phantasmam vel arte vel natura dicimus
 constituta per naturam quodam ut iam paulo ante re
 cēsumus/rupe/mōtes/colles/fiuios/prata/
 siluas/horumque similia cum suis partibus effecta
 aspiciamus. Sed inuista sunt celum paradisus et in
 fernus. Ars autem fabricavit domos/edes/Thea
 tra/basilicas/tēpla/monasteria/Abbatias: et
 ita reliquorum. Si quod pro inde mediata atque cō
 munia partiamur. Erunt profecto loca maxima

**Loca ar
 tificiosa**

maiora et magna que ab alijs nominantur neces-
saria: habilia et artificiosa: sed quocumque bapti-
zentur non est nobis de nomine percertatio. Parie-
tes siquidem et fenestras: columnas/Altaria/sive
huiusmodi interstitia in quibus inscriptionem fie-
ri diximus magna appellamus Angulis autem
nil committendum placet ne angusta imaginum
compressio et obscuritas discretionem impediat. **En** Refusa
vana horum est opinio qui in maiore quorocumque ratio opi-
loco quocumque supputat utpote quattuor angulos nionis
vel parietes et ianuam aut camere centrum quoniam nec
ars vel natura taliter queque ministret. In com-
menticijs forsan haud multum inconueniret quicquid
de cogitatio libera est. Horum autem peritacula cuius-
modi sunt domorum camere/Aule/Supperbe/
estuaria/cenacula/dormitoria et reliqua in quibus
particularia constituuntur maiora dici assolent a
nonnullis: que alij habilia nuncupant. Maxima
autem et communissima sunt urbes ciuitates oppi-
da municipia castella castra: et in his monaste-
ria/cenobia/Albarie/Collegia/Ecclesie/Tem-
pla/capelle/sacella.Theatra arces et domus et
si qua plura Quorum aliquot accommodati? ma-
xima appellantur quoniam denarium excedunt domorum:
alioquin improprie. Et huiusmodi vocant loca
necessaria: quoniam tamen mihi inepta videntur nam et parti-
culares quibus inscriptio fit necessarij sunt: simi-
liter et quos habiles dicunt. Et enim uero loca-
tio fiat opus est proprio determinatoque loco qui
immediate imagines recipiat cuiusmodi non pa-
rietes columnas altaria et id genus iam diximus
sed huiusmodi si esse debeant opus necessariūque
est domos cameras et cetera quorum partes sunt

Tractatus Secundus

esse insup vt ciuitates monasteria ⁊ huiusmo/
di sint exiguntur domus eorum constitutua
non igitur ratio istius nominis plurimū con/
ducit sed hec missa faciētes tēdamus ad alia.
De locoꝝ nūero ⁊ figuratiōe. Caplm terriū.

**Nume/
rositas,
locoꝝ.**

Quoniam Cōmēricia sūm qđ realia nouim⁹
effingere opz: raliū noticia ex quāritate/
qualitate/ordine ⁊ ceteris gñibus accidentiū:
que plurimū ad cognoscēdū qđquid est rei cō/
ducūt vendicāda est. Cū itaq; in hoc negotio
qcquid speculamur ad opus tēdat ⁊ vtilitatē:
loca que hactenus partiti sumus: eorum sub/
stantie numeri atq; ordinis incorporatione mē/
tali studiosissime cōparemus necessum est. Qđ
aut ad quāritatem attinet priuaz in magna
maiora ⁊ maxima secauimus: pprioruz aut ad
locara pportionē mox in postez subnectemus

**Quam/
plurib⁹
locis
opus est.**

caplo pximo. De numero itaq; nō secus q̃ ce/
teri neothericoꝝ qui recte sentiūt nō modo cē/
tena oucēra vel qngēra aut alio certo quodaz
numero istituēda velim: sed multa esse oportē
re vt cū multa meminisse libeat ī multis mul/
tas imagines reponamus: ad instar scriptoꝝ
q dū plura exarare velint ampliori vrātur Ta/
bella/cera: aut papyro opz. Et qui plura lecti
tāt diuersa volumina versent necesse est: hecce
pfecto in Seneca cōprobanť. Qui duo millia
versuū recēdere nequisset (vt de se ⁊ pōrtio la/
trone in plogo declamationū refert) nisi loco/
rū fuisset multitudine adiutus: ipōhibile eqđē
tibi absq; locis fuisse testat. Et proinde Diuus
Agnas multos hñdos piulir locos. 2. 2. q. 49.
ar. I. Quē nostri cui magis idonei oēs in hoc

**Exēplū
a Sen.**

sequunt: p̄cipue Fr̄a. Petrarcha/ Petr^o Ra/ S. Th.
 uēnas Joānes michaelis/ Metheolus veronē 2. 2. que-
 sis alias perusinus (vt qbusdā placet) Sybu/ 49. ar. 1.
 tus: 7 Chiri^o pleriq; alij in hoc Liceronē qui
 centū dūtaxat sufficere autumauit relinquen-
 tes: hinc inq; Joā. Michaelis mihi vero facil/
 limū videt nō mō centū sed p̄p̄modū īfinitos
 locos effingere: cū neminē lateat Sir^o ciuita/
 ris originalis. Hec id p̄necessariū est vt iūciā
 tes artē ad instar puerorū q parua tabella lras
 addiscūt: p̄ paucis p̄tēremur locis quoad p̄o/
 priores vsu 7 exercitio aggeneremur: Est nāq;
 firmū artis decretū. Ne supfluis reb^o memoria
 onustet. Quapropter regulas Publicij de lo. Contra
 corū multiplicatione nō nisi exercitatis p̄cesse/ Jo. pu/
 riz 7 potissimū qn illic icidēs mā cōpullerit no blicum.
 ua p̄ngere reminiscēdorū receptacula: qd acci-
 dit qn iā locatā mām vel auctoritatib^o p̄firmā
 dā vlt partitionib^o ampliādā viget necessitas.
 Sed cōmodius iter locādū p̄ncipaliora pūcta
 pro auctoritatib^o allegationib^o: 7 subdiuio/
 nib^o vacuos relinq̄remus locos. Ea āt est īnīa
 Jacobi quā his verbis īfinuat vt q sine labore Jacobi
 loca multiplicare voluerit. Cēti p̄ficta aīalia publi.
 lraz 7 Alphabeti ordie exqret ac vnicuiq; si īnīa.
 gure qnq; maxia 7 difformia aīalia accōmoda-
 bit: vel res aliq̄s aīalib^o cōmiscere poterit vt
 diuersitate hac firmi^o memorie īp̄ressa ībereāt.
 Quib^o p̄ eorū magnitudine plūmas: ad diuer/
 sas imaginū sedes pro īnīa nra statuere poterī
 mus hec ille: de his āt latius in cōmēricijs. Si
 q tñ tantā locorū multitudinē adhorreāt opus
 est si plura meminisse velint vel plures in eodē

Tractatus Secundi

**Signa/
tio locu/
torum.**

**Licero
Petrus
rauenas**

loco vel priores inde eximere de quo infra vlti/
mo huius tractatus caplo ex proposito latius.
Cſūt nōnulli q pro maximis locis māſiones
decē ſumendas iuſſere: ⁊ in ſingulis q̄ttuor vel
qnqz cameras pro maiorib⁹: in qbus imaginū
ſedes ſtatuerūt q̄ttuor angulos ⁊ ianuā vel q̄t
tuor parietes ⁊ centrū: vt ſupra p̄libauimus:
q̄tenus taliter ad Liceronis p̄ceptionē p faci
liori ſupputatione qntū quēqz ſignent. Sed is
modus ī ficticijs qdē obſeruari poterit: in rea
libus tñ pdurius cēſeo qz vrile: Cum cēteſima
vix dom⁹ hoc pacto extructa cōperiat: voluit
nihilominus Lic. qntū quēqz notari locū: ſed
manu vel Aurea vel argēta fiendu ſuaſit: quē
in hoc Rauēnas iuitat⁹ ⁊ eoz emulatores. Et
h nubi p̄ſultuſimū eſt ita tñ q numeri Arri cu
laris nota decimū quē ibet ſignemus ⁊ qnariū
itermediū Liceronis nota: vt pore. Cum loca
cōparatura mens ciuitatē ingredit⁹: ſeſe ad di
uerſas regiones ſecat: p̄ſiderat vias amicorūqz
domos. Edes deoz: p̄etoria publica/reperit/
miram inde locoz quantitatē aſſequutus: ita
qntūqz quēqz notat vt in primario qnto ma/
num auream effingat: ⁊ decimus cruce ſigneſ
aut denarij figura: in qntodecimo argenteam
vel aureā depingat manu: vigesimo aut huius
ſce numeri character addat: in vigesimo quinto
itez manu: ⁊ trigesimo ei⁹ numeri nota ⁊ ita
deiceps vt iſerius lucidi⁹ euadet. tract. 2. c. 8.
De exēplificatione ī figura p̄ticulariū locoz.
CDē Cōquifitione locoz. Caplm quartum.

Quērendis aut realibus locis que vi/
deri poterūt lōgos continuaffe digreſſus

Georgio pbante plurimū cōducet: q̄propter Sibur^o.
 a diuo Hieronymo plurimos cōmemorat lau-
 dados siue pegrinationis. Rauēnas quoq; hu- iſ Petrus
 ius gratia sese p tres itegros annos prestatuſ Rauēn.
 pagraſſe puinciaſ: z regna in qbus vrbūz/ci-
 uitarū/oppidoz. Et in illis domos reliquaue
 pluſtrare edificia. Qd si tuſ id nō expediat il-
 le alioz relatu vel narratione atq; pclaris de-
 ſcriptionibꝯ abſentia ante oculos mētis pſti-
 tuat. Cui etiā plurimū ſacre ſcripture z hiſto- Loca ex
 riaz lectio adminiculaſ. Inſuper coſmogra hiſtoriz
 phoꝝ iſtholomei/Straboniſ/iſlinij: ac alio cōparan-
 rū editio de Situ orbis: z ciuitatū ſiue regnoꝝ da.
 deſcriptionibꝯ cōfert. Inuabitq; iſtappam
 mūdi z ſi qua id gen^o figuraz depicta ſint cō-
 tueri: quatenus inde Situs z diſpoſitio puin-
 ciaz z terraz imbibat: nō modo regni vnus
 ſed totius pene orbis. Cuius habitata pars in
 Aphricā Aſiaz z Europā partiſ z harz queq;
 in alias diuidit. Que ex margarita pbica huc
 afferēda duximus quatenus locoꝝ fictoꝝ atq;
 iuiſoꝝ nobis cognitio nō maneat penitus alie-
 na. Ne pigeat queſo ad maiorē dictoꝝ intelli-
 gentiā terre habitabiles mariſq; figurationē
 in plano deſcribere. Ma. iſ Ars terrene molis:
 que ad dñi impium aquis pgregat in locū vnū
 apparuit arida coſmographis pter diuiſiones
 in conas z climata ſupra memorata trifariam
 partiſ. In Europā. ſ. Aphricā z Aſiam: quas
 preſ aqua circūfluens z inte labens generali
 noīe mare appellat. Ab oris aut z terre puin-
 cijs alijs de cauſis diuerſa noīa accepit: z ſinus Diuis
 ipſius diuerſa maria dicunt: vt Diu^o Ambro. Ambro.

Tractatus Secundi

Iſoſopo/ ſuis reſtatur lib. 3. hexameron cap. 3. Europaz
 nus ab Africa diuidit mare mediterraneū quod
 aſſella. ab occidental. Oceano circa Bades iſulā 7 co
 lūnas herculeas nō amplius decē millib⁹ paſ
 ſuum patens: terras apit atq; intrat. ait Iſo/
 ponis aſſella Africā ab Aſia diſterminat
 Nilus q a meridie in Ethiopiam diſfundit: 7
 Egyptū plabens atq; mirabili fecūditate irri
 gans oris nō min⁹ ſeptē mari iſundit. Aſia ab
 Europa diuidit Tanais fluius a ſeptētrione
 in mediā fere paludē aſſeotidē deſiuēs cū pon
 to reliquū Aſie ab Europa ſeparat. patēt hec
 in hic affixa mappule mūdi deſcriptione. Bi.
 Iſerlucide: ſed qd iſerpoſitis noib⁹ alijs deſi
 gnare p̄rendis. Ma. Iſ principaliores vniuſcu
 ſuſq; terre regiones ſeu puincias. Bi. Cōmo/
 diſſima ad hitoriaz iſellectū ſaniorē hāz vide
 tur eſſe cognitio. Ma. Iſas enumerādo magis
 quā deſcribēdo p̄currere liber breuitatis grā.
 Nomina quoq; 7 regionū limites non intēdo
 hic limare 7 ſm p̄ciſionem diſcurrere: nā in ta
 lib⁹ inuenies ēē claros Geographos digladia
 ri. Bi. Ad p̄mū deſcribas Europā: in qua nos
 p̄ſtitutos iā iudū relatione multoz didici.

CSatrape Europe nominatim enumerant.
Eropa ab occidēte claudīt mari Arhlā/
 rico: a ſeptētrione Oceano Britannico:
 ab oriēte Tanati aſſeotide Iſalude 7 pōto a
 meridie mari mediterraneo. In ea ſunt regio
 nes 7 populi plurimi ob aeris tēperiez. Ab oc
 caſu verſus ortum puincie magis noīate ſunt
 Iſpania: que Iſiberia 7 Iſesperia nonnunq;
 nominat. Cuius p̄es ſunt Berica ſiue regnuz

Vianate qđ nřo euo rex hispanie Ferdinandus
 Sarracenis decēnali obsidione ⁊ bello ab
 stulit: christianitatiq; adiecit Lusitania seu
 portugaliam. Tarraconēsis seu Carilonia he par
 tes pncipales hispanie: in qua ⁊ alia regna sūt.
 Inter que regnū Galatie lōge lateq; vulgā
 ppter vlem peregrinationē ad sanctū apostolū
 Jacobū Copostellanū. Regnū ī sup castelle ⁊ le
 gionis astronomis memorabile reddidit Al
 fonsus rex prudētissimus: q tabulas motū cor
 porū celestīū miro īgenio compilauit. Hic iuri
 suo qđ ex electione habuit ad īperiū īritū pa
 cis volūtarie cessit. Hispaniā seq̃ Gallia me
 dio mōre Pyreneo. Partes Gallie sūt agra
 nia Lugdunēsis narbonēsis seu Delphinat⁹ si
 ue puicia ⁊ Belgica fere ad Rhēni fluēta vsq;
 ptesa. Partiales puicias gallie si distinguere
 voluerim⁹: occurrūt ecce Frācia normalidia
 Britānia Turonia picardia Flādria brabantia
 gelria bolādia scelādia burgūdia lorhorigia lu
 celburgia beluetia siue alsaria: q tñ germanie
 poti⁹ ē pūgēda. Galliā at seq̃ germania ma
 gna ad Sarmatiā vsq; extēsa īter Rhēnū flu
 uīū ab occidēte mare a septētrione ⁊ Danubiū
 a pte meridionali. Partiales regiōes germa
 nie sūt Frāconia siue frācia oriētalis. Quēstua
 lia frisia Saxōia Thuringia bassa marchia brā
 dēburgen. misia ilefia boemia morania Libri
 ca chersonesus q nūc dacia vulgo Denmark
 ad septētrionē. Hā alia est dacia: quā Quala
 chiā nūc noīant. de qua paulo īfra. Post cini
 bricam Chersonesus Noruegia Suetia in ma
 ri. Inter Danubiū ⁊ alpes reticas: pīmaz retu

Portu
gal.

Carolo.
gallicia
castella.

Gallia.

Ger
man.
magna.

Tractatus Secundi

cam ponūt: que ⁊ suenia q̄uis ultra Danubiū
 p̄tensa sit. Post hāc videlicia seu bauaria: cu-
 ius s̄tr ps nō modica ultra Danubiū extēdit.
 Moricia cui nōnulli Stiria ⁊ charintiam ascri-
 bunt. P̄ānonia supior nūc Austria. P̄ānonia
 inferior que ⁊ Ungaria a mari Adriatico hi-
 stria Illyris. Liburnia quā dicūt croatiā Bal-
 matia: que ⁊ Sclauonia: Italia est ab alpibus
 ad mare mediterraneū. In ea regiones nō pau-
 ce lōbardia Tuscia ethruria cāpania marchia
 apuzia calabria apulia: ⁊ sic de alijs vngarias
 sequitur misia: aut verius mesia supior: q̄ serua
 siue rosciana: ⁊ partim bosna d̄r: Mesia iſerior
 que p̄tinet Bosnenses ⁊ Valaccos. Bassos ⁊
 nūc bulgaria Baria que ⁊ Eualachia Thra-
 cia in qua Cōstātinopolis quondā ciuitas im-
 perialis grecie. Chersonesus Epirus seu Ro-
 mania Bedania molossa chaonia. Delopones-
 sus seu morea achaia. ibi corinthus. Arcadia
 ipsa est Sicionia a Sicione rege: a quo regnuz
 Sicionoz quod inter quattuor cōputatur ab
 Augustino libro de ciuitate dei: Macedonia
 thessalōica ellados seu attica: vbi arhenis boe-
 tia: vbi thebe ciuitates nominatissime. Grecia
 ecce q̄z lata: hodie heu heu aspurcissimo inimi-
 co crucis Christi Turco ferme tota deuastata
 A Germania vsqz ad Scithiam Sarmatia
 est regio latissima: cuius partes vt aiunt polo-
 nia: Massovia prussia lithuania. Samethia.
 Liuania russia ⁊c. Scithia ⁊ que nominare sūt
 sarmacie regiones barbaria dicebatur a feru-
 ritate gentium. Dimissa particulari hāz descri-
 ptione ad asie puincias transeundum est.

Capitulum Quartum. 23

Asie regiones nominatim ponuntur.

Asie regiones que sunt: Asia. Enumerādas asie prouincias non oēs: sed magis apud nostros nominatas: ipsas ad latitudinē in duas partes diuisam intelligamus: septentrionalem. s. ⁊ meridionalem. Primo septentrionalē: de hinc meridionalem describamus. Deinde. Decus: ne occiduus sol lucem ante cōplementū auferat. De. Tertia orbis pars quāuis Asia miāasia appellatur generali nomine: pars tñ eius minor asia nominat: hñs puincias ⁊ regiones multas precipuis ecclesijs ornatas: quibus quondam p̄erat sanctus Ioannes euāgelista: nunc autē n̄ris exigentibus demeritis: ab inimicis crucis Christi dirutas ac fedatas cognouim⁹. Hic ob spaciū angustiam pro noībus regionū litteras posui. vbi est pontus: hic est ⁊ Bithinia littera / f / signata. Galatia / g / ⁊ Paphlagonia: pisidia / b / Capadocia / i / caria / a / licia / b / ⁊ Amphibia / c / Lidia / d / Circa hāc in mari est insula Melera. in actibus apostolorū Adirile ne nominata (quāuis erronee) in qua mira operatus est Paulus apostolus Phrygia prouincia asie minoris signatur per e. Circa hanc iuenies insulam Tenedos. Sicilia. Armenia minor. Armenia maior. Colchis: vñ Jason Medee magis istructus aureū vellus abstulisse fabulat: qz torrētes illius aurū deferūt: qd lanois pellibus accole excipiunt. Taurus mons a Paphlā exoritur ⁊ ad Indos vsqz prendit. A Tanai amne Scythia seu Sarmatia asiatica lōgo tractu verius ortum pgreditur. Altera extra Imaum mōtem / altera intra Imauz cō

Tractatus Secundi

tinetur. Mare quod ibidem cōspicis: Caspiū
 Iaircanum ⁊ Scithium ab omnib⁹ nominari
 solet: ⁊ a septētrionali oceano latērer qñ flu/
 vius intrat. In hoc insula est Talge sine cultu
 semp fertilis: regiones hic multe sunt: videlz
 bircania Iberia/Albania/Bactria/Mar//
 giana/Aria/Sogdiana/Sachaz regio: Seri/
 ca in q̄ vt aiūt sericū arborib⁹ in modū lanugi/
 nis adheret. gens illa plena scribit iusticie ⁊ cō/
 mercij Alteri⁹ medietatis asie regiones sūt a
 mari rubro arabia triplex: videlz arabia deser/
 ta: arabia petrea vbi metropolis Petra. de q̄
 Isaias Emittit agnū dñe dñatorē terre de Pe/
 tra deserti ad montē filiē Sion. ⁊ arabia felix:
 vñ: thus venit ⁊ rob id: thurifera dñ. Siria silr
 triplex est: Palaestina Phoenicia ⁊ Syria eur/
 ua. Cēn aut terram a Damasco vsq; ad Ba/
 cam terrā Canaan ⁊ terram pmissionis sacre
 historie vocitant (In qua puincie singulares
 sunt Damascena/Galilea/Samaria/Iudea/
 Palaestina ⁊ Idumea) Mesopotania/caldea.
 vbi Babilon. Assyria/Susiana/media/perfi/
 dis/parithia. Carmania deserta. Carmania al/
 tera. Bāgiana/gedrosia/arachosia/paraponi/
 sus. India intra gangem: India extra Gan/
 gem. Sinarū regio. ⁊ in pelago indico Tapro/
 bana insignis insula regiones site vltra meri/
 dianū vltimum a Ptolomeo descriptū ferme
 ad. 40. gradus. Silr ⁊ particularem eaz que
 noīatim cōmemorate sunt: descriptionē quā/
 tū ad sitū/fertilitatem/prinentiā: accolaz pro/
 prietates ⁊ mores ex Plinio Strabone Pto/
 lomeo perquirere poteris. Dis. De Aphiu

ca autem quid fiet: nunquid indiuersam eam et
 silentio transibis?

Aphrice regiones enumerantur.

Aphrica ab occidente mari atlantico:
 a meridie oceano Aethyopico: a septen-
 trione mari mediterraneo: et ab ortu Nilum fini-
 tur. eisdem tamen que ultra Nilum sunt ad
 mare Rubrum regiones hic addite sunt. Ab
 occasu motem habet Atlantem: quem ob al-
 titudinem celum sustentare dicere. Regio pri-
 ma Mauritania tingitana: secunda Maurita-
 nia cesariensis. tertia libia interior. quarta est
 Humida quae et mappariam nonnulli dixerunt.
 contra Aphrica minor: in qua illa magna Car-
 thago stadiorum. 360. olim Romani imperij
 pertinax emula. sexta est Cireneica: quam et
 Benthapolim vocant a numero ciuitatum: qua-
 rum Cyrene una est regioni nomen accommo-
 dans. septima Marmarica est. octaua Libia.
 quo nomine etiam tota Aphrica appellatur. no-
 na Ethiopia interior. decima. Egyptus infe-
 rior. in qua olim filij Israel sub Pharaone post
 duram seruitutem mirabilia viderunt: que do-
 minus opabatur per Moysen in campo Thaneos.
 Est autem Thanis ciuitas Egypti insignis tunc
 regali praesidentia decorata. In egypto sunt
 alexandria/ Damietta/ et Soldani sedes amplis-
 sima ciuitas Chayrus: quam et Alkyr nomi-
 nant. Supremo hanc egyptum alia egyptus
 est Thebais. scilicet monachorum et anachoritarum
 olim celibi conuersatione decora. In hac The-
 bais ciuitas quam centum portas totidemque
 aulas et principes habuisse astruunt: e quibus

Mirabi-
 lia
 apfrice

Tractatus Secundi

sanctus Mauritius cū glorioſa legione veniſſe
 tradit. Suſino hanc ethyopia eſt mediterrae-
 nee gētes multe ac mirabiles: Troglodite que
 veſcunt ſerpētibz ſitridēt magis q̄ loquant.
 Baramātes: q̄rūz vxores cōes ſunt. Augiles:
 Blēmes ſive Blēmij caputibus carent: vultus
 hñt in pectore. Saryti: q̄lē ſanctus Antonius
 vidit: vt legēda edocet. Arthalātes/Getulū:
 alie multe q̄z diſcriptiones p̄memorari coſmo-
 gra. p̄ſequunt. Inſulas paucaſ in deſcriptio-
 ne hac inuenies. quaz noīa Bades: que ⁊ Be-
 rice adiacet. Corſica/Sardinia/ ⁊ Sicilia cir-
 ca italiā. Corcyra ī Adriatico mari. Euboea
 que ⁊ Thigropōr Boetie oppoſita eſt creta ſive
 cādia. Rhodus ⁊ ciprus. In ſeptentrionali pe-
 lago ſūt. Hibernia anglia: q̄ albion ⁊ olim Bri-
 tania dicta eſt cuius pars Schotia thile īrlan-
 dia in vltimo mari. Orchades. 30. numero ⁊
 Scandia memorabilis. Hec circa terre inſime
 partis elementalī mūdi deſcriptionē cōmo-
 nuſſe magis q̄ tractaſſe me cognoueris: ne ali-
 qñ perutile coſmographie ſciam abhorreſcas:
 ſive qua nec gentiliū nec ſacraz l̄raz h̄ſtorias
 plene intelliges. Bi. Introductione iſta edo-
 crus cū vacuerit alioz ſcripta diligēt̄ luſtra-
 bo. interīz que ſup̄ſunt de aſtronomia p̄ſequa-
 mur. Ma. Singulaſ ⁊ celeſtis ⁊ elemētis regio-
 nis partes: ſicq; totius mundi habitudines ea
 qua potuimus breuitate deſcripſimus: nec reli-
 crum videt qđ neceſſario explicādū expoſcas.
 Bi. hec ille. Quāq; hecce longiore ſermone q̄
 hui⁹ opusculi rō expoſtulet/nō abſre tñ/id acti-
 tatum arbitreris cū potūſſimū memoriā inſti-
 tuamus

tuamus ut plurimum cōducit locoꝝ vendica-
 tio: Cum nāq; in terraz regnoꝝ ⁊ puinciaꝝ
 descriptionibus abūdauim promptiores eri-
 mus ad imaginum fabricationē que sit penes
 insignia regnoꝝ puinciaꝝ terraz ad ciuitatū
 insup ⁊ proprietate gentiū ⁊ pploꝝ: sumemus
 imagines pꝛut latus ifra in applicatione ita
 quoq; pꝛiculares loci in his cōmodius fabri-
 fiūt. Ceterz varij varijs cōpararūt sibi tū cōes:
 tuz pꝛios locos. Metrodorus etenim ille gre-
 cus in duodecim signis obliqꝫ circuli videlicet *Metro-*
Ariete/Thauro/Gemini/Lācro/Leone/Elir *dorus.*
gine/Libra/Scorpione/Capricorno/Sagitta-
rio/Aquario: ⁊ pꝛiscibus trecētos ⁊ sexage-
nos pꝛsticuit locos: qꝫ totidem gradibus iste Zo-
diacꝫ circulus apud astrologos metiri solear.
 Vex authore Quintiliano in. ii. institutionū
 lib. vanitas hec fuit pꝛi plus gloriantis in ar. *Quint.*
 re qꝫ nāli memoria: ceu velit denotasse hmoi *⁊ Met.*
 loca rebꝫ locādis nō pꝛporionata: qd tñ neces-
 sum est ut pꝛho placet in qꝫro de auditu pꝛhy-
 co. Quāqꝫ etenim pꝫ grādia sint ea astra sicuti *Arist. 4*
 Iginus in poetica astronomoꝝ perdocet. *mi/phy.*
 nime tñ imaginibus hoīum uiuis competebar
 tācus numerus ni tā grādia effingerent ut fi-
 guras aīalium apud nos quoꝝ typū gerant in
 immensum supꝫgrediātur ⁊ tūc fictitijs depu-
 raremus. Et pꝫinde Joā. Michaelis floccipen-
 dir pōnem locoꝝ pꝫis sui Guidonis. Qui ex *Joā. mi*
 aīalibus cepit locos suos: eorūde ordinē alpha *chaelis.*
 beto latino deducēs: ut a singula ifra vniꝫ aīa/
 lis nomē inchoaret: perinde inqꝫ Joānes ac fi-
 noia hec sint *Asinus/Basiliscus canis/draco/*

Tractatus Secundi

elephas/faunus/gryphus/hircus/iuueca/leo/
 mulus/Moctua/Ovis/Pathera/Qualea/Ry
 noceron/Symea/Taurus/Tygris/Ursus/xi
 stus/philosophus/icana/cacheus: hec singula
 in quinque locos particulares siue proprios di
 uidebat: utpote in caput pedes anteriores in
 ventrem et posteriores pedes ac caudas. Cumque
 eum ordinem natura porrexerit non facile in
 ipsis enumerandis ingenium confunditur. Sic
 itaque centum et quindecim locos particulares
 nactus in eis rerum memorabilium imagines
 sculpebat. Sed inconueniens quodammodo is
 mihi modus videtur si viue imagines (quod
 nostri post Rauennatem est instituti et eorum qui
 inter neothericos magis rem sapiunt) in ipsis
 describi debeant: ut si eam propositionem. Sor
 tes scribit: in capite canis vel ouis locandam
 censuero non sorti scribenti ipsum proportionat:
 nisi sui phantasia quorundam illi maxime: qui
 nouit integros hoies in digitis suis locare: sicut
 si quidam doctor memoraturus quorundam proponit
 dixit mihi ecce in sedibus notarum musices vs
 Bmaut A re b mi et c. postposito loca. Et i Bmaut
 imaginatur est quedam suum amicum (cui angelus
 nomen) crucem in humeris gestantem et ita dein
 ceps: sed in eo laudari potius bonam imagina
 tionem: quam artis nostre regula est que exigunt loca locan
 dis proportionabilia debere esse: quatenus abstra
 ctio a materialitate ab utrisque eque fiat. Non enim infi
 cior homini animalia non nihil perferre in Cometicis
 locis serie quidam fabricandis: poterunt quoque post
 rura iam vel nam vel arte ipsis discerni et in hoc per
 fecto numerus alphabeticus proportionem et

**Contra
 Guido.**

celeritatē aliquaz p̄staret. Unde nō absre quī
dam p̄stitutas fabrifactasq; domos pro cōib?
locis: sumētes in his cameras pro particulari-
bus ex ordine alphabeterico rez z aīaliuz distin-
guūt. Cuiusmodi i his dictionib? cōplectunt.

Alabrum	Alueariū	Aries	Arbor	Auca
Babatus	Belua	Bipēnis	Borrus	Buso
Carra	Cernus	Lignus	Coclear	Luna
Dalmatica	Beca	Dyadema	Dolabū	Dux
Estanea	Elephas	Ensis	Egtorus	Edus
Salx	Fenestra	Fistula	Follis	Furca
Galea	Gerula	Gigas	Gomo	Brus
Harpa	Herodius	Hilla	Horologiū	Humeralē
Imago	Impator	Idria	Idolum	Insula
Kaldare	Kleptedra	Kyrios	Koruus	Kuffinus
Lampas	Lepus	Liber	Lorica	Lucerna
Manus	Mensa	Milvus	Mors	Muscipula
Maui	Meretrix	Misus	Mola	Muces
Organū	Ocrea	Quile	Onecratal?	Orcus
Pauc	Pennale	Piscis	Poma	Puer
Quadriga	Quercus	Quiscula	Quocus	Quorgeber
Rallum	Rex	Rinocerō	Rora	Ruta
Saccus	Serra	Symea	Sotular	Sudarius
Tabella	Tela	Tympanū	Toga	Tuba
Urna	Urer	Urnale	Uxor	Upupa.

Si quidem ppe ianuā intra aliquam domuz
ponas Alabū: z dehinc in qnq; pedum distā-
tia alueariū singas: z post in cōsimili distantia
arietenu: itaq; deinceps facile loca notabis q;
plurima. Et in huiusmodi positione cuiusq; lo Contra
ci quoratio leuiter p̄spiciet. Itaz / A / qnq; ad Georgi
ministrabit: z / b / qnq; z itē / c / quinq; z ita ce um / Re
rerarum queq; litterarū. Et q̄uis in fictitijs sch.

Tractatus Secundus

locis hec distinctio oportuna sit ut infra patebit. Ad propterea modus Georgij Resch quem in margarita sua phica tradit conueniens est quare nec illum afferendum volui ceu imprimendis imaginibus conducatur: quoniam quidem finis materie quam eloquentur sumus ordinate: memoranda collocari oporteat exigentiam et ordinem. Si tamen imagines quippiam circa hominum animalia agere fingamus quod inter alia propositionem declararet facile procedemus. Insuper si inscriptio in artibus eorum fiat infra docemus: tract. 4. cap. 6. vnde Regulas mox subnectemus locorum.

De Regulis conditiones locorum pertinentibus.
Capitulum quintum.

Comendatio.

Ad pia rerum et verborum: accommodata locorum multitudinem per figurarum multiformitatem prebet quandam ut sepius reperamus facillimam recitandi vehementiam: dummodo recto ordine situantur loca atque distantia debita: et eam nascantur amplitudinem/altitudinem/luciditatem/et reliquas condiciones sibi congruas.

Prima regula
Cicero.

Id igitur in primis precipimus: ut in debita ordinataque dispositione tibi loca vendices. Est quippe memorandis (veluti Cicero astruit) ut locos qua facilitate a fronte incipiens recensere poterit: eadem namque adiutus industria a calce reperens valeat ordine postero enumerare.

Franciscus.
Petrarca.

Et hoc sicut Franciscus docet ne quando perturbatio ordinis impediamur. Et quandoque ordini poterimus dextrando/sinistrando/ascendendo: aut descendendo et quorolibet ordine: a sinistra tamen sumendus est: ut proximo enodabimus capite. tract. secundo capitulo. 6. de qualitate

fabricationis. Et Rauēnaris preceptione qui Herrus
 in ediculis nris templis delubris et ecclesijs ex rauēnas
 ordine locos iuxta situm structuraruz: et in his
 rez compertaz serie quadam sumendos sua/
 det. Cuius profecto ea est vtilitas vt veluti in
 codicibus materia in paginis cōtinua relegit
 ex ordine: pariformiter Artista ex locis depo/
 situm reperat. Nam vt inqt Frāciscus si in or
 dine stātes notos qz plurimos viderimus ni/
 hil nostra intersit vtrum a summo vel medio
 nomina eoz dicere velimus: Ita et in locis ex
 ordine collocatis puenit vt in quālibet partē
 quoto quoqz loco inuaginibusqz libebit cōmo/
 niti dicere poterimus id qd locis mandaueri/
 mus. Et itidem experimento quibusdam nō/
 nunqz patefecit: eandem materiā audientibus
 recensens nunc illinc intentās exordiū: nunc
 hinc nūc ex medio finem repetēs: nunc quidez
 caput et frōtem: facile qppe est ex locis ordine
 collocatis materiā imaginatā ordinate et sa/
 pienter pnunciare: certitudinaliter de vno in
 altez pcedendo ordine recto et reflexo atqz p/
 postero. Sicqz igitur cōes locos habeas segre/
 gatim qz plures pro vna arramen mā vtpote
 hic monasterium: illic Theatrū: alibi vero de/
 lubrū sine rēplum ac huiusmodi reliqua vt do/
 nium lanificis: edem pistoris/aut barbitonso/
 ris vel alterius et quod in his ars fabrilis non
 effecit aut natura: cogitatione nostra saltē in/
 cōrigitatis ordinem redigamus. Et itidem
 in proprijs obseruetur: quatenus si meminisse
 velim. Hoc est pceptum meum vt diligaris in
 nicem sicut dilexi vos. Et hanc proposicionez

Ordinis
 cōmodū
 Frācis.
 Petr.

Experi/
 mentuz.

Cōrighi/
 tas loco/
 rum sit
 imagi/
 natiōe.

Tractatus Secundi

Maiores charitatem nemo habet ut animas
suam ponat quis pro amicis suis: non in pri-
mo loco qui forsan prope ianuam est prior po-
natur propositio: et altera in quinto aut sexto
sed potius in secundo qui mox primum sequi-
tur alioquin confusio ordinis mihi obrigerit.

Secunda **Congrua** quoque locorum expetitur distan-
regula. tia ut inter locum et locum quincupedalis in-
Licero tercapedo sit: intervalla autem voluit Lice-
ro esse mediocria ut paulo plus vel minus pe-
dum tricenum. Sed quinq; vel sex pedibus

Petrus distare iubet Ravennas: quod opportunissi-
rauē nas mum experti sumus. Si namque nimis procul
remoueantur: cogitatio minus valebit: nimia
si quidem distantia efficitur nimis vaga: quē
admodum vilis recolligendo nimis seiuncta
magis dispergitur quā obiecta aggreget: Ni-
mia quoque vicinias imagines commixtione
confunderet ne discrete cernantur: quemad-
modum littere in charta/vel tabella/vel cera
nimium proximantes cum difficultate legun-
tur discretim. Attamen cum Angulus loca
secat aliudue insigne: duobus saltem pedibus
loca distare sat esse experimento noui. Id quo-
que semper curandum statui: aliquid inter lo-
cum et locum mediet: aut ipsummet in ordine
notatu dignum locus fiat. **Tertia** **regula.** **Ca** quoque conti-
nua erit locorum quantitas ne sit nimis arcua
vel alta: imagines siquidem latitudinis super-
ficiē et longitudinis proportionem exigunt:
quemadmodum namque pictor pro effigendis
simulacris caprar parietis spatium: quod suf-
ficat ita et artista faciat oportet. Hinc Fran-

ciscus (quem pleriq; imitantur magnitudi- **Frācisc.**
nem non modicum sed mediocrem locos ha- **Petr.**
bere necessum ait. Nam preter modum ma-
gna ampliugas imagines reddunt: et nimis
angusta sepe videntur imaginum non posse
collocationem capere. In parua quippe fene-
stra: mens Camelum non concedet. Sic deni-
q; si in spacioſo loco res per exigua consistat:
citationem sensus non defiget determinatio-
ne loci: unde neq; facilis erit inuentu. Quod **Locus**
similiter itide; memorie accidet vbi in nimis **disptien-**
amplo loco fingatur idolum. Magnus itaque **das.**
locus imaginario quoppiam in duo scinda-
tur: vt inter binas columnas: aut duas fene-
stras improporcionabiliter distantesingas in
pariete: promptuarium/ Aram/ altare et id ge- **Mensu-**
nus simile: vt ad debitam locum restringatur **ra loci**
mensuram: vt si competentis stature virum **cōperēa.**
expansis lacertis superficiei applicueris recte
longitudinem scilicet sursum: et latitudinem
dextrosum atq; sinistrosum metieris. Non

enim altior erit locus q̄ in pauimento

sistens manu contingere valeat: ne

que amplior erit statura me-

diocris viri: hecce nihilo

minus experientia

moderabitur:

hec arta

men

figura quantitatem loci edocer.

B iij

Quarta **C** Ea deniq; loca interit q̄litas ne vel nimis
regula obscura sint vel lucida nimis: aut figura vel
 forma p̄simili vel ēt spherica: Excellens q̄ppe
 obiectum corrūpit sensum: et hinc nō p̄porio/
Lucidi natum minus a potētia suscipit. Ad enim no
ras no ctua lumē p̄ruetur solare: et exuperantia cādo
cer. ris p̄turbat visum ne obiecta discernat: ita et
 in nimia claritate locor̄ p̄cepta: reuerberatio
 nē paritur p̄bātasia ut quodāmodo imagina/
 rio p̄turbeſ. Accedit insup q̄ mens in perpul/
 chro (cuiusmodi est claritas) oblectata minus

aduertat nō rāto decore perspicuū: Vñ non vi
ridia prāta: z Amēnos cāpos seu iucunda flu
mina vel nemora delectabilia vbi varius est
auiū prētus pro studiū locis selegenda iſerrar
cha voluit ne cogitatio his affecta ab itēione
auocet. Vbi autē loca minis opaca obscura z
tenebrosa fuerint imagines nō quātum sat est
relucescēt. Veluti optima queqz idola in pa
rietib⁹ efficta: visui in caliginosa nō patēt no
cre. Ita etiā imaginatio z phātaſia seqt plu
rimū apphensionē exteriorū sensuū: qđ z aliorū
doctrina ex de Sensu z sensato: ex scđo de aīa:
ex lib. de memoria ac reminiscētia teneo: z ex
periētia quoqz didici. C iſd propterea aut locos
dissimili figure cōparandos statuere ferme oēs
q̄tenus distinctus itērluceāt. Sit itaqz z loco
rum itēse z imaginū ab ipsis disparitas. Si
rudo locoz pre oībus maxime vitet ipsa siqdē
est ex paritate mentis turbatiua. Cū enim qđ
multa inter colūnia sumat similitudine locoz
p̄turbabit. Quēadmodū mihi obrigit dū ordi
nem libroz biblie z materiaz eius gñaliuz: in
Lenobio quodam reposui: nō hñte cellaz dor
mitorij quante sufficebant dñias. Id aut mihi
euenit qm̄ nullo p̄ceptore artem didici: sed ex
solis scripturis qđ ad plenū nō intellexeram:
q̄tenus latētia erueres integumēta misterioz
artis nō vndequaqz explicita vt postmodum
exercitatioz pro modulo igenū cōpertū habui.
Sunt nāqz plurima sepenumero secreta lris
p̄pter indignos nō cōmittenda: sed verbatim
qbus ea fauimus cōicanda: nec p̄pterea etiaz
mireris si huc nō oīa retulimus q verbo tenus

Frācis.
Petr.

Locoz
filitudo
ipedit.
Expimē
ti exem
plum.

Tractatus Secundi

accipias hec nāq; pro introductione: et quantū
 alij cōicandum voluere sufficiāt: tu autē pene-
 tralia et pectoris arcana corā (non ex chartis)
 frueberis ut cepisti: Nam amicorū sunt cōia q̄
 non (ut adagium est) an porcos spargēde sunt
 margarite: ceteri laborent et hac nra manudu-
 ctione sibi per expientiam latitāria vendica-
 bunt de obstrusis rez latibulis. Quā nāq; ipse
 prouectior fuerim in arte multa cōperi q̄ prius
 alienissima videbant. Quā et didici qm̄ locorū
 diuersitas alia aliter rei prebebit accessum:
 ut determinate noscatur in quo loco res queli-
 ber deposita fuerit. Sed eam locorū p̄fusionem
 medijs quā in cellarū assimulatione passus sum: aliq̄s
 similitudo in sua collectura p̄hibēs inq̄ loca nō fiant in
 vitetur. cellis fratrū. Est dū iridē cuidā audiroz meoz
 p̄ceperim is p̄stāter obiecit. Nihil sibi ianuaz
 similitudinē officeret: qm̄ quidem hūc fratrem in
 hac habitare cum officio suo p̄sideret et illū in
 ista: et sic deinceps Quoz quoniā diuersa sunt
 officicia oportet aliter aliterq; p̄siderentur: pe-
 nes instrumēta potissimum qbus opam suam
 exercent: ut hic curā sacrarij gerens: vras in-
 strumētis ad hanc pducantibus. Et is publice
 legens: versare codices sue lectionis p̄sideret et
 ita reliquoz. Et eo qdem libērius hac pvince-
 bar argumentatione quo et discipuluz p̄ficere
 didici: qm̄ hec consideratio sibi cōferat: et noui
 nō penitus inanem meā eruditionē. Quoniā
 nostra p̄ceptio est colorū varietate aut rez ma-
 terialium illic fictarū dissimiles reddātur loci
 multiplicitate. Unde in singula cuiusq; celle
 ianua siue forib⁹ eius qppiaz effingendū erat:

quo forinsecus internoscerentur: ab intra aut
que a discipulo recēsumus allegata. Sepius
nāq; evitatur etiam similitudo cū adiectione
manus humane: lignee auree aut alcerius rei
lapidū pgerie/arboribus/tumulis/aris/monu
mētis birebimus/astris insulis navib⁹ ponti
bus pcliuibus altitudine et pfunditate: si non
nā vel arte fuerit pstiturum. Et item varijs of
ficioz instrumentis illuc collocatis: quatenus
in pmo loco imaginemur incudem fabri in al
tero alterius artificis. Tū demum alijs differē
tialibus medijs itidē efficiemus: vtpote diuer
sos colores illic imaginemur q̄tenus hic locus
sit alb⁹: ille niger: hic ligneus ille auro text⁹: ce
terisq; pncipaliorib⁹ depingat locus coloribus
vt rubedine/viriditate: et id genus reliqs. **Lo**
ca quoq; ab imaginib⁹ eē disparia et dissimilia **Imagi**
voluit dñs Arnoldus Tūgris pceptoz nř vt lo **nes a lo**
ca sint difformia imaginib⁹: hoz siqdē icidēria **cis disti**
mī pferret memorie: quātū visui lře creta siue **miles eē**
albo colore i papyro et chartis albis descripre. **debent.**
Opposita āt iuxta sese collocata magis inter
noscent. **Quoniam** āt circularitas et rotundi
tas nō satis discretiva est principij aut finis p
prerea locoz sphericitas phibet qđ nā qz pmo **Sexta**
enunciandā venit in principio collocef opz: et **regula**
qđ deinde: in medio aut calce. **Cerep**: qđ locus **Loca nō**
reliquoꝝ pter que applicauimus pdicamētoꝝ **sint sphe**
sumat: haud magni facim⁹ nisi forsan de. **Quā** **rica.**
do: vt prudētis fore dixerim sese ad certamen **Loca sē**
accingere ne pugna mox instante inermis pro **p predi**
dire cogatur et inertiā monstrat propu
gnatoꝝ ante inuasionem non preminuisse erunt.

Tractatus Secundi

fortalitiuz. Negligentis quoq; esset scriptoris
tunc primū comparare chartas cū mox in pre-
cincto scribere oporteat. Erūt tibi itaq; semp
loca ad manū p̄stitura ⁊ ea qdem meditatissi-
Cōfura- ma: qbus in non p̄specto tpe occurrētia inscri-
rio opio bantur. Quod aut̄ pleriq; in solitarijs edicu-
nis. lis: ⁊ in firibus terre nō frequētatis visum est
loca esse p̄stituenda: nos ipsa experientia refel-
lim⁹: post Rāuēnatis auctoritatē: qua sufficit
ea edificia in qbus sumpturi sumus locos vel
Septia semel vacua ab hominum frequētia vidisse.
regula. ¶ Est quoq; nonnullox p̄ceptio q̄ locos: quos
manu p̄pria p̄stituimus in ediculis n̄ris fixos
esse volunt: p̄pter firmā imaginū inpressionē
⁊ promptā recitationis facilitatē in reipsa co-
piofa ⁊ multimoda: hinc in ratib⁹ ⁊ nauib⁹ ve-
Quo lo- rant qdam p̄stitutionem localem: aut fingere
ca sint esse fixas. Sufficit aut̄ mihi eam vidisse nauem
firmāda quā ibidem p̄mansuram imaginor: q̄ si tñ con-
tigerit illuc redire vbi cōstituta erat: ⁊ modo
abesse p̄pendero: nōnihil conturbabit: nisi nō
aliud cogitemus: q̄ si in n̄ra imaginatione p̄-
seuerauerit fixa. Tridem de quouis fluxibili lo-
co: quos aliqui clauis affigendos suaserunt: qd̄
Exhor- it̄p̄retor sola imaginatione fixos p̄cedere ne-
ratio. cessum esse. ¶ Quā in re summopere elaboran-
dū est vt p̄fecte/firmiter ⁊ fixe/ac ordinate lo-
ca nobis p̄petuo hercant: ideo qdem ne vnus
aligs p̄rfluat: alioquin eius mām amittere-
Loca se- mus: quē si qdem nō retigerimus reminiscētia
pius re- is minime depositum redderet: ⁊ qui penitus
petenda fuerit abolitus a memoria totaliter ab inten-
sunt. tione frustrabit. Quamobrem expedit ea fre-

Capitulum Quintum. 31

quenter p phantasia transcurre etiam vacua: quatenus cum oporteat vti sint nobis memoratissima. Si namqz forent loca querenda quando eis inscribere voluerimus: haud minus fastidiosum erit qz chartam facere quam scribere debemus. Terqz quaterqz proinde mensiliter loca repetas. Meditationes enim vero (vt phs inqt) memoriā saluant: qd supra tract. pmo cap. 7. de vtilitate locoz in fine exposuimus: per hoc memoriā augeri: q frequenter intuemur species locorum et imaginum in phantasia repostas.

Aristo.

De Fabricationis locorum varietate/qualitate: et habilitate. Capitulum sextum.

Ex pertractata quantitatē et qualitatē et ordinis ac alioz que locis accidunt notificatione: facilius erit ea fabricandi modus: nisi forsan varias a varijs formas eē traditas quē perturbet: vtpote q Cicero iubet vel regionē accipere in ea pstinere loca aut nos ipsos Regionē imaginari. Cōmentatione aut cuiusdā voluisse dē tres modos loca fabricādi esse: primus: Servare celi seu etiā totius vniuersi ordinez. Secundus: accipe diuersa aīalia quoz organica mēbra in hac arte poterūt esse loca: et qren locoz habeat ordinē: penes lraz. Alphabeti seriem bmoī aīalia ex noībus in ordinē redigūt: vt supra meminimus tract. 2. cap. 4. et statim in fictitijs magis ample explicabimus tract. 2. cap 7. ar. 1. Tercius autem qzqz grossius videat familiarior plerisqz tamen est: facilis quoqz

Varie/
tas fabri/
cationis
Cicero.

Quali/
tas fabri/
cationis

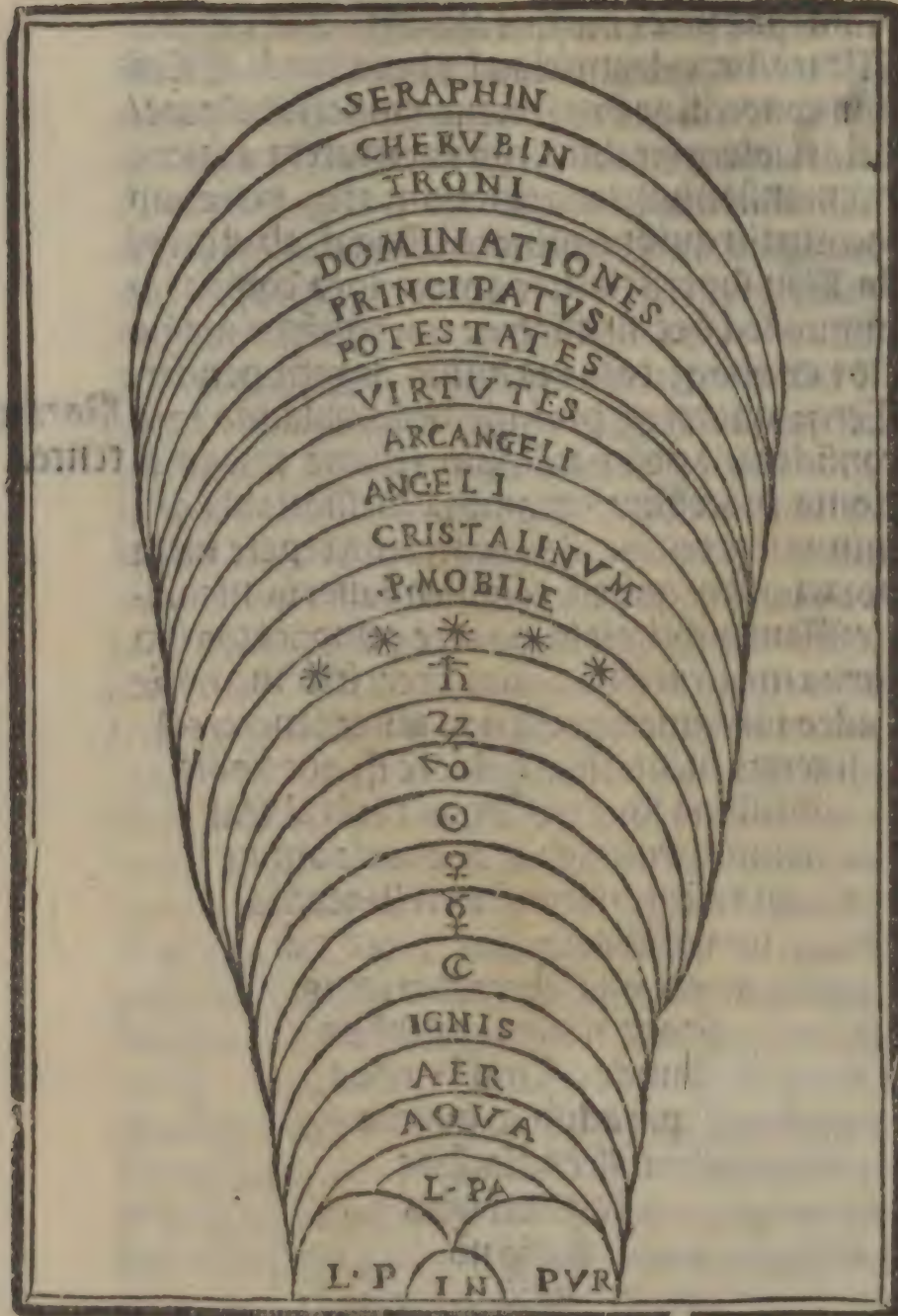
Tractatus Secundi

et utilis et artem incipientibus magis accom-
modus ut a levioribus ad arduiora facilius fiat
aditus. In comparandis autem realibus
locis natura: vel arte fabili constitutus ut se-
pius reperimus ciuitates / monasteria / do-
mos / aut quid his simile desumendum est: in
quibus Petri Rauennaris modum insequa-
mur: ut a sinistra manu ad solis decursus dex-
trando progrediamur: constituentes recto tra-
mire loca ordine videlicet quo latini chartis
inscribunt litteras: qui omnium accommoda-
tissimus est. In qua re non satis eruditus ab
initio: aliquandiu ad instar cancri retrosum ser-
pebam: vel ut potiori loquar similitudine: ad
instar hebreorum legendi scribendive ordinis
litterarum qui a latinis observatur prepos-
teratus: ab ipso autem errore experientia rerum.
magistra reuocauit. Fabricaturus itaque loca
ciuitatem oppidum / monasterium / ecclesiam /
domum / ingredi. et quicquid ad sinistram
comperies in muro vel pariete accuratius no-
tato deoque hinc quid secundo offenderis loco si-
gna: et iridem de tertio ac reliquis penes regu-
las paulo ante traditas / tracta. 2. cap. 5. ut fe-
nestre columnae: aliaque intersecantia in parie-
ribus locorum discrimen prestent. Ita tamen
ne versus centrum tendas: sed potius instiru-
to calle in parietibus ad singulas cameras seu
interstitia: vel in ecclesijs ad choros / capellas /
armarium / sacrarium / et huiusmodi: tandem ad
egressum reuertaris ianue per quam introiisti.
Si autem ars aut natura illic non constituit
quo sufficienter loca internoscantur: imagina

Capitulum Sextum. 32

rium quippe: ex his que alibi videras vrpore/
Altare/herculeam/clauā ⁊ huiusmodi. Cui
non conceditur intrinsecus vniuersa lustrare/
veluti solers architectus varietatem aduer-
sat mansionum ⁊ maximorum atq; maiorum
locoꝝ: in quibus minora effingat ab alibi vi-
fis. Non superficialiter autem loca compara-
bimus: sed fixe firmiterq; imprimātur memo-
rie: ex quoq; tota vis huius negotij pender.
Terq; quaterq; proinde deambulando loca Hora at
confidera: ⁊ post paululum resume imagina-
tionis processum ⁊ examina memoriam: q; si
minus fixe teneas illuc reuertens repere incor-
porationem quoad commendaueris memo-
rie: Nam publi. ait locos arte comparatos diu-
turna meditatione ⁊ iugi exercitio memorie
adeo imprimemus: vt non aliter tenere/col-
ligere: ⁊ memoriter reddere q̃ que nobis
notissima sunt possimus: distrabatur
enim memoria: atq; omnis animi
vis effeminatur si in colligendis
imaginibus ordine ⁊ loco dū-
ratur vno aberrauerimus.
Hactenus de realib⁹ ba-
bunde. Inuisis celo/
paradiso ⁊ inferno
noscendis: sphe-
re materialis
notio nō
nihil
confert ⁊ vniuersi figura.

Tractatus Secundus

De locor

Capitulum Septimum 33
De locorum fictorum fabricatione.

Capitulum septimum.

Quia facilitare imagines atq; simulachra
effingimus locis imprimenda realibus arte
vel nā pstitutis: poterimus ingenij pspicacitate
excogitare alia loca ab his que hacten^o descri-
psimus: utpote ficta et cōmētitia nullā in rerū
nā extra phātasīā nrām hñtia realē exñtiā: ni-
si forsan in suis partib^o similitudinē habeāt: quē
admodū hinc aureū imaginamur mōtē: q; ali-
qn et aux vidimus et mōtē: ita quoq; chymērā
ex prib^o aīaliū q; apud nos familiaria sunt cō-
ponim^o. Sic et loca ad istar eorū: q; vidimus ef-
fingere licet. In q; re plurimū pstimoniū affert:
si penes ordinē alphabeti iūgamus vocalibus
psonantes: vñ qsi millenarius excreset nume-
rus locorū. Siue penes hmōi seriem aīalia pro
locis pstitutam^o utpote que supra cap. 4. trac.
2. recēsuimus vel alia iuxta līrarum cōpositio-
nem sumamus vel huiusmodi accipe videlz.

Asinus Bos Cernus Delphin Equus
Fiber Brypho hircus Asparges Leo
Miluus Noctua Quis Hardus Quoler
Renocero Sus Taurus Ursus Farta

Similr et alia accipi possent et tā grādia fingi
q; ammiratiōe magis magisq; memoriaz exci-
tarēt: quōvz i hmōi cōpetētia fieri poterūt lo-
ca cū aliogn sint pua aīalia cuiusmōi sūt hec. s.
Auca Basso Corvus Draco Eritius
Falco Braculus Harpia Ibis Lagos
Monedula Noctycorax Olor Pica Quisglia
Regulus Strutio Turtur Upupa Xisichen.

E

Tractatus Secundus

Joan. Iginius. Que inferius pro lris alphaberi accipimus
cap. 10. trac. 3. Verū si magis iuxta ordinē Al
phaberi accipere lubeat aīalia celestia cuius
modi Igini⁹ in poetica sua describit itidē ap
probam⁹: si tñ in ordinē aliquē qui in hac arte
summopere expetitur sint redacta. Juxta al
phaberi seriem seu quol3 aliter ⁊ imaginemur
ea simul in aliquo spacioſo loco pſistere. Et vt
aī oculos cūcta collocent ex ei⁹ libello nōnihil
pferret ea huc figuratim trāstulisse tali ordie.
C Andromeda Cepheus Hydra Perſeus
Aquila Cygnus Iuppiter Phyllirides
Ara Circul⁹ lact⁹ Leo Pisces
Aries Corona Lepus Pſicis
Aurige Cetus Lybra Saturnus
Aquarius C Delphin Lyra Sagitta
C Boeres Draco Luna Sagittari⁹
C Capricorn⁹ C Eridanus Mars Serpētari⁹
Cancer Equus Mercuri⁹ Scorpius
Cassiopeia C Gemini Iouis Sol
Canis Hercules Orion Taurus

Triangulus

Sūptio fictorū
locozum
ex arte
mecha
nica.
Familiarius aut penes alphaberi ordinem ex
arte fabzili loca nobis vēdicabimus: vt primū
maxima qdam ⁊ in his alia in qbus inferiora
imaginum receptacula constituamus. Quasi
exordiēdo ciuitatem vel urbē aut oppidum
sumamus: ⁊ penes alphaberi seriē in illa edes
casas siue domus per artificū mansiones acci
pere opportunū videt. Quod is dūtaxat diffi
cile erit q neq3 mūdū pagrarunt: neq3 relatu
aliorū p exempla noticiā rez nancisci queūt:
vt ad officia queq3 qd spectet diciderint. Suf

Capitulum Septimum 34

sic ita nāq; imaginari ciuitatē in cuius introitu
 porte primum a leua introeūtis siue a dextris
 exeuntis: ita q; fiat processus a sinistris ad dex
 trā prem ad instar motus firmamenti consti
 tuamus locum ac si realis foret manu hoīum
 effectus: cuiusmodi sunt fenestre columnę et id
 genus reliqua: Et si ad alphabetū aspicias pri
 mum eius elementū **A** niox Abbatiaz pferet:
 quā illuc pstituentes dispiciendum erit: qd ad
 loca religiosum spectet in Monasterijs Cenob
 ijs et Claustris: et qcquid suggerit iuxta lřarū
 ordinem pro loco maiori sumamus: vtpote ite
 rum **A** respicientes: imaginabimur faciliter
Armentarium in quo armenta siue boues sta
 bulantur: deinde. **B**. balneum et plura: penes
 huius psonantes cum vocalibus combinatio
 nem vt belluariū in quo Abbas pro sua digni
 tate feras pseruet: bibliothecā/ bonicidariū et
 sic deinceps poteris hāc lřaz copulationē face
 re iuxta formā quadrati quod inferius trac. 3.
 cap. 12. ex ppublicio applicabimus Cum at p
 torū monastriū trāscurrimus: prioris Alpha
 beri subsequens lřa videlz **B** nobis barbiton
 foris bellatoris bibltopole bouicide: et bubulci
 domos monstrabit. Ita quoq; **C** cum quinq;
 vocalib; iuncta: et d. ac relique deinceps que
 q; pro suo libitu effingere poterit. Sed maxi
 me obseruandum censeo et huiusmodi urbem/
 ciuitatem/ oppidū/ castellum/ villam/ pagum/
 municipiū/ vel castrū: pro maximis sumamus
 locis: et casas/ domos/ edes/ delubra/ tēpla/ ac
 reliqua eius genero pro maioribus locis itus
 et extra quantā pcedit scrutemur imaginatio

E ij

Tractatus Secundi

ne in huiusmodi fictis sicuti in realibus singula noramus: ut qualia menia: quales parietes: quibus vestibulis/ianuis/antricis/atque posticis/deforis secernantur: utrum atria habeant edes: vel unico ostio: vel humili ianua platee pateat introitus case. At siue corporaliter siue fantasticè (ut in proposito) interiorē scrutemur domus qualitatem sumopere norādas velim dealbaturas picturas tabulaturas: columnarum intersectiones atque pilaria. Trabes gradus: diuersarum camerarum ianuas: camerarum varietates et exornationes: ut scilicet aliud cenaculo aliud cubili Thalamoque locetur: quā in coquina Aula vel stupa. Quis etenim prudēs in coquina iuxta ignem. Stratus/Camas/Babata/Lunabula/reponet et non magis culina instrumenta: Sartagines/ollas/patellas/crauculas/artanos/et id genus reliqua. Quisquis horum gnarus fuerit ex Architecturis rerumque notionibus: quas vel doctrina de his scribentium vel experientia et practica atque contuitu familiari adeptus sit ut singulis artificibus singula applicet instrumenta facile profecto pene infinitos fingeret locos sibi opportunissimos: quibus tamen (ut sepius reperam) solis non utendum suadeo: nisi ubi forsā realia ad manum non suppetant. Quisque autem sagax operator accommodatioribus suo officio utitur instrumentis non tamen omnibus idē modus est alijs nāque hic alijsque iste. Non enim requirit barbator incudem fornacem/soles/tenellas/malleos/limas/scalpra/bisque similia quae ad fabrum attinent: sed potius Rallum siue no-

Capitulum . Octauum. 35

uacula pectines lauariola ⁊ suo idonea offi-
cio: que fabro (siue Aurifaber/ Cuprifaber/ fer-
rifaber: aut etiaꝫ sufferrator: aut qꝫquis alius
sit) minime comperunt. Ita proinde inter fin-
gendum loca solerter queqꝫ cōsiderabis ad sin-
guloꝝ officia deseruiencia: vt loci ad opificem
collatione ab instrumentis hic ⁊ ibi dispositis
minora opportunius multiplicare queas: In
qua re sagax ingenium subito suffragabit ar-
ti: porissimum vbi artifex multorum nactus
fuerit notionem. Cuiusqꝫ siquidem proprietas
agnita iuuamento est: si namqꝫ pistoris domū
ingrediar non modo hic coctos panes conspi-
ciam sed ⁊ furnum pilam, ⁊ alia coquendi pa-
nis instrumenta ⁊ itidem de reliquis. Non mo-
do iuuat similes lustrasse casas verum ecclesijs
adesse. Insuperqꝫ balificas delubra/ tēpla/ ca-
pellas/ sacella/ oratoria mente reuoluamus ⁊
in his aras altaria choros pulpita sedes/ stal-
la/ cancella/ analogium/ armaria/ ambirus/ ⁊
cimiteria notabimus. Item ⁊ inibi pauperuꝫ
sepulchra/ tumulos ⁊ monumēta nobiliū Epy-
rhapsijs Epycedonibus/ Clippeis: ⁊ armis de-
corata ⁊ taliterqꝫ copia locoꝝ abundabit.

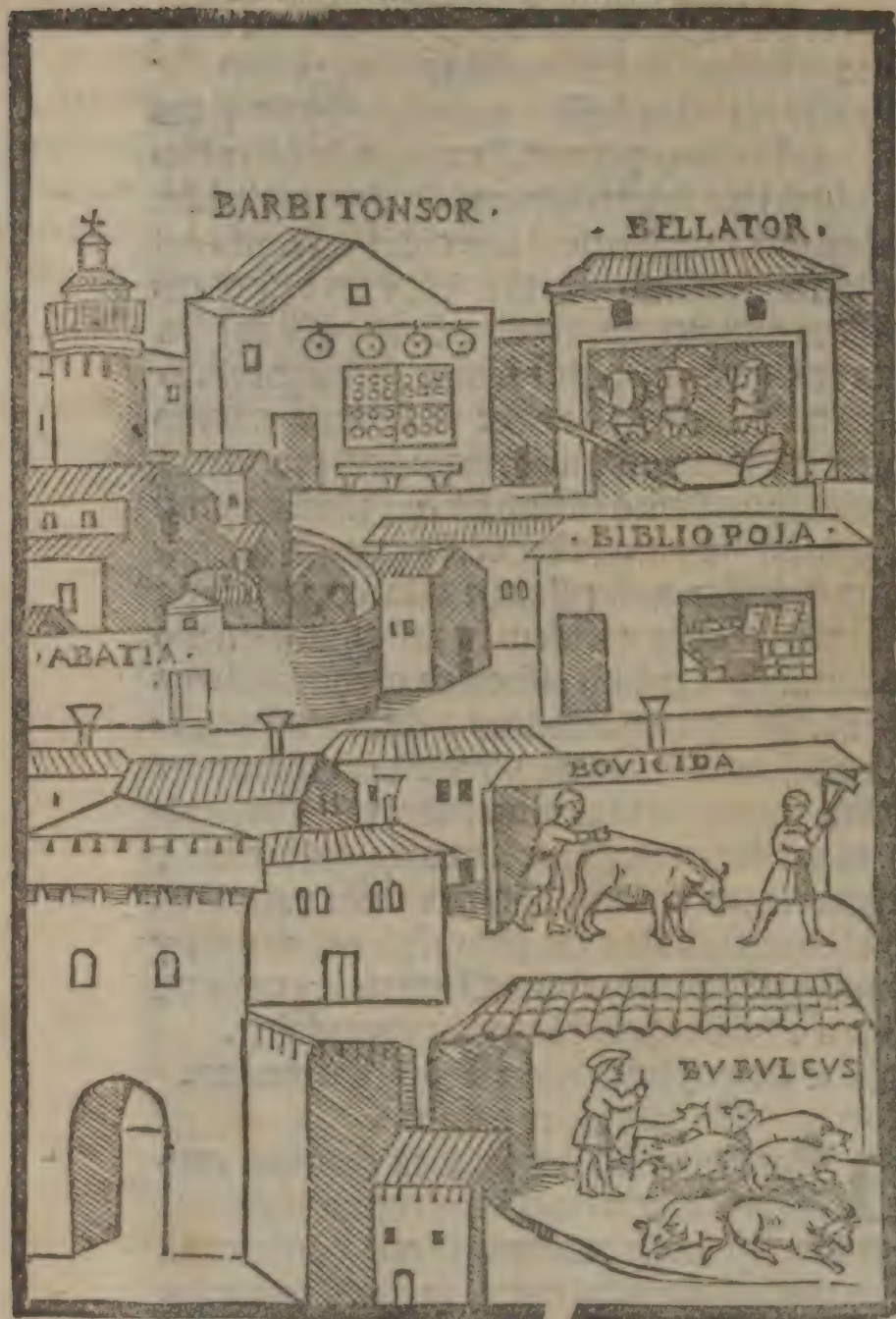
¶ De Exemplificatione locorum fictorum.

Capitulum octauum.

Quatenus cōmentitia loca faciliōri quo
poterit modo fingendi artem doceamus
tam maximorū ⁊ maiorū (que communia
diximus) qꝫ particularium in qbus immedia-
te locatio sit formas duximus subijciendas vn-
de exemplariter contueri possit preceptio re-
gularum sequitur itaqꝫ figura ꝛc.

E iij

Tractatus Secundi

Exhibe potissimum luce clarius patet quonā modo tā
vera realia (siue nātia sint siue manu nra absoluta) q̄z
ē cōmentitia maiora z maxima effingere oporteat. Et
ad inītar hui⁹ ciuitatis nō modo vna verum quorquor
necessarias habueris effingere facile quīueris: in quo tñ
obseruandus est vt pro vna eademq; mā vt sepius iam
p̄cepimus loca maxima z maiora reddas ingenij p̄ces-
sione cōtigua. Et in ipsis minora z particularia loca cū
suis intersignijs z noris p̄siderato. Ita vt primo cū men-
te effectam ingrederis ciuitatem: qđ primus ibidez cō-
pereris regulis nris prioribus conforme id tibi primus
sit locus: deinde Abbatiam accipias pro maiore loco z
in ea Arenariū: deinde balneū. Et reliqua hui⁹ generis
loca penes seriem līrarū alphabeti: sū diuersas combi-
nationes sillabicas sumēs in ipsis particulares locos z
p̄prios qbus inscriptio fit p̄tinuabis ita qđem vt supra
in realib⁹ edocuimus de conditionibus locorū. Et qua-
tenus p̄ceptionem nram clarius ītuearis formulā subie-
cimus: que indicat quō eligere loca oporteat in quali
distantia: z in eius qđ notabile dñas nobis locorū affe-
rat: insuper numerum adiecimus quo pateat in qnto
quoq; loco manum ad Ciceronis p̄ceptionē designasset
z quod Ratiēnas ac alij vol- nt pro decimo crucē z. 20.
30. eorū signa deposuisse. Et qđ igit p̄prio: euadas ad
typum z modū huius subiecte formule cū suis intersti-
cijs signisq; quinti cuiusq; loci numez locorum exple-
bis quemadmodum supra tractatu secundo cap. tertio
p̄cepimus. Et taliter effectis locis ad Ciceronis Quin-
tiliani z modernorū regulas: nō eris absq; copia locorū
potissimum si in eis/ quas alij custodes locorū vocant cō-
stitues in quorū mēbris munitissima scripturarū reposi-
toria vt mox adiciemus. Verū vt oculariter rem p̄rem
pleris iuuamento est hec subiecta formula.

E iij

Tractatus

Secundi

A		V				L			A
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	I	B	L	I	O	T	E	C	A
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C		A	P		E		L	L	A
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Capitulum Octauum. 37

Sunt plerique singulos locos notantes ut pote, in
 p. 1. Rosaria/in. 2. caules/in. 3. caseum/i. 4. panem/i
 5. pisces/in. 6. alium: et ita deinceps: ceteri ve-
 ro in quolibet angulo camere hominem pro custo-
 de loci deputando: in fictitijs non penitus refu-
 tarē si tamen hoc ipso memoria adiungetur. In rea-
 libus satis est quod hominum manu constitutum compe-
 rior: tamen pro differentijs locorum talia quicquid fingi-
 mus. Penes iam tradita locis in Abbacia fa-
 brificatis: super est ex ordine alphabeti domum
 proximam scilicet barbitorsoria accipere et pari-
 formiter eam locis replere quod absque difficultate
 fiet ex modo monstratis. Ordo tamen describi po-
 terit ut penes alphabetum in abbacia sumamus
 pro maioribus locis Aulam bibliothecam ca-
 pellam siue coquinam dormitorium/estuarium/
 fabrillem/domum/granarium/horreum/infirmaria/
 lauatorium/molendinam/numulatorium/
 olearium/pistorium/refectorium/stupham/consorium/
 vinarium. Et in his penes predicta substituere lo-
 cos minores cuiusmodi sunt. Idem arietes colum-
 ne altaria et id genus reliqua in quibus si constitueri-
 mus homines nobis notissimos: et in eorum artibus
 loca effingamus eo quidem ordine ut primus dex-
 terne pes primo nobis sit loco: femurque pro se-
 cundo manus dextra pro tercio: humerus dein-
 de quartus sit locus: caput quintus: humerus
 item sinister sextus: leua septimus: femur autem
 octauus: et pes sinister nonus: infinitos pene lo-
 cos facillime constitueremus: per inscriptionem saltem
 quam litteris realibus malibus commodum fieri poterit ut
 infra latius explicabimus: quos tamen locos exer-
 citatis et dum necessitas cogat procedimus duxerat

Tractatus Secundi

vbi singula quis verba locare voluerit alicui?
 textus: imagines autem vinas ⁊ loca minora
 cuiusmodi diximus parietes columnas ac re/
 liqua talia incipientium esse volumus. Qui/
 bus etiam vocales consonantibus diuersimo/
 de iuncte copiam locorum subministrabunt vt post/
 modum ex quadrato deducere poterimus ⁊ figura
 circularibus aut modum vnum explicandi gra/
 adiecimus: quo variandi deus intellet? Al siqde
 psonantibus anteposita faciet Ab ac ad aff ag
 ab al am an aq ar as at au ax ⁊c. Gra ⁊ sile Eb
 ec ed ⁊c. itide quoq; de i ⁊ o ar q; v: sed breui/
 tari studentes posthuda duxim: cu intelligeres
 ex paucis facile plurima pieceter: ⁊ stolidis vir
 vnq; satis dici queat. Insup psona queq; voca/
 le sibi affamere poterit vnde ⁊ locorum varie/
 ras resultabit vt in hac palam ut figura.

Ordo in comenticijs locis pstituedus.

1 Barbitosoz	5 Dur	4 Hospes	2 Necromā,
2 Bellatoz	1 CFaber	5 laudmeker	ricus
3 Bibliopola	2 Fenerator	1 C Zanifex	3 Misifer
4 Bonicida	3 Figulus	2 Rebifusoz	4 Morarius
5 Bubulcus	4 Fornarius	3 Ligatoz li,	5 Muncia
1 C Calopi	5 Fumifex	brozum	1 C Pastor
fer	1 C Gardian	4 Zorrix	2 Bellifex
2 Lerdo	2 Geometra	5 Turifigulus	3 Dictoz
3 Lingulatoz	3 Gigēmechr	1 C Macella	4 Poera
4 Colonus	4 Bocheler	rius	5 pugillatoz
5 Luprifaber	5 Subernatoz	2 Medicus	1 C Rasoz
1 C Bapifer	1 C Hastiluso	3 Mules	2 Rhotiari
2 Becanus	2 Herbarius	4 Molitoz	3 Rishauer
3 Dispēsatoz	3 Historiogra	5 Mulio	4 rubricatoz
4 Voleatoz	phus	1 C Aauta	1 C Sarto

2 Serrator 1 Tabula 4 Tonfor 3 Vigil
 3 Signifer rius 5 Tubicina 4 Bogeler
 4 Soliferrea 2 Theololari 1 Vahifer 5 Valgaris
 5 Suroz 3 Tinctoz 2 Vektor domus.

Has dictiones desumpsimus quatenus facile occur-
 ratur ordo domorum in quibus locis priculares
 constituere placer. Ex primis itaque syllabis ru-
 alias excogita sicuti placer ut est de imaginibus
 infra. Nec te perturbet eadem nomina reperti per unagi-
 nibus cap. 11. tertium tract. ibi siquidem persone nominibus
 imagines sunt hic autem in earum mansionibus loca de-
 sumimus. Qui tam rudis fuerit ut penes has
 syllabas officialium domos imaginari nequeat
 indicium profecto foret eas minus aptum nostro isti
 tuto. Neque enim posset penes eas imagines (ut
 nostra inferius est preceptio) fabricare quare
 tota spe huius nostre eruditionis frustraretur.
 verum est plurima vis venire quam natura mox
 non precessit. Nec itaque de locis notitia tibi suffi-
 ciet cuius preceptiones fabricandi que artem ulter-
 riorem et si quid aliud horum vim gerens vel com-
 modius officium absolvens penes nos lateat
 verbatenus intelliges. Nosti siquidem quedam pre-
 cepta a deo iudeis prescripta tradita que vulgus
 ligarent: alia autem per Cabalam quam receptio-
 nem autem sola traditione digniorum auribus indi-
 ca. Et ut Christi verbum est non eadem apo-
 stolis non eadem inter discipulis et non eadem vul-
 garibus: eorum siquidem erat nosse misterium regni
 dei. Si que tu hec insequutus fueris et plurima
 proprio ingenio coperies: et secretiora forsitan ab
 amicis mereberis: Nosti forsitan Ravennatis
 puerbinus. Qui bene soluit bonus artista eua-

Nota
 Nota et si
 qua mi-
 steria.

Tractatus Secundi

dit. Si tñ pecunijs quisq; disciplinas mercari poterit Cresci diuitie cum Salomonis prederet sapientia. Beatus qui itelligit ⁊ quē deus erudierit magia. Ad alia stilū vertamus nostri q̄z libeat nōnunq; libero tecū ꝑfabulari ioco.

C De euacuatione locoz per deletionem imaginum. Capitulum nonum.

N Actenus quoad ꝑmissum nouimus loca in infinitum multiplicari ꝑo augenda memoria posse nō abnuentes alioꝝ snia deduximus. Vex qñquidē id nō oībus eque gratum haud ignoremus potissimū bis q Tullius imitantes centū dūtaxat loca cēsant habēda. Quatenus itaq; hi locoz vident copiam: duo potissimum ꝑducunt vtpote vel q in vno loco plures imagines ordinēt: vel iā positas quoq; modo deleant ⁊ obliterēt. Plura qdem simul cōnecti posse Rauēnas nō abnuir: qđ quō fiat apꝑte posterius capite tertio tractatus tertij vī debīt. Sed quantū huc attrinet. Quēadmodū animus noster raris/inusitatis/pulchris/ꝑciofis/mirabilib⁹/terribilib⁹/aut quolibet aliter singularib⁹/ꝑimū excitat: si qdem hmoi quipiam agere/tractare/laborare/destruere/renouare ꝑsideret: ita per oppositū auersione mēris ab his eoz memoria obliterat adeo quideꝫ vt ipsa/abiectione/extricationeꝫ e locis alia reponi queant. Id aut ꝑublicius in hec verba docet. Ne diuturno iugiq; labore/locoꝝ indagine nouoz mentē aīumq; ꝑficiamus ꝑfertis iā notis: nouaz rez adiūctione ꝑfundemus vt inde memorie hinc obliuioni succurrere possimus. Tēꝑoz interdū curriculis ꝑiora queq; obscu

Petrus
Rauen.

Jaco.
publi.

rari debilitari et refringi sinemus: aut vcluti e
 sedibus pcella etiam aduersa tēpestare eiecta
 vacuas iam domus mentē inducam? hec ille:
 Varios diuersosq; alios alij modos hñt: his si
 qdē placet vt fingamus cortinā viridē priores
 imagines occultare. Illis autē vt loca palleis
 repleta estimemus: ceteris vero vt pretermissa
 imaginū p̄sideratione suamus eas obliuione
 euanescere. Tā diuersi varijq; de hac re sunt
 modi atq; opiones quot sunt ferme huius ne-
 gorij authores. Sunt nāq; q velint vt imagi- Cōfura/
rio opio
nis.
 nentur ac quispiāz veniat priores repositasq;
 imagines p̄sternens: vex id mihi difficillimuz
 adappareret et eo ipso imaginum recordari quo
 obliuisci velimus. Sed cōsultrius visum est: pro
 reb⁹ lectionibusq; quottidianis/p̄dicatiōib⁹/
 causis et negotijs: quoruz indies reminisci opz
 vñū monasterium aut ve aliū quēdam locū ma-
 ximum deligere: in quo mille p̄stituiamus loca.
 Et quoniā singulas dictiones ponere non opz
 sed saltez inias ipsas rez summatim pro quib⁹
 sufficiēt ad magis centū loca. Si p̄inde quot
 tidie lecturus sis/lectionē/p̄dicatiōē/causas/
 vel negotiū/ prima diei in primo cētenario/po-
 sterioris aut in scdo: et ita deinceps quousq; mil-
 lesimū attigeris decima die euz decima lectio-
 ne. Et si interea nō reperieris prores imagines
 p̄cedentium diez pculdubio (etiam si noluis-
 ses) obliterare erunt. Quāquidē iugiter reperē-
 da erant cū locis si p̄peruo retinere placuisset:
 taliter itaq; locis euacuatīs obliuioē. Ab ini-
 tio ordiri poteris in p̄mo cētenario vndecimi
 diei lectionē seu actionem siue negotiū colla-

Tractatus Tertij

cando. Reliqua vero perpetim retinenda sunt proprium firmum solidūq; ac sepius repetitū expetunt locum: ita quidem ut qui multa diuq; retinere velit multos sibi cōparet locos necessarium est: ut Ravēnas testat addens q; sibi cētum milia locorū cōparauerit: quibus postmodū decē milia superaddidit: et postea inquit nec cesso tū loca fabricare. Insuper ait. Hoc suadeo ut in ecclesia et monasterio habeant loca: solū pro reponēdis reb; quas quotidie puenit recitare: ut sunt argumēta/rōnes/fabule/historie/et p̄dicationes/que in quadragesima fiunt: et hoc officii illis locis tū deputerur. Et igitur iterū sepius reperamus locos mensarū terq; quaterq; et vacuos et cum imaginib; qñ deposire fuerint repetēdos sumopere suademus. Si quippe pene infinitos cōparauissemus fini omnia accidentia opportunitissimos: ubi nō reuideremus sepius: eorum memoria nobis deperiret atq; tota spe nostra frustraremur.

Tractatus tertius. De imaginibus.

De Imaginum diffinitione: et diuersa appellatione. Capitulum primum.

Post longā de locis quatenus hec nra tractatio exigit determinationez: superest que deinceps ad essentiam huius artis spectant: seriosius absoluamus. Cū igitur ppter vsum locus sit et ut in eo aliqd contineatur super est imagines in p̄sentiaz respectu quas loca fecimus in ipsis depingendas omniphariā p̄sideremus alioquin frustra elaborauerimus hactenus: frustra siquidem papyrus chartamue laboriosius efficeremus si nō lras eis inscriberemus: et ina

nia in hac arte forent loca nisi in meliore usu
 verterent: hinc de idolis simulachris seu ima-
 ginibus rerum memorandarum diffinitionem/
 diuisionem/coditiones/formationes et denique
 applicationem atque usum huc afferemus. Et
 quod ad primum attinet huius figure variam ha-
 bent denominationem utque Species/idolus/
 simulachrum/similitudo/figura/forma/idea/et
 imago/sepe nominantur ac alter pro altero di-
 cas: unde et si re ipsa hoc ipsum quo istam loco uti-
 mur unum sit diuersa tamen diuersis respectibus nomi-
 natur nostra. Dicit enim Cic. lib. 3. noue Rhetorice
 ad Herennium imagines sunt forme quedam et note
 et simulachra eius rei quam meminisse volumus.
 Quod genus equi leonis aule memoria si volumus
 habere imagines eorum certis in locis collocare nos
 oportebit. Et cum imitando Quintilianus in un-
 decimo institutionum inquit: opus est ergo locis
 que vel finguntur vel sumuntur: imaginibus vel si-
 mulachris que utrique fingenda sunt: imagines no-
 te sunt quibus ea que ediscenda sunt notamus ut quomodo
 Cicero dicit locis per cera: simulachra pro istis
 utamur hec ille. Dicit autem species nam si memi-
 nisse velim alicuius rei non ipsam penes substi-
 tiam male in anima repono: sed tamen modo speciem eius:
 non enim (ut supra ex Ar. 3. de anima allegauimus)
 lapis est in anima sed species lapidis: hinc. S. S. Tho.
 Thomas prima parte Summe articulo. 9. q. 13. 1. q. 13. ar-
 duplicem ait speciem esse unam que sit natura com-
 munitatis pluribus indiuiduis immediate sin-
 gulum et rationem equaliter participatam ut ho-
 mo. Aliam vero intentionem que in anima quiescat:
 ut species in anima ut enim sibi placet ibidem. q. 85.

Cicero

Quint.

Species.

S. S. Tho.

Tractatus Tertij

in dilutione. 2. obie. primi arti. Mens abstra-
 hit spēs a materia sensibili intelligibili cōi 7 in-
 diuiduali. Et in scda solone primi arti. q. 84.
 asserit aīam corpora aliasue res nō p essentias
 sed eaz spēs intelligere: 7 addit ibidem articu-
 lis tertio 7 q̄rto quoniā nībil p infusas sed tan-
 tūmodo p eas que a reb⁹ sensibilib⁹ abstrahun-
 tur: 7 in illis eū statuit ordinē scda scde. q. 173.
 in corpore. 2. arti. primū spēs sensui p̄sentetur:
 scdo imaginationi dehinc si fieri abstractio de-
 beat speciei intelligibilis intellectui possibili
 offerat^r qui phantasmātū speciebus immutatur
 fīni illustrationem intellect⁹ agentis. Sed ad
 memoriā (quoniā memoria speciez ab aīa p-
 ceptaz est thesaurus 7 rerinaculus) quattuor
 cōcurrunt mot⁹ primus spiritū a cogitativa
 siue imaginatione figuras ipsas ad memoriā
 uam transferens. Alter est in affixione earum
 in ipsa memoria. Tertius vero qñ ad cogitati-
 uam reportantur: postremus dum cogitativa
 eas recognoscit: qđ p̄prie memoriā est. Ex q̄-
 bus liquido p̄stat quō similitudo illius rei quā
 memoriā iuber si ad ipsaz aīam 7 modū quo
 abstrahit a re memoriāda rectius cōparet nū-
 cupabit spēs. Sed idolū dī si nīl p̄ter seipsam
 denotet ut enim Cicero est auctor lib. 1. de fini-
 bus bo. 7 ma. idola sunt imagines inanes: pos-
 sumus p̄inde illas figuras que nīl p̄ter seipsas
 nobis significant nūcupare idola ut qz si rogaz
 pro toga collocauero. Simulachru⁹ aut p̄prie
 ficta alicuius dī imago ut recte pro vorace lu-
 pum imaginatū beluonis dicā simulachrum.
 Similitudo. Similitudo superius qdem ad imaginem est.
 Nam

Idolum

**Simula-
chrum.**

**Simili-
tudo.**

Nam Cicero in tertio none rhetorice. *Qm̄ re* Similitu-
 rum similitudines: imagines esse opz: ex oibus rudo.
 verbis nosmet: notas nobis similitudines eligere
 debemus. Et recte qdem/ pceptio enī intelle-
 ctus similitudo est rei intellecte vt. b. Tho. hēt
 in fine corporis scđi articuli. 27. q. pme partis
 summe. Est nāq; aliqua similitudo representa-
 tionis inter cognoscens 7 ipm qđ sub noticia
 est. Et quēadmodū dicit. q. 35. in diluriōe pme
 obieci. articuli primi. Similitudo quedā est vt pn-
 cipium 7 hec exēplar nuncupāda est. Alia aut
 vt principiātū que rectius imago dicit. Sicq;
 pariformiter spēs rei memorāde ad rem vñ ab-
 stracta est si pferat ei⁹ similitudo venit noīanda.
 Neq; semp opus est oīmodam esse similitudi-
 nē quatenus pposito deseruit: quom pportio-
 nalitas plerūq; sufficiat maxime iter corpora-
 lia 7 spiritalia si qppe pro deo Solē locauero
 satis cōmouebit memoriā pportionalitas qua
 in hoc hos pfero: q; veluti de⁹ cūcta gubernās
 pest solus oibus. Ita 7 vnicus phebū p̄ceteris
 qbusq; stellis vel siderib⁹ magis orbem collu-
 strat vniuersum: qñquidem 7 ab ipso aliū pla-
 nete 7 sydera lumē participant. *Figura.*
Figura 7 for-
ma pene idem esse vel p̄p̄inqua noscunt ex. b. Forma.
 Tho. *Figura* āt a fingo dicta est: que dat quan-
 titati terminationē. i. pte. q. 7. arti. 1. Sed for-
 ma dat esse specificum artificiato: poterit pin-
 de abstracta rei spēs in loco imaginata: similitu-
 dinarie: vel figura vel forma dici f3 qđ hoc aut
 ue illo modo qualificatā p̄cipimus. Ideas iux-
 ra. b. Augusti. lib. 80. q. latine possum⁹ vel for-
 mas vel spēs dicere vt verbū e verbo trāsferre

f

videamur dñz etenim idea ab *ἰδέσθαι* grece: qđ est
spēs ⁊ forma. Et est fm doctore Angelicu3. q.
15. pme partis: forma exēplaris: qua res fiūt ⁊
cognoscunt qđ est in mēre artificis: iuxta hāc ar
fniāz ipm exēplar faciēdi imagines rei memo
rande: idea dicere: sed pmixtūm his terminis
vrimur vsitatiozi artū vocabulo imagines di
cimus vt est apud Ciceronē ⁊ Quintilianum
ac Theotibicos ferme oēs. Est aut pprie ima
go fm. S. Tho. q. 35. pme ptis ar. 1. qđ procedit
ad similitudinē alterius ⁊ igit ibidē arti. 2. dupli
cem inqt imaginē esse: vnā qđ in alio est pfecte
id est in eadez nā vt filius est imago pñs: ⁊ ad
eius rōnē tria potissimū regri asserit pñme ad
Cor. ij. lec. scđa v3 similitudinē originē ⁊ eq̄litate.
Alia aut est imperfecta. i. in aliena nā vt statua
quā Cesaris imaginē vocamus: ⁊ ea nobis am
plius conuenit: non etenī ppria semp licet vti:
Et pñde oē id cuius notitia seruamus nobis
memoriā alterius rei ex locis relictaz dicimus
imaginē vt veluti eā similitudinē qđ Regis no
ticiam affert plerisq3 placuit imaginē eius di
ci: ita quo alterius recordamur id eius dicim⁹
imaginem. Quia imago est similitudo ⁊ signatio
rei quā volumus locis tradere. Nihil enī pñer
materie ītellectū auctore Tullio imagines sūt.
Et recre ītellectus materie: nā vt Tūgris sup
Aris. de memoria ⁊ Reminiscētia: inquit: Si
cuti figura Annuli vel sigilli derelinquit in ce
ra p impressionē sine mā sigilli. Ita queq3 me
moriam in se suscipit a sensibili similitudinē seu p
cturā eius absq3 mā: binc memoria circa ima
ginē non negociat vt circa rem sed circa simi

Capitulum Secundum 42

li tudinē eius. Quare optime fiet memoria p/rijs rez imaginibus vt similes sint rerum.

De Diuisione multiplici imaginum.

Capitulum secundum.

Propter hoc q imaginum hec pfecte et cla/rius: illa vero impfecte et obscurius ima/ginatū representat: q̄ plures alie ipsaz sumun/tur p̄tiones vel respectu materie eoz quozū sunt vel respectu modi quo formant: quantuz eq̄dez ad memorabile attinet duplices inquit Cicero similitudines esse debēt: vne rez altere verboz. Et quemadmodum extremas (quas alij vocabuloz seu dictionū vocāt) oratori nul/latenus p̄suadendas vult Sibus: ita rerum (quas Quintilianus sniaruz et pleriq; alij ora/tionum aut p̄positionū appellant) rethoꝝ p̄prias asserit. Et hoc ea causa arbit̄: qua Tul/lius ait tūc nos plus negotij suscipere magisq; ingeniū n̄m exercere: cum seorsum cuiusq; vo/cule memoriā experimus. Quoniam h̄z et idem verboz similitudines sunt cū sum̄arim vnius/ cuiusq; noīs et vocabuli memoria imagine no/ra. Et eam nōnulli ita describunt. Vocabuli imago est siilitudo termini in toto vel in parte similis eidem pro illi? memoria capta. Sed re/rū (inqt Cicero) imagines exprimunt cū sum/marim ipsoꝝ negotioꝝ imagines cōparamus: Ad hoc nōnunq; vnico efficimus simulachro: ad instar hoꝝ qui in corrigia vel pāniculo no/dū dūtaxat neclunt quo negotij rei aut p̄sone autne alterius qđ libuerit inuicu reminiscan/tur. Est aut imago rei: vt nonnulli volunt qua nō tam oꝝonē p̄ quā exprimere pensamus q̄

S ij

Tractatus Tertij

rem ipsam ea significatā: utq; amplius q̄rere videamur verboꝝ snias q̄z dictiones qbus ex/primiſ. Iſe itaq; imagines diuerſificant p̄out varie ſunt res memorabiles ſimplices. ſ. lre ſyl/ labe dictiones: vel ē res/ aut multipliciter cō/ poſite. Quas ſi ad memoratē referamus has optime ſeruat ſpreſſas: illas vero debilitat. Cu/ ius ut piculū vites: ſumitō imagines viuas ſz ſubſtantiā: aut qbus viue vrant veluti inſtrīs: aut aliqd circa eaſdē operent. Penes rez cau/ ſas q̄druplices ſi imagines partiri libeat q̄dri/ phariāz ſecent: Aut enīuero res memorare velim⁹ aut voces ipſaz notas ſicq; iuxta obie/ ctalem rōnem tanq; materiam circa quam an/ terior eſt diuiſio proximi capitis. Altera q̄dez ab illarum ſumit formalitate ut bene circun/ ſtationent: quatenus ad inſtar coloꝝ magis minusue obiectent potentiā: ut has plus illas vero minus ammirantes diuerſimode ad ſigni/ ficata cōmoueamur. Tertia abinde poterit de/ ſumi partitio q̄nquidem aliq; laudabiliter cō/ ſequutionem ſinis fixam/ claram/ atq; diſtin/ ctam efficiunt/ z debitā interlucentiū ſpeciez in memoria cōſeruationem operantur: eo po/ tiſſimū q; firmiter impreſſe z imaginare: iuxta ſuas cōditiones officium bene exoluūt: Cadu/ ce vero debilitat aut p̄pter prauam diſpoſitio/ nē: aut malā impreſſionem. Si poſtremo penes faciendi modos ſecernant: quāſdaz p̄prias no/ minabimur: quales per Similitudinē/ colligā/ tiam/ carbenam/ z artem dictionādi ſunt: Re/ liquas vero metaphoricas proſus nūcupabi/ mus: vbi videlicet. Comparatio/ ſigmentum/

Transumptio / et inscriptio alijq; id genus ac-
cesserunt modi: latius explicādi. Harum autē
diuisionum presequutio clarior erit in sequen-
tibus. Quomodo siquē materia memorāda
varia sit et que cuiusq; imago: formādi modus
indicabit quem penes memorandoz diuersita-
tem assignabimus diuersum. In presentiarum
equidem que facilior atq; succinctior fiat eru-
ditio: conditiones imaginum ad bonam dispo-
sitionem requisitas inuestigabimus.

De Substantia et quantitate imaginum.

Capitulum tertium.

Aum huius nri instituti sit cōmouere me-
moriam nālem et ad retinendū et ad reco-
dandū reminiscēdumq; et id minime vsitatis
frequentatis quorridianisq; rebus fiat: prepe-
direrq; equiuocatio multitudo ociositas: et si
que plures sunt hmoi male pditiones summo-
pere per contrarias explodēde sunt: **Substā-**
itaq; substantia pcedere capite imagines eē **ria.**
iussimus qtenus operent qppiam circa inani-
mata / ociose siquē paz cōmouent nisi qd cir-
ca ipsas fiat: Et ita reliq vitabis picula si que
accntia imaginib? accōmoda eis ini esse cōces-
seris. **Quanti**
ras. Quod aut quātitaris est nō exiguas (vt
de locis precepimus) esse opz: minima enimue-
ro minus cōmouent: exilia qppe minus obru-
tui patēr: cuiusmodi sunt veruste / athoni vel
aliqud similitum: que nāq; adeo parua res est vt
sensus vix aut debilitē moueat: neq; phan-
tasiam sufficienter cōmouebit et inde mala fiet
impssio. S; hmoi minutissimaz rez Rauēnas
copiā locari voluit: vt pro fornicā plures for-

Tractatus Tertij

Quanti-
tas di-
scerta.

micas arborē ascendentes vel descendentes: pro-
pulice excutientē pulices. Et ppter ea tñ nō ex-
cessive molis sumenda erit imago: veluti nāqz
oculus iproporionatū solis cādorē nō ferr: vt
de noctua Aris. 2. meta. pbat: ita imaginatio
nō cōprehēdit iproporionatā memorabilis si-
militudinē. Cuz nō aliter res pbārafiabilis sit
qz sensibilis. Et excellens obiectū corrūpat sen-
sum. Numeralis imaginū requiritur cōpetētia:
ne vel pauciorib⁹ necessario vel abūdanti⁹ ip-
sis fluctuemus. Et ppter ea nō plures in eodez
loco reponant⁹ que nō idē importāt: velut pro
bello: poterimus duos aut plures decertantes
collocare: Nō at idē locus capiet iustitie casti-
tatis rēperārie aut similiū imagines: Alioqn
quā similitudo locoꝝ parit pfusionem: ēr indi-
stincta imaginū copulatio efficeret: Nihil at-
tñ officeret nōnūqz plures vni⁹ imagines par-
tes collocare. Ravennas quoqz haud dubita-
bat diu memorando: vni plures imagines vni
loco cōmittere: qd nō penitus iprobarē vbi fir-
ma fortisqz impressio: 7 iugis repetitio accede-
ret: 7 ea illaz cōnexio foret q colligata qdam
cooperationis cathena videantur. Respectus
nāqz figuraz adinuicem plurimū reminiscen-
tie pfert: vtqz si p Petru 7 cū p Paulo opari cer-
naz nō modo vnius sed vtriusqz recorder opz.
Quamqz vero pauca facili⁹ memoremur qz
plurima: (7 ob id maxime vitanda sit inutilis
rez cōgeries) nō tñ diminute debēt esse imagi-
nes qz officium exoluere nequeant: Supabun-
dantiā aut vitabimus: si imaginem operan-
tem effingamus que iua operatione plurimū

Capitulum Tertium 44

vices suppleat quāquidē totam suā actionem sua nobis iſerat: imo ⁊ p̄ artem dictionādi itidē virtutē tollet vt infra patebit. Ne quoq; perturbet multitudo: Colligātia (de qua iſerit⁹) ⁊ accidentiū cōsideratione in subiectis p̄cauet: Insuper si vnum oppositorū alterius agat p̄sentiam: vel si metaphora vramur. Et quando attributorum personalium rationes que p̄ metaphoram attribui possunt rei non corporali reperiatur ipsius ad rem corporalem habitudō satis appropriabilis: tunc eandem rem corporalem uel potius illius similitudinem sumimus ad notandā rem incorpalem. Hec quoq; multitudo imaginū superflua uitā sonō uocis: ut si pro his carminibus. In uerbis qd uis in factis nihil habebis: ⁊ item: Virrore quot conche rot sunt in amore dolores: collocetur puella quam noui hec suis procis semper respōdere: hec rāmen latius infra. Si rāmen plures in eodem loco deponere uelis necessarium est ut in eis ordinem cōsideres: quod fiet uel eas in sursum ordinādo unā supra aliam ut si p̄ter ⁊ in terra decubentē imagineris cui Joānes insidens molestiam faciens ob id a paulo percuriatur ⁊ hermānus eos diuidat: sicq; p̄rimior terre primū habebit locum ⁊ ita deinceps. Itidem fiet in latū uel quatenus in principio loci p̄etrus ponat ⁊ ei adiūgat Joā. ⁊ illi paulus cui subsequitur hermānus. p̄oterit quoq; fieri ut p̄etrus locū p̄ringat stans muro appodiatus: a añ illū Joānes resideat: paulus uero genu flectat ⁊ hermānus iaceat. Insuper in loco Altare uel aram fingamus ⁊ iuxta

§ iiij

Tractatus Tertij

illa serie quadam apremus in ordinē: vel men-
sam optime paratā in qua ordinati discubāt.

De qualitate imaginū z effictione atq; no-
tatione. Capitulū quartum.

Oe qualitate autē imaginum que memo-
rantem excitare queat hec est Ciceronis
sententia: qua inq̃. Docet nāq; nā qd oporteat fie-
ri: nā si quas res in vita videmus paruas vstra-
tas meminisse nō solemus: p̃pterea q̃ nulla ni-
si noua aut admirabilī re commouet animus.
At si qd videmus vel audimus egregie turpe
aut honestū incredibile magnum z ridiculū id
diu meminisse p̃suenimus. Quare z Sibus
raras z ridiculas esse voluit imagines: verū
Petrus Rauēnas nō modo raras sed z mira-
biles / inusitatas / iocosas / horēdas / egregias /
turpes / z aliquid operantes esse cēsuit oportere.
Quam sententiā Publius pene seruat:
inbens vt sint mirabiles / delectabiles / timoro-
se / aliāue notabili⁹ passiōe affecte. Quib⁹ ali⁹
addunt vt p̃prie cōstituantur z vniuocē: z ta-
les quenālem tantūmodo memoriā excitent.
Eius siq̃dem gratia adiuuenta est hec ars: qua
qui sola semp z in quortidianis potissimū stu-
dijs vti velit nō secus illi p̃tingeret: q̃z his qui
corpus p̃tinuis medicinis natura destituunt
z tabefaciunt. Habero itaq; pro regula vt ima-
go sit mirabilis / delectabilis / ridiculosa / vl⁹ cru-
delis / rara timorosa: mirabilis v3 gestus: cru-
cis aut crudelis: vul⁹ stupēris: trititū plena:
aut aliter quolibet singularis q̃ si nā ralem no-
bis nō p̃cesserit: cogitatione salte3 nra fiat: cui
plurimū adminiculant. Effictio atq; notatio.

Capitulum Quintum. 45

Effictione figdeni corporis faciē certis descri-
bimus signis vt Publicius docet vt p Sene. **Effictio**
Tremulū/curuū gementē/labijs demulsiis ⁊ ca/
no mēte hoīez effingamus ac p oppositū p Ju-
uene pulchro aut fedo ingrimus his signis for-
mā suā venustā: q̄ sunt colli lōgitudo/capilloz
digitoz ⁊ toti⁹ corporis pceritas. Naris/oris/
auriū/mamillaz/vētris/pediūq; breuitas: frō/
tis oculoꝝ pectorisq; amplitudo ⁊ his similia.
Insup notatione q̄dam singulari p̄sideramus **Nota-**
affect⁹ cuiusq; aīalis nāles i m p̄p̄ia ei⁹: vt po-
te q̄ sit lupus vorax/lepus timidus: Capra fu-
gax: lera iuuent⁹: Tristis Senect⁹: p̄diga ado-
lescentia. Auara mulier: vir liberalis: pallida
fames: ⁊ pene īfinitas id genus q̄litates ex poe-
tis qbus hec describere p̄p̄issimū videt vena-
ri poterimus. Alioqn sine ipsis solo relatu ex
historias narrantibus imbibere licet: Arpore
nesciā nisi ex auditu Enniū bibulū fuisse poe-
tā homiez vinosum: Delicacem Accorā ⁊ vo-
luptuosum Epycurum: Virgilium iodomitā:
quozum imagines a qualitatibus similiū que
nouius depingere possemus.

**De Actione passione ⁊ vniucatione ima-
ginum. Capitulum quintum.**

Quoniam p̄libauimus imagines ociosas nō
cōmouere animū. Opz p̄inde semetipsas
mouere aut aliunde cū īsigni q̄dam nota pul-
chritudinis turpitudinis: ridiculi autue alre-
rius p̄cipui: sine qb⁹ vel paz vel nihil pateret
imaginatio n̄ra. Collocemus p̄inde semp ima-
gines cū motu actue aut gestu: crude i ridicu-
loso/pulchro/turpi/incōsueto/⁊ īsolito ⁊ id ge

Tractatus Tertij

nus miratu dignis: que mēre alicuique exciteret: quod res a se carentes minime facerent nisi in manu alicuius eas mouentis collocaremur ut ex motu illo memoria nālis commoueat. Quare si quod necessarii non parauit natura cogitatio nostra adiiciat: quatenus et sensatas et egregie sese exercitantes admittamus imagines. Id autem precipue quoque observandum est: quatenus homini imago quippiam vel in loco ipso aut circa eum operetur et potissimum si simpliciter duntaxat collocemus: Si quippe Iohannes memorandus foret: Iohannem aliquem cui uidelicet hoc nomen sit tibi notum vel ob amicitiam aut inimicitiam ite aut propter nuntium vel uicium seu quolibet aliter insigni nota: et hunc in loco aliquid singulare operantem imaginari oportet. Vel si res inanimata fuerit quatenus aliquid circa ipsam agat: ueluti si libri meminisse uelim ut in alicuius manu librum legentis fingam oportet. Agere namque imaginem autue pariter necesse est. Otiosa quippe uel pax uel penitus nihil commouent. Et sepe numero gestu corporis pro dictione utamur ut pro bello bellantes: ita pro scriptura scribentes et ita deinceps: quod facile observabimus: cuique persone propria arma instrumenta et officia adaptantes: quatenus ei solita et cometa in operationis et auxilium suffragium adiuncta imaginemur. Sua etenim unicuique arma instrumēta et officia (ut inquit Publius) Authores distinguere poterunt. Aratrum enim rusticum et huiusmodi non aurifici conducunt: sed ad rusticum spectant: ita Balea rostrata lancea ensis et id genus instrumēta bellicorum sunt. Id denique summopere cauendum est ne equo-

Capitulum Quintum 46

cario: que est mater (ut aiunt) pringerie et er-
 rozis memoriā fallat: Et illi accidit q̄ dūz pro
 argumēti p̄positione maiore posuisset leonem
 et pro minori ursum respōsurus dixit nego leo-
 nem et p̄cedo ursum: uolens dicere nego maio-
 rem et p̄cedo minorem: si plerūq̄z nō satis exer-
 citati fallunt in perspicax ingeniū et memoria
 nālis suffragetur ut si uelim meminisse huius
 dictionis lapidis: ponāq̄z lapidem realem pro
 imagine accideret forsan ut p̄nunciaz petra uel
 silex hec siquidem imago ad ista synonymia h̄z
 similitudinē p̄portionē analogiā siue equoca-
 tionē. Insup pono imaginē que exprimat hāc
 dictionem canis nisi aliud adiecero erit ima-
 go equoca ad canē latrabilē/piscem marinum
 et Sydus celeste ueluti et hec dictio est: quam
 obre sūme enitatis p̄prias summere imagines.
 Quare et in transumptionibus congrua uen-
 dū est similitudine et p̄portionē: et debita Et hy-
 mologia si qua placet necessaria erit. Et recta
 interpretatio atq̄z p̄portionata uocis co- nitio.
 Hic copiose imaginū accepisti naturā. Id dū
 taxat sup et ut habitas et firmiter memorie cō-
 mendes atq̄z sepius iteratisq̄z vicib⁹ tecum re-
 petas. Imagines p̄inde alphabeti seu noīa de
 mōstrantia litteras bñ memoria teneantur ut
 sepius reputantur quō aut huiusmodi imagi-
 nes fiant inferius cap. nono edocebimus.
 ¶ De varia sumptione imaginū. Cap. sextū.
Si tecū reperes q̄ supra recēsuimus. Ima-
 gines sunt similitudines siue rez siue verbo-
 rū: Rez aut imagines facimus effingentes ne-
 gocioz similitudines q̄bus nobis sūmarim re-

Tractatus Tertij

presentent. Verborum aures sumimus cuiuslibet
 nominis et vocabuli seorsum memoriam aliqua specia-
 li nota figentes. Et hic quidem modus variatur penes
 verborum varietatem. Sunt quippe similitudines eorum
 vel notae vel penitus incognitae. Horum autem be-
 nigne: ille vero absque anima. Inter animas autem non
 nulle communes et aliquae propriae: propriae vero sunt aliquae
 simplices et aliae duplices vel multiplices. Ita
 pariformiter communium ille simplices aliae autem ex
 pluribus constituuntur partibus quemadmodum poste-
 rius liquet. Imaginum itaque has proprias illas
 non proprias intelligis: quod siquidem per similitudi-
 nem colligantur cathena atque artem dictionandi
 fabricamus accommodatae ac propriae esse possunt. Co-
 mparatione autem figurato transumptione et inscri-
 ptione: licet proprias constituere possimus pro me-
 taphoricis cum petissimus homo ab authoribus
 adinveniri solent. Quoniam namque propria rei imago nobis
 ad manum non est mox similitudine quidam effin-
 gimus aliquid pro ipsa: utpote corporis qualitates
 diversimode describentes. Item notamus proprie-
 tates rei vel interpretamur nomen illius aut eius
 verbi cognitionem a sono accipimus quod commo-
 dius locari nequit. Insuper ab effectu causam accipi-
 mus: et rursus effectum a causa. Arma quoque et istra
 suos nobis indicant possessores et artifices. Sic
 motus corporis sua habet signata. Unum quoque opposi-
 torum per alterum cognoscitur atque memoriae in remini-
 scendo suffragatur. Accidentia sunt suis insunt subie-
 ctis: sicuti et propria quod per ipsam memoriamur: et rur-
 sus haec per illa. Insignia denique personarum locorum si-
 ne rebus nobis sunt imagines pro suis signatis:
 horum longa apud publicum est exemplificatio:

Capitulum Septimum. 47

qua inferius utemur. Quid nāq; sit/similitudo/
colligātia/cathena/ars dictionadi. Item com
paratio/figmentum/transumptio/inscriptio:
et si qui alij formandarum imaginū modi sint
suum excipient statim locum.

De Signatione imaginū. Capitulum septimū.

Aum autē solas puras rez imagines/sim/
plices/cōmēdare/memorie placuerit cu/
iusmodi sunt/terra/aqua/aer/ignis/lapides/
arbores/dom⁹/pisces/biura: et hmoi q suā affe
rūt ex se imaginē et nil ultra re ipsaz signant et
ppriissima sunt. Atq ubi nota tales venari li/
ceat: quas accepimus metaphoricas aliud a re
quā ppria signant ex istituto representare opz:
ubi enīvero ex risu Socratis designare velim
prati floritionē: aliud qdē risus signabit: ut po/
re Socratis seu hoīs ppriā passionem: aliud qz
representabit v3 floritionē atqz inciditātē prati.
Ceterz voces: qnq; ex reb⁹ et noīe mixtas cōpo/
nimus signantes imagines. Eñ triplices resul
tāt imagines v3 Reales vocales et mixte. Vo/
calis qppe est qñ eā sumimus cui⁹ cū re memo
rāda saltē psonātia est: quantū ad nomen attri
net: ut dū p paulo aliū cui id nomē sit: vlt saltē
ad solā vocē/similitudinē impfcta imāgie loca/
uero: ut palā p paulo et p petro petrā. Alia at
realis dē cū nō interest symbolū vocis tam et si
re nōnihil pueniāt: ceu p paulo egregiū quē/
piā et moribus ac scitāte pspiciū et pbelle eru/
ditū pstitueris enī cū brō avlo paulo re ipsa
pueniet licz al o noīe vocitef. tertia at mixta ē
cū et noīe et re ipsa paulo simile imāginor. Dis
itaq; imago noīs rez signabit siue representabit

aut vocem: materia quippe memorabilis aut res est aut vox aut signa rerum vocūue: cuius modi sunt signa nūeroꝝ. Et p̄inde penes En/ tis diuisionem multiplicātur imagines. Siue nāq; reale sit ens siue rōnis hoc est cuiuscūq; sit intentionis suam vel propriā vel saltim me/ taphoricam experit imaginem vt penes hanc nostram eruditionem hereat memorie.

De Genera' i appropriatione imaginuꝝ ad res memorabiles. Capiculum octauum.

Quomodo aut cuiusq; tam substantie q̄z accidētis siue ē dictionis vel oꝝonis ima/ go ppria fiat post hac declarabimus. Hic sum/ marie libuit tetigisse ea quoz memoriam expe/ rimus. Quum enim uero memorandoꝝ imagi/ nes atq; similitudines bipariam sumuntur: aut enim a re ipsa aut voce ipsam significante. Ex parte quidem rei vel quatenus in se ⁊ pro/ prie cōsideratur: vel p̄ut accipimus eam in re/ spectu ad officium. Quod si primo modo eam desumamus ipsamet res in sua ppria natura/ liq; forma nobis cōmoda erit imago in rebus porissimum notis que visu patent. Si q̄dez ex officio imaginē capiamus vel ab opatione vel instr̄o actionis id maxime intelligibilibus con/ uenit. Inuisibiles intelligibilesq; res substan/ tiales cuiusmodi sunt Deus Angelus/spūs si/ ue demones/ ⁊ aīe/ quoniam sub sensu minime cadunt ab ipsis nulla sit abstractio forme neq; cūparatio ad simile vt eaz habeamus pprias imagines: q̄z obrez necesse vel pictura vel fictio/ ne vel infrascriptione vel l̄raz syllabarū cōposi/ tione: autue alijs modis collocare: vt inferius

liquebit. Accidētia quoq; spiritualia cuiusmodi sunt habitus intellectuales ⁊ morales eisde; ferme modis figurabimus vel suis subiectis. Sensibilia autē accidentia: vel a subiecto vel similitudine ⁊ plerisq; alijs modis posterius deducēdis pstruunt. Res memorabilis.

Sunt autem hec eaz que meminisse velimus capita.

Res	Increata	Signa nūeroꝝ	Questio
Simplex	Creatura	Simplicis	ppositio
Cōposita	Increata	Compositi	Argumē
Simplex	de ^o simplex	Vox	tatio
Res	Trinitas	Littera	Historia
Signa	Creatura	Syllaba	Lectio
vox	Angelus	Dicrio	Collatio
Res	Demon	Oratio	Sermo
Suberria	Anima	Dicrio	Argumētatio
Accidēs	Sensibili	Mora	Syllogis-
Substātia	Animata	Ignora	nus
Intelligi-	Inaiata	Oratio	Enthime
bilis	Accidens	Idiosa	ma
Sēsbilis	Absolutū	Larmen	Inductio
Intelligibilis	respectuū	Idiosa	Exemplū

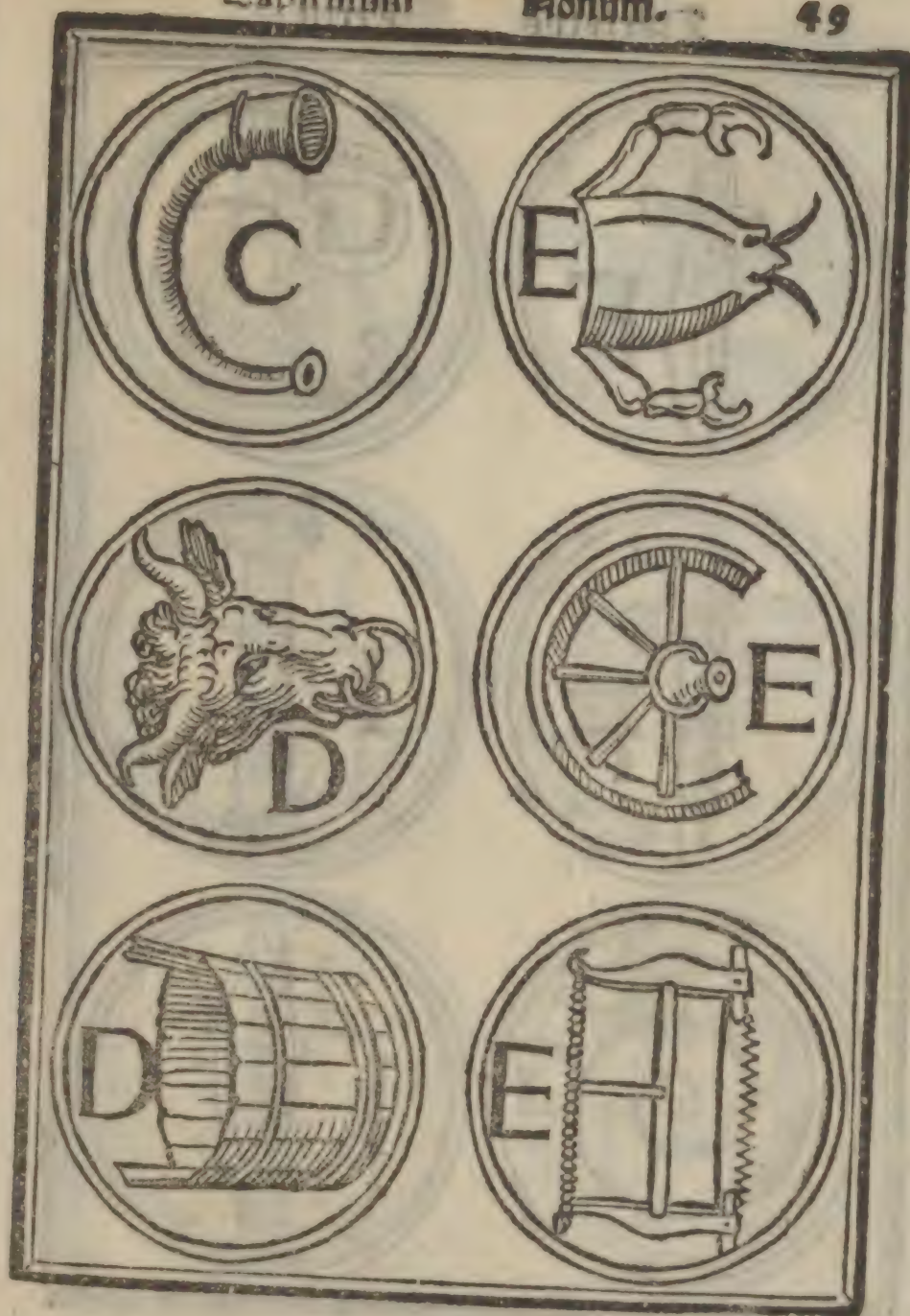
Horū omnium imagines diuersimode sunt: vt in forma tione ⁊ applicatiōe patebit. Ante qđ tñ diuersos sup: a recensitos modos opportunum erit explicare.

De Rraz imaginibus mālibus. Caplū nonum.

Res nonnullas materiales in figura depicta sicut ordinem dūtaxat cū lris gerentes Iacobus pūbli- cius sumpsit: qđq; earum significatio lris minime con- grueret: neq; ēt vocis symbolū haberent. Nōnihil attñ fabricādis imaginibus que p modos metaphoricos sūt pducere cōprobatū hēmus/ veluti in scriptura siue īscri- ptione īfra edocebim⁹: ⁊ in ei⁹ qđrati explicatione liq- dius patebit: ob id eas huc psignauim⁹ sub his formulis.

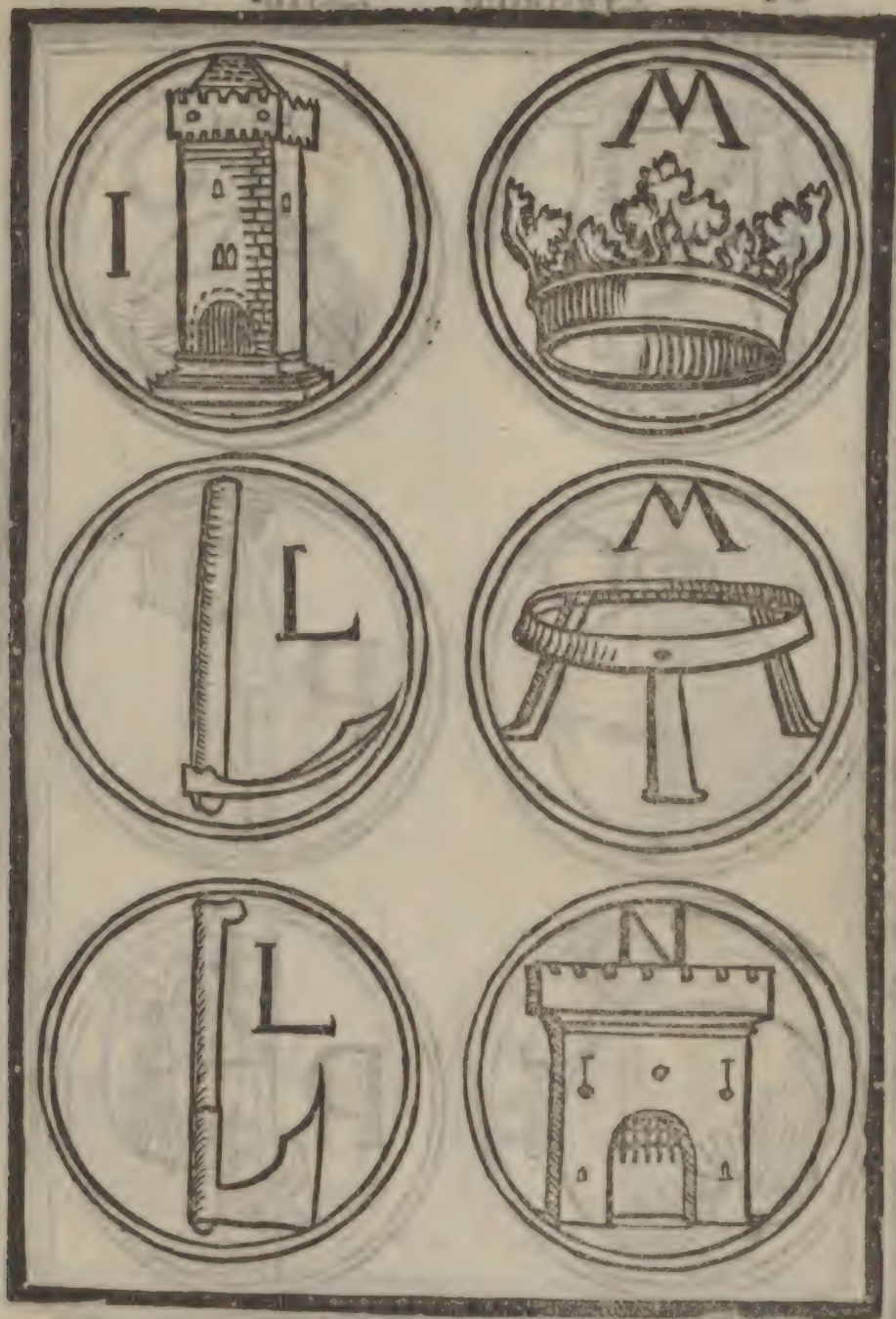
Tractatus Tertij

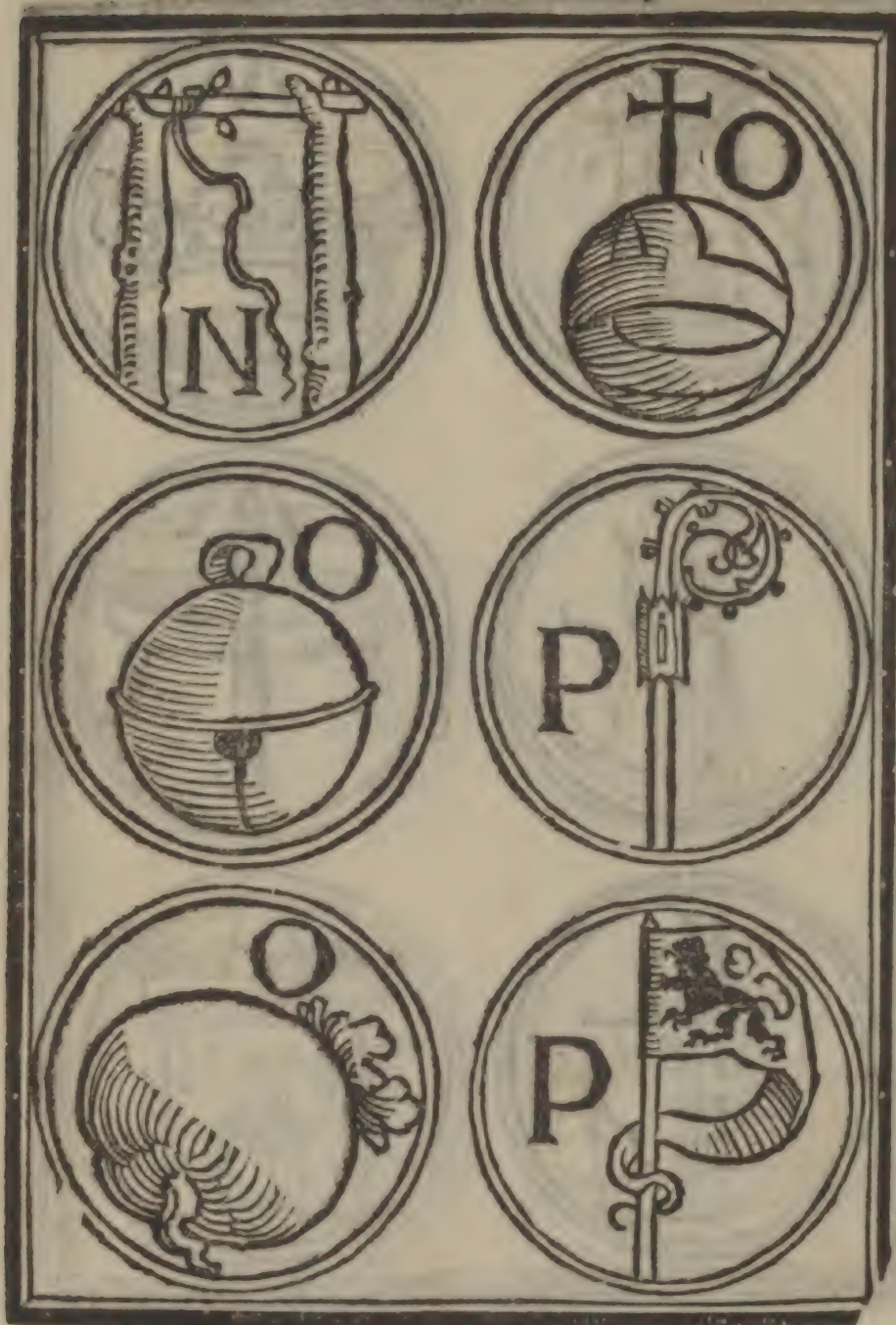

B

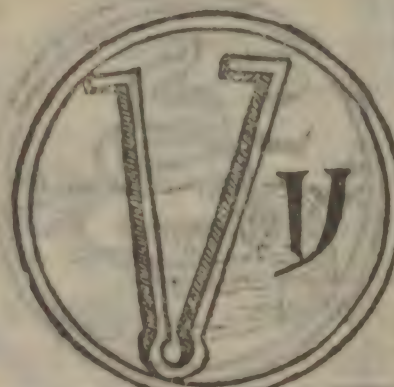

B ij

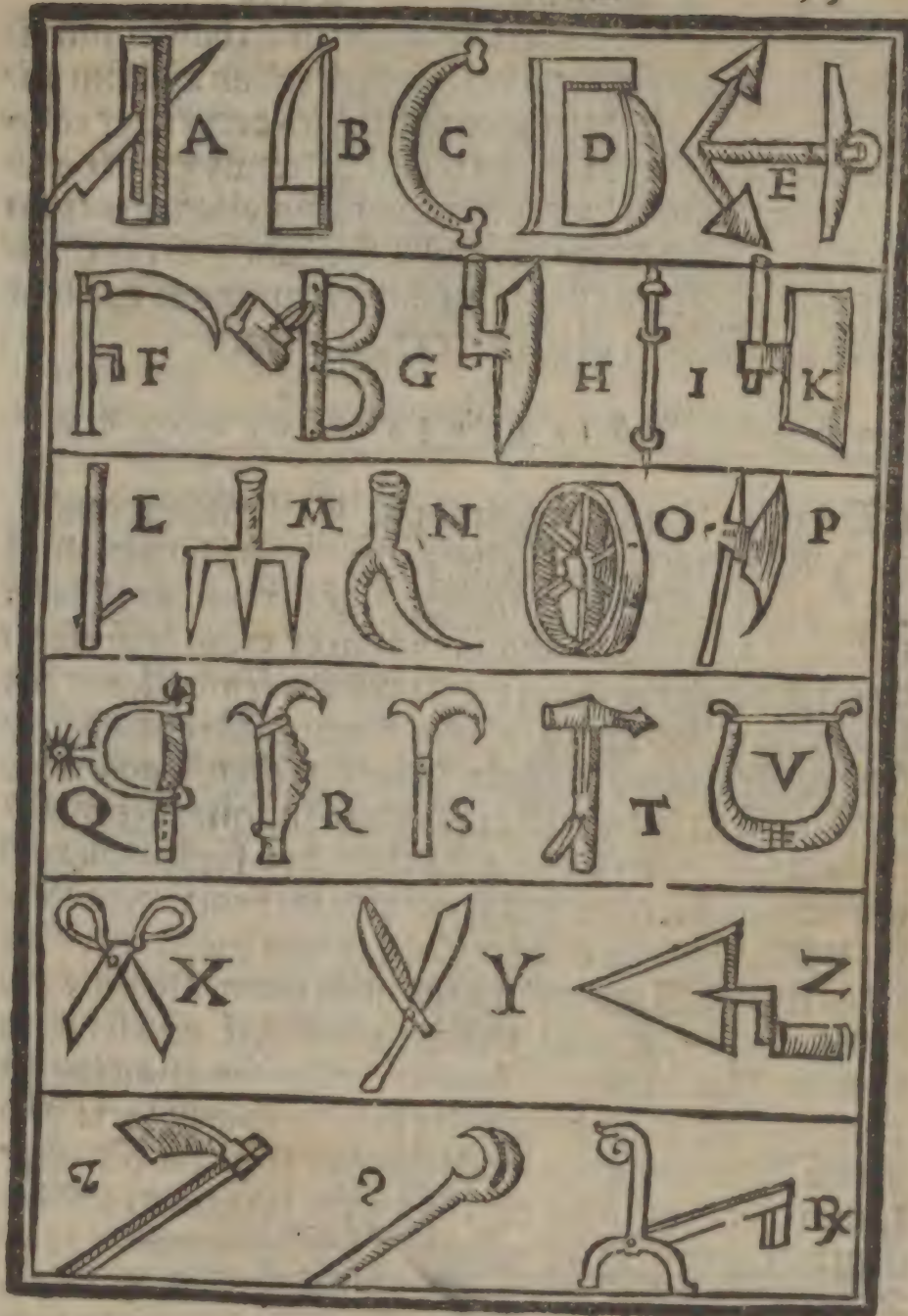
Quatenus rem clarius intuearis aduerte q̄ uocalis
queq; tribus designatur figuris: sed p̄sona queuis qua-
bus tantum quarum nomina sunt hec.

A	1 Arta	B	1 Fistula opi-	R	1 baculus efa
	2 Circinus		lionis		2 Vexillum
B	3 Scala	I	2 Vimaca	R	1 Super sar-
	1 Lutina		1 Colūna		toris
C	2 Ignile	S	2 p̄scis	T	2 Tenella
	1 Babarum		3 Turris		1 p̄uluar
D	2 Cornu	M	1 Vigo	U	2 Tuba
	1 Caput chau-		2 Securis		1 Malleus
E	ri	N	1 Corona	V	2 Terebrum
	2 Scaphium		2 Tripes		1 Vir extēsis
F	1 Cancer	O	1 Porta	X	cruribus
	2 Rotamedia		2 p̄aribulū		2 Rallum
G	3 Serra	P	1 Mola	Y	3 Torcular
	1 Cultellus		2 p̄omuni		1 Crux
H	2 Claua	Q	3 Trigoma		2 Mavis

Ha harum figuraz vtilitas est quatenus inferius p̄ cir-
culos q̄drati diuersimode cū ipsis imagines cōponam?
vbi alie accōmodatiores vel rez 7 sniaz atq; vocū nō oc-
currūt: Vary nāq; cōponendaz imaginum sunt modi
penes similitudines 7 p̄prietates: 7 metaphoras reruz. In
qua re nō ignores duplicē esse similitudinē. Vnā q̄dem
gīalē penes quā cuiusq; dictionis siue rei simplicis p̄-
priū adequatū sumū? simulachrū imaginē siue idolū.
Alia at̄ de q̄ lati? ifra. Substātiāz at̄ abstractaz p̄pria
nō est nobis similitudo: sed eaz imagines figmento inscri-
ptione cōparatione aut trāsumptiōe fabricam?. Vīsibi-
les at̄ corporeeq; sbe seipsas suas afferūt similitudines. Ad
tū inter est q̄ linanimatas tanq; instra imaginari op:
q̄tenus p̄sona aliqd vel cū ipsis aut circa ipsas operur
Si quoq; aīata cōis sit vt hō vel aīal aliqd operari ima

Tractatus Tertij

gines opz: Singulare at̄ qđq; aut seipso ponit̄ estq; ip̄
 summet sua imago ⁊ silitudo: vel aliqd eius sile vel noie
 vel re ponat̄: vt pro petro ip̄mmet petrū aut aliud indi
 uiduū cui iridē nomen sit. Accidētia nōnunq; silitudi
 nesuaz in subiecto tñ ponunt̄: vt albedo in Alue; cigno
 creta ⁊ hmōi: Aliqñ per oppositū aut alio quouis fabri
 cādū imagines modo. Vocales quoq; imagines tā lřaz
 q; syllabaz aut et̄ dictionū suis imaginamur silitudini
 bus. De lřis itaq; primū: deinde syllabaz ⁊ postremo di
 ctionū imagines ptractabimus: lřaz at̄ duplices consi
 gnamus: qđdam qđem ex similitudine figurali quas ha
 ctenus depinximus ꝑ publicio familiares: pro qbus at̄
 tñ effinximus alphabetū aliud: nō multum dissimile sed
 forsan instituto nostro cōmodius: vtpote quo faciliori
 vsu itidem faciemus vniciis lřaz figuris: qđ ipse dupli
 cibus constituit̄: vt infra cap. 12. huius tractatus in mo
 bilib⁹ circulis mōstrabimus: Alias vō in imagines sumit
 Rauēnas ex vocis resonātia: qten⁹ exprimaria cuiusq;
 bōse lřa imaginē sumam⁹: qđ in ordinē redactis alpha
 berū pstituemus: vtpote Antoniū Albertū Alloysiū ⁊
 hmōi p/ A/ accipias: p/ B/ Bernardū Bñdictū Boni
 faciū Bonauēturā ⁊ istiusmodi reliquos veluti capso
 primo patebit. Sed qđtū in p̄sentiaz intēdimus hmōi
 figuris lřas alphabeti representari volumus: quo facilius
 res ipse alium cōmoneant: ⁊ fortius intēriones spūales
 in memoria figant̄: vt supra cap. 1. trac. primi allegauim⁹
 mus ex beato Thoma. Non enim uero semp alie imagi
 nes in promptu sunt: potissimū malaz hñtibus phanta
 siam: qui licz loca mēte teneant tñ tardissimā hñc ima
 ginatiuā iepiores sūt ad hoc opificiū: ꝑcipue in icor o
 rādis auditis: his itaq; veluti vltimū remediū has lřas
 pcedimus. Quibus at̄ optima fingēdi potestas q̄ facili
 cōmodationib⁹ vtunt̄ figuris si hāc nřam artē calleant.

huius quidem alphabeti usus plurimū cōducit inscrip-
tionē: ut in parietibus vel etiam artibus aīalium di-
ctiones quaz alie imagines non subito occurrunt collo-
cemus. Cui defectui aliarū etiam nationū utpote gre-
carū hebrearum caldearum ⁊ quarūvis aliarū gentium
litterales characteres nōnihil suffragantur: si tanq̃ ra-
re ⁊ sua figuratiōe nobis mirabiles animum excitent
quod potissimum in hac arte experimus.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω

De vivis literarū imaginibus. Capitulū decimum.

Pro isto artamen Alphabero nobis placuit aliud
ponere. Et figura similitudinē gerens cum lris: ⁊
cū magis excitans memoriā: eo q̃ ex vivis sit animalī
bus que nihilominus in prima syllaba symbolizant eūz
lris ut sunt hec/ Auca/ Buffo/ Corvus/ Draco/ Erii/
Falco/ Graculus/ Harpia/ Ibis/ Kuschen/ Iagos/ Mo-
nedula/ Noctycorax/ Olo/ Pica/ Quisqlia/ Regulus/
Strutio/ Turtur/ Epupa/ Fischen/ horū siquidem singulū
a littera quam representat noīs sui inchoationem sorti-
tur: ⁊ nihilominus eiusdem lre figuram preterdit. Cūz
itaq; littere/ A/ meminisse libeat in manu alicuius au-
cam ponere: similiter/ B/ buffone denotabit. Qd si dictio-
nem ab/ A/ incipientē cōponere velis sū proportionem
ei aucam iunge quatenus illa in principio sit loci: ut si
verbū Ama impariū modi ponēdū foret sat eēt Mar-
tinum locare in cuius dextra aucam imagineris. Si q̃-
dem dictionem/ A/ terminandā censueris: ponenda es-
set auca in sinistra alicuius imaginis: ut si illum impe-
ratiū doma locasse velis Dominicum aucam in leua
tenentē sufficiet imaginasse. Idem de oībus obseruet
iuxta alphabetum subiecte formule ⁊c.

Tractatus Tertij

Cōstituimus nihilominus ex psonis viuīs nobis pma-
 xime notis 7 familiarib⁹ alphabetū: q̄tenus q̄libet har
 eaz lram reprēntaret que sui nōis pma est: vtpote/ Aga-
 ra/ Bela/ Cecilia/ Bruda/ Elisabeth/ Sya/ Bertrudis/
 Beluich/ Ike/ Katherina/ Lyschē/ Maria/ Meysa/ Ody-
 lia/ Paschen/ Quinquelersch/ Rebecca/ Susāna/ Tru-
 ra/ Ursula/ Xantippa: has enī mulieres qm̄ ab vngu-
 culis noui familiariter igit pro lris delegi. Tu qdem po-
 teris ad istar hoz vlex viris vel ex m̄i. ierib⁹ simile Al-
 phabetū effingere: 7 in aliquo loco reponere q̄tenus dū
 opus fuerit lraz imagines psto sint. Accipe ita si vis vi-
 ros aliquos tibi notos qbus hec sint noia. Antonius/
 Bernardus/ Conradus/ Dominic⁹/ Eberhardus/ Fre-
 deric⁹/ Godophredus/ Henricus/ Ioannes/ Karolus/
 Leonardus/ Martinus/ Nicolaus/ Otto/ Petrus/ Qui-
 rinus/ Renaldus/ Severinus/ Tylmanus/ Eigandus/
 Abriānus. Que si in aliq̄ loco reposueris cū vniucorū
 signis imaginibus siue caracteribus quandā facilitatē
 prestabūt. Unde 7 numeroz imagines mox hic subiun-
 gēdas cēnūm⁹. Pro numero aut digitali vt Rauēnas
 docet accepimus nouē psonas quaz nobis psuetudo est
 familiaris v3 pro. 1. Mulierē quandā in qua rōnem pce-
 pimus qre vnum nobis dūtaxat reprēntet/ pro. 2. Joā-
 nē/ pro. 3. Heribertū/ pro. 4. Margaretam/ pro. 5. aliam
 Margaretā/ pro. 6. Sessinchusen/ pro. 7. Antoniū/ pro
 8. Plebanū/ pro. 9. Annā: In his enim qbusdam rōni-
 bus pnotus numez cōcepi. Sed articulares numeros
 certis caracterib⁹ designam⁹ q̄tenus cōmodi⁹ cū his
 psonis iūgi qant: vt lōgiorib⁹ exēplis ifra ca. 13. trac. 4.
 manifestabim⁹: hic tm̄ sufficiet nosse q si kalmickersche
 crucē teneat simplicē i manu sigbit. 11. siue vō crucē du-
 plicē. 20. vbi at. 12. locare voluerim⁹ in manu Joā. ble-
 chē fingemus crucē simplicē: q si crucē duplicēz teneat
 22. reprēntabit p qz notitia hāc figurā excogitauimus.

de nt
mero

1 Kalmickersch	
2 Joā. blecken	10
3 Lærbertus	20
4 margare:beyn.	
5 margare:puter	30
6 Sessinchusen	40
7 Antoni ^o decan:	50
8 pleban ^o i bachē	
9 Anna eckēbagē	60

70

80

90

100

1000

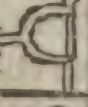
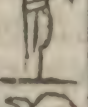
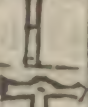
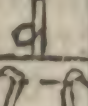
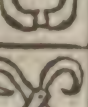
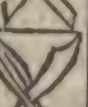
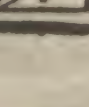
Cum his personis replicantur nume
ri vt kalmickersche: cum ✕ facit vñ
decim 2 sic alij similiter suo modo.

Tractatus Tertij

Tabula Alphaberozum ⁊ numerorum huius artis.

1	KAL.M.	A	Auca Agatha Antonius
2	IO.BLE	B	Buffo bela bernardus
3	HERB	C	Corvus cecilia conradus
4	GRE.HE	D	Draco druda dominicus
5	GRE.PV.	E	Eritius elisabeth eberhard
6	SESSICV	F	Falco ffa fredericus
7	ANTO.D.	G	Gracul' gertrud. godofred
8	PLE.BA.	H	Harpia beluich hēricus
9	AN̄A.EC.	I	Ibis ike ioannes
10	✠	K	Kuschē katherina karolus
11	✠ KAL	L	Lagos lŷchen leonardus

12	† IOA.	M 	monedula maria martinus
13	† HER.	N 	noctycorax neysa nicolaus
14	† GRE.	O 	Oloz odylia otto
15	† G. PV.	P 	Idica paschen petrus
16	† SESS.	Q 	quisqlia qncqlerscb quirin?
17	† ANT.	R 	Regulus rebecca renaldus
18	† PLE.	S 	Strutio susanna seuerinus
19	† AÑA	T 	Turtur truca tylmānus
20	†	V 	Upupa vrsula vuygānus
21	† KAL.	X 	xīschen xātippa xpianus
22	† IOA.	Y 	

Tractatus Tertij
De Imaginibus syllabarum naturalibus.
Capitulum vndecimum.

Syllabar quoq; imagines bipbaria similitudine
cōparare poterimus. Aut enī lras piungemus in
superiori Alphabeto recēstas: aut imagines proprias su
memus officioꝝ noīb⁹ designatas: vt cuiuslibet nōis pri
ma syllaba eā nobis dūtaxat rep̄senter quā voluerimus
vt p̄ore pro hac syllaba Ab piungere porero/ A/ z/ B/ z
buffonē/ vel/ A/ z belā vel/ A/ z Bernardū/ vel ē/ A/ z
aliquā hāz imaginū q̄s pro/ b/ locauim⁹: Et huic p̄riū
quadrangulū p̄stituit p̄publicius: Id tñ hic obseruādū
ēit vt in cōbinatione huiōi syllabar ea que prima est in
ordine: p̄iorē sortiat loci partes: si q̄ppe hec syllaba me.
cōponenda foret/ M̄artheus/ M̄arcus/ M̄arrinus: aut
alius cuius nomē ab/ m/ īcipit collocādus est: vt locū rā
gat: cui piungat Bernardus: vel habeat lram/ E/ in ma
nu aut signū reale qd̄ pro/ E/ accepimus: vel loquat̄ cūz
Elisabeth: vel ludat cum Eritio: q; si huiōi in loco ponā
tur z M̄artheus vel M̄arcus aliqd̄ circa ea agere p̄ceda
tur nō qdem me sed em rep̄senteret. Qd̄ si qdem prius
in ordine est: loco vicinius accōmodabimus: qd̄ quō fiat
supra tractatus hui⁹ tertij capite tertio docuimus. Sed
qd̄ mihi opportunius visus est pro hac syllaba Ab/ Ac
cipiatur Abbas ex ordine Alphabeterico Syllabarū: z
prima nōis sui syllaba nobis. Ab. designabit: p̄oreris
p̄inde excogitare ex hoībus tibi cognit̄is alphaberū syl
labar. Ad instar huius qd̄ hic descripsimus.

Abbas	akerman	argentarius	for
Accolicus	alchimista	astrologus	Regina
aduocatus	ambasiaroz	attramētarius	Bibulus
affricanus	ancilla	aurifaber	Bōbarius
aggaso	apothecarius	axifex	Bubulus
abenarius	aquarius	Barbiton/	Causidi
			Cellerarius

Cellerarius	Geometer	Koller	Or
Chirurgicus	Gigemeker	Kuffenmeker	Cyphastor
Coquus	Goncheier	Capicida	Shellifer
Custos	Gubernator	Legatus	Pictor
Cyapifer	Chastilufor	Victor	Poeta
Decanus	Helmsleger	Zorrix	Pugillator
Discipulus	Hydriarius	Zufor	Quadri
Doctor	Hospes	Cincta	garius
Dux	Hudmeker	tor	Questuarius
Edomo	Inanitor	Medicus	Qui
darius	Ib	Miles	qblebetari
Eckenbauer	Iconus	Molitor	Quu
Edilis	Idropicus	Muficus	Craptor
Effigiator	Genicularor	Mastra	Regina
Egemeker	Iff	Decromari	Rixosus
Eb	Ignominio	chus	Rorarius
Ek	lus	Mifer	Rubricator
Elimofinari	Iber	Morarius	Sarro
Emplastrator	Ih	Muncius	Serrator
Endiniarius	Illuminator	Obstetrix	Sittularius
Episcopus	Imaginator	Occisor	Solitaris
Eques	Inftitor	Odiosus	Sutor
Erucarius	Iocularor	Offerman	Taberna
Escarius	Ip	Og	rius
Ethicus	Ir	Ob	Testator
Exorcista	Is	Ok	Tibicina
Faber	Ir	Olyfleger	Torneator
Fenerator	Judex	Om	Tubicina
Figulus	Jr	On	Basarius
Foffator	Kanēgeys	Oppreffor	Venator
Funifer	ser	Oq	Vigil
Guardia	Ketelmeker	Orulanus	Vogeler
nus	kyrsemeker	Oftiarius	Vurer

h

Hec nomina partim latina partim vulgaria accepimus
 prout comoditas posuist: non tamen omnium syllabarum cogerem
 complexi sumus. Quod si harum syllabarum duxerit imagines
 semper ad manum habueris: non erit difficile quaque rem lo-
 care. ubi noueris eis adiungere vel litteras: vel alias syl-
 labas: quibus expectata dictio integretur: cui plurimum con-
 ducit litterarum realium varia adiectio quam publicius
 diuinam pene vim asserit hunc. Nolo tamen hic pretereundum.
 Quod si syllabas trium litterarum componere velimus ex alpha-
 beto nostro superiore et litteris realibus quod tunc vel vocalis est
 in principio illius syllabe aut in medio aut in fine. Si qui-
 dem vocalis sit in principio tunc imago prime littere. s. A/e/i/
 o/vel/v/in loco ponetur utpote Antonius Eberhardus
 Joannes otto vel Alricus: et ei quippe iungatur quo relique
 due littere represententur. Si vero vocalis fuerit in medio: ac-
 cipiarur imago ultime littere cui apponatur res reliquas si-
 gnificans: At ubi vocalis in fine extiterit imaginem pri-
 me littere accipiemus que sese exerceat cum re precedentes litteras
 significante. Exempla ex se clara sunt. Summo opere itaque
 elaborandum est quatenus habeas aliquid simile alpha-
 beti syllabarum in proprium: ut faciliorem nanciscaris imaginem
 di modum: ubi magis proprie non succurrunt imagines.
 Non tamen opus est iterum aurum huic per omnia simile constituere
 quoniam potius: quo tu magis exciteris: hic siquidem ut in omni-
 bus artem edocemus vniuersalem quam quisque ad parti-
 cularia suo modo contrahet prout expedire viderit.

**De Compositione Syllabarum ex figuris realibus litte-
 rarum. Capitulum duodecimum.**

Componendis dictionibus ex rebus et litterarum adiunctio-
 ne publicius diuinam pene vim inesse voluit iuuan-
 de memorie. Et id quodam per quadratum in quaque circulis con-
 stituit. Et quoniam ex omnium huius artis preceptionibus quicquid
 obscurum et rarum ad commoditatem tuam enucleare spera-

Capitulum Duodecimum 58

uerim nifus sum reddere peruiū. Et ob id in pſentiaꝝ
 publicij verba huc formalr retuli: ſenſum quē inde ve
 nari poterā explicās. At itaq; magnā nobis inuenſaꝝ
 ⁊ pene diuinā cōmoditatē: rez ⁊ lſaꝝ adiunctionē affer
 re piculo iaꝝ cōpertū eſt: Caput nāq; rei cuiuſlibet obli
 qua linea circūductū variabimus figura q̄drati. Cum
 vō imago i hoīe: aut obliqua linea ſenſim ducra: aut lſa
 pro orbis cardinibus verſa nouas p̄miſ adijciēt figurā:
 vel cū res integre tractim ducte cōminuereq; pſcriben
 daꝝ partiū additamentū nobis ſuppeditabūt. Sagaci
 enim exq̄ſitaq; arte/verſe/diuiſe/tracte/ ⁊ adiūcte/lſas
 lſis cōnectent: exitū rez apient atq; ſignificabunt. Si
 enim ad ſolīſ ortū: terre centrū lſam vertes/ **B**/ Ad oc
 caſum vel celū/ **C**/ Ad diē mediū/ **D**/ Ad ſeptētriones/
F/ ſibi iūgit vocalis. Cōſona eodē ordine ſeruato voca
 les ligdaſq; annectet. Que verſibꝰ hiſ cernunt comple
 ra. Prima tenet cēꝝ/ **D**/ celū mediū diē/ **D**/ ſepꝝez/ **F**/
 triones. Omni re curra/ **D**/ ſibi fit rotūda. Diuide p̄ al
 rū/ **S**/ lōgumq; per/ **r**/ Crux/ **t**/ diſtinguit/ **l**/ **m**/ **n**/ corona
 variabit. Cōplices idēridē. Media diuerſa ac varia ſin
 ges argolicos enſes hiberaq; rela: hec ille. Quid ex hi
 ſce velit cuiſpē p̄iectabiſ: ſi ex verbis diuinā cōmodita
 tē policientibus diuinari queaſ qd obſcura Apolliniſ
 oracula p̄mittāt: Unū fateor: ſepenumero cōpertuꝝ ha
 bui facilis mihi fore q̄ppiam excogitare qd aliꝝ ammi
 rent veluti ſibi'raꝝ ⁊ inſolituꝝ: q̄ ipſe queā alioꝝ ſomnia
 iſterpretari. Ea aut huius authoriſ mihi ſn̄ia videntur: q̄
 ſi lſa aut ſyllaba vel quēuiſ dicrio ad hāc figurā appli
 cet diuerſimode variabiſ. Quadratum nāq; adinuenit
 variādiſ rez p̄ncipiꝝ ſiue ſyllabaꝝ ſiue dictionū: Cir
 culos vero ad variationē medie vel finalis terminario
 niſ eaz: Si q̄ppe oblique lineę lſa vel ſyllaba applicet
 ⁊ p̄feratur ad aliq; lſam quadrari: aliud ⁊ aliud dicrio

82 Tractatus Tertij
 nis principium faciet. Si nāq; A/p obliquas lineā cir-
 cunducat iunctū B/faciet. Ab/iunctum C/Ac/7 ita
 deinceps. Et ubi illā syllabam taliter ex quadrato pfe-
 ctam ad circulos referas pro alia 7 alia applicationem
 diuersimode terminauit ductione. Versus enim ortum
 faciet. Aba vel Abu: versus vero meridiēz Abi: Ad oc-
 casum autē Abel. In septentrione quoq; Abo: Pari-
 formiter omnes mundi dictiones ex rebus superioribus
 litteras alphabeti significantibus 7 ex huius figure lit-
 teris componi possunt. Est proinde notatu dignū Pu-
 blicū alphabetum figure huic deferuire.

Capitulum Duodecimū 59

Vocalium in superiori alphabeto triplices sūt
figure: A enim asciscit sibi Arrā/Circinū/et
Scalā. E vero Cancrū/Rotā mediā et Serrā/
I qdem Colūnā/piscem/et turrini/et Hōla po
mo et trigoma significat: Et similiter/U/Vi ro ex
tensio cruribus: Rallo et torculari. Et pro his
triplicibus signis tres sunt circuli utpote su
primus in quo continentur/B/ad ortū/B/ad me
ridiem: et/L/versus occasum: atq; /S/in septē
trione deseruit pro Arra/cancro/colūna/tri
goma/et viro: ita q; huiusmodi signa sibi ascis
cūt dūtaxat/b/c/d/et/f/ Et arra faciet cū illis:
Ab/ad/ac/et/af/ Eācer vero cōstituit: Eb/ec/
ed/et/ef/ ita de reliq;. Alter at circulus conti
nēs/l/m/n/p/ accōmodatur Circino: medie ro
te/pisci/Hōle et Rallo. Et Circino cōponitur/
Al/am/an/et/ap. Rota media vō. El/en/en/
ep/ Ita deinceps: Tertius quoq; circulus siue
medius cōplectēs/R/L/S/et/x/ siue/B/ deser
uit Scale/Serre/turri/trigome/et torculari.
Et Scala faciet/ar/as/at/et/ax/ siue ag/ Iride
per analogiā de ceteris. Insup cōsona et liqda
queq; dua hēt signa: qbus duo inferiores circu
li correspondent: Ita q; prima queq; res cōso
nantem designās correspōdeat circulo in quo
continentur/a/e/i/et/v/ Et scōa infimo q cōplectit/
U/R/L/ cū qb; dictionē diuersimode variāt:
Hōz oīum ex iā dictis facile fabricant exēpla.
Ceterz hmoi cōbinatione qdem cōstituuntur di
ctionū imagines: ut aut integras partes suma
mus sufficiet eas tractum ducere atq; cōminue
re/ Porro eodem verrunt/dividunt/trahunt
tur/et adiungunt: vnam lram alteri cōnectūt.

Circu
lus pri
mus.

Circul²
secūdus

Circul³
tertius.

Circul⁴
quartus

Circul⁵
quintus.

¶ iij

Que reliq̃ in textu latent secretiora tu erues.
 ne verbosior sim q̃ sententia exspectat. Quam
 obrem breuiter studens facilliori arte paucio-
 ribusq; figuris: itidem conducibilis posse fie-
 ri mihi videbatur. Si ex tribus circulis huius
 modi syllabas componamus: vt res litteras
 significantes in sup̃remo constituamus: litte-
 ras autem vsitas in medio: ⁊ vocales in in-
 fimo. Ita quidem vt penes variam reuolutio-
 nem varie mox fabricemus syllabas: Possumus
 equidem litteras mediij circuli omnes cū
 vna sup̃remi conuerrere vt/b/mediij sub/a/ su-
 premi: similiter/c/cum/a/ ⁊/d/cum/a/ ⁊ ita de-
 inceps: Atq; post hoc omnes litteras mediij
 cum/b/sup̃remi: Nec excogitabitur syllaba vl-
 la: que ex his componi nequeat: vt pater reuol-
 uenti hos circulos. In prima enim reuolutio-
 ne habebis/Ab/ac/ad/ae/af/ag/ah/ai/ak/ ⁊ ce-
 tera: vel Ba/ca/da/ea/fa/ga/ha/ia/ka/ ⁊ ite-
 dem de reliquis. Nec obstat si quadratum ini-
 ciandis dictionibus non applicemus siue equi-
 dem voluātur circuli pro capite dictionis fa-
 bricande: siue pro calce itidē perinde est. Al-
 luumus attamen pro principio siue prima syl-
 laba viuam imaginem que operetur quippiā:
 vnde reliquum dictionis integretur. Sed in-
 scriptioni hec reuolutionis ars comodatissi-
 ma est: vt ignotas dictiones per signorum ⁊ lit-
 terarum connectiones: vel in locis vel quod
 magis laudo in viuarum imaginum artibus
 inscribamus: quemadmodum cap. 16. tracta.
 3. patebit.

Non autem hanc figuram fecimus ut in ea memoriam
constituamus. Sed quatenus diversa litterarum eius
combinatione faciliter syllabarum imagines compe-
riamus quas habitas ad suum applicemus locum ubi
materia exigit. Quando autem ex imagine una et lit-
teris materialibus syllabam efficere libuerit id obser-
uandum volumus: ut littera que prior erit in syllaba
in dextra imaginis vine constituarur que vero sequitur
in sinistra utpote ex Circino et bela syllabam compono
Ab si Circinum in dextra bele consignaverimus alio-
quin in sinistra ba faciet itidem de reliquis per ordi-
nem obseruetur.

¶ iiij

Tractatus Quintus
De imaginibus casuum grammaticalium.
Capitulum tertiumdecimum.

Quererem ex syllabarum imaginibus integras di-
criones comparare poterimus necessitare vigen-
re: quod autem conducibilis fiet si casuum simulachra
in viuarum imaginum corpore constituerimus: vtpo-
te Nominatiuum in capite/ Genitiuum in dextra/ Da-
tium in sinistra: Si tamen Donatus tuus: Datium
habeat quem e multorum libris oblitteratum mendici
et magistri conqueruntur vt etiam dicit poeta. Scire
volunt omnes mercedem soluere nemo: Accusatiuum
in pectore: in ventre Vocatiuum: et Ablatiuum in ge-
nibus imaginaberis. Unde qualibet dictionem sua le-
gitima finitione terminabis penes casuum variatio-
nem siue corporalis sit animata siue inanimata/ nam si
exempli causa memoranda sit hec dictio. Prior: quo-
niam animata est seq; ipsa constituens imaginem pro-
inde priore aliquo notis posito in loco nro prior in no-
minatiuo: in genitiuo prioris: in datiuo priori: priorem
in accusatiuo: in vocatiuo prior: et in ablatiuo priore fa-
cile figurabo si egregiam aliquam notam in casus sede
effinixeris. Et autem discretio numeri horum ca-
suum ipsa eadem imagine habeatur obserua-
dum est quod Rauenas docet/ quatenus
nudus homo singularem denotet
et optime uestitus plura/
lem ut iste picture
indican.

Si itaq; ponere velim faber in singulari nominatio
 considera cuidam fabro nudo quippiam in capite fieri
 si quidem fabri in genitiuo imaginor ipm in dextra le-
 sum. Ita de reliquis casibus. Si vero fabris in datiuo
 plurali locandum foret: sat erit fabrum optime vestitus
 imaginari: qui in sinistra aliquid rari ostendar. itidem de

alijs observandum est. Si tñ rem aliquaz (sive afata sit
sive exors aie) variare placeat penes hmōi casus: imagi
nos eam talibus applicatam arrubus hoīs vel nudī vel
vestiri prout numerus exigit: vt si lapis dicere velim in
capite alicuius psonē nude lapidem ipm collocanero: si
aut lapidis in genituo: nudus aliqs lapidem in dextra
gestiat necessum erit: pro lapidibus quoq; in ablatiuo
plurali ponerē paulū lapide genua petri optime vesti
ti verberare: itidem de reliqs. De dictionū itaq; imagi
nibus vt penes gradus entiu alphabeta in promptu ha
beamus perpulchrum hic adiiciendum foret.

**De imaginibus simplicium dictionuz: penes gradus
entium Elementarium/ Sensitiuū/ & Intellectiuū.
Capitulum quartumdecimum.**

Quamplurimū conducit vt Rauēnas docuit nori
tiam hē entiu: Itaq; accūtiū imagines ad alium
relegamus locū: atq; substantiaꝝ abstractaꝝ q̄ sensu ni
nime p̄cipiunt: in tribus gradibus entiu alphabeta cō
stituerē: ea q; in p̄p̄riu hē diuina mebercle in hac arte
res est: Que nō modo p̄p̄ritudinem (que vsu & exerci
tio aggeneratur maxima quadam locandi celeritate)
vex & vniuersalē rerum noticiam nobis vēdicat: vt in
ter p̄hos nō postremū locū merito sortiamur. Quid sic
dem p̄clarius q̄ totā primi gradus nām in quodam al
phabeti ordine penes nos seruare? At quotiens sermo
de Elementaria que q̄rtuor simplicia corpora & oīa ex
illis cōposita: vira & sensu carentia cōplectitur incidat:
ex ordine alphabeti recēdere possumus: q̄cūq; in illis p̄fe
cta sunt: cuiusmodi sūt argentū auz & id genus reliq;
& que imp̄fecta veluti plūbū & hmōi. Et qm̄ in huiusmo
di q̄rtuor elementis seruant q̄dam in terra veluti lapi
des & metalla: lapides q̄dam & p̄ciosi & nō p̄ciosi metalla
aut: Auz argentū aes auriculū cuprum, electrum stans

Capitulum Quartumdecimū 62

nū plumbū: q̄dam in aqua: q̄dam vero in aere: vt īpres-
siones celestes de q̄bus Aristoteles in libris meteoroz
et Albertus ibidē diffusius de niuibz/grandinibus/ro-
re/pruina/nebula/comeris et id genus alijs. Oīa proin-
de lapidum p̄ciosoz nōia in vnū alphabeti ordinē redi-
gere: et eoz nām ingrere laudatissimū erit: Insup septem
genez metalli et q̄cūq; ad illuz gradum spectant vt in
partitione entis diffusius notabimus: his siq̄dem tali-
ter nobis cognitris de elemētoz gradibus q̄ sunt simpli-
citas/compositio/mixtio/et digestio: insup de eozūdem
actione/passione/quiete et motu: ac alijs si que sunt acci-
dētia differere poterimus. Fac itaq; tibi vnūz alphabe-
tū de nōibz margaritaz et lapidūz p̄ciosoz: de nōibz
aquaz fluuioz mariūz: Insup de nōibz ventoz. Et de
his que in regione aeris generant suprema: vt assub ap-
parēs: Assub ascendens/cādelā/accēsa/cādelā accēdēs
cādelam/Colūna pyramidalis/comeras/draco volans/
lācea: Stella cadēs: vel velut stella accēsa/velut stupa
accēsa/velut scintille de fornace: Itē in regione media
cuiusmodi sunt coruscationes/fulgura/granula/fulmi-
na/tonitrua. Si r̄ ī infima vt nubes/pluuia/pruina/ros/
nebula/nimbus/nix/et huiusmodi. Et horūz imagines
hīc p̄ducer. Secundus aut gradus est eoz que aīam ve-
getatiuā dūtāt forrta sunt: cuiusmodi gramina/her-
be/flores/segetes/lucus/arbusta/arbores/et eoz fructus
sunt. Que si speciatim in alphabetū collegeris cognita
eoz natura: nō erit difficile in phia nālī imagines habe-
re: et cū oporteat de ip̄is nōnihil in mediū afferre: q̄q̄
enimvero nō vt alter Salomon possis exacrissime dispu-
tare de Cedro libani vsq; ad ysopum parietis: vt sibi sa-
cra scriptura. 4. Regū. 3. attestat: poteris tñ et nosse et di-
cere. Quoniā hec arbor est abies illa alnus ista Cedrus
et Cipressus. Ita quoq; herbarum plurimas recitabis.

Tractatus Tertij

ut qualis queq; herbarum sit non ignorare videaris. Horum enim uero exemplar ex subiuncta monstrabit forma ut ex ea aliud excogites.

Absinthium	Centaurea	Gentiana	Maritima
Acorus	Linglossa	Gianu solis	Petrofilium
Affodillus	Coriandrum	Hermodactylus	Pionia
Agnuscastus	Luscuta	Ireos	Portulaca
Altea	Daucoreticum	Isoopus	Raffanus
Ambrosiana	Diptamus	Iusganus	Ribes
siue ameos	Ebulus	Lactuca	Rosemarin
Anetum	Edera	Leuisticum	Rubea citura
Apium	Eleborus	Lilium	Satrione
arthemesia	Enula cam	Lupulus	Scabiosa
asarabaccha	pana	Malua	Scalopedria
Baselicon	Epatica	Menta	Serpentaria
Berbonica	Esula minor	Millefolium	Sinapum
Bozago	Eucupatorium	Morabacci	Spinachia
Euglossa	Feniculus	Masturcium	Squinantio
Bleta	Fragaria	Menuser	Valeriana
Brionia	Fumusterre	Bigella	Viola
Calamentum	Gallerucum	Origano	Urtica

Insuper quenam planta sit secunda que sterilis: Et an hec domestica sit an silvestris. Ita quoque que citius excreseat que tardius: et pariformiter de quibus pluribus alijs eorum naturis. Et poret que res hominum usus pueniat/aut que noxia sit: ut si arti nostre pnuia recitemus que abijcienda sint veluti contraria que abhorreda nobis suadentur: cuiusmodi sunt stipricon. Absinthium/acerum/aqua rosea/auellana/faba/cappares/castanee/caules/coriantum/crocus/lentes/lupini/oleum siluestrium oliuarum/oline imature/perfica sicca imatura/pira oia domestica et siluestria/porri: portulace/pruna agrestia/cruda/Reubarbarum/ruta/saluia: et hmoi que alij collegerunt. Si

militer ex ordine colligere poterimus augentia intelle-
ctum ingeniū rōnem ⁊ sensus: hoc alphabero Aloes/ am-
bra anachardus/ anacardinū: Berillus lapis/ cāphora/
ciperi/ confectio anacardina/ cōfectio achabas/ pfectio
phoz cōfectio selse/ pfectio hedera/ diaromaticū/ dyam-
bra. Electuariū baiadari emblici kebuli pdiri Mitrida-
rū mirabulani Masturrium Oleū rosaz olibanuz iseu-
codanū pillule stomatice Raphanus/ Salgēma/ sam-
buci/ sinapis/ Tiriaca/ turtur/ Vinuz/ Xiloaloes/ hyera
hypocratis. Similiter cōsortantiū caput ⁊ cerebrū si al-
phabetū congerere velis. Non deerunt forsam qui pene
infinita offerent cuiusmodi sunt Ambra amigdale ap-
pollonia/ ferifiaca/ confectio/ aromaticū/ rosaceū/ bucoz
marini/ camedreos/ camomilla/ cardanionū / cassia/ li-
gnea/ cepe/ cinamomū/ cōfectio/ anacardina/ cubebe/ cō-
fectio/ dyambre/ electuariū/ laroꝝ emblici/ flores amig-
dalaz/ Balanga/ gallia / alefangine / gariophyles/ ber-
modactyli/ lignū aloes/ macis/ maiorana/ myrrha/ mu-
scus/ narciscus/ nux/ muscata/ oleū/ myrtinū/ oleum/ ro-
faceum/ pillule stomatice/ pomoz odor/ pliris/ rose/ ro-
smarinus/ sene/ sinapis/ sticardos/ tyriaca/ hyssop⁹: ⁊ ho-
rum similia. Verum vbi substantie gradus penes esse vi-
uere ⁊ intelligere partiremur: tres solum essent gradus
primus de quo prius iam diximus: ⁊ secundus subdivi-
dendus veniret prout vita in vegetatiuā sensitivā mori-
uam sū locū/ ⁊ intellectinas diuidit: Itaq; in hoc scōo
gradu nō modo vegetatiua forent collocanda: verū etiā
sensitiua: siue solū sensum habeant vt imperfecta conche/
ostree/ ⁊ id genus: siue etiam imaginationē qualia sunt
aīalia perfecta. Et sic terriū gradū facerent: cōpotes rō-
nis: utpote homo: Anima ⁊ angelos: Sed q; hic dum tra-
tat de tribus gradibus substantie sensibilis que nec sen-
sum excedit mentionē facimus: igitur huiusmodi distinctio

nem in alium locum reservantes: loquimur de sola mentitatem habentibus primi gradus: et vitam dixerat vegetativam esse secundi gradus: Et in tertio ordine collocamus sensum vigetiam et imaginationem. Tertius itaque gradus est sensibilis quo intelligo animalia tam perfecta quam imperfecta ut nihil intersit: an sensus tantummodo habeant an imaginatiua sint praedita: ut in hoc ordine collocemus vermes/ralpas in terra: super terram et in aere muscas in super volucres celi boves et homines: in aqua piscium diversa genera. Adeo ut omnium animalium nomina tam in terra quam extra terram siue in aqua/aere vel igne, huc in ordine alphabetico foris redigenda: que sunt hominum memorie vim praestantia. In terrestribus unicum huc placuit afferre exemplar ad instar cuius que tibi placeat in ordine redigas: Aper/asinus/aries/bos/camelus/canis/capra/catus/cervus/oraco/oromedarius/elephas/equus/gemetari/hircus/iumentum/leo/leopardus/lupus/mulus/mula/onager/porcus/renoceron/finea/rassus/tigris/unicornis/vulpes. In volucribus facile venaberis nisi ignores/aquilam/ardeas/anseres/aucas/bufones/et corvos/ciconos/et id genus volatilia. In igne paucos conperies nisi forsitan salmadrā et si que similia. Piscator: alosas/anguillas/balenas/cachos/carpones/delphines/et his similes cognoscit pisces. Gradientium atque serpentinum super faciem terre tantus est numerus: non haberas de paucitate conqueri. Tam magne autem quantitatis imagines esse volumus ut non modo corpus perturbent atque molestant cuiusmodi sunt culices et pulices: sed et magis mentem excitent ut supra meminimus. Ceterum si hominum alphabetus huc constituere libuerit id penes eorum officia faciendum suaserimus: siue terrestrium quales sunt Agricole metellarii: siue aquariorum videlicet nautarum et piscatorum: pariformiter de cuiusque hominis officio facile consideretur. Quod si omnia

Capitulum Quartumdecimū 64

officia dignitates hominum et status in unum aliquem ordinem redigerimus videlicet ecclesiasticam fabricantes hyerararchiam: A summo pontifice per patriarchas cardinales archiepiscopos et ceteros ad infinitum usque descendentes. Et ita in seculari ab impatore regna principatus et ducatus ac alios recedentes in militari ordine. Et omnes mechanicos/architectores/agricolas/fabros/lanifices/medicos/nautas in suo ordine facile corpori inservientes enumerabis. Alipras/alipilos/argularios/balnearios/citriflones/coronarios/cosimeras/designatores/funerarios/libidinarios/magones/mediastinos pellicrepositas/pficas/ppoles/pignierarias/consores. Ita quoque coperies victui inservientes/boberarios/caupones/cetarios/codimeterarios/cupedararios/crustularios/dardarios/ficitores/banioras/berbarios/bospites/bolitores/lactarios/macellarios/medicameterarios/obsonatores/piscatores/pistularios/pistores/popinarios/salsameterarios/saginararios/sitones/seplasiarios/stabularios/rabernarios/vinarios: et id genus plures. Sic quoque si lanificium respicies non erit difficile invenire artifices. Quiusmodi sunt Braccarii/caligarii/carminatores/cerdones/flamearii funicularii/sectores/interpolariores/lanipedie/liburarii/litones/manilarii/molochinarii/etrices/palliones panicularii/phrygiones/plumarii polimittarii/reticularii/sagarii/sarcinatores/semitonarii/sericarii/textores. Sic in arte fabili invenimus aerarios athenarios/argentarios aurifices/bractearios/caldeatores/calcarios/carpentarios/carboarios/cemeterarios/cultrarios:ferrarios/fornacarios/figulos/fibularios/gemarios/ibricarios/iauratores/lapidas/laternarios/lapidarios/loricarios/marios/moetales/musuarios/pegarios/serrarios/sulphurarios/textores/rignarios rhomatores/vascularios/vebicularios/vitrearios. Nulla prope in vbi queri non deerunt

Alanus/alexander/anronius / agatha/agnes/ bernar/
 dus/boerius/bonifaci⁹/ cornelius/cōradus/dermarus/
 degenhardus/dominicus/ eberardus/eua/ fredericus/
 georgius/godophredus/gilbertus/gerardus/ harman/
 dus/hermānus/hinricus/honorius/humbertus/huper/
 rus/iacobus/heremias/iosephus/ioannes/iudocus/ke/
 rolus/katherina/lābertus/leonardus/ludouicus/mar/
 tinus/mamertus/natanael/neysa/otte/odilia/paulus/
 perrus/quirinus/retgerus/seuerinus/suederus/suiber/
 tus/tilmānus/vlrincus/vulhelmus/xpoferus/isaias/ea/
 charias. Ceterz si qd frequēs fuerit vocabularioz cornu/
 copie calapini gēme gēmaz. Insup vocabularij rerū: di/
 ctionarij libri de partibus ediū: z reliquoz huius gñis
 lector infinita pene boiū officia cōperiet: q nō huc af/
 ferenda cēsumimus: quatenus nō tam memorādi normas
 edocere videamur: q terminos congerere. Quid nāqz
 hūc latebit qui rez noticias bz: vbi siqdem qspia apud
 me scripture nomē attulerit: mox reperam. Bibliopo/
 las/calculatores/carthularios/capsarios/cōmentariē/
 ses: Exceptores libarios/notarios/pragmaticos/ scri/
 bas/scrinarios/z hmoi. Sique igitur huius gñis alpha/
 beta pgregares nō tibi difficile foret de quouis ciemēto/
 rū gñe imagines facere: z de ppetris silicibus margari/
 tis: ac qbuscūqz lapidibus pciosis: Insup herbarū plan/
 tarū z arborū: atqz aīalium vermiū. s. serpentū gradien/
 tium volantiū: z quozcūqz taliū memoriā facere: z in/
 boiū officijs pōptissimus erit: Celoz aut vtpote oīz
 spheraz lune/mercurij/veneris/solis/martis/iouis/sa/
 turni: insup firmamēti: celi aquari: z primi mobilis nō
 pprium pstitimus alphabetum: sed illoz imagines fa/
 bricamus. Similitudine lřarum: syllabarūue compōne:
 vel inscriptione/fictione/notatione/etymologia/trans/
 sumptione: z quolibet aliter vt lřa parebit. Sic quoqz
 ad angelos

ad angelos beatos transcendētes norabimus ternas eo-
rū hyperarchias: et cuiuslibet hyperarchie ternos choros:
eo ordine q̄ ab infima incipientes enūmeremus angelos
archangelos virescentes infime hyperarchie medie aut potestas-
tes principatus et dominationes: Superne vero thronos/
seraphin/et cherubin: quorū nomina imagines p̄ hanc di-
ctionem: ductas pa memora da docemus cap. 13. in prin-
cipio. Posset nihilominus aliter fieri. Individuorum
etiam utpote Gabrielis raphaelis et similium imagines
infra docentur. Et p̄inde in elementariis sensitiuis et
hominū officiis alphabetica esse nobis meditatissima di-
uinam habet vim in hac arte.

De arte dictionandi et colligantia dictionum.

Capitulum decimumquintum.

Dictionū imagines faciendi modus prius est: ut
vel simplicis rei aut dictionis similitudinē in se p̄fide-
ratā accipiamus: si eā absolue p̄siderare velim: alioquin
ubi imaginum vitare placeat copiam: in notis potissimū
vnā cōponemus dictionē: q̄ plures vel singulis lris vel
syllabis cōplectet. Insuper q̄tenuis vna imago in alterius
reminiscentiā deducat eas adinuicē colligare q̄si cathe-
na q̄dam cōducet q̄ maxime. De arte itaq; dictionan-
di id obseruari pōt: ut vnā dictionē excogitemus cuius
queq; lra alicui⁹ dictionis caput indicet: ut si uolumus
has dictiones videlicet/ dominationes/ virescentes/ cheru-
bin/ thronos/ archangelos/ seraphin/ potestates/ princi-
patus/ et angelos/ scorsum: locare imaginabimur hanc di-
ctionem/ ductas pa: quā vnica imagine ponētes utpote
ducem qui panem in pera gesserit oīum nouē dictionum
ex vna recordabimur: hac vñs videt arte qui ait. Intel-
lectivas virescentes dat tibi/ si pa. i. sapiētia: intellectus/
scientia/ prudētia/ et ars: Irē alter: ut tibi sit vita semp-
saligia vita: Saligia. i. supbiam/ auariciam/ luxuriam/

iram gulam/inuidiam/7 accidiam. Haec quoq; Alexā/
der gallus vsus: inquit. Dant tibi quinq; limus que si/
gnat dictio: fagus: vt facilis/agilis/gracilis/humilis/si/
milis. Ad instar horū pene infinita ducemus exempla:
in rebus potissimum notis 7 familiarib⁹: que nouimus
preter ordinis contextum: Atq; etiam in carminibus
7 meritis: quorum q̄ primum audierimus siue recorda/
remur que prima cuiusq; dictio sit vel etiam quādo lit/
tera: facile reliquum enunciabimus. Possumus nibilo/
minus dictiones effingere: quarum queq; syllaba: alias
dictionem cuius ipsa principium est insinuet: sicq; inte/
gras ppositiones vnice dictionis imagine depingemus:
vt pro hac oratione Antonius brachium amputauit:
ponat tantū Abraam. Item pro ea: carissimis patribus
dono cignum album: collocarem quo mox capadocia si/
gnificaretur. Cui rei etymologizatio nonnihil condu/
cit vt deus. i. dans eternam vitam suis. Qui itaq; bre/
uitati studere velit opportunissimum est hanc artem si/
bi accommodare: 7 in singulis verborū litteris dictionē
aliquam deponere. Sunt etiam nonnulli qui ex plurib⁹
integris dictionibus vnā cōstituant: que res sensum
reddat ambiguum 7 illud ppriū est is qui paralogizare
tentant: vt qdam magister theologie in p̄sentia mea ar/
gumentabatur cuidam bacca laureo eiusdem faculta/
tis in hec verba: Mus rodit caseum: Sed mus est sylla/
ba: ergo syllaba rodit caseus: Et quia hic apud me erat
ridiculus mus: 7 argumentum tantos viros dignum:
Mox p̄pterea incidit mihi is versiculus. Furfur edit
pannū: panē sustineamus. Ecce diuide hoc vbum susti/
neamus 7 parebit q; nec mus animal nec mus syllaba
caseum comedit. Sed sus furfur/tinea pannum: 7 mus
panem vide q̄ pulchrū argumentum: 7 qualis solutio
pulchrior. Quando autem eorū que naturali quodam

Capitulum Quintumdecimū 66

ordine iter se colligata sunt meminisse libere
hanc cōnexionem vocamus colligantiā: p̄p̄ter
cōrigitatem enim numero intellectus alte-
rum alteri p̄positum facile cōcedit: ut pote ter-
ram aqua circundari ⁊ hāc aere: quem ignis
ambit. Ita quoque post ignis spherā: planetarum
orbes naturali quodam ordine sese circuncin-
gentes videlicet Lune/Mercurij/Veneris/So-
lis/Martis/Iouis/⁊ Saturni: Supra quos
firmamentū/celū aqueum/⁊ demum primi mo-
bilis/sphas sese nāli quodam ordine p̄sequē-
tes admittat. Idem ⁊ in reliquis nālibus quo-
rum certus ordo est: Cui negotio scala nature
vtilissima est/quatenus facile ab infimo ad sum-
mum scandamus ⁊ abinde ima reperere. Que
si in certa arte nostra ingeniosius effecta/loca
ex ordine retulerimus:facilius recensebimus:
⁊ diutius inherebūt memorie: Et huiusmodi
locatio a nobis colligantia est nūcupata:eo q̄
quasi per respectum ad loca: imaginis queq̄
cuz altera ligat:absq̄ locis tñ efficere caducio-
res sunt: ⁊ catenā dicimus. Ubi vero est nālis
non fuerit coherētia eam arte efficimus: vnāq̄
imaginantes cum altera exercitari vt vel ali-
que vel oēs imagines mutua actione ⁊ passio-
ne adinuicem colligant. Qd̄ sepe p̄ necessariū
est vt vna imago que sola aboleret: per alterā
in memoria p̄seneret. In sentētiarū aut imagi-
nibus vbi sese taliter exercent facile sui remi-
niscētiā faciunt: vt hoc exēplo clarius eua-
det. Vm vi repellere licet:pono nāq̄ aliquē
cui Hyndandus nomen sit ⁊ alter Victor: no-
mine ei violentiā inferre conet quem fortiter

¶ ¶

Tractatus Tertius

abijcit atq; repellit. Exemplum autem ubi huiusmodi sine non sit colligantia: sed duxat nostra quedam recitanda utpote/ *Idetrus/ Karberina/ equus/ puer/ pater/ abbas* &c. imaginabimur *Idetrum* aliquem notum qui velit *Karberina* equo sponere sed equus fugiens perculcat puerum: quare pater percussurus petrum: ledit abbates a tergis stantem ita de alijs pene infinita exempla fabricabimus exercitiores visu & arte.

De modo faciendi imagines metaphorico penes/ inscriptionem/ fictionem & etymol.

Capitulum sextumdecimum.

Descri
ptione

Hecidit se penumero quod rei memorade non inuenimus facile imaginem: neque per intellectum rei neque per sonum vocis: neque per capita dictionum: in quo casu persuasum habeo ut litteris aut syllabis quas supra recitauimus compositam imaginem loco inscriptam perario eius colore effingamus: ut si locus ater sit nitro littere perscribantur si vero albus fuerit atramento depictas litteras effingere licet. Hec quidem inscriptio alphabeto reali litterarum aut syllabarum commodius fiet: vel per grecarum litterarum figuras ut supra docuimus cap. 12. huius tract. Si qua tamen longa fuerit dictio ea per sectionem partienda foret (ut infra cap. 19. huius tract.) quatenus syllabas eius sequestrari in imaginem ut ubi Cerobabel hac arte ponendum foret in primo loco imaginabimur per litteras reales creta siue nitro scriptum coroz: tali modo *SEIRB* per posteriori autem loco babel vel alijs characteribus vel alijs coloribus. s. ita *BABEL* vel colore diuerso quatenus dictio clarius adapparat. Et autem breuius & tamen clarius hec fiat huiusmodi inscriptiones in corpore

Capitulum Sexdecimū 67

aliquibus hōis fiant vt supra cap. 12. huius tract.
 plibauimus: et isralarius reperemus. Ceteruz **Fictio**
 sunt plereq; dictiones extranee cuiusmodi sūt
 grece et hebraice ac qñq; latine porissimum in
 theologia: metaphysica: sciētijsq; alijs specula-
 rijs: et maxime in logica: et artibus q; sunt de
 secundis intētionibus et spōsitionibus: propriam
 apud q; ex puenienti similitudine nō admitten-
 tes imaginē: in qbus collocādis sūme necessa-
 riū est alphabetū et rez copia: a syllabis incipiē-
 tes. In qua re pducet rñ fictio plurimū: vt ma-
 gis idonea lfaruz syllabarū atq; dictionū simu-
 lachra effingamus ex superiorib; alphabetis: vt
 pro lris hōies quoz nōia ab illis incipiant: et p
 syllabis: ex primis syllabis nōsum cōponimus
 imaginē: veluti p hac dictione sorobabel ima-
 ginaremur sororē rotā voluere: et barbarā hoc
 ipsum bñdictio idicare: Et si dictio ignota fue-
 rit soluz monasyllaba: fiet auctore Srephano
 de lauro biphariā utpote pro ignota dictione
 notā accipiēdo q; cū ipsa i pncipio symbalizet:
 Et idem quoq; faciemus hmoi rei itēsectione
 siue pitione ut p Tri. dictioē imaginabimur
 cribz gladio scissuz. Dictiones postremo igno-
 ras reb; mālibus in uoce similitudinē hñribus lo-
 cabimus hac fictione: ut si pro hac dictione pa-
 lā locemus instrū palā: et pro xbo cano: h; aīal
 uidelicet canē. Et idē rñ cōmodius fieret ima-
 gine syllabarū qrenus psona loparet cū aliquo
 instrō cuius pma syllaba psonaret scde syllabe
 dictionis locāde: vt p palā ponēdo paulū qui
 lāpadē accēdat: et pro cano: katherinaz notulā
 manu plicantem. Et varij tales sunt fictionis

Tractatus Tertius

modi qui practicandi vsu veniunt. In qua re sum-
mopere tamen cavendum est ne faciliter variemus: sed
quod sese primum per imagine obtulerit id primum ac-
ceptemus ne forsitan aliquando in reiteratione er-
ror obringat. Quod facile erit. Effictione cuiuslibet
rei faciem certis describere signis: vel naturales
affectus notare: aut ab ethymologia imaginez
sumere: vel sono vocis. Aut et cuiusque corporis pri-
suam tribuere proprietatem: quam dum ad mentem revo-
caverimus sit nobis per quodam apud similitudinem ima-
go. Ita quoque cuiusque rei persone vel loci insignia
per ipsismet res persone vel locis collocare op-
portunum censemus. Horum varia sunt apud Publi-
cium exempla: Effictionis ut senex tremulus cur-
vus gemens labijs demissis cano mittere. Et iuue-
nis per oppositum: Morationis ut lupo vorax ca-
pra fugax: Timida dama leta iuventus: Tristis
senectus: et reliqua id genus ethymologia utimur
per dictionibus locis imaginantes simulachrum
bonis conditione qualem boni interpretatione denotant
ut si oporteret imaginare Philipponem et nullus
hoc nomine nobis cognitus occurreret eius inter-
pretatio locanda foret utpote alius equorum ama-
tor: in qua re tamen necessum est memorie produm po-
ne ne equocatione paralogizet. Sic etiam sup-
plantator pro Jacobo: per sancta lege Hierony-
mum. Et pene infinitas eiusmodi ex Ethymo-
logia Isidori poterimus uenari imagines.

De imaginibus per transumptionem motus cor-
poris et insignia factis. Cap. decimuseptimum.

Transumptione item unam rem alterius
ex similitudine aut proportionem in ipsis con-
perra facimus imaginem: ut sol deitatem veri

Efficio

Mora-
tio.

Ethy-
mologia

Capitulum Decimūseptimū 68

tas duellum: os aureum/dolum: Ala aurea sapientiam: significant. Sicq; noībus metalloz dies noramus ut auro dominica notetur dies: argento Lune: Martis ferro: Mercurij argento uino: Iouis stanno: Veneris ere et Saturni plumbo: Sicuti enim uero astronomi eo ordine singulos planetas singulis deputant dieb? Ita alchimiste planetarum nominibus metalla noīat. Et reliquas sui artificij instrumentorum et rez significationes obscurioribus quibusdam uoculis adeo obtenebescūt: ut uel raro eis sol et luna sua uerūz emittant splendorem: quare et pene oēs in tenebris ambulant. Et ga noctem uerterunt in diem. Et post tenebras sperāt lucem: sola spe fouentur: q̄s q̄s non ignorem artem uerāz esse. Est tñ tempus breue experimentū fallax: ars uero difficilis: ut et ipse experiri pruitus sum. Sed qd nri in p̄sentiāū est instituti p̄p̄ijs accōmodisq; uti opz et transactionibus et interpretationib? ne arte fallamur. Cognitione uocis rez et dictionū imagines faciemus: si pro ipsis ponamus quoz p̄p̄ie sunt pro bynnitione equū/bouē pro mugitu: et unūquodq; talium pro sono quem facit. Inde et apud Publicium leges: Sic Ennius taratantara dixit: Equi binnitus mugitusq; boum: balanteniq; gregem. Strix nocturna et uesperrilio strident: Bombitus apum: grus gruit: crastinat coruus: tu cornu uoce notatur. Barritus a barro/ululant ulule/pipant accipitres. Et alia que plurima sunt: usu et p̄suetudine uocis sonitu imagines p̄beunt: hec ille. **Morus corporis**
Insuper morus corporis hec habet exēpla. **corporis**

I iij

Tractatus

Tertij

Articulos pedum velocitati Ocio nates
 Venua misericordie Capilli diuitijs
 Digros pectine iactos dolori Angues crudelitati
 Caput inclinatum concessioni Bentes discordie
 In tergū reiectū caput negatiōi Digros minerue
 In humerū deiectū hypocrisi Frontem superbie
 Terga fuge Aures memorie.
 Si quid horū pro imagine tali acceperis cauero ne in er
 rorem incidas: ex eo q̄ supra casus in corpore constitui
 mus. Sed id vitabis notabilis alicuius note adiectio
 ne aut mentis concessione: In pluribus siquidem faci
 liter erudiri cuiusq; animus inuatur. Insignia deniq;
 plurimū cōperunt facili imaginationi vt exēpli causa
 pro dignitate psonarū p̄cipua eorū insignia capiamus vt
 Pape: Tyara raturum cum pellibus
 Cardinalis pheniceus pile? Comitibus
 Episcopi mitra Equis auratis: calcaria aurea
 Prepositi Iudicis Ensis
 Decani Pretoris sceptrum
 Canonici caputiū foderatū Cōsulū fasces ⁊ securis
 Presbyteris: suppellicium aut Medici anulī aurei vrina
 Diaconi stolas (calix) Notarij pugillare Cle
 Subdiaconi: manipulus Aduocati statutorū liber
 Accoliti: Cereus pcuratoris charta conuictiōis
 Hostiarj clauēs ⁊ flagellū Doctor legū caputiū rubeū
 Imperatoris Trigoma varro suffultum
 Regis corona Canoniste caputiū nigrū
 Ducis byrerum varro suffultum
 Principis bacculus Poeta laurea
 Marchionis byrerū fode.
 Ita quoq; priuatarū personarū pro earum memoria
 seruare licet. Insuper quisq; locus habet vnde singula
 riter eius memorias ponamus vt si pro Impio Roma.

Capitulum Decimūoctauum 69

no accipiatur aquila pro regno Francie lilia:
Insuper qdlibet regnū qsq; ducatus. Et que-
uis dioecesis vrbis ciuitas: et oppidū qdlibet suū
habet insigne: qd si in quo loco pspiciamus co-
gnitum nō possumus non reminisci loci illius.
Quare nō incōueniret ea sibi familiaria hēre.
Ceterę diuerse res suas hnt proprietates vnde
specialibus designent noris: vt Iusticia ense:
Equitas libra fortitudo claua: Circino Geo-
metria et astrologia astrolabio.

De fabricatione imaginū iuxta cōparatio-
nes diuersas cause et effectus oppositorū et si-
milium: atq; instroz. Caplm decimūoctauū.

Conprantes vnāquamq; rem ad alteraz Compa-
penes mutuā eaz habitudinē: Causa idi ratio
cabit suū effectū: et rursus per effectus cause re-
miniscemur. Sic quoq; vnti oppositorū per al-
terę: Et simile a suo p̄simili: Arma et instra suū
mōstrabunt artificem: Actus insuper agentis
memoriā faciēt: et si qua alia sit norma remini-
scentie. Et auctore Aristotele qnq; sunt remi-
niscētie p̄cepta q̄renus videlicet res sese ex or-
dine psequant̄ item vt vno simili in aliud pue-
bamus: et ab vno cōtrario in alre;: quarto de-
niq; locus et tps rei ptractare faciūt: recordari
et postremovt a p̄prietate res reperat. De cā q
dē hoc famosus est vt veluti artificē pspiciētes Causa
artificiati recordamur. Tunicā enī sartor: cal-
ceū sutor et pillem ei⁹ auctor mōstrabit. Ita vbi
posuerimus diuersas causas earum recordabi-
mur effectuum: siue intrinsice sint cause siue ex-
traneę: Nāles vel artificiales: mudane vel ce-
lestes: vt si p̄mie cause quā deū benedictū no-

uimus imaginem posuerimus recordantes
 quoniam vniversalis sit causa mor inferemus.
 Agitur ita spiritualia: q̃ corporalia iuxta sua
 genera species produxit: cui si adiecero nature
 scalam: Angelos demones corpora celestia: q̃
 tuor elementa et q̃cquid vniuersi ambitu prine
 tur cōnectere possem: Ita et mathematici sin
 gulis astris suā tribuūt influentiā vt solem sa
 pientie faciant actore: Venerē felicitatis: et ita
 deinceps: vbi igit sol reluceret nobis possemus
Effect⁹. et sapientie recordari. Effectus suā prodit cām
 siue ea sit nālis siue a pposito agēs: vt q̃libet
 factum siue secundum esse substantiale/ siue ac
 cidentale sui reminisci faciat actoris: vt flores
 et frondes maij sint insignia eiusq; memoriam
 agant: domus recordari faciat fabri lignarij: et
 pictor ab imaginib⁹ insinuet. Scientia quoq;
 et doctrina attestet doctore sciēifico poriri ha
 bitu. Sic Publius de mēib⁹ exēplificat: vt
 Martius bello/ Aprilis aprione: Maius flori
 bus: Iuni⁹ herbis Iuli⁹ Segeribus: Augustus
 fruct⁹ accrescētia: Septēber vnis: October ne
 spulis: Nouēber baccis oleo: Decēber macta
 rione: Ianuarius bifronte: p̃terita futuraq; re
 spiciente: Et Februarius a februo florem ver
 renocante designentur. Quamq; autem oppo
 sita ex iuxta positione magis illucescant: quod
 tñ ad memoriam attinet ex vno alterius recoz
 dabimur: vt albedinē ex nigredine visa intelli
 gere possumus: ita hec illi⁹ nobis p̃stat memo
 riam. In qua re ironia plurimū iuuat vt pro
 iusto iniquū/ p̃ albo nigrū: pro virtuoso disco
 lum accipiamus/ pro sobrio gulosum ac q̃cūq;

Capitulum Decimūoctauū 70

fese hñt opposito modo: et oia per ironiā dicta.
 Simile ob id pñsimilis memoriā facit q̄ in ali/
 quo pueniant vt si Iuuenalis meminero niox
 Persij/Floratiij et alioz reminiscar poetarum
 qui in Satyrico scribūt gñe. Quotiens equi/
 dem audiero Satyricū quēpiam: Incidit/in/
 ter p̄cipuos satyraz compositores Persius/et
 Flaccus et Iuuenalis erant. Si aut̄ Homerus
 audiero recordabor Virgilij. Nam qđ hic iter
 Romanos hoc iste apud grecos sibi glorie ven/
 dicabit. Et ita vbi de Joanne fuerit sermo: fa/
 cile Marthei Marci et Luce recordabimur
 quandoquidem omnes in euangelio perscri/
 bendo conueniant. Instrumenta quoq; tam
 naturalia q̄ artificialia in eos nos deducunt:
 qui cum ipsis operantur: vt tunc simus acro/
 ris memores quando de suis instrumentis me/
 moriam facimus. Eidentes quippe aratrum/
 rastrum/equum/non de doctore vel nauita pro/
 pterea cogitabimus: quin potius Agricola
 indicabunt: Similiter galea / torax / lancea/
 ensis/bellatoris sunt vt nouimus: Insuper vi/
 so circino sphaera vel astrolabio quis non po/
 tius astronomi q̄ alterius recordabitur? Ira
 per vrinale medicus: per maleum faber cogno/
 scet. Sic grāmatica i Nicolai Perotti Seruij
 aut Prisciani et alioz in ea excellētū nos me/
 moriā iducit: et itidē de reliqs habitibus intel/
 lecualibus: et moralib⁹. Actus deniq; cuiusli/
 bet agēris p̄p̄ius ipm̄ prodit: vt Arare agri/
 colā: bellare milite: Scribere notarium: Qui/
 cūq; gestus p̄p̄ij vt lactare nutrice indicat: et
 ita de q̄p̄kuribus alijs. Et vt cōpēdio agā oēs

Accūs
pprium

relationes mutuo sese in nra collocant memo-
ria: vt si ptem posuerimus filius censebit posi-
tus. Si dñm seruus ⁊ quecūq; aliquas hñt ad
inuicem habitudines: penes quascūq; cōpara-
tionis spēs: Principij enīvero ad finem ⁊ me-
dij ad vtrūq; respect⁹ est. Ira maioritatis ad
minoritatē: ⁊ equalitatis quetrāq; excludit:
quoz oīa longū esset afferre exēpla: que ex tra-
ditis facile plectabis. Accūs quoq; ⁊ pprium
in suo notabimus sbcto: vt in mauro nigredi-
nē: fuscēdinē in Arabis: Rubēdinē in dalmar-
ris: in gallicis albedinē ⁊ ita deincepe. Et q
homo sit risibilis/hinibilis equus: barritus in
elephāre: ⁊ pariformiter quālibet pprietatē ⁊
passionē suo tribuemus subiecto: vt infra trac.
4. cap. 2. latius replicemus. In qua re sumope-
re notandū: vnūquodq; nomē substantiā signi-
ficans: duo maxime significare: ⁊ substantiam
ipsam ⁊ accūs eius: veluti lupus qdem primo
gñal ⁊ deinde voracitatem eius. Et hñdōi noīa
adinstar adiectiuoz cōparatione variant in si-
gnificaro secundario: siue ppriū sit: vt hic gñi-
medior est gñimedo: hoc est: supbior: siue cōe
vt Petrus ē bellus belluioz: A fino a finior:
⁊ de hisce itaq; ⁊ que ab ipsis trahuntur tam
adiectiua q; etiam verba vel participia suffi-
ciet pñitiuum posuisse: Natura quippe pñi-
tīui virtualiter vim relatiui cōplectitur.
De formatione imaginum penes earum di-
uisionem in vocales/reales/ ⁊ mixtas.

Capitulum decimūnonum.

Q Noniam ⁊ pprio ⁊ metaphorico modis/
imagines fieri lraz syllabarū ⁊ dictionū

bacrenus edocuimus: hic adijciendū erat qua
 via effingam? gñaliter vocales reales atq; cō/
 positas imagines: postmodū particularius ad
 pres subiectiuas modū applicantes: **Vocalis**
 aut imagines diximus notas quasdā et cogni- **imago**
 taz et ignoraz (siue ex greco hebraico aut bar- **quomo-**
 baro idiomate) lřaz/syllabaz/dictionū/vel **do fiat.**
 orationū/quolibet facere potentes: siue signifi-
 carue sint: siue absq; significato prorsus. Itō si
 gnificatiuaz imagines inscriptione/nictione/
 aut comparatione/neri poterunt. Quantū āc
 ad cōem oīum formationē de qua hic intendi-
 mus spectat: ea similitudo vocis que est imagi-
 nis ad imaginatū si oīmoda sit nil patit diffi-
 cultatis: vt pro Joāne memorādo alias eiusdē
 noīs collocabimus/ Sed dū talis non sit cōcor- **Addi-**
 dāria. Aut qđam vnica duntaxat lřa synba- **rio.**
 lizent vt Joānes et Jacob vel Judocus: et tunc
 additione alterius dictionis supplebit: vt si p
 Joāne posuero Jacobū qui oua porrigat galio
 vtricas ore tenēt: nihil siqdem interest an syl-
 labis latinis an ve alterius idiomatis expleaz
 qđ defuit. Cū vō res et imago eius: in pma coin-
 cidant syllaba vt Joānes et Job iridem: (sed q
 dem facilius) supplebit adiectione: vt si Job
 alicui cui nomē hānes (vt pene oib⁹ Suenis)
 sit colloquentē posuerim⁹. Ita pro David: da-
 cū vel Danielē vel Damascenū in manu vitē
 gestantē aut qcq; agentem Et ita euenit vt qđ
 facillime cōperiant imagines. Si rei memorā
 de pma syllaba cum imagine coincadat: et reli-
 quum qđ deest adiectione alterius imaginis q
 sua pma syllaba pōnet cōpleat: **Ver** inscriptio/

Tractatus Tertij

**Subtra-
ctio.**

nem quoq; 7 alios modos huiusmodi adie-
ctiones faciemus. Accidit plerūq; imaginem
qdem cum re in syllabis quibusdam convenire:
sed aliquę nōnominus supabundant: In qua
re subtractione opus est ut vel sola nostra sat-
tem cogitatione superfluum dirimat: ut si memi-
nisse velim huius dictionis **Jud** (que **Judeus**
in vulgari exposita est) pono **Judocū** quępiam
mibi notum admittendo in phārasia mea hāc
syllabam ab ea dictione sublatā remanebit q;
Jud dūtaxat: Vel si re notare velimus eā sub-
tractionem imaginabimur **Judocum** a pedib;
bus ad nates pene denudatum. q; si ab hume-
ris illucisq; vestibis spoliatū cōspexerimus:
non qdem **Jud** sed **oculus** prius incidet: eo sū-
qdem intelligeremus pncipium allatum. Po-
teris nōnominus adicere quępiam quo huius-
modi ablatio notificaret: ut si **Judocus** in sac-
co stare videris ex inferioris partis obductio-
ne: facile recordaberis huic dictioni ultimam
prem detractā: Qd si caput in sacco habuerit
nō qdē: **Jud**: sed **oculus** leges: Simile alię interse-
ctione fiendus statnere: ut si ense **Judocū** ima-
gineris paritū. In qua re pars legenda/foret
pncipio loci applicāda: Nam lecturus **Jud** ap-
plicabit caput cū reliq; corporis pre superiore in
loci pncipio: si vō **oculus** pedes 7 crura. Sic q;
pro castus a/um/sufficiet arborem castaneam
incisam unaginari: sublatia enimvero tribus
ulimis litteris remanebit casta ut aliq; ait:
Arbor inest silvis que scribit octo figuris: siue
tribus dēptis vix unam in mille nidebis. Cui
astipulatur poeta dicens. Casta est quāz nemo

Capitulum Decimūnonum 72

rogauit: Castanee siquidem sunt saporis cib⁹ nō
nisi corpus macerātib⁹ sapidus. Et in hac p̄su-
deratione nōnulli mān fluxibilem (q̄les sunt
liquores aquei) subtractioni subdunt in eius
receptaculis: ut si de dictione vinū: Syllabam
vi: h̄e velis imaginato cantrū vini īferi⁹ coop-
tum: q̄ si syllabā: non occulta supiorem premi:
vel cantrū p̄tire ut de Judoco diximus. Et id
quoq; in minutissimis reb⁹ que seipsis nō affe-
runt imaginē idoneā/obseruet: ut p pulice lo-
dix pulicib⁹ plena ad instar dictorū exēplorū
collocata vel pu vel lis p̄redit. Id poterit: et n̄ra
cogitatio plerūq; ad placitū excogitare vel
l̄ras vel syllabas trāspōsitas ut si hec dictio ve-
niat ponēda. Aue p̄oat mulier Eua noīe et/e/
pro/a/trāspōnit in l̄ris: Syllabis quoq; paria
formiter ut p kerspe pekera id est pistorē ponē-
do: Sit quidam ait neterdebla quas syllabas
si verteris dicer Albedreten: cui saxo quispiā
respondit: hoc Epulum comede: que verba si
mutaueris habebis/ed/mecon/vlupe. Ad q̄
respondit quidā ex alimania superiori Rim/
se reg/olla: que verba si verras habebis Alfo-
getes mir. Similiter littera in litterā: et in syl-
labam syllaba potest imaginari transmutata:
ut pro corpus ponēdo coruus vbi/v/in/p/ver/
sa reddit corpus. Et id quidem ut vna l̄ra in
vnā vel plures in plures. Similiter de syl-
bis ut pro frater factor. Sed hec bene exercita-
ris relinquenda sunt: qui facillima quadam
notula memoriā iuuant. Idosunt quoq;
vociū imagines libera cogitatione fieri non Reprē/
quidem consonantia quadam sed representa/ sentario

rione quam voluntas ex proprietate aliqua in
 ipsis constituit: ut dum tympanū pro certami
 ne ponat: eo q̄ milites ipso ad pugnam excitā
 tur: gladius pro iustitia q̄ eius exercende in
 strumentū sit. Et in his natura plurimū suffra
 gatur: representatione cām pro effectu ⁊ rursus
 effectum pro causa sumens: ut de quolibet cau
 saꝝ genere superius dictū est ⁊ exempli causa
 de efficiente. Architectus pro domo: ⁊ effectū
 pro causa ut glacies pro frigore ponamus. Itē
 sartorem pro tunica ⁊ tunicā pro sartore. Sed
 he norme sunt faciendaz realium imaginū: cō
 mixtim q̄ppe eadem rōne dictionū significati
 uaz: ⁊ rez per eas significaraz imagines sunt
 Voces etenī sūt signa rez: q̄re si rez imagines
 hēmus illa q̄q̄ sint vocū opz: alioq̄ cōceptā rē
 per imaginē q̄ in sede sua collocaram exp̄ime
 nō possemus. Si nāq̄ imaginē domus posue
 ro nihil interest an pro dictiōe q̄ est dom⁹: an p
 re existente ex lapidib⁹ ⁊ lignis sumpsero: sec⁹
 q̄dem in non significatiuis ⁊ sincathegoremā
 ribus dictionib⁹ secundaz intēriōnū que alias
 reales imagines expetunt. Sed ad reales nunc ex su
 periorib⁹ aditus patet que nāq̄ sola re conue
 niunt imagines cum imaginato ex transsum
 ptione: corporis gestu loquela ⁊ alijs que supra
 recensuimus modis: vel p̄rijs vel metaphoricis
 sunt: ut ēt infra specialius in applicatione re
 petemus. Et qm̄ practica ⁊ exemplis varijs in
 hac arte pficitur opus: vñ si translatiue turtu
 rē pro muliere pudica: ⁊ vulpem p̄ viro astuto
 locauerimus: licet in noīe nihil cōicent imago
 ⁊ res p̄ eam representata: nihilominus memoriā
 excitabit:

Reales
 imagi
 nes.

Capitulum **D**ecimumnonū 73

excitabit: considerando quod veluti in turture est castitas ita et in muliere: et quod dolus vulpis in viro cōperiat. Et ob id vna eadēque res plurimum post esse imago: propter diuersas proprietates eius diuersis diuisioni attributas: vt si leonem hic pro forte imager illic pro crudeli. In qua re tñ equocationis fallacia est vitanda. Bestus corporis supra exēpla possumus sitque sup additum ac canis motu caude applausus indicet. et manus gesticulatio diuersa diuersas res significet: vt pōte in celum erectio orantis auxiliūque petētis: aīum: digiti extensione rē indicatā accipimus: et ita diuersa mēbroꝝ opa solis signis cognoscimus vt digiti ad labia admōtio silentium: poeta inquit digito cōpesce labellū: oculorum nutus suas quoque habent significationes. Plura id genus que sua patria queque et gens seruat. Si quoque aliqd a quoppiā audire frequēter soliti sumus pro eo dicere ponim⁹: vt pro hac ppositione deo grās/sar mihi est meminisse cuiusdā Joānis qui hoc verbo semper scdo vrebatur. Insup noui quēdam licentiarum theologie qui semper inquit ecce ecce quē pro hac dictione pono: Et qdam doctor semper ait ita est ita intelligaris sic ita: vtque pene tot ita habeat in ore quot secana pisces: et ob id nihil cōmodius pro itaque: quā ipsum pono. Aristoteli ter si qd egregium rarum nouū vel quolibet ab aliquo audierimus suū auctorē pro dicto locasse licebit veluti. Quidā medicus ad egrotantē aduocatus et is de remedio sollicitus inquirebat dñe doctor: quam medelam adhibebitis qui ait: Suppositorium vel clistere: cui

Una
res plu/
ra repre/
sentat.

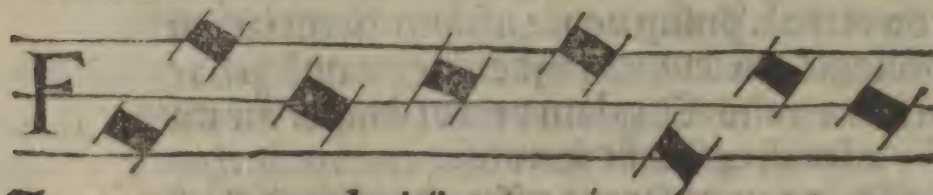
eger: nunquid illud a posterioribus applicatur: cui me-
dicus: utiq; et infirmus addit: dñe medice (ut ego tamē
cum honestate loquar) in natibus non patior infirmis-
tate: sed hic hic hic digito caput tāgens: quatenus capi-
tis dolorem indicaret: qd pu'chius q̄ huius patientis
pro hoc dicto meminisse: Insuper ut supra edocuimus
si cōmode imagines desint res depingere poterimus q̄-
bus pro dictionibus utamur: ut hoc dictum **Q** superbes:
cur superbis: nam supernus spernit superbos: facile ex
talibus lris realibus aut grecis nra imaginatione iux-
tam inscriptionē de qua superius mentionem fecimus
scriptis in pariete siue loco nro tali forma.

Q cur nam sperni.
B bis nus bos

Et item pro ista vive lere vivamus ut diu vivas: sufficit
scripsisse sis.

E **E** a a as as
E lere a mus ut diu as
E **E** a a as as

Sicq; comperi pro isto dicto: Amice lava comedebis
be solaciare/solve vade/scriptum.

A ce comedebibe cia ue de
Ex his quoq; perspicuū est: q̄ facile imagines que par-
tim cū re voce psona pueniāt: prim re ipsa fabricare pos-
simus siue complexe sint/siue simplices: ut si pro asino
posuero Antoniu qui et si morib' asini difformis sit ar-
tñ voce prime syllabe symbolizant: et nihilominus saltē
aliqua proprietate: Complexorum est exempluz: ut pro

Capitulum Decimūnonum 74

hac oratione Joannes scribit: summaratur aliquis scribens cui hoc nomen fit: et cōuenientia erit noīa et gestus corporis ab actu sumpta. Et plures ppositiones ab vna psona diuersos simul exercente actus summere poterimus: vt de illo dicitur qui et simul potum cibumq; iugessit et egressit manu pbelem propellens/ore ridens/ oculis conuiuens pedibus ambulans: omnes siquidem iste ppositiones: Joannes comedit: Joā. bibit: Joan. mingit: Joā. (salua honestate) merdat: Joā. carum percurit: Joan. rider. Joā. oculis annuit et Joā. ambulat: vnica imagine representant: Joco accipias hanc imaginem: sicuti et simul missam audientis cunas infancie mouētis/debitū matrimonij p soluētis: famulūq; excitātis: hec hactenus. Ex pluribus actibus vna imago plures representare ppositiones nobis vsitatissimum sit quatenus superfluitas vitet. Si qñ mi Joannes seria locis pmissiceantius nō in similes huiuscemodi meā de decere pfectionem: cum omnia munda mundis: Et harpiarum colluies non cuiusq; defēderēt mēsam. Ad alia stilum extendimus.

Tractatus Quartus de applicatione artis ad partes subiectiuas eius.

De applicatione locor et imaginum ad res nāles: artificiales et mixtas. Caplū primū.

Ad plius dilucidātes instituta: tūc arbitramur locos nros optime applicatos: si penes pceptionem supiorem fabricaturite suo ordine ad memorabile referant: quatenus videlz imagines siue rez memorandaz abstracte spēs ipsis quo pnūciāde veniūt res ordines

llk ü

Tractatus Quarri

s. Tho.
mas.

Imagi-
nes ab-
tractaz
rerum.

cōmittant nra cogitatione. Sed vt imagines
quantū exigūt applicentur: necessum est cuiq;
niāe suas facere ipsasq; serie qdā locis cōmit-
tere. Nam iter cetera que. b. Thomas memo-
riā adiunātia cōmemorat/ in dilutione secūde
obiectionis pmi arri. q. 49. scde scde. primū est
inqt vt eoz que vult memorari qdaz similitudi-
nes assumat puenientes: Aduerte itaq; dupli-
ces esse huius artis subiectiuas pres. Materia
siq; dem imaginabilis aut simpliciu est aut cō-
plexoz vt supra meminimus: Simplex autem
qolibet vel intellectu dūtarat pceptibile cuius
modi sunt sbrtie abstracte/ Deus/ angelus/ de-
mon. Alia/ spūs q; beati: vel sensui pz Inuisa p-
prias nobis nō efferūt imagines: sed pictura
qdā et libera cogitatione sumendū nobis est
quo replentent. Dei qppe imaginē varie fabri-
camus: vt si aliquē nouerimus ac p diuino ha-
bitū: aut imaginabimur quēpiā corona rega-
li: aut trigonia impiali vel diademate corona-
tū: q; dextera tridentem manuq; leua spha-
raz mālē vniter si figuraz gestat: isq; deū nobis re-
pserabit. Insup iscriptione/ fictione/ trāsum-
ptione/ cōparatione/ atq; modis alijs ei⁹ ima-
ginē fingemus: sicut et ceterz sbaz separatarū.
Possumus nihilominus hmoi iuisas sbas po-
nere ex laruaris illis hoīb⁹: quos eoz figuras/
gestus/ et actus/ in ludis comicis/ in tragedijs/
ac theatris/ et quolibet aliter cōspeximus rep-
sentare: Individua atq; horum recte locaueri-
mus: hoies cū noibus eoz symbolicātes sumē-
do: Ac p scrō Michaele aliquē eo noie notum
accepo: Ita p. b. Petro aliū cui Petrus no-

men clauē manu tenērem: p paulo paulū gla
dio accinctū z ita deinceps. Ubi at hmoi abes
sent alias opz substituere: vt p Sathā: sartorē
manu dērem tenēs ponat. Sic p beelzebub: be
lā noīe mulierē q pellicio hircū iduat: vel scri
ptione fictione/aut trāsumptione. Sēfles at
res q vīta funguntē specifica aliq denotatione
locamus: vt p hoīe: aliquē in quo nil penitus
p̄ter nām specificā nobis p̄ntet. Ita p viro vi
rū p muliere mulierē: sexū dūtāt discernēs.
Cōes atq hmoi substārie vīue aliqd opantes
imaginari opz: Singulares autem res p̄nt p se
imaginari: aut p similitudinē vt p petro petrus:
aut p instrū vt petrus p clauē paulus p enses
p calicē Joā. Aut p isignia vt Joā. p Aqlam
z Martē p bouē/Asar. p leonē. Insup ex opa
tione vt aliqs petrā mouēs pro perro locetur.
Idcirco nihilominus tam cōes q̄ singulares
substārie z vīue z inasate/fictione/iscriptione/
līraz z syllabaz cōpōne: imagines accipe: qd vl
timū est refugiū vbi alie nō suffragant. Trides
p oīa de qbuscūqz aīalium noībus tam in gñe
q̄ in specie simul z singularibus obseruet: vt
p hoc noīe animal aliqd solius nāe cōsideratio
nē afferens ponat: Et pro equo equus p leone
leo. Sed pro brunello grisello z hmoi equū vel
asinū illius noīs aut iuxta normas iam p̄liba
tas. Entia autē pure mālia: que a sola natura
sint absoluta suis indiuiduis p̄rium afferunt
imaginem: Nam pro pyro sufficiet eam arbo
re: loco adaptare: z ita reliquoz que obrutū
patent. Inuisa aut vel ignota cuiusmodi sunt
corpora celestia utpote Saturnus / Jupiter/

Substā
rie sensu
les.

Tractatus Quartus

Mars/Sol/Mercurius/Venus/et Luna/po-
nantur per characteres quibus ea designantur astronomi:
ut H in manu hominis signat mihi Saturnum/ et Iu-
venem/ et Martem/ et Solem/ et Venerem/ et Mercu-
rium/ et Lunam. Ita quoque per signis circuli zodiaci
suos accipio characteres ut per Arietem / per thau-
ro / per Gemini/ per Cancerem/ per Leo/ per Virgo/
per Libra/ per Scorpius/ per Sagittarius/ per Capricornus. Aquarius:

Disces. Si pro aspectibus celestibus hos cha-
racteres: coniunctio * Sextilis/ trinus
quartus et oppositus: per caput: cauda draconis
itidem de pluribus/ Vel imaginemur ea suis figu-
ris quas pictores effingunt. Ars quippe pictorum si no-
bis familiaris fuerit facilius erit fingendi liber-
tas: ut annunciatio dominica eius effigiebus satis
mihi repetatur: ante namque aliquot annos predica-
torum in Molbech hoc euangelium Luce per diffusum
est angelus gabriel a deo etc. usus sum pictura
quidam mali: quam usque modo clare intueor in loco
ubi illud euangelium deposui: Arde quoque non-
numquam in ceteris non abhorreo: eam potissimum fi-
guram que et delectatur et exinde memoriam exci-
tat: huic rei producantur libri cum effigiebus quibus ferme
omnes modo imprimuntur: Ita et ex parietibus dominice pas-
sionis et sanctorum historias desumere liceret: non tamen ut
auctoritas nimia pictoribus tribuatur: nisi quatenus
personarum veritatem historie effingerent. Non quomodo
plebanus predicator passionem ex sola pictura inquit
populo: Videre non opus est nobis: libris et stu-
dio: vos ipse cernitis quomodo illum miserum Iesum ve-
xant: solam picturam manu indicemus. Sed velim si
hominum figure preferre videantur: eas pro representa-
tis in locis ingenio nostro fabricatis penes nostram

artem collocemus: et hoc quidem quatenus arte iuuemur: quoniam nostram diligentiam adhibemus: et differentia dissimilitudo: et interluceria/ar reliqua locorum debita qualitas memorie administratur: quod minime pringeret dum ex sola realium alique pictura rem imbibere tentaverimus. Solennis enimvero quidam pictorum magister Benedictus pro confirmatione artis nostre nonnullas effinxit imagines: quibus viginti carmina memoriter recitaret. Expimento didici hanc ei adminiculari industriam: ubi tamen charta manduisset obliuio versus oculos incusaret. Non enim ad loca deposuerat alia quam in charta: sine qua non aliter deprepsit quam berra psalterium. Sed ut periodum non transeam reuerto ad corpora celestia que per proprietates meminisse possumus: ut pro Saturno aliquem viz/senem malitiosum nobis notum imaginemur: pro Marte bellicosum: pro Sole illustrē: pro Venere mulierem luxuriosam: pro luna instabilem: pro his similibusque librum fulgentij de ornatu mundi legisse proderit: et eos qui naturas deorum describunt: Atque recensentes quoniam quibusque figuris veteres deos suos depingebant Ioannes item Boccardius de natura deorum gentilium hominum imaginum descriptionibus plenus est: Et quicumque sit bonus poeta et qui pingendi calletet artem hoc munere leuius fungeretur: ob constituendi simulachra et memorandorum effigies propriitudinem: Cere et pro planetis et pro signis circuli obliqui potissimus Ioannis Aginij in poetice sua astronomica imagines apertissime sunt: si viuas ipsas esse imaginemur: **Ido**

R iij

Tractatus Quartus

ferimus quoque pro animalibus illis celestibus acci-
 pere illos similia ex nobis persueris: ut pro thau-
 ro thaurus: et ariete arietez: itaque deinceps. Ap-
 pellatiua itaque nomina substantiarum: ut iam dixi-
 mus ponantur suis imaginibus quas secum ferunt:
 ut pro pyro pyr: pro pomio pomum: fructum vi-
 delz pro fructu: et pro arboze arbor: quod in omni-
 bus obseruetur: nisi quod vel cum ipsis aliquid opemur:
 aut quippiam circa ea fieri precedamus. Si quidem
 maiores namque sint quam nostris locis comperant: neque
 pos poni valeat sicut in homogeniis cuiusmodi
 sunt terra/aqua/aer/ignis (quorum pars lo-
 cata sufficit) ad instar substantiarum nobis inuisa-
 rum imagines fiant: ut pro celo: aliquem qui pre-
 plet ipsum ut astronomus vel aliam congruentem
 imaginez: aut inscriptione et ceteris modis me-
 taphoricis: quod de omnibus applicatiuis contra ob-
 seruandum est: Notas autem nationes et gentes per sua
 arma et personarum insignia collocabimus: Ignor-
 tas autem per infra ut superius dictum est. Sicut et
 homines ignotos per insignia: notorum vero aliquem
 pro pluribus unum ut pro omnibus coloniensibus
 unum duxerat ex colonia posuisse sat erit: Tri-
 dez de patriis regnis et locis: nota enim per infra:
 Res artificiosae ignota vero per insignia collocanda sunt: Arti-
 ficiales res si loco non proportionentur per eorum arti-
 fices memorari poterunt: nam causa effectus re-
 fert et iterum effectus causas. Et ob id res mino-
 res cuiusmodi sunt tunica toga pileus calceus
 et seipsum et cum artifice poni poterunt. De acci-
 dentibus autem hoc tenendum: quoniam doctor noster dicit:
 in de ente et essentia: inquit ea non habent esse per se
 absolutum a subiecto: sicut ergo accens non est ens sed

Substa-
 rie.
 Conimu-
 nes.

Res ar-
 tificiose

Accidē-
 tia.

aliquid entis teste Arist. 7. metaphi. 7 nō pōt
 diffiniri nisi per additamentū: hoc est p sūctū
 qd est extrinsecum qd dicitur ipsius accētis: ita
 quoq; eius memoriā ex arte nō possumus hēre:
 nisi in sūcto cōsiderati. Et hoc qdē sār erit si
 pro accidente quolibet subiectū in quo p excel
 lentiā comperit accipiamus: eo nāq; memora
 to difficile foret accētis ignorare illi ppiuz. Er
 ergo libuerit. Similitatis. meminisse ponat ali
 qs curui nati: 7 ex diffinitioe hoc accētis affert:
 ita pro crīspitudine aliquē regirantes hntem
 capillos ponamus. Et pro Sapiētia aliquem
 qui ea ppoleat: pro albedine Cretā niuem Li
 gnuz: nitru: Item p nigredine coruū vel ethyo
 peni picem carbonē pro magnitudine: gigan
 tem. Siue nāq; accētia in aīa sint: vt habitus
 intellectuales passionēs potentiē 7 virtutes: si
 ue extra aīam cōsistant vt ceteroz genez/ per
 sua pnt subiecta in qbus potissimum reperun
 tur locari: pōssimus quoq; ex noībus eoz ac
 cidētia memorare penes regulas hactenus ex
 positas: vtpote pro albedine nō subiectum po
 nas si timeas equocationē ac vnū pro reliquo
 locatū fuerit: scilicet subiectum nō pro accēte
 sed pro re ipsa: vtpote non cogitē de albedine/
 niuem cōmemorans sed niuem ipsam absolute
 vt res est nō vt subiectum albedis: tunc siqdes
 Juxta regulas imagū vocalium 7 etiā mōdes
 metaphoricos imaginanda forent: accidentia.
 De positione siqdem accidentiū supra in cap.
 18. trac. 3. de accēte 7 ppiō abūde diximus in
 fine: 7 voce loquela/ inscriptione/ fictione/ tran
 sumptione/ ceterisq; alijs modis eaz recorda

Corpo-
ra mix.

mur. Verum dignitates officia 7 si qua id ge-
nus accidentia instris insignijs 7 alijs modis
locabimus vt papa p Tyarani notarius p pu-
gillarē 7 ita deinceps vt supra tract. 3. cap. 17.

Insuper passionēs per notationē: p cām: fictio-
nē: 7 corporis motus: ac pene īfinitis alijs mo-
dis suas nanciscunt īmagines. Hæc de simplici-
bus tam substantijs q̃ accidentibus. Verum
si q̃ppiam cōpositi mixtue memorāduz fuerit
cuiusmodi sunt chymera byrocerus: si seipso
aut comoda similitudine poni nequeat saltem
resolutione partium ponatur.

De imaginū applicatione ad dictiones in-
tentionales 7 reales. Capitulum secundum.

Quoniam ex rebus facilius huius negotij
mōstra excrescūt: q̃ formari possint vocū
imagines p̃cipue secūdas ītentiones signantiū:
7 ignoraz: Agitur in sciētijs realibus leuior est
memorādi modus: Attē qđ ad opis p̃fectionē
spectat sūmo re enitendū est: q̃renus in vtrīs q̃
eque valeamus. Voces aut memorabiles: vel
l̃re sūt vel syllabe vel simplices termini aut ex
ipsis cōplere orationes. Pro l̃ris saltē latinis
supius alphaberum fabricauimus: s̃l̃r 7 p̃ syl-
labis qđ mirum īmoduz cōducet in incogni-
tis/ 7 barbaris/ 7 nō significatiuis/ etiam si la-
tine sunt veluti sunt intersecciones 7 piunctio-
nes. Incognitas siquidem voces 7 grecas he-
braicas 7 barbaras ex his cōponimus vbi alie
imagines nō sup̃perant vt supra p̃libauimus.
Si quippe hanc hebraicā dictionem parha po-
uisse iuuat: imaginabimur paulum pro/pa/7
tabulam in manu eius pro tha. Pro quippe

Capitulum Secundum 78

eadem esse littera: et diuersa sententia: ut etiam
 si pro aduerbio illo/ quodam/ posuero hoc ver- **Jacobo**
 bum/ condā/ faciliter quoq; ut author est **Publi.**
 blicius et experientia docet: l'rarum adiunctio **Locatio**
 ne cōminutione et detractio memoria exci- **dictio/**
 tat. Cum itaq; oīs dictio nobis ignota (cuius **nū igno**
 modi forsan sunt grece hebraice et quēuis alie **tarum.**
 barbare) collocanda foret: quaz similia nō ha-
 bemus ut bosdrab zorobabel et id genus reliq;
 pro ipsis alias dictiones fabricabimus: aut p
 inscriptionem: aut inicia dictionū: aut per di-
 ctiones syllabicis nris imaginib⁹ p'fatas. **Bi**
 pharia eniuero Stephanus de lauro ignoras
 cēset locādas ut vel per similitudinē aliquam in
 voce saltē earum imagines fabricemus: vel di-
 uidentes ignorā in syllabas pro qualibet ima-
 go fiat cuius prima syllaba eā insinuet. Cogni-
 tas aut dictiones p'prias per eas res ponimus
 q's significant ut pro dictione **Petrus**: boīem
 qui petrus vocetur: vel per insignia personaz
 ut pro petro clauē: pro paulo gladiū: pro **Joā.**
 calicem: **Andrea** crucē **Jacobo** galateraz: pro
Katherina rotā: **Barbara** turrin et huiusmo-
 di alijs: Appellatiua aut nōsa ab officiosis ho-
 minibus accipimus: ut pro hac dictione papa
 imperato: rex et huiusmo si eos hoīes qui tali-
 bus funguntur dignitatibus vel officijs si noti
 sint: alioquin per insignia aut infra: alijsue mo-
 dis metaphoricis. Termini quoq; accidenta-
 les per sua nobis patefcunt subiecta: ut de rea-
 libus diximus imaginib⁹: quatenus in his pe-
 ne idem modus fit ut rei et nōis rem ipsam si-
 gnificāris eadē ferme fit imago. Ita suplatiu⁹

Memoria
ria finca
thegore
marum.

ponitur per positivum suum sufficienter et com-
parativum: pro derivativis denique sat erit pri-
maria locasse: Verba autem per imaginum operatio-
nes exprimuntur: quod si actus semper non com-
mode ponatur ut cursus saltus et huiusmodi denote-
mur per subiecta: ut partes et motus hominis. Insu-
per ut de notatione docuimus: Adverbia autem
propositiones conjunctiones et interiectiones vel
sono vocis litterarum syllabarumque combinatione
vel inscriptione et alijs modis quibus dictiones
non significative memorantur collocande sunt de
quibus omnibus diffusiora superius sunt exempla
quod hic nova exigant. Idem sumus nihilominus
huc quedam adducere ut res clarior fiat ut pro
hoc pronomine. Ego Stephanus ponit Egidium
et Godofredum: idem est si in manu Geruasii
aut Godophredi Ebur ponas: Idem tu Tadeus
in manu viticam huius vel Tubicina tamen cuius
prima syllaba tu facit sus isopum comedens: vel
unicornu in dextera parte scobam in sinistra aut
isopum huius. Mos ex oliuero in dextra nuces
in sinistra scobam gerens: vos autem si Oliverius
vel Quidius vel Otto vitrum vel viticam in una
in altera vero manu scutellam vel scopam te-
neat: Mihi faciunt Michael et hilarius isopum
tenens: Idem tibi Tyberium aut Timotheum vel
Tilmanum bilancem in manu portas. Ita pro sibi
Simonem: Et his similibus similes dictiones
locabis. Ceterum dictiones secundarum inten-
tionum et entis rationis: precipue logici ac tran-
scendentium: cuiusmodi sunt Intentio/trans-
cendens/universale/abstractum/concreta/
predicamentum/predicabile/predicatum/subiectum/

subijcibile/vniuocum/equiuocum/analogum/denominatiuum. Et item genus/species/differentia/proprium/accidens/suppositum/attributum/nomen. Et item oratio/enunciatio/diffinitio/questio/propositio/premissa/conclusio/argumentum/sillogismus/inductio/enthymema: Item dici/per se/dici de omni/dici de nullo: Reduplicatio: ponitur per imagines factas ad instar dictionum ignorarum. Tridant in terminis rhetoricalibus. Si tamen perfectus velis esse in arte et promptus atque idoneus in disputationibus et conferentijs: et ad audita facilliter incorporanda nil conducibilius quam alphabetis litterarum et syllabarum que supra habes tertius addere de principijs omnium scientiarum et huiusmodi terminis secunde impositionis et secundarum intentionum: et ut summarie dicam. Si totum ens in sua latitudine partitus esses in reale et rationis: et utrumque usque ad archomas portunculam: et cuilibet parti suam imaginem adhibueris: eamque in armario atque scrinio memorie reposueris locis videlicet applicatam: quoscunque edepol in hac arte exercitatos vel superabis vel saltem quam facillime equalabis copia rerum et imaginum multitudine: et ad quicumque illi co incorporanda etiam audita pre dispositis tamen locis eris propriissimus et ob id exempli causa mox secretorum et entis considerationes quantum satis est adiungimus.

De subiectis principijs et fine omnium scientiarum.

Capitulum tertium.

Quamquam diuersi authores philosophiam diuersimode partiant: ut apud linconensem in libro de ortu scientiarum. Et copiose Angelus philosophus in tractatu cui pane pistemon nomen indidit eam insequatur Hugo in didascalon et alij in alijs locis. Insuper in perierarchon scientiarum. Et circa philosophie atque logices exordia quisque pro suo arbitrarij philosophie partes sumat. Multique

de diuisione scientiarum tractatulos compilauerint in
presentiarum attramen vnam e multis accipere libuit
quaz exēpligratia quomodo memoriter retineri queat
huc attulimus. Tota siquidem philosophiam bipartita
scinditur. Aut enī Theorica est siue speculatiua: Aut
practica speculatiuam autem dicimus rerum contem-
platricem. Et hec quidem vel entis rationis est vel de
reali trac. Rationalem autem in grammaticam logicā
et rhetoricam secant: que de sermone congruo/ vero et p-
posito existentes: in vnum tendunt finem apte videli-
cet loquutionis: vnde et Triuij nomen sibi asciscūt: quā-
do eas triangulo complexi sumus: in cuius centro.
T. eas theoricās esse notificat: inscriptionibus autem co-
starum subiecta significamus quatenus congrua loquus-
tio: grammatices. Ens rationis logice: et eloquētia rhe-
torice fit. Pars autem phie realis rursus in mathema-
ticam phisicam et metaphisicam partitur mathemati-
ca quoque quadrūm integrat: quare eas quadrangulo
memorandas voluimus. Et quoniam partim speculati-
ue sunt partim autem ad opus tendunt: obid. T. et. P.
quadrangulo inscripsimus pro earum qualitate memo-
ria: Arithmetice subiectum nemo abnuī numerū esse
simpliciter sumprum/ musice autem si sonorus sit. Cere-
rum magnitudo absoluta geometrie. Et circularis astro-
nomie subiectum esse littere costis inscripte monstrant.
Phisica quoque siue naturalis sub quo medicina theori-
ca continetur ab Aristotele in diuersis libris traditur
vrpote de phisico auditu/ de celo et mūdo/ de generatio-
ne et corruptione: in libris metheozorum mineralium/
et de elementis. Item de anima/ de animalibus/ et plan-
tis: Sensu et sensato memoria et reminiscētia/ Sonno
et vigilia: Iuuentute et senectute. Insuper de respiratio-
ne et inspiratione. Et in libro de nutrimento et nutribi-

li/de sanitate et egritudine: de motu cordis/de morte et
vita. Et si forsitan alij sint qui nondum ad nos peruene-
runt. Quoniam autem huiusmodi scientia de natura conside-
rat eam per figuram. **A.** recordanda volumus: cuius. **T.**
medium speculationis nota est Ens autem mobile subie-
ctum. Et medicine corpus sanabile: ut littere. **A.** inscri-
pte significant/metaphisica quod de substantijs abstractis
est: que perfectiores sunt atque simpliciores ea propter ab-
D. figura circulari simplicissima siue omnium perfectis-
sima recordamur: si quidem diuinitus inspiratam acci-
piamus in veteri atque nouo traditam testamentis quam
theologiam vocant deum pro subiecto habet quod **D.**
et **T.** significatur. Ea autem quam humana industria no-
bis conquisiuit ab Aristotele et Auicenna prima philosophia
sepius nuncupata Ens ut ens est pro obiecto haberi: et
hoc ipsius **E.** et **m.** demonstrant: Et quoniam ambe spe-
culatiue sunt qualiteratem earum. **T.** significamus: **P.** tra-
ctica quoque pars philosophie vel actiua est vel factiua:
Actiuam Aristoteles in Ethica/politica/et economica
tradidit: ab ipso autem monasticam non habemus quam
obrem ceteras partes per. **U.** memorari volumus. Cu-
ius una pars ethice subiectum esse summum bonum in-
dicat: Altera rempublicam ciuilem economice/et ter-
tia politice rempublicam contrariis regnorum et prouincia-
rum. Et quoniam partim speculatiue sunt finem nonnul-
los et partim practice eas. **T.** et **P.** significasse placuit
Sub his autem Canones et leges comprehenduntur qua-
re scedulis appendimus. Factiuam partem ex septem
attribus mechanicis que sunt lanificium/armatura/na-
uigatio/agricultura/venatio/medicina/et thea-
trica coplemus in septem arboris folijs ut
in subiecta patet figura.

Huiusmodi p̄bie partes q̄ pluribus alijs modis memo-
rari poteris: vtpote loca tot' particularia fingēdo in q̄-
bus eas iuxta p̄scriptas regulas colloques: vel p̄p̄ijs mo-
dis vel metaphoricis. Expediret artē pro theologia ca-
merā vnam: pro metaphisica aliā. Et in his tot particu-
lares locos sumere: vt in illis imagines notas colloce-
mus: que vel p̄ actus vel p̄ inscriptionē notationē aut
quolibet aliter repr̄senter: p̄d̄o q̄libet nihilominus par-
ticulari scia arborē ad instar huius vniuersalis effinge-
re oportunus forsan esset: vt in radice s̄b̄ctum: in ramis
p̄ncipia ⁊ finē in fructib⁹ collocemus: Qd̄ quo facilius
fiat subiecta/p̄ncipia/ ⁊ finē/ cuiusq; sciētie q̄tenus in p̄-
sentia⁹ occurrit subnectem⁹. Unde pro clarioz exēpli-
ficatione notatu dignū est quālibet sciam eē habitū in-
tellectuale: ⁊ p̄inde in rez natura extra intellectu nūl-
lā p̄p̄iam h̄re imaginē. Sed veluti sup̄ius p̄libauimus
ad instar alioz acc̄ntium vel penes modos metaphori-
cos collocabimus. Cum itaq; sint qnq; dūtaxat habit⁹
si fidē opinionem ⁊ erroz secludamus videlz/ sapiētia/
intellectus/sciētia/prudētia ⁊ ars/vnīca per dictionan-
di artē ponemus imagine videlicet Sispa. imaginari
itaq; possis hispanū cōmutata/h/in/s/vt sup̄a dixim⁹
vel Simonem manu panē portare: vel Simonē paulo
colloquere autue aliter sese exercitantē. Insup sumen-
dus foret aliq; habitu quopiā notabili amictus cui in-
scribantur hec dictiones sapiētia/ īfimbria/ intellectus
in dextra sciētia in mītra capitis/prudētia in sinistra/
⁊ artē in altera p̄te fimbrie: Itē aliter depingas hoīem
aliquē metaphisicū ⁊ is tibi pro sapientia sit: eo potissi-
mū q̄ vulgatissimū sit metaphisicā esse habitū sapiētia-
lē. Et ipsi digito frontē tāgens sese rei cuiuspiā intelle-
ctū h̄re mōstrabit: ⁊ ore aureā teneat massam/que scien-
tie imago erit: insup in sinistraingas serpētē ⁊ ille pru-

R

denriā notificabit: eius enī pprietas est: deinde/ars/pul
 chre locabis si Antonijū fingas causa serpentē velle sub/
 trahere. Idemmodū si cuiuslibet horū habituū: pricula/
 lare. Arrez diuidere in scientiālē ⁊ mechanicā ⁊ cuiusli/
 bet pres locare itidē facies his similibusqz modis: Aut
 imagine Antonijū aliquē siue artistā tibi aliq insignia
 nota familiariter cognituz: q bz penes se tabula ad dex/
 trā in q sint p agricultura vomer p venatione rhere/p
 nauigatione remes p lanificio lana pro fabzili maleus ⁊
 tenella pro medicina instra chyrurchici p architectura
 quo significet. Insup possint hec instra ordinari in dex/
 tro latere hoīs illius vel ēt vt ordo seruet vomerem in
 terra ⁊ desup rhere sup qd remes ⁊ deinde lanā ac reli/
 quā penes supponem imaginabit: pro artib? at libera/
 lib? pariformiter ab alio latere tabellam alphaberi siue
 donarū pro grāmatica/pro logica ei? libzū p rhetorica
 titulū pro arithmerica pīcrites siue tabulā calculato/
 riā pro musica cantiones/p geometria circinū p astro/
 nomia at: Astrolabiū siue spherā mālem. Possent ni/
 hilominus hac arte colligātie siue p cathenā auctorib?
 siue specialib? artijū hmoi seclatorib? poni: vñ si intellex/
 erū aut sciētiā diuerso in intellectū grāmaticū logicū
 rhetoricū arithmericū musicū geometricū astronomicū
 Ethicū economicū politicū phyficū medicū metaphysi/
 cū ⁊ theologicū/siue in scientiā grāmaticā ⁊ cereras eis/
 dē modis locabimus. Qd si deinde quēlibet habitū par/
 ticulariū per se cōsideremus. Et colligamus singulum
 vel artificialē esse vel nālem aut vsualē vt si hāc grāma/
 tice pitionē collocare velim sufficiet mihi pter modo/
 iam recensitos ponere gratianū vel mulierē grāmaticē
 doctam que in dextra/A/vel artam aut Circinum vel
 scalā/vel aucas aut aliqd alioz teneat que supra lris de/
 putauimus. Et hoc ipso artificiale denotabit in capite.

A/aut illius littere signa babeat ⁊ in sinistra/**A**/Insuper arte dictionandi singas. **A**nū. i. mulierē antiquā ⁊ eius littere videlz/**A**/n/⁊v/idem representabunt. Quō si postmodū descendas ad grāmaticā siue logicā aut aliquā aliarū ⁊ cōperias eam quadrupliciter accipi huiusmodiqz diuisionis mēbra locare velis: imaginare tñ. 4. imagines quattuor principalium dictionum. s. cognitio deductio iudicatio ⁊ loquutio: Et his imaginibus visis mox incidet grāmatica artificialis pmo modo est habitus euidenter cognoscendi conclusiones grāmaticales p principia grāmaticalia/ deinde q scdo modo accepta est habit⁹ deducēdi pclusiones ex pncipijs grāmaticalib⁹ ⁊ post hoc q tertio modo est habitus de vniuscuiusqz pgrue loquutionis rectitudine: Et postremo q qrtro mō accipit pro habitu pōpre ⁊ artificiose loquēdi sꝫ veras regulas grāmaticales: pro qbus oib⁹ sufficet vnā feminam grāmaticē doctam aut ē pceptorem aliquē huius artis qui in dextra cornu aut Babatuz vel aliud pro/c/ littere teneat. In humero vero dextro siue etiam in vlna illius brachij caput chanri vel scaphius vel littere/ d/ figuras: Pariformiter in alio humero piscem turrin vel columnam porret. Insuper in sinistra manu ligonem siue securim. Et ex his quattuor litteris videlicet/c/d/i/⁊l/per tales imagines in corpore gramma- tice efficitis cognitionis deductionis/ iudicationis/ ⁊ loquutionis facile recordaberis: ex quibus deinceps mox in distinctionis membra deducetis. Si tamen ex syllabis co/de/iu/⁊ lo/hanc memorationes censueris statnēdam eodē ferme modo ab ipsis litteris cōpones. Insuper rotas illas dictiones ipsis inscribere posses. Tridem varijs alijs modis. Et ad instar huius exēpli logice rethorice. Et cuiuslibet disciplinaz mathematicaz ac cuiuslibet partis phie tam moralis qz nālis insuper etiā theo-

logie simul cū prima phie acceptiones varie per analogiam memorari poteris. Quelibet enim eaz his quatuor modis accipitur: vt alibi differuimus. Insuper quā oīs ars et vt giālius loquar oīs habitus intellectualis/vel est actualis vel habitualis. Item simplex vel compositus. Et cōpositus subpartitus in totalem pro quorū memoria operemur pariformiter ad typū deducti hactenus exemplis: vt si grammaticam recordari velim esse actualem/habitualemente simplici actualem/vel simplici habitualemente. Item compositam actualem vel compositam habitualemente/vel quoq; compositam actualem partialemente siue totalem: Siue tandem compositam habitualemente partialemente vel totalem pro omnibus his mēbris sufficiet saltem meminisse hec nomina actus habitus/simplex cōpositum/cōpositum partiale totale/que suis imaginibus in hoīs alicuius grāmaticā/logicā/retorica/arithmeticā/geometriā/astronomiaz: aut quolibet aliā phie partē representantis pro nra intētionē inscribatur: iuxta proportionem memoracionis. Si deniq; de vnitare alicuius habitus itellectualis sermo incidet: vt pote pūctat q̄piam nū grāmatica sit sciētia vna. Et mox pro cōmoda responsione vnitatis acceptiones afferre velis: sufficiet imaginē vnitatis vt pote Ikalnic/hersck in loco deposuisse: et ei iūgere harū dictionū. Simpliciter/simplicitatis/qd qd est/et pūnitatis iungere imagines ab vno latere in altero aut harū. Non simpliciter/pncipans/locus/artificiū/subiectus/inbessionis/et attributionis/itē genus/spēs/et suppositum: que formande sunt/lris/syllabis/aliūue modis supra recensitis. Et in pōptu habebis tota vni⁹ partitio. Si deniq; q̄sitū fuerit de aliq; scientia vtrū cōis sit aut specialis. Et pro responsione/cōitatis modos: memorari velis sat erit ponere hos terminos/pdicatio/applicatio/continentia. Et

quolibet eorum subdividere: ut in tali formula.

	nois	viuuuuo	
	pdicatio rei	ouuipg	siuicadS
Cōis	Applicatio nomine	ouuiddz	
	Cōinētia	Re subiecte	

Et huius formule imagines poteris alijs lris realibus cōponere in loco deputato. Qd si aliquā scientiaz specificare velis videlz exēpli causa. Utrum grāmarica cōmunis aut specialis ars siue scientia sit eius questionis plenum responsionem hac denotabis formula.

	pdicatione	nois	
		rei	
non est		nois	ya
	Applicatione	nois sbcti	
	Cōinētia		siuicadS
Grāmarica		noie	viuuuuo
Cōis	pdicatione	re sbcti	
est		rei	ya uou
	Applicatione	rei sbcti	

Quod si hanc formulā penes artem nostram memorie velis cōmendare: imaginaberis mulierē aliquā grāmaricaz/ cuius dextrū latus negationē significet ⁊ sinistrū affirmatiuā ponas: itaqz dextris eius pdicationis applicationis ⁊ ptinētie imagines: utpote in genib⁹ pro pdicatione picaz que in ore teneat/ *IA*/ ⁊ *IR*/ siue in vna ala/ *n*/ in altera/ *r*/ In brachijs aut aquilam que in vna ala. *n*. in altera/ *n*/ ⁊ *s*/ In humero vero *Cont.* imago inscribatur lris nostris. Ex his itaqz denotabitur grāmarica nullo istorum modoz esse cōis. Et qz ut edocuinus vnum oppositoz notificat per alterz: ⁊ si vnum nō inest alterū inest igif: quolibet istorz est specialis ars siue scientia grāmarica. In sinistro quoqz/ pdicatio ⁊ applicatio ponant⁹ ut in hac figura monstratur.

Et qđ de grāmatica tanquam p̄ma oīum disciplīnaz
dicimus de reliqs qbuslibet p analogiaz ītelligēdū erit
vt tu si q̄s bui⁹ gilis p̄sideres p̄tiones memorie. queas
cōmēdare: Pariformiter cuiusqz habit⁹ p̄ncipia media
z fines eē diuersos nō sūt q̄ ambigāt vt grāmarice p̄nci
pia vel icōplexa z sūt aut ītelligibilia p̄pinqua siue ītel
lect⁹ grāmatici obiecta p̄pinqua/aut remota cuiusmo
di sūt grāmaticaliū p̄ncipioz termini aut remotissima
res ip̄is terminis signare vel cōplexa z sūt p̄pōnes qbus
p̄prie passiones s̄ctis ī esse demōstrant que p̄ncipia p̄i
ma illi⁹ habit⁹ sciētifici dicunt siue media p̄bāde p̄ctio
nis. Fines at̄ cognitio est s̄cti illius scie. Et sūt p̄pinq
obiecta. s. remota z remotissima p̄pinqua qđē p̄ctiones
obiecta siue p̄siderata p̄pinq̄ remota hoz termini. Re
motissima res p̄ h̄mōi terminos signare. S̄z qm̄ hec alre
rius speculationis sūt sat erit p̄ h̄mōi memoria posuisse
hos terminos p̄clusio termin⁹ res vt pro ītelligibili grā
maticali p̄pinquo remoto z remotissimo grāmaticaz q̄
porret aureū pontū in dextra quo caput t̄gar z in capi
te habeat picē qua maculet h̄mōi pontū sinistra aut for
cib⁹ rōdat capillos. Ita pro Scibili grāmaticali ponas
in eius artub⁹. Cōclusio termin⁹ z res itidē de logica re
thorica z reliqs mathematicis disciplinis z q̄libet p̄hie
parte ītelligim⁹. Silt̄ vbi s̄ctū attributionis posuisse
libeat poteris imaginare hoīem qui h̄mōi: sciam repres
senter z sub pedib⁹ eius s̄ctū in capite finē at̄ p̄ corpo
ris mēbra p̄ncipia illi⁹ scie vt pro theologia p̄sumatur
egregiūqz aliquē theologū qui dei figurā pedib⁹ p̄culcer
bi capite at̄ cognitionis amarionis z fruitionis imagi
nes gestiat penes p̄dicta fabricata. In mēbris aut̄ essen
tia diuina vita attributa actus forma relatio articuli
p̄cepta z sacramēta atqz alia h̄mōi de qb⁹ īteologia: z
itidē in reliqs disciplinis vt subiūcte figure mōstrant.

Ethologia

deus

metaphisica

Ens partes
passio

Sūmum
bonum;

moralis

Ius

Iustitia

Deum diligere
honestate vivere
vnicuiq; ius suū
tribuere

Tractatus

Essentia diuina

vira

attributa

actus

forma

Relatio

articuli

precepta

Sacramenta

Substantia

Accidens

vinum

multa

Ethica

politica

Economica

Quarti

cognitio

amario fruitio

laudario

Aristoteles

bonum humanum

virtus vitium;

voluntarium

involuntarium

forma

materia

ius generale

Conuenire

speciale

naturale

pax

positiuum

canonicum

ciuile

consuetudinale

Theoricum

practicum

militare

comparatiuum

antiquum

nouum

Capitulum

Tertium

alimenta

complexiones

humores

membra

virtus

operatio

species

Eras

coloz

figura masculus

distancia inter

fruticum

cibus

aer

potus

somnus

vigilia

exercitum

actio

repletio operatio corpo

inactio (ris sensati

actio aie

morbus

causa

accidens

Contra nam

sphaera

circulus maior

minor

virtutum

zodiacus

cogitatio

arcus

motuum

Alto

quaritas continua

mobile

nomina

signum

gradus

minutum

secundum

tertium

Tractatus**Quarti**

quarta
immobilis

Geometria

punctus
linea
angulus
figura
longi
quantitas
centrum cognitio laterum corporum
capacitas
longitudo
latitudo
profunditas
planum
solidum

numerus
absolutus

Arithmetica

unitas
numerus
par
impar
articulus
digitus
compositus

species numeri

Species numeri

numeratio
additio
substractio
mediatio
duplicatio
multiplicatio
divisio
progressio
radicum extractio
Summare
unitates
quadrato
rubicula

Capitulum**Tertium****86****musica****melodia**

altrudo
 infniras
 mediocriras
 longitudo
 breuitas

grossitudo

gracilitas

subriliras

pportio vocaliū

accētus psonāritū

libero

pulchritudo
 verboz

rica

forma

materia

fnis

Logica**Enoratio**

recta loquu/
 rio.

**De diuisione entis in suas pres: Et de eartūdem ima/
 ginibus atq; memoria.**

apothone

diesis

thonus

dirthonus

diatesseron

diapērbe delectatio i cārū

diapason p vocū pcordiam

epitritus

emiolius

duplaris

triplaris

quadruplaris

epogdous

Partes

inuentio

dispositio

locutio motio volūtaris ad

memoria

(finem

pronunciatio

Terminus

catbegorema

fincatbegorica discretio ve

ozatio

(ritatio;

propositio

littera

syllaba

dictio nomē pnomen recto

ozatio

(locutio

construccio

Capitulū quartum.

Universale constituentes artem opus esse arbitrari
sumus circa oīum vniuersalissima vsq; ad arbo-
mas spēs negotiari idq; ita acutū dum vt totam entis
latitudinem cōplexi cuiusq; partis tā simplicis 7 incō-
plexi q; compositi 7 cōplexi imagines fabricatas locis
cōmittēdas paremus. In qua re non est ppositi nri di-
sputare. Si quid prius sit enti vt nōnulli bonū putant
aliq; vnū. Neq; an primaria entis partitio sit in ens in
actu vel potētia in ens per se 7 p accidens. In ens vnū
7 plura. Autue in alios diuersos id generis modos. S;
edocere assumpsimus cuiusq; diuisionis membra quo
paucioribus fieri poterit imaginibus memorie cōmen-
dare. Nō ppter ea anxij sum num ens diuidatur.

Ens

Ens

vnū

multū

Ens

In anima

Extra aīam

in actu

potētia

Ens

simplex

compositū

Ens

Quiditarium

non quiditarium

Id eodē 7 hmoi p̄siderationes ad intellectū istituētes
spectat. Nos at in p̄sentia; solam memoriā roborandā
curamus que breuitati gaudet. Siq; igit penes hāc p̄ti-
tionē entis p̄es meminisse velis. Sat erit locasse vnū
anima actus/simplex/qd̄ditas. Vnū enimvero alterius
oppositū indicat. facile igit recordans vnū de multis p̄-
oppositum cogitabis. Et aīa indicabit aliqua in se esse
7 alia extra ipsam: Ita actus potētie faciet reminisci.
Et simplex cōpositi atq; qd̄ditas non qd̄ditas pro his
quūq; igit dictionibus vnū/aīa/actus simplex/qd̄ditas
pone imaginē vnitaris. s. kalnickersche 7 representabit

unum. Et in manu eius dextra pone aia p inscriptionē
aut alios modos supius recensitos vel anisum: vel ane-
ram/sive anserem que manducet māna/vel papauer/et
hmōi: In humero pro actu pone scalam in qua porres
saccum thure plenum sed apertum quatenus interno-
sci queat. In sinistro humero ponatur symbolus. Et in
manu porcellus peram ore mordens tali modo

Sequitur figura.

Ceterū qui ens in absolutū et respectiuū / in unū et mul-
ta/Item in finitum et in infinitū pariunt pariformiter
per analogiā mēbra retinebunt. Si tñ cuiq; parti pro-
pnam imaginem adaptare velit seorsus id faciet penes
modos quos supra capitulis. 14. 16. et 17. trac. 3. tradidi-
mus. In qua re tñ sūme necessariū foret ordinem mem-
broz struere ne vel idem pluries frustra repetamus vel
minus q̄ oporteat ponat. Poterimus p̄inde in p̄sen-
tiaz exēpli causa Ens in partes secare hoc modo.

1 Ens	Reale	4 Medicamentale
	Rationis	Substantia
2 Rale		Accidens
	Transcendēs	has q̄ppe pres vel quattuor
	pdicamētale	imaginib⁹ ponem⁹ iuxta nor-
3 Transcendes		mā antea traditā: vt si in pri-
	Deus	mo loco Henricū sive Eber-
	Creatura	hardum ponamus in manu
	Operatio	physice libru in sinistra at lo-
	Unum	gicā tenentē vel in dextra te-
	Verum	nellā qua rotam mediaz vol-
	Bonum	uat vel cācrus capite appre-
	Res	bēdat vel ferrā acuet. Et in
	Ad aliquid	sinistra forficibus Circinum

Tractatus

Quarti

diuidat. In scdo loco Regina Renoldus Reynbardus
 Recharodus siue Rebecca teneat añ pect' physice librū
 aptū in cuius vna pagina sphaera celestis sit depicta in
 altera aut p inscriptionē pdicamētale notatū aut pdi-
 cator aliqs ei librū auferre conet. Ita in tertio loco Tyl
 manus scalam ascendēs. Adoret crucifixum in vertice
 scale appensum creta scribens hec verba opus manum
 tuaz sum dñe. Et kalmickersche liget ei pedes ad scalā
 cū pennis strutionis ⁊ ipsa teneat in capite sportam fa-
 bis plenā ⁊ in humero dextro ligamina in sinistro autē
 aglam lacerantem porcellū albiſsimuz. In qtro deniqz
 loco pdicatorē egregiū pone qui dextra offam ori porri-
 gat ⁊ sinistra muscas abigat: Ecce exēpla ponimus vt
 addiscētes ſtelligāt. Tu quoqz fac simile sic ars deludif
 arte. Qia hec vnica imagine ⁊ in eodem loco nō est diffi-
 cile reponere. Sat erit monſtraſſe viam. Quidam ens
 reale diuidunt penes banc formulam.

Ens reale	ſtelligētie ſe eſſe ⁊ eētia
per ſe	ſit vnum
per accidens	forme
Per ſe	Forme
ſm naturam ſuam	Subſtantiales
ſm cauſalitatem	Accidentales
Scdm naturam	Compoſitum
Simplex	Subſtantie incorporee
Compoſitum	Subſtantie corporee
Simplex	
Deus	Ibi quoqz imagines applica- bunt penes iam tradita.

Non ſunt nihilominus per artem dictionandi ⁊ collis-
 gan riaz de quibus ſupra cap. 13. trac. 3. huiusmodi ima-
 gines fieri: Et mille practricandi modis. Si autem pro-
 ſequi placeat poſtrema entis membra videlz ſubſtantie

7 accidentis subiungeretur hec figurula.

1 Substantia	Luna	de fornace
Incorporea	7 Corruptibilis	Velut stuppa
Corporea	Elementum	accensa
2 Incorporea	Elementatum	Velut stella ca-
Intelligentia	8 Elementum	dens longa
Aia intellectiva	Ignis	Ladela accens
3 Intelligentia	Aer	dens candel-
Spiritus beati	Aqua	lam
Demonēs	Terra	Lumē pcedens
4 Spūs beati	9 Elementatum	in nocte sal-
Seraphini	Imperfecta	tu quodam
Cherubini	Perfecta	Stella cadens
Ebioni	10 Imperfecta	solum
Dominatiōes	Impressiones	Draco volans
Principatus	Ignee	Affub quāq; ap-
Potestates	Aeree	parens quāq;
Virtutes	Aquee	non
Archangeli	Mixte	13 In media
Angeli	11 Aeree	Tonitrua
5 Corporea	In sup̄ma re-	Fulgura
Incorruptibilis	gione	Coruscationes
Corruptibilis	In media	Fulminis tela
6 Incorruptibilis	In infima	Brando
Celū empyreū	12 In suprema	Granula
primū mobile	Cometes	14 In infima
Firmamentū	Colūna pyra-	Hubes
Saturnus	midalis	Pluvia
Juppiter	Lancea	Air
Mars	Ladela accēsa	Prūina
Sol	Affub alien-	Ros
Venus	dens	Nebola
Mercurius	Velut scirille	Hymbus

Tractatus Quarti

15 Terre	imaginatiua	igne
Metalla	rationalis	21 Terre
Sulphur	18 Vegetatiua	oues
argentum vi-	arbores	bones
uum	berbe	equi
lapides	gramina	leones
16 Metalla	flores	lupi
aurum	semina	vulpes &c.
argentum	19 Sensitiua	22 Aquarice
electrum	vermes	sturiones
cuprum	musce	lucij
auricalcum	talpe	carpiones &c.
aes	conche	23 Volatilia
stannum	ostree	aquila
plumbum	20 Imaginatiua	buffones
17 Perfecta	terrestre	corui &c.
vegetabilis	aquarice	24 Ignee
sensibilis	volatilia	Salamandra.

Ita ut totam ferme partitionem substantie attulimus, qua-
 renus vel singulaz dictionum singulas imagines facile
 excogites: aut p capita. 24. huiusmodi partitionis me-
 bra iuxta prescripta memorie comendes: quod ubi fece-
 ris diuinam quandam senties celeritatem huius nostre
 artis. In paucioribus collocandam locis minime sub-
 dubitare ubi ex studio colligarem: non aut ex relatione
 ita. Sed quatenus ad caput reuertamur: accidens pro-
 culdubio a plerisque quod plures accepit diuisiones. Aliud
 eodem separabile aliud inseparabile: Item aliud in po-
 tentia aliud in actu: aliud insup proprium aliud appro-
 priatum. Et aut ad instituta nostra descendamus cum acci-
 dentiū aliud predicabile sit aliud predicamentale: et postre-
 mus pro substantia opponat tanquam ab ea primo diuer-
 sum. Eius membris imagines applicanda sunt.

1 Accidens

Capitulum

Quartum

89

1 Accidens in est substantie
per intrinsecum
per extrinsecum

2 Per intrinsecum
absolute

respectu. i. refo. i. ad ali-

3 Absolute

per mām. i. quantitas

per formā. i. qualitas

4 Per extrinsecum

5 Mensura

fluens. i. tps. i. quando

manens. i. locus

6 Locus

absolute ubi

respectu Situs

Hic numerus distinctio et sufficientia nouem generum predicamentorum accidentalium memorabitur vel sex imaginibus operariis vel singulis membris singulas imagines applicando ex cap. 14. 16. et 17. tract. 3. Et quoniam mee imagines alij non pueniunt nisi forsitan per accens ob id sat erit hactenus exemplis abundasse: ad instar quorum ex nostris preceptis proprias tua virtute excogitare: Non enim quia curat ut Alberti est sententia in Ethicis ex medicina contemplationibus: neque virtuosus ex sola virtutum speculatione quis efficitur: sed quatenus studiosus fiat opus est virtutes praxi operatione et exercitio explere. Ita quoque perpetuo contemplari artem memorandi artifex efficietur nisi artem visu comparet. Ad singula artium predicamenta descendere forsitan nonnihil conducere utpote quantitatibus speciebus sufficientiam. Similiter qualitatibus et aliorum enumerarem. Sed quia in locum abiret sufficiet tibi ea ex alijs nostris scriptis huc afferre si placet. Insuper Harmandus in terminis difficilibus eam rem latius pertractat. Similiter Paulus pergulensis de illis arbores plantauit que nondum tamen Ramos expanderunt ad extrema quemadmodum nos deduximus ut pene nihil sit quin sub umbra earum latitare fecerimus in medio estu diei. Si tamen exempli causa experas saltem capita retigisse sint hec.

Tractatus

Quantitas
continua
discreta

Continua

linea
superficies
Corpus
Tempus

Discreta

In memorie scrinio reponunt ad instar horum que hactenus deduximus superuacaneum rati sumus a thomas harrum species adducere in presentia. Et namque reliqua taceamus? For sunt habituum intellectualium moralium et theologialium varietates si eorum subiecta obiecta et opposita dispiciamus ne pugillo stringi valeant. Sed de his et similibus legiro que ex prima secunda et ex secunda secunda beati Thome iuxta artem nostram collegimus. Atque compendium Ethices eaque memorie comenda ex preceptis que in his tradidimus. De erroribus etiam omnibus contra habitum theologicum tam christianorum in hereses platonum / quod philosophorum et grecorum turcorum saracenorum iudeorum et ethnicorum collegimus libellum quendam. Quum sciam placet nobis pertractata compendio strinxisse: que ubi tibi non placeant tu ipse tibi conforme colligas quo. Maxime opus est memoria siquidem breuitate gaude. Ens rationis ut ab exordio reperamus difficilius quidem locatu est quam secunde intentionis rationes proprias non habeant imagines quam aliarum disciplinarum partes: poteris ob id ipsius partiri hoc modo et imagines idoneas applicare.

1 Ens rationis

Relatio
negatio
priuatio

2 Relatio

Consequens ap
prehendendi
modum

Excogitata

p intellectu
3 Excogitata p
intellectu

Quarti

binarius
ternarius
quaternarius etc.

Qualitas

habitus aut dispositio
natura potentia vel impotentia
passio vel passibilis qualitas
forma et circa hoc aliquid con
stans figura.

Capitulum Quartum		90
proprium	denotatiuum	côditio com-
improprium	8 Predicamentorum	plexi
proprium logicale	oïum simul	complexum
4 Improprum	uniuersale re	14 Complexum
gramaticale	spectu vñs	sine discursu
Rhetorice	Indifferētis	cum discursu
5 Logice	9 Anis respectu	15 Sine discursu
Incôplexum	pricularis	oratio
Lôplexum	Genus	enunciatio
6 Incôplexum	Species	questio
Transcendētiū	Differētia	pmissa pclusio
7 pdicamentorum	10 p Articulare re	16 Enunciatio
oïum simul	spectu vñs	cathegorica
pdicamentorum	ad nām cōem	hypothetica
singulorum	priculare	17 Cum discursu
7 Trāscēdētiū 7 p	ad nām cōem	perfectum
dicamentorum	7 accñs vel	imperfectum
Intenrio	pprietates:	18 pfectum
transcendens	singulare 7	sylogismus
uniuersale	indiuiduū	formalis
abstractum	11 Indifferentis	dyalecticus
concretum	Accidens	sophisticus
pdicamentum	proprium	necessarius
predicabile	12 p Predicamentorum	19 Imperfectum
predicatum	singulariū	enthimema
subiectum	sbrie. i. suppo-	exemplum
subycibile	situm	inductio
uniuocum	qlitatis. i. at-	20 Cōditio pplexi
equiuocum	tributum	dici per se
analogum	relationis. i.	dici de omni
13 Complexum	notio	dici de nullo
14 Complexum	reduplicatio	
Hæc imagines fac iuxta pdeterminata penes nūeros		

ad q

capita et viginti complecteris: que vel in viginti locis vel in decem vel et in quibus locare poteris: ubi mente hereant que variatione multipliciter locorum precepimus. Ennis rhetorialis simul et grammaticalis divisiones si nostra opera inspexeris latissimas comperies.

De applicatione artis ad sententias diversimode acceptas. Capitulum quintum.

Amplexarum vocum imagines quas sententiarum dicimus memoratiue magis apte sunt: id enim precepimus in superioribus ne ociosa sint simulachra. Si quibus igitur propriam operentur aut repariantur ab altero: exacte integram poterunt sententiam representare: homini autem absque difficultate procul dubio excogitabimus quoniam quidem a simplicibus satis agnitis ad compositiora facilius sit aditus. Ex notis proinde quibus pluribus terminis veluti ociosa oratio conficitur: etiam ab imaginibus singularibus propositiones constituenimus. Et ita quidem ut imago apte loco mancipata breuissime totam euacuet sententiam. Cui plurimum adminiculantur colligantia cathena: Ars dictionandi ac ceteri quos supra recensuimus modi. Quamobrem cauendum ne supuacaneis exaggeremus idolis copiam inanem: ut singula nitamur verba reponere: quod plus habet oneris quam frugis. In compositis siquidem virtus naturalis magis memorie admiscetur: quam in simplicibus in qua ars iuuat retentionis notam: Atqui ut rem suo ordine aptius explicemus: memoria mercatur virtutem a naturali industria: Simplicium enim uero imago mox rem memorandam indicat: hinc falluntur mehercle arbitantes hoc instituto meminisse queque absque naturali memoria posse: Quoniam ars dumtaxat natura ministra eius fundamenta stabilire et illius deficientiarum supplet. Cum itaque frugem assequemur huius industrie si theoretica in praxim retracta fuerit atque preceptiones usu et exercitio com-

probenur operepreciū est vt in cōpositis: generalia documenta addantur singularibus que nosse cupimus vt de simplicibus copiose iam determinauimus ex qbus hecce clarioza erunt. Omnis quippe oratio ex simplicibus cōstruitur: vnde qui terminoz nouerit imagines opratius composita collocabit. In qua re particulari paululū terigisse iuuabit. Omnis autem Oratio aut soluta est ⁊ prosa aut carmen metricum siue versus. Solutam aut partiuntur in ppositiones auctoritatem argumenta historias priores collationes vel sermones ad populū: Propositionio vero oīs vel questionis nota ponitur vel ex premisis deducta. Argumentatio oīs syllogismo enthimemate inductione vel exēplo perficietur.

De memoria orationum siue propositionum.

Capitulum sextum.

Omnis aut oratio ppositio vel auctoritas qñ simplex est: quatenus huc attinet ex significatiuis cōstat terminis: quoz vnio vnum aliqd totū efficit significatū: qd ei? noīamus obiectū. Et hoc ipm obiectuale. s. principium orationis ppositionis vel auctoritatis sat erit posuisse. Ex signato quippe signum noscet: ⁊ rursus signo res signata mōstrat: sicut ⁊ reliqua que sua relatione sese mutuo indicant. In oī pinde oratione aut simplici nudaq; ppositione que ex nomine ⁊ verbo saltem pflatur si integra sit (qd dicunt ex subiecto ⁊ pdicato) ponētes subiectū ipsum aliqd agere vel pati aut circa se fieri mox illo actu pdicatum pstituet: aliq; motu pfecte absoluetur oratio vel ppositio: preter determinationes que per syncategoremata fit: sed hec facile occurrent huc relata. Si quippe pro hac oratione seu propositione: Ioannes scribit bene: imager. Amicū Ioānem qui scribit: ex p̄sideratione scripture sue qualitas actus representabitur. Si quippe scripturam concesserit.

Ad iij

ro bonam necesse est admittere hanc Joānes scribit bñ.
 In extēsis at pponibus opz cetera que ad rem pncipa/
 lem de qua obiecialiter sunt referre vt in hac ppone.
 Itali dant bona verba: sed nec factis verba pbāt. Po/
 nas Thomā Italum qui abste peryt sumis instātijs ar/
 tem memoratiuā edoceri: sz nō erat soluendo: vñ argue/
 re poteras: Qui leuiter spondet non multū soluere cu/
 rat: Cui si addas scire volūt oēs merdez soluere nemo:
 facile recogitabis hanc vlem. Itali dant bona verba sz
 nec factis verba pbant: Que ppositio satis exprimef si
 Thomā infidū multa pmittentem ex vacuo marsupio
 colloques in loco tuo cū lingua aurea: quā manu coinqui/
 nata sed retracta atqz adūca polluat. Poreris pene īfi/
 nitis id genus modis eandē pponem ponere: vt si duo
 pstituant Itali in loco qui charrā in manu teneant in
 qua scriptū sit: p qsti sancta dei euangelia eo pmitto te
 darle: z hanc chartā alteri porrigāt: sed ille sit Theutoni/
 cus sciens italo iurāti minus credēdū qz si nudo verbo
 pmittant: Abi hmoi figuras inspereris facile recorda/
 ris huius pponis Itali dant bona zc. Itēz ponas duos
 italos qui polliceant multis psuasionibus ex luto aurū
 extrahere: z ponas añ eos īstrā sua alchimica: z vbi sci/
 ueris eos icassum laborare z sola spe vīuere: videns bo/
 riā cū Mercurio ad ignem eosqz multū circa artē labo/
 rare: mox dices itali isti aureos pmittūt montes sz erit
 ridiculus mus. Quod si ex verbis hanc pponem colloca/
 re malueris pone Joānē italicū in manu dextera fabas
 hñtem quasi largiturus Vergilio quē eas recipientem
 leuat pcutiat: Eadez ppositio īscriptione alijsqz modis
 collocari poterit: qui practicādi vñ facillimi erūt. In/
 scriptio at poterit in artub⁹ viuaz imaginū fieri: qua/
 tenus qdam imago in loco pstituat in cuius dextera sit
 pma īscriptio sedeciz vlnis at siue iūctura cubitali

scda/in humero tertia/in capite quarta/in humero sinist
stro quinta/in cubito leue sexta/in manu vero sinistra se
ptima faciemus inscriptionē. Et hec ppositio itali pāt
bona verba: s; nec factis verba pbant: imaginabor: Joā
nē vel Jacobū itali siqs mibi talis sit notus alioqn al
terius nois vrpote Hieronymus Iulius Iodocus Iu
stinianus: qui in manu dextra teneat tabulā in qua scri
ptū sit talis: s; realib; in cubito vero: hoc verbū dante
in humero: bona: in capite habeat pyrreruz vel coronā
in qua sit scriptū: verba: et ita deinceps. Sono vocis itā
dē sit vt in manu dextra habeat tabulā in qua sit lūm: et
abijciēdo in/ habebis itali: mixtum in lris et syllabis: in
cubito pēdentes multos dentes: dant eodem et tant siue
teant p eodē habebit. Sufficiet nā qz exitū vel pncipiū
aut vtrūqz verbis simile exgrere vt publicius inqt po
nēdo inocētes pro ignoscētes: et id experientia sepe pbat.
Insup in humero fabas: in capite pēnas strutionis in si
nistro humero cetas multas: in cubito at illius brachij:
Conchas aliquas: in manu vero pēnas in vētre quoqz
panē: hisqz totū repositū erit: sed nō sunt pisces pro lom
bardis. Itais alijsqz modis itidem diuersimode locare
possumus: mixtum vel simpliciter.

De memoria auctoritatu et arte allegandi. Cap. 7.

Auctoritates quoqz siue oꝛones sunt breuissime si
ue lōge: eisdē ferme modis reponere licet pter al
legationes que speciales suas habebūt notas. ipso au
ctoribus enim uero amicoꝝ noia accipiemus: dictū ve
ro iuxta iam traditos modos reponi poterit vt si. 4. re
gū. ij. cap. aliqd p̄cipuū allegare placeat: pono imaginē
que mibi significat q̄rtuor in manu coronā tenere quā
ei ablatura vnitatis imago cruce verbera minatur.
Auctoritatem vero ipsas penes prelibatos canones re
pono. In qua re plurimum pducet quin potius necessa

¶ iiiij

rium foret oīum librorum sacre Biblie doctorum sacre
theologie: voluminum vtriusq; iuris ac precipitorū au-
thorum in metaphisica phiā nāli in medicinis: Arri-
bus liberalis et si que alie sint facultates habere imagi-
nes: pro quibus aliquos viros in his disciplinis nō vul-
gares pro imaginibus deligere opz. Et pro biblia noui
fratrē impense doctum in ea et quotiens virum cogito:
biblie recorder: et ob id pro biblia ipsum mihi imaginē
desumpsi. Verum pro partialibus libris vtpote Gene-
seos Exodi et reliquis suas imagines ponemus vt in lo-
cando promptiores simus. Et itidem in oībus obserua-
ri velim facultatibus. Ceterum quoniā quisq; liber suū
habet titulum eo ipso denotari poterit arte inscriptio-
nis. Sed in viuis magis oblector vtpote qui magis ex-
citant memoriā: et que sua exercitatione ampliores ab-
sumunt sententias. Libroz autem mihi fabricauī alpha-
berum in facultatibus quas recensuimus. Sed id sum-
mopere denotandum est q; veluti queq; disciplina suo
vritur stylo: suo eruditionis modo: Ita quoq; suis vrit-
deniq; distinctionibus vt hic capitulis illic paragra-
phis: canonibus capitulis legibus et titulis opus sit ha-
bere imagines idoneas quibus citanda designentur. In
sacra nāq; scriptura sunt libri. 2. quorū nonnulli capi-
tula dūtaxat hnt cuiusmodi est Genesis Exodus. Alij
vero in parciales diuiduntur veluti liber Regū: Para-
lipomenon et illi deinceps in capitula: In qbus allega-
mus Genesis pmo vel. 2. vel. 1. et subintelligitur capto.
In alijs vero sic primi regum pmo. 2. 3. et ita de reliquis:
Pro genesis itaq; pmo ponerem gignentē vel mulierē
que multos habebat filios: et p capto imaginem vnita-
tis: de libris regum supra exemplū posuimus v3. 4. Reg-
um. ij. Sunt nonnulli quoq; epistolarū opera pauli et
aliorum apostolorū vbi allegationes sunt tali modo pri-

me ad Corinthios. 3. 7 q^u in talibus 7 nomen epl^e 7 no-
men capituli non opus est exprimere: igit^r sufficiet po-
nere imaginem quem vnū significat corinnā in manu
tenentē quam ei imago que tria significat n^oatur erū-
pere. P^onerē equidem ego kalmeckerschen que sportā
cum ligaminibus teneat manu quam llaeribertus ei ex-
plodat: Videbis attē imagines meas librorū: In sup^o pro
libris quattuor euangeliorū sat erit vel quattuor viros
huiusmodi noīum videlicet Mattheus Marcus Ioan-
nes Lucas ponere vel aīalia quibus denotant^r in sacra
scriptura vr: Angelus siue iuuenem pro Mattheo: pro
Marco Leonem: pro Luca vitulum: 7 pro Ioanne aquī-
lam: Eterum pro libro actuum Al postolorū accipies p^o-
prium imaginē. Capitulorū aut^m alligationes: numeroz
imaginibus ad librorū idola applicatis locabuntur: In
libris at^m phie Aristotelis. s. metaphisica physica: De ce-
lo 7 mūdo de generatione 7 corruptione: Metheororū:
mineralium: de elemētis: de aīa: de animalibus: de sen-
su 7 sensato de memoria 7 reminiscētia: de somno 7 vi-
gilia: de iuuentute 7 senectute: de respiratione 7 inspi-
ratione: de nutrimento 7 nutribili: de sanitate 7 egritu-
dine: de motu cordis: de morte 7 vita 7 si quos alios
fecit conueniens est speciales habere imagines simili-
ter in phia sua morali vtpote Ethica Politica Eco-
nomica 7 monastica: Simil^r p^o logica suas imagines libro-
rū peribarmenias p^odicamentorū: p^oriorū/posteriorū/topi-
corū/7 elencorū: Simil^r pro poetica sua: Sed id aduertē-
dum est in aliquibus eorum diuisiones fieri per capitula
in alijs aut per textuum cōmenta que scribūtur r/7/c/
cum adiectione numeri Qp³ igitur notas habere p^o tex-
tu 7 cōmenti que sūt T/E/ vel littere materiales vr si
hāc auctoritatē ex p^omo posteriorum. r. c. p^o nosce velim:
Ois doctrina 7 ois disciplina intellectiua ex p^oistente

sit cognitione: Imprimis collocabis quo rationes hoc modo ut ponas personam qui librum posteriorum vel proficiatur publice: vel in ea doctrina non trivialiter eruditus sit: et is habeat in manu dextra /D/ et /C/ sed imago unitaria in omni manu erueret conetur: vel imaginem unitariam libri cui titulo posteriorum inscriptum in pectore teneat et /D/ in manu dextra /C/ vero sinistra depingat: Nulle sunt id genus modi: Propositionem quoque penes normas propositionum potius collocabit. In medicinis auctores aliquos principes et egregios medicos quorum nominibus libri insculpti sint accipiant aut alijs regulis velut hactenus edocimus: hinc quoque modos allegationum pro quibus specificas fingito imagines iuxta prelibata. In iure autem utroque sunt librorum tituli materiae tituli qui sunt capitula canones in pontificio in Cesareo in legibus: et ille rursus in .s. i. paragraphos parit et necessarium proinde olim censuimus et librorum et distinctionum: insuper causas: et penitentiarum atque consecrationis in decreto accipe imagines. In decretalibus autem sexto et Clementinis: Titulos capitulorum et paragraphorum. Excogita itaque speciales imagines quae tibi denotent libros et quolibet eorum partem usque ad glosas et verba: utpote.

Distinctio	glossa
Causa	Verbum
Questio	Libri Juris Canonici
Penitentia	Decretum
Consecratio	Decretales
Canon	Sextus
Capitulum	Clementine.

.s. paragraphus .s. vel
 ¶ In iure autem civili habeto imagines pro illis libris qui sunt hoc recensiti.

ff. ve. i. digestum vetus	uum	Volumen
ff. no. i. digestum novum	Infortiatum	Instituta

Auctericum

Auctentica

Liber feudoz

In qb^o allegant rituli leges. §. 7 glos. 7 verba vt exptis
 in iure notū est pro his tu sumito imagines. Exēplo sala-
 rem vnico rem faciemus clariozē vt si prima. q. i. vilissi-
 mus/cū sūsa illius capli locanda foret sufficiēter ponez
 p neram qua q̄stio signatur in pectore imaginis vnum
 signantis q dextra illā teneat atqz sinistra mōtret esse
 limo fedatā. Alijs q̄qz modis itidē fieret. In sup si extra
 se Sū. trin. 7 fide. ca. firmiter. §. imaginari liceret altā
 i quo tripes deposita sit sup quā resideat imago vnita-
 ris: hñs i manu. §. tali signo reali cui firmiter alligauit
 fidē chordā quā catt^o detrahēre conet. Poteris at tali
 ordie vt cata sub tripede sedeat hñs fidē i ore 7 kalmec/
 kersche sup tripedē respiciēs cattā comedē fidē tali mē.

Tractatus Quartus

Ad instar huius tu imaginaberis pene infinita exempla que practice relinquo. Si noueris distinctiones librorum et materiam in illis pertractatam facilius res erit altoquin laborioso habitum usu et exercitio conquire. Colligas itaque summaria codicum in diuersis facultatibus quemadmodum in nostra polyphibia graphorthesis fecimus: que ubi ad manum eorum suis imaginibus habueris nil leuius esse poterit.

De conclusionum et questionum memoracione. Capitulum octauum.

QUerum de conclusionibus non alia est sollicitudo habenda quam in propositionum locatione. Neque iterum questionum eorum omnis propositio sit dubitabilis questio. Sed nota questionis dumtaxat per eius imaginez adijcienda est que sunt: utrum si est an est: Quid est: de quo quare a quo gratia cuius: Quantum quale quando ubi: quomodo et cum quo: quibus de qualibet re mundi possumus percunctari: nec ulla est propositio que si in dubium vertatur sub his notis non comprehendat. Si igitur naturas earum noueris: facile factum earum imagines fabricare pro quo nota hanc formam.

Questio	De qditate rei	cam materialis
Essentialis	quid est	de quo formalis
Accidentalis	Complexi	quare efficiens
Essentialis	De inherencia	a quo finalis gra
Incomplexi	subiecti ad pre	tia cuius
Complexi	dicatum. i. quia	Accidentalis
Incomplexi	est propter qua	Quantum
	causam predi	Quale
de ee rei	catum in sit	Quando
an e	Propter quam	Ubi: de locali

rare	rum	eternum
Quo de modo	discretū: quorū	euicernum
rerum	rum	temporaneū
Cum quo de in	Quale	Temporale
strumentis	proprium	preterita
Quantum	appropriatum	presentia
continuū: quā	Quando	futura

De memoria syllogismoꝝ ⁊ aliaꝝ specieruꝝ

Argumentationis. Capitulum nonū

Quantum ad incorporanda argumēta at, Argu-
 tinet hec cum sint oꝛones pꝛositione lue men-
 ad instar taliū per regulas superiores colloca- tionem
 būtur: nisi qꝫ cum oīs argumentario sit pꝛosi memora-
 tionū vnius ab altera illatio/que¹ fit vel syllo- riuam
 gismo/inductione/enthimemate/vel exemplo
 conducibile sit habere imagines notarum illa-
 tionis que sunt/igitur/ergo/ob/hoc/ ⁊ hmoi.
 Et causales in cōditionalibus vt si sores cur-
 rit mouet: reliquum aut pōnet modo pꝛositio
 num. Iuristis aut cōsuetudo est vel rōne argu-
 mentari vel textus inductione: Rationis qui-
 dem substantia pꝛipuis eius verbis collocabi-
 tur. Et canones ac leges pꝛ ipsos allegatas po-
 ne ex regula quam supra cap. 7. huius quarti
 trac. statuimus: vbi vero textum arguentes in-
 duxerint per partes substantiales ponito: mo-
 dis hystoriaꝝ sermonum collationum de qui-
 bus infra cap. 10. si longe fuerint: alioquin si
 breues ad instar pꝛorum. At vbi bona fuerit
 consequentia Argutus pꝛ hē eam facile pꝛceder
 dūmodo pꝛincipale pꝛstiturum extiterit: qñqui-
 dem hoc nec facile factu putatur imagines cō-
 ponantur: que totam māni euacuent opꝫ: vt si

per inductionem pbare velim hanc pclusionem: ois homo
scribit imaginabo: Petru Joānem ac Socrate in
loco scribentes: et mox admiratione pcedam ois homo
scribit: qd vbi ea non pminus inferretur natura ipsa: in
proximo loco fuerit per se collocanda vel per similitudi
ne vel inscriptione fictione aut comparatione seu quo
libet aliter iuxta plibata: Syllogismum autem ex solo
medio (in quo tota eius virtus est) memorare possu
mus. Is enim vero formalis est psequētia que logico no
tissima ex medio: quare pro hoc syllogismo: ois latro est
ultimo supplicio plectendus: Socrates est latro: igitur
Socrates ē ultimo supplicio plectendus sufficiet posuiss
se latrone quēpiam cui caput amputetur et is Socrate
manu indicet: Item omnis medicus curat: Hierony
mus est medicus: igit Hieronymus curat. Sat erit Hie
ronymum circa infirmum sollicitantem ponere: nisi for
san plus circa loculos qm morbos. Qp qppe illationis
cām. notare aliqn inanis fuerit hec doctrina. Agnita
aut causa effectum ignorare nō possumus. Ob id elabo
randum est quatenus mediū: qd est pclusionis causa vel
cōplexa vel incōplexa mēte teneamus. Accipiro ob id
ppositionis obiectum cum questionis nota et qd rñden
dum foret et quo responsum pbaturus esses sit tibi cōpe
rens medium ad inferendā pclusionem. Et pbaturus
aliquem habere pedes hoc est istā pclusionem Joannes
habet pedes: sume hanc qōnez: Quis hz pedes: que que
stio exigit hoc rñsum: Qui currit: siue currens: sit itaqz
currens medium inferende cōclusionis: hoc modo ois
currens habet pedes Joānes currit: ergo Joannes ha
bet pedes. Pro toto aut illo argumēto sufficiet posuisse
aliquē cuius pedes plurimū admiramur: cuius cursus ac
saltus pedibus attribuat fm pdeterminata: Vex cum
maior ppositio sit virtualiter totus syllogismus: sat erit

ipsam posuisset et reliquum argumēti facillime pcedet/
 Qd ubi difficultatem pariat minore extremitate subiū
 gere oportebit: ut si in p̄fato syllogismo ponatur p̄ ima
 gines. *Dis currens h̄z pedes: et addatur Joānes: residuū*
non p̄or non intelligi: sumpta ea nāq; sub maiore habē
tur oēs termini ex qbus syllogismus cōflatur. Qm̄ aut
 r̄ndentia est affirmanda cōcedere vera: falsa negare: am
 bigua et multiplicia distinguere. Et oē qd in argumēto
 cōcedendum negandum distinguēdū ve est: aut est An
 tecedens vel p̄ntia in enthymemate inductione et exem
 plo: Aut maior vel minor in syllogismo. p̄oterimus
 itaq; argumenta opponentium artibus alligare nota
 solemus: ut mox locis applicata ordine reddamus. In
 syllogismo enim maiorem in dextra arguentis p̄ inscri
 ptione: notationē similitudinē aut quolibet aliter col
 loantes: Minorem vero in pectore: Et sinistre p̄clusionē
 accōmodabimus. Non tñ incōueniret imagines tenere
 maioris vel minoris. Et ei p̄positi argumenti mox sen
 tentiam p̄tare prout neganda concedenda distinguen
 daue foret et pro his locandis facilliter et prompte potis
 simum in concertationibus plurimum conducet habere
 re preparatas imagines ut concedo.

nego

Antecedens

maior

distinguo

Cōsequentia

minor

Sed caue ne Latam concedas et negas murē; corrodere
 caseum: Aut negas Leonem et visum concedas. Ceterū
 ut facilius formalem p̄sequentiaz notare valeas ex solo
 medio aut maiore propositione: et minore extremitate
 locatā: ppulchrū est modorum imagines habere: in qui
 bus vel argumentum totum reponas vel ipsam modi
 imaginem argumento iungas.

Barbara

Celarent

Darii

	Tractatus	Quarti
ferio	frilefinorum	darapti
parahypton	Lesare	felapton
Delantes	camestres	dissamis
dabitis	festino	darisi
fapefino	baroco	bocardo
		ferison

Pro his habeas decem et nouem hoies tibi notos quorum cuiuslibet manus dextra sit pro maiore propositione: pectus aut pro minore: et manus sinistra pro pctione. Disputaturus igitur collocares in locis: et obiecta argumenta secundum exigentiam in eis reponere penes inscriptionem aut alios modos pertractos. Id tamen sumopere nota quod si longum aliquod argumentum fuerit (cuiusmodi faciunt nonnulli Dialectici texentes) et illud plura necessario occupauerit loca: sumendus est subsequens index aliquis: utpote principium eius aliqua solenniore nota signet veluti quod imago eius in altiori resideat sede: et itidem in omnibus obserua.

De memoria lectionum collationum prionum sermonum et hystoriarum. Capirulum decimum.

Olectionibus collationibus prionibus et sermonibus popularibus ad plebem et vulgus eadem ratio est. Si ex libro homini studeamus ut videlicet ter quaterque transcurrente in minutissimas sententiarum porciunculas resoluamus easque penes modum supratractum de propositionibus deponamus. Quicquid enim uero eloquenturi sumus in partes principales seu conclusiones: quarum unam ab alia dependere videamus diuidendum est: et eas sigillatim propriis imaginibus depingere. Nec quidem singula verba ponamus nisi forsitan egregias aliquas sententias verbatim ob auctoritatis vim desumere libeat: quod utique colligantia/cathena/arte dictionandi/comede fieri. Insuper ut quibusdam imaginibus ad loca repositis vel singulas syllabas vel dictiones

dictiones arte inscriptionis imprimamus ad singula membra dextra ad sinistram procedentes: Exempla ex superioribus resume. In his rebus partitio comodissima est iuxta id institutu. de lega 6 Sed no. vsq; 7. ff. de exce. doli. li. i. Divisio est utilis: nam partitio animi legentis incitat/mentem intelligēis preparat/memoriam artificiose reformat. Unde qs ait. Et pleriq; volunt tribus divisio valer. Legentis animi citat mentem quoq; probat. Dat plenius capere: dat plenius atq; videre. Firmius ac gerere dat tibi dividere. Materia itaq; longa ut iterato reperam primitus partienda est: deinde singulas sententias per suas imagines locis mancipare: vñ si sepius depositū exigat: reddere prius p̄suecēt. Ex quibus p̄spicuum est quō hystorias locare oporteat ut vñ in pri-culas p̄scisse sigillatim singula collocent: ita tum ut añ oia tēpus rei geste annoz videlz incarnati dñi ponatur qđ etiam ab imparore aut summo pontifice sumi poterit: deinde loci in quo res facta est imagines vel p̄ insignia aut alios modos supius recitatos accipiem: postremo vñ p̄sonas que rem p̄petrarūt p̄pria imagine vel aliter ponemus reliqua ut p̄pōnes. Quō autē dilatare mām cōfirmare ampliare/dividere/oporreat alibi docuimus.

De memoratone versuum siue carminum.

Capitulum undecimum.

Arimina autē metra siue versus id peculiare hñt quod hoc versu exprimit. Metra iuvant aīos cōprehendunt plurima paucis: pristina cōmemorant que sunt tria grata legēti. Hic si exercitatus arte velit brevitati studere poterit versus p̄ eoz capita locare: maxime vbi cōcinna dictionū cōglutinatio sese mutuo ifert. Alioquin per singulas p̄mas l̄ras singulaz dictionū: ut hoc carmen. Carmina que quondam studio florenti peregritali modo / C / Q / Q / S / S / D / in corpore Ver-

W

nardi vel Boetij inscribēdo: vel per syllabaz aut dictio-
num inscriptionē. Sunt etenim nōnnulli q̄ p̄ncipales di-
ctiones versus selegende: q̄renus his terq; quaterq; cū
carmine repetitis eaz imagines fingamus locis manci-
pandas: in quo ars nāc iussragabit. Id oterit quoq; p̄-
fatus verius ex similitudine collocari vt Senē poetā
imaginemur carmina sua in charta floribus exornata
monstrans: In his similibus frequentatio lectionis et se-
dula imaginatio et incorporatio iuuat. Id tñ non p̄ter-
eundū est qm̄ nō solū p̄ exēpla ponunt versus et metras
sed et per significationes terminoz: quatenus virtute
vocalorum absq; intellectu tñ collocentur. Idonū
postremo sententiarum imagines excogitando siue p̄-
prias siue q̄libet alias eam representantes: ita ne opus sit
singula verba reponere vt ex Tullio sepe repetimus.
Sed inia ex versu excogitata per imagines ad instar p̄-
positionū vt supra cap. 6. huius q̄i ti trac. statutum est.

De prompta incorporatione auditorum.

Capitulum duodecimum.

Que ex libris desumim? crebra repetitione memo-
rie imprimunt: sed cōtionatoris declamatoris vel
orantis verba ex tempore mox reponere exercitabili-
nū est: atq; alias bonum habentis ingenium firmatum
arte/opus siquidem est labore et diligentia atq; summa
inter audiendū aduertētia. Sed nihilominus viua vox
plus afficit: et in aīo altius residet que p̄nūciatio: vul-
tus/habitus/et gestus dicentis affigit q̄ lecta in libris:
Si maxime egregius q̄spiam modo diligētia et rōne op-
tima in efferendo fungat. Exordiendo debite quatenus
incitet aīum audientis: benignum reddat: et faciat eru-
dirum: causaz assignatione et dicendoz summarione p̄-
debitū numez. Ita quoq; q̄ distincte narret lucide cla-
re ordinare et breuiter ceterisq; rethorice sp̄ibus obser-

Capitulum Decimumtertiū 98

uatis: quibus et recte disponitur et debite pronuntiatur oratio: Cūq; eloquutor reperat vires pro audientium more: ut officium eius exquirat: Si diligens fueris auscultator et satis attentus et verba eius imaginibus conferas ac seriose et fortiter imprimas optime audita commemorabis. Quod ubi vel ex auditoris negligētia et pronuntiatis defectu aliquid horum defuerit vix quicquid inde reportabit auditor: Quo itaq; modo pronunciet auditor mox considerabit: et si dependentiā faciat sermonis noverat diligenter: pro singulisq; punctis principalibus imagines componat: quibus ea breuitate qua alter edicit loca sua phantasmata replebit: Et si quas solēnes et notari dignas reciter auctoritates: pro his quoq; imagines statuat. Taliterq; maximā ordinatissimā et sermonis partē capiet.

De memoria rerum prophanarum.

Capitulum decimumtercium.

Proterant hec profecto quibusvis etiam studiosis sat esse: atqui ne amico partior sim quā oporteat: de rebus prophanis que te minime cōcernunt. Joānes dulcissime exempla subyciēda cēsumus unde coniectes: quod facile sit extranearum rerum nobis cōparare memoriā. Cuiusmodi sunt ex numeris maxime dependentia. Sic quippe mercimonia/debita/taxilloz iactus/chartarū ludos/scacorum tractus et item aliorū id genus pleraq; alijs mirantibus phantasmate tenere poterit. Cui rei numerorum imagines in promptu habere summopere cōducet ex cap. 10. trac. tertij. Ex illarūq; varia cōmixtione rem ipsam designare: proinde meminisse opz ipsarū novem personas cōstituere varios numeros sive varias imaginum articulas numeros cum ipsis copulationes. Italmicker sche siquidem vnum dūtaxat mibi representat se sola: q; si ei crucem simplicem quolibet donauero undecim denotabit: si duplicem viginti vnum: si crucē.

¶ u

in tripode trigintra vnum: et ita deinceps vt supra edocuimus. Ita quoque crux pro decem ponitur: verum penes personarum adiunctionem variatur numerus. Cum kalmischerische etenim undecim/ cum Joā. blecken duodecim: et cum heriberto tredecim: et ita deinceps reliquorum. Ita quoque crux duplex viginti/ 7. 21. 7. 22. 7. 23. et ita reliquorum componet cum adiunctis personis: Quem modum si in vsu habueris facile memoria commendabis quecumque numeris integrant. Que res summe necessaria est doctis pariter et idocis: vt is pene nihil sciat qui numerare nesciat vt boetij auctoritas est: quāobrem replenius edocētes: ppaucula adiecim⁹ hic exēpla nris imaginibus penes quē modum proprijs tu rem absolues.

.§.i. De mercimonijs.

Id quoque mercatoribus summe necessarium est vt habeant loca sibi quā plurima in prōptu atque imagines maxime numeroz: absque siquidem arithmetica nihil efficiēt. Si quis igitur mente tenere velit ex ordine mercium suarū pondus et mensuram locis sua serie collocet. Et quia res inasate per se non satis commouent ob id eis viuas iungemus imagines vt supra docuimus que aliquid circa eas operentur. Siquidem proinde quispiam Venetijs comparauerit bombicem/ Setam/ piper/ cingiber margaritas aut que horum similia. Coloniam destinandas: et velit pondus huiusmodi rerum memoriter retinere: cuique suum numerum adapret vtpote trecentas libras bombicis in pmo loco ponendo heribertum qui signum centenarij triplicatum teneat videlicet cornu vel baculus cum duobus annulis: et in illa teneat librā siue staterā in qua pendeat pars aliqua bombicis. Tridez aliter vt saccum plenum bōbice in pmo locoingas super quem heribertus sedens cornu siue bacculum cum duobus annulis in sinistra teneat et staterā in dextra. Id siquidez

obseruari volumus in hmoi numeroz locationibus: qd si numerus centenarij siue millenarij in principio loci siue in dextra imaginum numeri digitalis ponatur seipsum representer cum adiuncto digitalis utpote si beriberrus Cornu in dextra teneat signabit centum et tria. Si vero in sinistra trecenta. Quod in oibus obseruari opz discretionis causa. In secūdo itaqz loco ponas. Serice quātitatem ut si centum et mille vlnas habeas panni Serici imaginaberis in secundo loco virum a quo emisti siue aliquē aliū tibi notū qui circa hmoi pannos negotiat et qd is vlna sua mensurat panum illum: habeat aut in capite caudam pavonis et ex collo pēdens cornu argenteum ad dextram partem: In tercio deinde loco piper in magno sacco aperto tñ imaginaberis. Et si cētus quinquaginta quattuor libraz sit collocabis Margaritā heymans in dextra arcum et cornu gestientem. In sinistra aut stateram qua ex sacco extrahat piper librandum. Ita pariformiter de zinzibere et margaritis faciendū est. Et quibuscunqz alijs rebus inaiaris. Si aut oves et boues vel equos aliqs transmitteret numeroz vni eorum duntaxat iungat: ut si mille oves in p loco ponat vnā ouē que comederit pavonē vsqz ad caudam quā adhuc in ore tener. In scdo boues in ore cornu cursoris tenentē et centū representabit. In tercio quinquagintaqz equos pones. si margarita de puteo isideat vni equo Arcū in dextra tenēs quo equū pcuriat. Ex his similia tu cōiectabis imagines tñ numeroz meoz posui ut ad instar illaz alias excogitatas in prōpru habeas.

§. 2. De debitis et obligationibus.

In omnibus debitis obligationibus et contractibus ut in pluribus dies mensis annus et locus vbi huiusmodi pacta et contractus fiunt notari solent: ea propter opus est mente tenere mensium et dierum notas quas supra

Tractatus

Quarti

cap. 17. trac. 3. enumerauimus vt.

Dominica

Auro

Vine

Argento

Martia

Ferro

Mercurij

Argento viuo

oies hebdomade

Iouis

Stanno

Veneris

Ere

Saturni

Plumbo

Et mensium inter signia cap. 18. trac. 3. recensira.

1 Ianuarius

bifrons

7 Julius: messor

2 Februarius

febrilis

8 Augustus: agresti collector

3 Martius

bellator

9 September: rotulator

4 Aprilis

clauiger

10 October: nespulas habens

5 Maius

floriger

11 Nouember: oleastrum

6 Iunius

herbari⁹

12 December: macrator

Annos autem dñi sufficit numerorum imaginibus designare. Et substantia negotij iuxta applicationes artis ad finas supra capitulos. 5. trac. qrti. Sit itaqz is casus (vt iuriste inquit) in terminis. Petrus de Aqsgnano cōparauit Venerijs anno dñi. 1520. die vero Mercurij 12. mēsis Junij. decē libras piperis: pro qlibet libra pmi sit dare dño Antonio de Anchona vñu ducatum 7 medium: anno. 1521. die Iouis vigesima Aprilis Et pro vigintrigz libris croci eodē die emptis pmi sit dare pro qlibet libra tres ducatos: die Saturni siue sabbato decimanona Maij. psonas Margarētā de pureo in dextra caudam pavonis hñtem 7 in sinistra baculum cuz duobus annulis: siue cornu: quo pcuriat duplicem crucem iuxta se positam: que viginti signat 7 annus erit repositus: Ante hñmōi itaqz imagines in eodē loco (iuxta normā quā supra cap. 2. trac. 3. circa fines tradidimus) ponet: ita qdē vt herbarius de manu Joā. blecken crucem rapiat: 7 ille iratus eum argento viuo perfunderi: 7 hoc

Capitulum Tertiumdecimū 100

ipso dies mensis positus erit. Deinde imagineris illuc mensam ordinatam in qua saccus piperis collocet et in ipso crux in qua pendeat statera. Petrus autem apprehendens crucem ipsam ostendat Antonio alicui anchoram in manu huius ducatum unum in illa mensa iacentem et diuidat alteri gladio. Et mox subiungentur imagines anni. 1521. et diei Iouis vigesimi Aprilis iuxta iam exemplificata. Et imagines croci simili modo reponi poterunt sat namque mihi erit modum monstrasse his pauculis.

§ 3. De iactibus taxillorum.

Cum autem te libuerit recensere omnium iactuum numeros quos taxillis vel refferibus ludentes percipiunt: locos ad manum habere preparados et in singulis singulorum projectionum imagines repone. Et prope proiciens duobus taxillis nil poterit proicere quin sit. 1.1/1.2/1.3/1.4/1.5/1.6/vel. et ita deinceps. Si itaque proiciat in primo iactu. 1.1. pro illo iactu pone kalnickersche in primo loco taxillum in manu habentem. Si secunda vice proiciat. 1.2. in secundo loco pone kalnickersche cum Joā. blecken colloquentem: et ita pariformiter pro quolibet iactu in quolibet loco pone suas imagines. Et si ceterum iactus fecerit centum oportebit loca habere: nisi in uno loco plures imagines collocare velis iuxta artem quam supra cap. 1. trac. 3. dedimus: vel in artibus unius imaginis plurium iactuum numeros collocare malueris: quod artem minime psultum habeo: in hoc siquidem non forent proportionate imagines ut speculari potest. Si autem totam summam huiusmodi iactuum siue punctorum pectorum meminisse velis naturali memoria supputabis: ut prope proiciat semel et sint unus punctus in uno taxillo et duo in altero facile sumas numerabis: per quo numero sufficeret solum heribertum posuisse: sentit idem de reliquis. Si quidem cum tribus taxillis aut quatuor pecerit per cunctis singulis suis imaginem ponito: ut prope sint

TA iiij

In primo tria/in secundo quinqz/in tertio sex 7/in quarto vnum/pro ia ponantur heribertus margaret de puteo/itez Sessinchusen 7 Kalmickersche: in vno loco. Et autem totam summam illius iactus retineas summam/rim computabis 7 resultabunt quindecim: pro quibus pone margaritam de puteo crucem manu appbendentem. Ex his similia coniectabis.

§. 4. de ludo chartarum.

Pro chartiludij memoria notandum precipue est quatuor communiter esse species picturarum vtpote in vna rose/in altera nole/in tertia scuta/7 in quarta glades habeantur. Et cuiuslibet huiusmodi specierum diuerse sunt figure videlicet Rex Regina: Eques pedes: 7 relique per numerum partite/vtpote decem rose/decez nole/decem scuta: 7 decem glades/per singulas species ad binarium descendendo. Pro ipsis autem imaginibus oportebit quatuor homines accipere vt virum diadema coronatum. Pro regina feminam corona ornatas pro equite equestrem quempiam notum/7 pariformiter pro pedestre: qui eum significet. Numerorum aut imagines/reliques significabunt vtpote crux decez rosas noles scuta vel glandes iuxta appositiones. Similiter nolem rose significabuntur: si annas Eckynbagen ponas in manu rosam tenere: si vero nolam: nouem erunt posite nole. Evidentibus igitur aliquibus poteris facile imaginibus singulos eorum iactus ponere vt in §. 3. docuimus. Sic quoqz si quispiam omnes chartas 7 tibi ordinem earum recensendum obtulerit: singularum singulas in singulis locis ea serie qua accepisti vel nominata sunt repones: quod facillimum erit vbi predisposita loca habueris 7 imagines pre conceptas: non enim 7 loca 7 imagines 7 memoratio rei simul efficienda veniunt: vt periculo comprobauimus. Circa vnum siqui

dem mens intentra ab altero remittitur. Hec generali-
ter dicta ad omnia chartarum genera alijs figuris insi-
gnita pporcionabiliter applicanda sunt veluti vidi ali-
quas exterorum chartas denarijs ensibus bacculis ⁊ cu-
pis depictas. Itā si septē enses primo proyiciantur mox
Antonius decan.ensem manu gestiens locandus foret.
Si vō deinde tres denarij ponas heribertū denarij in
manu hñtez: ⁊ itidē de relijs. In quoq; in hac arte ob-
seruandū est q; si plures simul ludant videlicet tres aut
quattuor vt penes hoc in tres vel quattuor partes loca
distinguantur: ⁊ inter hmōi partes tot loca relinquere
vacua quot quisq; ludentium habet chartas: que post-
modum iactuum imaginibus impleas.

§.5. de ludo scacorum.

In quouia ludo sūt Rex Regina duo viri psolares duo
equites aurari duo/ Interrogas thesaurarius medicus
caupo Theolonarius scriptor faber ⁊ colonus. Et hi q-
dem omnes duplicantur vt alij nigri sint alij vero albi:
Pro iphs itaq; sedecim personas tibi notissimas deli-
gito albis vestiris vel re ipsa aut pcessione imaginatio-
nis vel saltem aliquo signo albo discretas. Alie vero ni-
gre ab iphs pariformiter discernantur: ⁊ hasce in dupli-
cibus colloca locis cum insignibus quibusdam opera-
tionibus vt in promptu sint cum oportet. Et cum ludū
recensere velis pro singulo tractu imaginem eius in suo
loco seponas: vt si vir consolaris albus nigrum tollat
horum imagines fingito vt albus nigrum humeris in
suo teneat loco ita deinceps. Hec magni facio in presen-
tiarum quo nomine huiusmodi instrumenta vocentur
vt quidam appellant Regem reginaz Rochos equites
delphinos siue presbyteros ⁊ pedissequas. Tot enim ue-
ro sufficiet habere personas notas quot sunt scaci vide-
licet sedecim pro albis ⁊ pro nigris sedecim. Et pro fin-

gulo tractu suum pro libitu pone imaginem.

§.6. de faciez numeris in chartis imprimendis.

Difficillimū in arte impressoria videt mēte tenere corrū-
dēriā numeroꝝ: vt exēplo loqr si foliū simplex cōplices
q̄libet pagina in duas colūnas prius numerus eaz erit
vt expāso folio in p̄ma facie ordinent̄ hoc modo. 7 8 1 2.
et in alio latere 3 4 5. Cum aut̄ in q̄ttuor absq̄ colum-
nis plices nūerus eaz erit ī p̄ latere 5 4 8 1 tali mō 5 4
In alio autem latere. 3. 6. 2. 7. 8 6 8 1
hoc modo 2 7

Si vero foliū iu. 4. plices et distinguat̄ per colūnas erūt.
16. colūne expāsoq̄ folio eaz numerus erit talis in p̄-
mo latere. 2. 1. 16. 15. 7. 8 9. 10. tali modo.

2 1 9 1 5 1 In alio autem latere. 6. 5. 9 5 2 1 11
7 8 9 10 12. 11. 3. 4. 13. 14. tali modo 3 4 13 14

Si autem foliū plicetur in. 8. erunt. 16. facies absq̄ co-
lumnis: expenso folio in primo latere numeri latere. 9.
8. 15. 12. 16. 1. 4. 13. tali modo.

6 8 5 2 1

16 1 4 13

In alio at̄ lat̄e nūerus erit. 11. 6. 7. 10. 14. 3. 2. 15. tali mō.

11 6 2 0 1

14 3 2 15

Si autem distinguat̄ p̄ colūnas erunt triginta due co-
lumne earūq̄ numerus erit in primo latere talis. 18. 17.
16. 15. 10. 9. 24. 23. 31. 32. 1. 2. 7. 8. 25. 26. tali modo.

8 1 4 1 6 1 5 1 0 1 9 2 7 8 25 26

3 1 3 2 1 2 7 8 25 26

In alio aut̄ lat̄e numerus erit. 22. 21 1/. 14. 13. 20. 19. 27.
28. 5. 6. 3. 4. 29. 30. tali modo.

22 17 21 21 5 1 0 7 0 7 6 1

27 28 5 6 3 4 29 30

sunt varie id genus foliorum complicationes vtpo-

te si sexternus fiat ex folio integro et medio vel octer-
nus ut si folium in quattuor plicetur et in illius medio
ponantur alius quaternus. Propter hoc omnium me-
moriam id obseruetur quatenus in loco una tabula fin-
gatur in qua numerorum imagines collocentur ut po-
se prioris lateris numeri iuxta murum et alij in eorum op-
posito: ut si folij in quattuor plicati numeros collocare
placeat qui sunt in primo latere tales. 5 4
ponat tabula et ab uno latere sedeant margaritei: 8 1
et margaritei apud murum: et pastor bach. et c.

De modo legendi incorporandi meditandi et repetendi
ea quorum memoriam experimus
Capitulum decimumquartum.

¶ Cum meminisse quippiam velimus opportunum
est in primis ipsum cursim bis terue lectitatio trans-
currere: atque deinde ordinem constituit et cuiuslibet par-
ticule sententiam indagare: Et postremo sententiam ip-
sam facile memorie commendabimus. In qua rei id ob-
servandum erit ut cuiuslibet partes imagines effinga-
mus: easque seriatim locis commendemus: ita quod ut pri-
me sint imago fixe firmiterque insculptae priusquam molia-
mur alteram collocare. Atque semper primas cum posteriori-
bus repetamus: utpote posita secunda non prius tertia ponat
quam prima cum secunda resumpserimus: nobisque fixe memo-
rie inhereat. Non tamen multa longaque periteratione mentem
defatigare oportet: sed interpolatione aliqua paulisper remit-
tamus: videlicet dum quantum attigerimus locum: dein-
de in decimo pausabimus. Et in quarto quoque mora age-
re per paucula remediabit defatiscere viribus. Quoniam itaque
aliquae posueris quatuor loca ipsa diversimode/calce-
ad verticem atque retrograde simul cum depositis repetere

imaginibus: et intentionem indubie assequeris. Si ta-
men reliqua precepta seruaueris ac que naturaliter me-
morie conducunt: Neque arbitreris solis locis et imagini-
bus diuinum quid agere: nisi et naturalis aliqua saltem
mediocris affit memoria: quam nālibus quoque diligen-
tius custodiendam suadeo: ne frustra niteris: que ubi co-
petens fuerit huiusmodi artis beneficio si rite fungamur plu-
rimum suffragabitur. Ea quoque quorum memoriam effi-
cere placet ubi in partes diuise fuerit: cuilibet suā ima-
ginem applicabimus et ut iam diximus locis mancipabi-
mus: quod tamen ita fiet quatenus inter legendum vo-
ce alta non utamur: ac potius submurmurando medite-
mur. Et quoniam contemplationi silentium maxime co-
petit/ in nocte resolutis vaporibus ubi spiritus purifi-
cati fuerint nostro studio intendendum est: ut alibi edo-
cuimus. Ea siquidem tempestate noctis interitio minus
ad exteriora euocat. Insuper huic phisicis astipulantur sine
inquietis. Mane ante lucem surgere et phisicis opera da-
re et sanitati confert et nostre rei familiari. Et itaque res
unico absoluā verbulo optimos in facultate tua tibi deli-
ge auctores: quos tibi quasi familiares facito sepius repete
sententias considera et circumstantias scripturarum. Sen-
tentiam ante omnia elabora intelligere: et quo tendat co-
templare: verba penes finis in partes diuide singulas
partes sigillatim tecum repete: et in memoria fige eo po-
tissimum tempore quo mentis non grauior est occupatio et spi-
ritus animales in suo robore vigorosi persistunt. In tuo quoque
studio vires meriariis ne ultra meram protendas. Ac
alia que alibi in nostris editiunculis lectitasti observa
vel maiorum de modo studendi precepta. Que longum erat
iterum hic repetere: potissimum ubi festinantissimus pe-
ne immaturum extorques opus. Quare unico duraxat
concludentes verbulo: huic opello finem imponentes:

graviora pollicemur cū id ocy nacti fuerimus.

Conclusio operis.

Symonides Ebius poeta prestantissimus olim (ut aiunt) Branone in Thessalia apud Scopam hominem fortunatum atq; nobilem cenans: carmen qd̄ in eum composuerat cecinit. Et quoniam in eo pleraq; orandi causa: pro more poetarū in castorem atq; pollucē effinxerat: ob id Scopas Symonidi aiebat se dimidiū p̄missi daturum pro illo carmine: et q̄ reliquum a suis rindaridis quos eque laudasset peteret. Inter q̄ paulopost Symonides euocatus a duobus iuuenibus egreditur: et mox cōclauē in quo Scopas epulabatur corruēs eum vna cum suis oppressit: Quos humare volentes ne quiuērant obuiorum cineres internoscere. At Symonides ex eo q̄ nouisset quo eorū quisq; loco recubuerat quēq; obtumulandum monstrauit. Ex qua referūt memorandi artificium primum iniciatuz: A sequacibus sūt pro cuiusq; ingenij vi auctum variatūq; et diuersis traditum p̄ceptionibus. Inter quos postremo non aureos p̄missi mōres: sed qd̄ ex aliorū p̄ceptionibus hausi et p̄pria cōperi industria: ob meā in te obseruantia Iohannes dulcissime tibi p̄gessi in hoc opellum. Ex quo nolim estimes te mox in oīum diuinatorem exrescere. Nō eq̄dē poculi more tibi aut cuius alij sciam infundere cōcessum habeo. Sed cū in quauis disciplina tria potissimum exigant ad habitus conquisitiōē: Natura/vsus/et ars: Artem quatenus licuit tradidi nauande cuiusq; discipline: quā si in meliōrē vsum verteris me hercle nō paruum nancisceris frugē: Si quippe indies perpaucula notioni tue adieceris doctior: euades ut q̄spian ait: Paruula si rentes sup̄ adiecisse pusillis. Idq; frequēs peragas magnus cumulatur aceruus. Sed noli quoq; illud Moratū: Qui cū it optataz cursu p̄tingere metā:

multa tulit fecitq; puer sudavit et alit: Abstinent Ue-
nere et baccho: At qui ois ars innaniter susciperetur in
eaq; frustra torqueremur si penitus nae comoda no-
bis alienissima forent: adeo ut neq; loca rerinere: et ima-
gines effingere possimus. Summa pinde tibi cura sit au-
teliande nae phoz rone secerissima: ex qbus nonnulla
laboriosissime eruimus: vep si medicinis memoriam au-
gere velis. Qd medicorum est promittunt medici: tra-
ctant fabrilis fabri. Tu medicus cum sis Galenu Avic-
cennam Hippocratem Mesue et alios ad manus habes:
Alijs familiaris iter Neothericos Marsilius ficinus
musaz phisicus aduinculatur: Joan. michaelis inun-
ctionibus et cataplasmaribus alijsq; remedijs memoria
intentat. Nam cura. Arrez observa et vsum frequentat.
Non tam multa lege q; pauca multum: eoz scipue qui
non verbis chartas implent erisq; voti compos. Acci-
pe itaq; mella inter vepres collecta manu nostra. Joan-
nes ideo inter vepres q; adinstar Iulij Cesaris (in obe-
dientiaz exequutionibus) huc illucq; proficisci iussus
coegissem. Quemadmodu quoq; Plinius iunior in iti-
nere semp studuisse memoratur: studium eragere neces-
sum erat: Ad qd Alexandri macedonum Regis in ca-
stris semper quippiam leccitantis plurimum incitavit
exemplu. Vale Kyrdorp apud bnieler vbi buic nostro
opello (ppter tuaz nimia festinamq; instantia) nondu
renitio finem imposuimus. Anno dni millesimo quingē-
tesimo tertiodecimo: die vero martis itra octavas bea-
ti Martini episcopi. Iterum atq; iteru vale et tui Joā-
nis: Joānes charissime ne vnquam obliuiscaris.

Peroratio exemplaris in totum opusculum.

Finis.

M. V. C. C. Cont. v. 10

Registrum.

A B C D E F G H I R Z M A.

Omnes sunt quaterniones.

Uenerijs per Melchiorrem Sessam
Anno domini. 1533.
Mensis Julij.

301

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY OF LONDON

FROM ITS FIRST INSTITUTION

